

ב"ה

אין ליכט

פון תורה

ספר

חק לישראל

עקב

בלשון הקודש

ואידיש

786

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

בעהש"ת

ספר
חק לישראל

פרישת עקב

בלשון הקודש ואידיש

עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים
מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא,
מוסר, הלכה, איבערגעזעצט אויף א לייכט אידישע שפראך, מיט
שיינע ליכטיגע אותיות און קלארע דרוק

יוצא לאור על ידי
הוצאת אמונה

ברוקלין יצ"ו

אכילת מנוכה משמיהו. פי' יוסף מדי מריבה על סמיהו דסל דרך לכילס לסינן מנוכה על סמיהו, כדלמדין כפ"ק דמנוה (דף יב) וסמיהו דסל פין אונס דסל פוסק דלכילס מנוכה משמיהו דקדקנות יש יוסף מסיס. וסל דלמדין כמדי סמיהו (דף ק) ובגמ' (דף ע) סבול פליס וסמיהו פליס וסמיהו פליס

פליס לכהכנסו חטוד על מילוך לא דוקס אלס שבנ לכילס וסמיהו יסיו שני פליס :

איתא דאתמוחי אתמח מיחסר חסר רב אדא בר אבהו אמר גנונים תנן ואם איתא דאתמוחי אתמח כולם בחד גוונא הוה קאי. תניא אבא שאול אומר קובר מתים הייתי והייתי מסתכל בעצמות של מהים השותה יין חי עצמותיו שרופין מוגע עצמותיו סכוין כראוי עצמותיו משוחין וכל מי ששתיתו מרובה מאכילתו עצמותיו שרופין אכילתו מרובה משוחין סכוין כראוי עצמותיו משוחין :

איך האב געקוקט אונ געקראכט די בייגער פון דיא מתים, האב איך גינעקן השותה יין חי דער קענטש נואם פלעגט מירינקען רינע ויין נישט געמישט מיט וואסער עצמותי שרופין זיינע גייגער גינען פארברענט פויג אויב אין דעם ויין איז גינען אריין געמישט צו פיל וואסער עצמותי סכוין זענען די בייגער גינען מירינקען, אין זיי איז גיט גינען אפגעקויט אונ קיין מאךר גראי אויב דער ויין איז גינען געמישט מיט וואסער וויא עס דארף זיין געמישט עצמותי שרופין זענען זיינע בייגער גינען פעט וכל מי ששתיתו מריבה מאכילתו אונ דער קענטש נואם מירינקט מעהר וויא ער עקט עצמותי שרופין זענען זיינע בייגער פארברענט אכילתו מריבה משוחיהו אונ אויב ער עקט מעהר וויא ער מירינקט גראי אז ער עקט אונ מירינקט מיט אקאם עצמותי שרופין זענען זיינע בייגער פעט :

אבייטיל פול מיט קאלערין אם איתא דאתמיהו איתא אויב אין בייטיל איז גינען אקניד אונ דאס קינד איז צו קוועמשט גינארין פוסר חסר וואלט אין בייטיל גינעקט, עס וואלט גיט גינען אפהלע בייטיל, אונ אז עס איז נא אפהלע בייטיל, איז גענוים פאלד פון אנהייב אזוי גינען וויא עס איז איצט אונ, עס איז אינווייניג קיין קינד גינען וב אדא בר אבהו אמר גנונים תנן רב אדא בר אבהו ואנט מיר האבין גילערניט אין דיא משנה, אין דיא בייטיל איז גינען גנונים, פיל קאלערין ואם איתא דאתמיהו איתא אויב אין דעם בייטיל איז גינען אקניד אונ, ער איז צו קוועמשט גינארין פיל בחד גוונא תיה קאי וואלט אין גאנצען גינען איין קאלער איז דא עס איז דא אין בייטיל עטליכע קאלערין איז דא גיט פון אקניד תניא אבא שאול אויב מיר האבין גילערניט צא שאול ואנט קובר מתים הייתי איך בין גינען אגרעקער, איך פלעג באגראבין מיינע קענטשין ויהייה מסתכל בעצמות של מתים אונ

זוהר ויקהל דף רד ע"א

כתיב וינספ וזאקומו ווי נספ דלכדה וספיר איהו. אכל אי הכי ווי נוספ אלטרנד למימר דמניה אכדת נספ. אכל רוח דלמה ככר נס אית נספ דנטלל ומשך לגבה להאי רוחא מערב שכח והואו רוחא שריא כנווה דהיהא נספ וזיירא בה כל יומא דשבתא. וכדין הוואו נספ יתירה כרכווא ותועלתא יתיר ממה דהוה. וע"ד תנינן כל נספאן דירשאל מתעטרן ביומא דשבתא ועטרא דלהון דשריא להי רוחא כנוויהו :

מוסר יוסף לחק הלבנה פסוקה

הרמב"ם הלכות שבת פרק י. (א) קושרת אשה פתחי החלוק אע"פ שיש לו שני פסיו, הלא יש לך לחשוב אם יש לך דבר לסתמן ולקטש פסם (א) קושרת אשה פתחי החלוק אאשה קועג פארברידן אום שבת די עפענונג פון איהר דעקד, דורך וועלכע זייט זיא טוקט אן אונ טוהט אוים די העקד קועג זיא דארט פארברידן אף על פי שיש לה שני פתחים אפילו דיא העקד האט צווייא עפענונגען, קען קען זיא אנטאהן אונ אויסקאהן פון צווייא זייטין, קען דאך נעם זיין אז דיא זייט נואם ער פארקניפט אום שבת קען שוין אזוי בלייבן, איז דאך דאס אקשר של קניקא אקנופ נואם וועט בלייבן אויף אלמאנגע צייט, פון דעקסמוענגין קעג קען, טייל קען וויים דאך גיט אויב עס וועט אזוי

מספר חסידים סימן קנח. כשיהפלה אדם לרין שטמוד בירסה, שנלמד עכוד אה ס' בירסה. שלא ירין חפסום כלא סנהא אה ס' ס' ככר מסיים, אלא ככל חיותו וחשוב להם ככלו כויה ככל מה שזולתו כשיהפלה אדם צריך ששמוד ביהוה ווען אקענטש דאווינגט דארף ער שטיין מיט מורא שגאמר ווארום עס שטיים אין פסוק, עבדו את ה' ביראה איז ואלט רינען גאט מיט מורא שאי ריין בהפלה נאלי שבת אם היה גבר פסיים קען זאל גיט דאוונגען געשווינד ווארום עס זעהט אוים אז ער וואלט גינען צוא סרדען אז ער וואלט שוין גיהאט אפ גיראווינגט אלא בקל מכות יחשוב לתת בלבו פוגה בכל מה שמוציא מפיו גאר ער זאל מיראכטין און בארצין דעם טייטש פון יעדן ווארט ווסער קעט ארום פון ויין מויל היא יש לך לחשוב אם יש לך דבר להתמנו ולבקש פתח

רחמים, וחזמי סבכה אע"פ שהוא רפוי בראשה ורצועות מנעו ו. נדל שקשוני אותך על הרגל כשעת מלבוש וגדרות יין ושמן אע"פ שיש לו שתי זוגים וקדרת של כשר את ע"פ שיבולה להוציא הבשר ולא אתר הקצר וקשריו רלי במשוחת או באכנט וביוצא בו אבל מנהלים כדמסו סיו פולטים עקב כדל גורל שלל סיוו עליו לא כן. לכן ככל סבכ"ה קריאה סבכ"ה לנודד ומנו דוגמת סבכ"ה

זיון, סאמער וועט ער נאך היינט אויפקניגין טוייל דאס מערקטע מענטשלין מוהען אן אינ מוהען אויס דורך איין נייט אונ קניפין אויף אונ קניפין צו אלע טאג, קען זיין אז, ער וועט אויף אזוי טאן וועפי סבכה אף על פי שהוא רפוי בראשה אונ זיא מענ צאקניפין די פערט פון איהר קאפקע אום שבת, אפילו דיא קאפקע איז לויז אויף איהר קאפ אונ זיא אפילו די קאפקע אויסקאאהן אונ אנטאהן אפילו די פערטס זענען פארקניפט, פון דעקמנוענין מענ קען, אונ מיר זאגן ניט סאמער וועט זיא דיא פערטס ניט אפ קניפין, וועט דאס זיין אקשר של קניקא אשטענדניגער קנופ, ווייל דאס מערקטע נויקער בינדען אויף דיא קניפ ווען זייא מוהען אויס דיא קאפקע אונ בינדען צו ווען זייא מוהען אן זיא קאפקע זאגן מיר געוויס וועט זיא אויף אזוי דיא קאאהן רוצות מבעל יפודל שקשוני אותך על הרגל בשעת מלבוש אונ מען קען צובינדן אום שבת דיא שקירליך פון אלע ערקעס שוף אונ פון אהייערענעם שוף ווען מען מוהט איהם אן אויף די פוס וגדות זיוושן אף על פי שיש לו שתי אונגס מען קענ צובינדן שבת די לערענע ביישקען וואס מען האלט אין זייא וויין אדער בויקאיייל, אפילו די בייטיל האט צווייא זייטן צונעבענדענע פון דעקמנוענין מענ קען אונ מיר זאגן ניט סאמער, די זייט וואס ער האט צו געבינדן שבת וועט בלייבן פארבונדן אונ אז ער וועט ווערלן געמען פון בייטיל וויין אדער אייל וועט, ער געמען פון די אדערע זייט וינדק של כשר אף על פי שזכוכיה להוציא הבשר ולא תמיד תקשר אונ די אשה מענ בדעקין אטאפ מיט פלייש מיט אטאפיר אדער מיט אטור אונ פארבינדן מיט אשגנדעל אום שבת, אפילו זיא קען ארויס געקען דיא פלייש פון טאפ אונ וועט ניט אויפ" קניפין, פון דעקמנוענין מענ קען צו קניפין שבת אונ מיר האבן ניט מוהר סאמער וועט זיא טאקע ניט אויפקניפין וועט דער קנופ זיין אשטענדניגער קנופ וקשרין דלי במשוחת או ביוצא בו אז איינער וויל שעפן פון אברונען וואסער אום שבת מענ ער אגבינדן אשגנדעל אדער אנארטיל אן אפלי אונ אן שעפון וואסער, ווארום דעם שגנדעל אדער דעם גארטיל וועט, ער ניט לאזן היינגען בייא די בלי, נאר ער וועט זייא פאלד אפ בינדן אפלא לא בתכל אקער אשטמקעל אגבינדן אן אפלי

סמך סבוכ כשר וזס סיכך לו סיכך סוף אס פמסר דכרין לפיו ולא מבשרא שלל טעם ספין שלל טאמך סוף אס שלל סמלון וירגס אורן ספיו, וזס ככל ככלו ולבדתי דט כסמס סמול סמכ קול נשים וזר של טכס אס כי רליס ככל עונ מי סיס וקול ס, סמלך סין לנשות כמכרס אלס כמכר וקול נשים וקול ס, סמלך נשים קול כמכרס, אמלו כמסו כמסוי מלכס ס, וזו נאמך וספי גולתס דעס ונכוסס מעוף סמסו ומכנו, וזס סמס אפס מדכר לטפ מלך כשר סמך שיהא כשר דם דער מענטש זאל באיערענען ווען ער וואלט גידארפט געפעס געטין פון אפלקה הרצה או הישא ספיה אס ספיה דכרף לפני וואלט דעס מלך גיגעליון ביין בקשה אויב דוא וואלט זיא גירעט געשווינד ולא סמכיא שלא יעשה ספיה אונ וואס דו אקמט גיגעליון ער דיר געוויס ניט גיר געבין זאל שאמר אין אמת אלא סמליון נאר דער מלך וואלט זאגן דו ביזט גיקומט לאכין פון אים גירש אויך ספיו אונ ער וואלט דיר ארויס געטריגען פון זיך וואס באה להללו וישבחיו אונ אויב דו וואלט גיר קומען צום מלך דו זאלסט אים לויבין בע כשאמת סתיה לשבת קול נשים ושיר של שבת דארפסטו וויקען אז דוא גילובט אים צו לויבין זאל דאס זיין מיט אויסקע שטימקע אונ מיט אגיזאנג פון לויב אס היי רצים בלא נטון פו היה סמכל אונ אויב קען וואלט לויפן מען וואלט זאגן די ווערטער געשווינד אן אגיזאנג וואלט דען דאס אגיזאנגען וגיפעליון גיטארין דעם מלך לשיקו אין לחתלה בסתרה אלא כמכר וקול נשים וקול רס דרבער זאל מען ניט ראנוגען געשווינד נאר פאמעלאך אונ מיט אויסקע שטימקע אונ מיט ארויכע שטימקע שגאמר ווארום עס שטייט אין פסוק להרים קול בשמחה מען זאל אויפהייבן אשטימקע מיט פרייליכקייט אפרי מען האט גיזאנג כשאתי סמלכס בגורה אז מען פלעגט גיין אים די עזרה חי חולטים עקב כדל גורל שלל טעם סמליון מלאכת ח' פלעגט מען גיין מרטי ביי מרטי, אונ מען פלעגט גיט גיין געשווינד עס זאל גיט אויסקען אז דיא ארבעט פון זאט איז ביי זיי שווער צו מראגין אונ ווילען שוין פון דעם פרייא ווערין זעל זי גאמר אויף דעם זאגט דער פסוק ותיחי מוצאם דעה זייער לויסין איז גינען שלעקטס ויגדלם לא כן אונ זייער שטארר קייט איז גיט ריכטיג לכו ברא חקביה קריאת חכמי דרבער גיט הקב"ה כשאשפין דער האן זאל קרייען ללמוד פמט דוגמא מען זאל אפאלענען פון אים מען זאל אויך אזוי טאן, מען זאל אויפשטיין פריה צו לויבין זאט שגאמר ויגעס שטייט אין פסוק סעוף חשמים יתבטו הקב"ה לעריכת אונו חכמה פון די עופות וואס פליהען אונטערין הימעל ויהא שאט אמת מדבר לפני סמך כשר דם לא ידעו דכרף זעה נא אז דו וואלט גירין פאר אפלקה וואלטין דייע

אום שבת טאר מען עס, סאמער וועט ער לאזן

לא בחבל וקושרין לפני הבהמה או בהרגלה בשביל שלא הצא אע"פ שיש לה שני סרות. והכל שהיה קשור בפרה קושרו באבוס, היה קשור באבוס קושרו בפרה אבל לא יביא חבל מותר ביהו ויקשור בפרה ובאבוס ואם היה חבל גרדי שמוחר לשלמלו ח"י מביא וקושר בפרה ובאבוס מזני שבל אלו הקשרים מעשה הרויטות הן ואינן של קיימא אלא פעם קושר ופעם מתיר ולפיכך מותר לקשור אותן לבתחלה. וחולות של תסרים ושל גורגרות מתיר ומפיקע וחותר ונוטל ואוכל

ודם לא יכזו דכרין וחס מסורר להלאקך ממסוך כקולך ואין מרון לפני מתי"ה לכן נדכסו כקולך ולא ממסע כלליו חונס לך שאלו מפרין לא כן אלא כשמתלכד דכרי כקטות ממסך נדכך תחנינים שחלמר תחנינים ודכר כס כי דכסות ממסכן לפני שלים לזיו דכריו ועל כל דבר מטיס לכ שלל יעסע דכריו וקודם שתמסכן שלים לו נעלך מוכר דכריו על ססור שלל יימנע ושלל יימנע ושלל ידגן אום כך מעסע חסע שנאמר סיטור שזמן לא כלל וסומר קחו מעסע נכדלי. וכשסאמר דככות ושככות חסעס כללו חסעס טומד לפני וסוף אומר לך שמיטעי חס קולך ולא מרון דכרין ולא ממסר להוטיס

דעם ששטרקעל בייא דיא בלי עס זאל זיין אויף אלע מאהל צו שעפין מיט דיא בלי פון ברוגען וקושרין לפני הבהמה אויב אבהקה איז אין שטאל אונ די שטאל האמ בלין מיר קענען ער אום שבת פאר בינדן אשטריק אויף די פרייט פון מיר די בהמה זאל גיט קענען ארויס גיין פון שטאל או בריגה בשביל שלא היצא אדער ער בינדט אן אום שבת דעם שטריק אויף די פיס פון די בהמה זיא זאל גיט קענען ארויס גיין פון שטאל אף על פי שיש לה שני אפרות אפילו עס איז צוגעבונדן אויף צוויי וייטן קען דאך זיין ער וועט גאר אפ בינדען אויף זייטן אונ די אשטענדריגע וייט וועט בלייבן פארבונדן איז דאך דא אשטענדריגע קנופ, פון דעסטוועגן קענען קען והכל שיהיה קשור בפרה קושרו באבוס אונ אויב אויף די קוה איז דא אצוגעבונדענער שטריק פון פאר שבת, קענען ער דעם אנדערין עק שטריק צו בינדן אום שבת צו די קארעמען חיה קשור באבוס קושרו בפרה אונ אויב איין עק שטריק איז צו געד בונדן צו דיא קארעמען פון פאר שבת, קענען ער דעם אנדערין עק שטריק צו בינדן צו די קוה אום שבת אפל לא יביא חבל מותר ביהו ויקשור בפרה ובאבוס אונ דיא קענען עק שטריק פון שמוכ אונ איין בינדן אום שבת זיין עק אויף די קוה אונ איין עק אויף דיא קארעמען מאר אויף גיט וואס היה תכל גרדי שמוחר לשלמלו ח"י מביא וקושר בפרה ובאבוס אונ אויב דער שטריק איז פון אנווענדער וואס קען קענען איהם האלטן אום שבת קענען ער צו בינדען איין עק שטריק אויף דיא קוה אונ דעם אנדערין עק שטריק אויף די קארעמען מפני שכל איינקשרים מעשה הדיוש תו ואינו של קיימא ונייל דיא אלע קניפ זענען פראקטע קניפ גיט וויא פון אמייסקטער אונ זענען גיט אויף שטענדריג אלא מעם קושר ופעם מתיר גאר אבאהל פאר קניפט, ער אונ אבאהל קניפט, ער אויף וליקבי כותר כותר אויף לבתחלה דריבער קענען די אלע געלוייא קניפ פאר קניפען אום שבת תחלה של תסרים ושל גורגרות די גיפלאקטענע קערב וואס אין זייא ליגט מייקלען אדער געטריקונגען פייגין מתיר ומפיקע וחותר ונוטל ואוכל קען ער זיין אויפקניפן אדער אויפקיימן אדער אויפקניפן מיט אקעסער אום שבת אונ ער זעמט ארויס די פירות אונ עקמט זייא אום שבת :

בייד גיט לויפן וואס תשורר לתנאה תשורר בקולך אונ אז דוא וואלקט גיוונגען צוא ביין פערקעניגען וואלקטו גיוויגין דיין שטימע וואי תריץ לפני סלך פלכי תלכים פאר וואס אז דוא זינקט פאר הקב"ה וואקטו די ווערקער געשווינד לבו תגבתי בקולך דריבער וואלקטו לויבין צו הקב"ה מיט דיין שייגע שטימע וואס הקב"ה האמ דיר גיגעבין ואל תעשה כאלו הוכח לך שצאו מפה אונ דו וואלקט גיט מאכין גלייך וויא עס איז אהוב אויף דיר אז דיא ווערקער זאלין ארויס גיין פון דיין מויל דריבער וועקסטו וועלין אפזאגן אויף געשווינד צו באצאלן דיין חוב לא כן גיט אזוי זאל זיין אלא בשתאמר דברי בקושה גאר אז דו וועקסט אונעלעך ואכין וואס צוא בעמין עפעס פון הקב"ה האמר בדרך תחנינים וואלקטו דאס זאגן מיט אנגעמע שטימע שנאמר וויא עס שטייט אין פסוק תחנינים דבר רש דער אקעס מאן קעמ מיט גיבעט מי בשאדם מתחנן לפני שלים ווארום אז אקענקיש בעמ עפעס פון אשר וואס גיוועלטיגט אויף אים זיי תריץ דברי וועט ער גיט מאכין לויפן זייגע בייך, וועט ער גיט ריידן געשווינד ועל כל דבר מטיס לב שלא ימנע בדריו אונ ער וואלט גיט אקטונג זעבין אויף געדער ווארט ער זאל קיין שעות האבין וקידם שמהלכו שלים או זענען אונ איידער ער גרדיי על תפרי ברייט ער פאר זייגע בייך מיט א אנדערענונג שלא יימנע ער זאל גיט שטאמאלען שלא יימנע אונ ער זאל גיט פארקעסין ושלל ידגן אום ער זאל גיט פעלין איין אות פד תעשה אהא אזוי וואלקטו מאן ווען דו ווילקט דאזי קען פאר הקב"ה שנאמר וויא עס שטייט אין פסוק תתירוך שמה לא בצר דוא וואלקט פארברייטן דיין הפלה איידער דוא וועקסט זיין דאוונען אפילו גיט אין אצרה ווארט גאר אונ זאל דער פסוק קמי עקם דברים זעמט מיט אונד ברייך, דער בייך וואס איהר דא פראקט ריידן פאר הקב"ה זאלט איהר זייא פריער זעקען מיט אייך, איהר זאלט זייא גיט בערעקענען וויא אזויא איהר זאלט זייא ריידן וקשואמר דכות וקשוחיה אונ אז דוא וועקסט וועלין זאגן פרכות אונ לויבונג צוא הקב"ה תעשה כאלו שמי עמר לפני סלך וואלקטו דיר פארשטעלין גלייך וויא דוא שטיימט פאר אפולך וויא אומר לך השמיני

דכין מסיך. וחס חסדך נלמדה אל תשים לך רק לזכות כדעם כמו לזכות ששים או אם יש לך חולס אל תשים לך רק לזכות חולס מפני שזאתים עליך למעט זה פלוגי סבור שמינו לך אלל לזאת, לך תכין בכל הברכות של שמי"ע ביראת ה' לסיני לפני ביראת על כל הברכות ואל תשים כונת לך רק לזכות כי עיקר הכונה לזכות ולשבת שכן אמרו ימין בבלם. וחס מ"ח ימין בברכה אבות או בברכה הודלם שם חסין רק בברכות אז ימיה למעלה שזונים שזומרים אין לראי לקבל סמלחו שבכבוד שמקום מינו חושש בנקט בכונה וכוךך מהקולס ולין למשות ולונו שברלון יפשו מכין ולא בשבת. לךך טוב לספול ולגיון בשמחה וכביד להקפ"ס ולא חרדי' עם אדם קודם שחטטור בחספה אלל אומר דברים הטכנימים עם סלב חמלה ברחמים ובשמחלל חוסר' על כל ברכה וברכה מעניינה לזכר כי ביוצא סס מעינים את סלב:

מיט בונה ריא ערשטע ברכה פון שמונה עשרה אָדער פון מודים אָנאָהן לך ביו המוב שוקה וליך נאָה להודות שאם תכנון רק בבקשות ווארום אז נאר די ברכות וואס זענען בקשות וועקטו זאגין מיט בונה און די ברכות וואס זענען אלוים צו הקב"ה וועקטו גיט זאגין מיט בונה או יהיה למעלה שלמים וועקטו האבין שלומאים אין הימלעל שאומרים זין ראי לקבל תפלתו זיי וועלן זאגין דעם מענטשליכן תפלה בארף מען גיט אן זעמען שלקבדו תמקום אינו חושש לתפלתו בנות וברך תהנינים וואן עם איז אכבוד פאר הקב"ה הארץ איהם גיט צו דאוונען מיט בונה און מיט נביעם זאין זעשוח רצונו ווארף מען גיט טאהן זיין ווילען שברצונו נאשט ובריוו ער וואס זעפעס פאר יוד זאגט ער מיט בונה ולא בשבת אָדער וואו עם איז אלוים צו הקב"ה זאגט ער גיט מיט בונה לך טוב לתפלתו ולכנון בשמחה ובכבוד להקב"ה דריבער איז גוט מען זאל דאוונען דאס גאנצע דאוונען מיט בונה און מיט שמוחה און מיט כבוד צו הקב"ה לא תברך עם אדם קודם שתמטור בתפלה פאר דעם דאוונען זאלקטו גיט ריידן מיט מענטשלין אלא אטור דברים הפנינים את הלב תחלה ברחמים נאר פאר דעם דאוונען זאלקטו זאגין אועלדע זאכין וואס מאכין אונטערטעניג דעם מענטשליכן הארץ מיט ברכנות וישתתפל תפלה של כל ברכה וברכה מעניינה לצדק און ווען רוא וועקט בעינין אפלה וואס זיא ניהער און איז פון דעם זעלביגען עגין וואס רוא בארפסט זאלקטו זעוויס בעטין מיט מחננים כי ביהרם הם פסילים את מלב ווארום ריא תפלות וואס זענען פון דעם עגין וואס ער בארף מאכין זיידעריג און אונטערטעניג דאס הארץ פון מענטשלין:

אין ילק און דער קלף זאגט צוא ריר מאה מיה הערין דיין שמיממע ואל תרוך דברך און ביינע רייד זאלין גיט לויפין דו זאלקט גיט ריידן געשווינגט ואל תמחר לחיציא דברך סוף און דוא זאלקט ריך גיט איילין ארום צו ריידן ביינע רייד פון דיין מויל וואס תצמד לתפוח און אויב דוא בארפסט בעטין אויף פרנסה אל תשים לך רק לאיהת ברכה כמו לברכה חשנים זאלקטו גיט זאגין איה וועל נאר זעהן צוא זאגין מיט בונה די ברכה ברה עלינו או אם יש לך חולס אל תשים לך רק לברכה חולס און אויב דו האקט אקראכין און דו ווילקט בעטין פון זיינעמונען זאלקטו גיט זאגין איה וועל נאר זעהן צוא זאגין מיט בונה די ברכה רפאנו סבני שאומרים עליך למעלה ווארום אין הימלעל וועט מען אויף דר זאגין יה פלוגי סבור שאינו צריך אלא לזאת דער מענטשליינט או ער בארף גיט מעהר נאר ריא צווייא זאכין פרנסה און רפואה לך תכין בכל הברכות של שמונה עשרה ביראת ה' דריבער זאלקטו זאגין אלע ברכות פון שמונה עשרה מיט בונה און מיט מורא פאר הקב"ה לחיות לפניו בקראח על כל הברכות אלע ברכות זאלקטו זאגין מיט מורא פאר הקב"ה ואל תשים בנות לך רק לבקשות און עם זאל גיט זיין בייא ריר דער עיקר בונה צו די ברכות וואס רוא בארפסט זעפעס בעטין פון הקב"ה כי עיקר הנהגה לברכות ולשבת ווארום דער עיקר בונה בארף זיין בייא די ברכות וואס זייא זענען אלוים צוא הקב"ה שבו אמה זכנו בבלם ווארום אזוי האבין די חקמים גיזאגט יעדער מענטש זאל זאגין אלע ברכות מיט בונה וואס אי אפשך און אויב עם איז איהם גיט מעגליך צוא דאוונען נאך שמונה עשרה מיט בונה זיחו בברכה אבות או בברכה תודאח נאר ער ווייניקסטונם זאגין

הנהגת שבת

האקט פערענעניגען און איה גיב דיר שבר. ווי עם שמיית אין פסוק וקראת לשבת עיני דו וועקט דרפין דעם שבת ער איז דיין פערענעניגען או תתעב על ה' און דער פערענעניגען נועם זיין פון הקב"ה

דער מדרש זאגט רבי הייא בר אבא האם גיזאגט הקב"ה האם גיזאגט צו די יודין דו הייליקסט דעם שבת מיט עסין און מיט פריגעקען און מיט שייגע קליידער און רוא

נוענין . נים נוענין דעם וואס דיין גוף נועט גוט
 געסין און פרינקען . נאר נוייל הקב"ה האט אזויא
 גיבאטוין ווייל דא ששאלות לכה נועט הקב"ה דיר געבין
 אלץ וואס דיין הארץ נועט פערלאנגען . האבין די
 יודין גיזאגט צוה הקב"ה ווען וועקסט אויגן געבין
 דעם ש"כר פון דיא מצות וואס מיר טוהען . האט
 הקב"ה גיזאגט צו די יודין . די פירות פון די מצות
 וואס איהר טוהט נועט איהר געסין איצט אויף די
 נועלם . און דעם ש"כר וועל איך איהר געבין אין
 סוף . שפעטער . צו עולם הבא . ווי געם שטייט אין
 פסוק ויהי עקב תשמישו או איר נועט הערין די מצות
 פון הקב"ה נועט הקב"ה געבין איינער ש"כר אין סוף
 צו עולם הבא . און נוייל די מצוה פון ענגב שבת
 איז זייער גרויס און דער ש"כר איז אויף די נועלם
 און אויף עולם הבא . דריבער נועלין מיר דא
 שרייבין אפטייל פון מצות ענגב שבת . די גמרא
 נאגט רב חסדא האט גיזאגט אפגעקמש זאל אג"ר
 הייבין אנגרייטן אויף שבת פריימאג באלד אין
 דער פריה וווינטער נוען די טעג ועגען קליין מעג
 גר אנגרייבין דאנערשטאג אנגרייטן אויף שבת . אלץ
 אויב עס נועט נישט קאליע ווערן ביו שבת . אלץ
 וואס גר קופט זאל גר זאגן איך קויר דאס לבבד
 שבת . און עס איז אמצוה דער בעל הבית אליין
 זאל ויה מסריח זיין קופין און אנגרייטן לבבד
 שבת . אפילו גר האט קשרהים און דינקשען פון
 דעקטווענין זאל גר האט טאהן וואס גר נועט
 קעגען לבבד שבת . ווי די גמרא שרייבט פנאים
 און אמוראים וואס האבן ויה מסריח גינוען אג"ר
 צוגרייטן אויף שבת . נאכדעם וויא גר האט שוין
 אלץ אנגעקרייט אויף שבת זאל גר אפשניידן די
 געניל . נאכדעם זאל גר גיין אין פרנץ און מיט
 נוארעקע וואסער וואשן דעם פנים און די הענט
 מיט די פים און אויסקעקען דעם קאפ . נאכדעם
 זאל גר ויה טובל זיין אין סקנה . דאס זאל גר
 טאן פרייטאג נאך האלבין טאג . און אז גר נועט
 קוקען פון מקנה זאל גר שוין אנקליידן די שבת
 קליינער און זאל מעכיר סדרה ניי וואין דעם עגן
 מעכיר סדרה זיין ועגען די פיל דעות . און דער
 עיקר הבה איז קען זאל לייגען פון אפתיקה ביו
 אפתיקה . אנדער פון אפתיקה ביו אפתיקה .
 אנדער פון אפתיקה ביו אפתיקה אנדער פון אפתיקה
 ביו אפתיקה צווייא קאהל תורה איינס נאך דאס
 אנדערע און נאכדעם אדרישען קאהל זאל קען
 זאגן פרננס און אויב גר האט נישט מעכיר סדרה
 גינוען ערב שבת זאל גר מעכיר סדרה זיין שבת
 פייא נאכט פאר דעם געסין אנדער שבת פריה פאר
 דעם געסין אנדער נאך דעם געסין . פאר מקנה .

נוארום נאך מקנה האט קען דאך שוין צווא מקנה
 געלייגענט איין אנדער מקנה . איז שוין גישטא די
 מצוה פון צווא לייגען קען דעם סדר וויא קען
 לייגענט שוהל . דיא גמרא נאגט דער מענטש
 וואס לייגענט די קדרה אלע וואך וויא עס שטייט
 פריער נועט גר לאנג לעבין . עס איז אהויב אויף
 יעדער טאגער זאל אכטונג געבין אויף זיין נויב
 און אויף אלע שטוב מענטשן קען זאל זייערען
 ליכט צו דער צייט . דיא מצוה פון ליכט זייערען
 אויף שבת איז זייער גרויס . די גמרא נאגט נוער
 געם היט צו זייערען ליכט ערב שבת צו דער צייט
 נועט . ער זוכה זיין צווא האבין זיין פלמדי
 חקמים . אנדער אידיקום וואס נועלין זיין פלמדי
 חקמים . נאכדעם אז אלץ איז שוין אנגעקרייט
 אין שטוב . געלייגט צוויי חלות . געצויגערען ליכט .
 אלץ געשטעלט אויף דעם טיש גרייט צום געסין
 זאל גר גיין אין שוהל . צווא מקנה באנוגען . און
 אויב גר זעהט אז נוענין דעם צו גרייטן צו שבת
 נועט גר פארשפעטיגען מקנה באנוגען . זאל גר
 פריער באנוגען מקנה . אויב נישט מיט אטקין זאל
 גר באנוגען פאר ויה אן אטקין . און אז גר קופט
 אין שוהל איצט איז גר שוין ריהיג פון זיין גער
 שעפט פון זיין ארבעט קען גר שוין באנוגען מיט
 כנה און מיט שמחה . און אז גר גייט צוריק
 פון שוהל געלייטן איהם צווייא סלאכים ביו אין
 שטוב . און אז די סלאכים קומען מיט איהם אין
 שטוב און זעהן ליכט געצויגערען דער טיש איז
 געקרייט און אלע מענטשן אין שטוב ועגען
 פרייליך . נאנט איין סלאך הלואי איבער אקטאג
 שבת זאל אויף אזויא זיין . און דער אנדערער
 סלאך ענטפערט אמן . און אויב חס ושלום דיא
 סלאכים האבין גיטראפין עס איז נישט אלץ גרייט
 אין שטוב . אנדער עס איז קריג אין שטוב . זאגט
 דער סלאך הלואי איבער אקטאג שבת זאל אויף
 אזוי זיין און דער אנדערער סלאך ענטפערט אמן .
 נאכדעם זאל גר גענטשן דיא קידער . נוייל
 דאמאלס איז אמת רצון אפגעוויילטען צייט פון
 הקב"ה נועט דיא פרקה מקוקע נוערין אויף זייא .
 און דער בעל הבית זאל זיין מיט שמחה אין
 שטוב . און קען זאל ויה שטארק היטען עס זאל
 גיין קריג זיין אין שטוב . נאכדעם זאל גר זאגן
 קידוש אויף נויין וניש אויף פראנפין און ניש אויף
 אנדערע משקחה און אויב גר האט קיין נויין זאל
 גר ויה וואשן און זאגן קידוש אויף דיא חלות .
 אנדערע מענטשן צו שניידן נאר איין חלה צו
 יעדער קעודה און אנדערע צו שניידן צווייא
 חלות צווא יעדער קעודה . און גר זאל געסין דיא
 מעודה

ג'קצוה ק'מ' שמ'ה אונ ג'מ' ו'ע'ג'י'ן ג'עם ג'וה' ג'נ'ה' ג'ד'ער
ג'נ'ה' ו'אל ג'מ'ה' הא'מ'י'ן פ'ו'ן ג'עם ג'ע'ס'י'ן אונ ג'ר'י'ג'ק'ע'ן .
ג'אר א'ל'ץ ו'נ'ע'ג'י'ן ג'כ'ו'ר ג'ש'ב'ת ג'ו'י'א הקב"ה ג'אמ'ת

ג'קצוה ק'מ' שמ'ה אונ ג'מ' ו'ע'ג'י'ן ג'עם ג'וה' ג'נ'ה' ג'ד'ער
ג'נ'ה' ו'אל ג'מ'ה' הא'מ'י'ן פ'ו'ן ג'עם ג'ע'ס'י'ן אונ ג'ר'י'ג'ק'ע'ן .
ג'אר א'ל'ץ ו'נ'ע'ג'י'ן ג'כ'ו'ר ג'ש'ב'ת ג'ו'י'א הקב"ה ג'אמ'ת

אונקלוס

עקב יום א תורה

לחמשיק פתח ד'א יהודה גפש ייה יהו יהודה רוחיוד הא ווא הא גשמה יהוה חית יחידה ח' דמילוי יודר אל שם ב'ן שבטשה בניקוד חולס :

יב ויהי חלק די תקבלון
ית דינא אצין
ותשרון ותעבדון יהוה
וישר יי אלתהך לק ית

וּדְיָהּ וְעֶקֶב תְּשַׁמְעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וַשְׁמַר יְהוָה אֲדַהֲרֶיךָ

רשב"ם

בעל הטורים
למוד רש"י ומה שכתבנו לעיל
עקב . כלומר שיום לעשותם לכל שכרם בעקב ח"י נאום .
עקב כ' מרוב ח' י"ג דכיות (ההלאהנות) . וחסו בשבתם ע"כ רב
אמר לומר למה רב מוכן אשר לפניהם : עקב . עשם חולך קעב .
פ"ח כ' כולל ע"ש לפי שפ"ח א"ל לחסוד . שמתענות ופירמם ופשיח' . ג' ל' כגוד מקלם משנס חלמוד : ושמר ה' אלשיך לך . אס תקב שמעון ושמור קן הכרית טל' לכחכס
עקב אשר שמע כהכסם קוליו ויכבוד וגו' : ושמר . גנוי' לחסוד
לכ

(יב) ויהיה עקב וגו' ושמר ה' לך . כי לדור בכר
הוא שומר הבטחת חסד אבות, ואם לא
אלה שמעור עקב חוכה למה רב מוכן אשר לפניהם : עקב . עשם חולך קעב .
פ"ח כ' כולל ע"ש לפי שפ"ח א"ל לחסוד . שמתענות ופירמם ופשיח' . ג' ל' כגוד מקלם משנס חלמוד : ושמר ה' אלשיך לך . אס תקב שמעון ושמור קן הכרית טל' לכחכס
עקב אשר שמע כהכסם קוליו ויכבוד וגו' : ושמר . גנוי' לחסוד
לכ

שפתיה חכמים

רש"י
(יב) ויהיה עקב תשמעון . אס המלות קלות שאלם דש
א בעקביו תשמעון : ושמר ה' וגו' . יעמוד לך

א ר"ל מה דכתיב עקב שם א' ל' יטו' שמעט דודלי הוא שישמעו
אל המלות כמו בכחכסם דכתיב עקב אשר שמע בקוליו וגו'
קולי אדכיב שסוד דודלי דכל מרכסם שמע בקולו וכל לעשותם
זנו א"כ כלן גמי שמעט שדורו סוד שישמעו וכול אמרינן הכל
הקלות קו' לומר שחכמים חסוים בעני אדם לקבל עליהם מתן
סוד ומפני שפי' שמעטם סס סן המלות כולל לא דיני ממונות
כמלום , רל"ס . מי נמי דק"ל דה"ל ויהי אס תשמעון אס
ה' לא שמעו אלא לכהי כתיב

פירוש ע"פ והיה עקב

דעת זקנים מבעלי התוספות
יהי עקב תשמעון . פש"י מלות שאלם דש כע' ג'יו כלומר
מלות קלות . וחסו שמר דוד למה אירא כימי רע עון עקבי
יס בני . אמר דוד מלות חמוכות שכתובים אויבי רכא טלמי
קיימתי , אכל מלות קלות שאלם דש בעקביו אמי מתירא אולי
מפני שרר קליט בחי"ם ולא חששתי לקיימם אפמה הוי
היר דמלוח קלה כמלה חמור . וכן כתיב חמור חיים סן השלם
נעו מע'לותיה לא חרע כלומר סן חמיס שוקל לעלות שמכרן
מרכוס וחסעם חוסם והניח קלות לכן סם מעטוליים שבילי
החורס ואל חרע שמתן שכרן . טלל טלג' שפי' יו פירסם וסכנס
עם ס' עילס לפיט וול גילס להס שכר ניפוסם וכליוו ניפוסם
יכן שכר מרכוס שבלו גילה להס היו סכל רליס לגי'דות שמכרן
מרכוס וניפוסען אוחן וניפוסם מללחס סהכרס מלאק קיימת
ומקלחס כעלם . קן המלות וטו גי' סק"ב' סכרן היו מלחמ'ן
בעלות . והנה רבי שמעון בן יוחאי עתי מלה גי'ס סכ"ב' סכרן
קלס בעלות ומחוסם שבהמות , טלוג הקן , וכבוד אכ ואס .
והפי'סן שכרן סוס אריכות ימיס כשי'סין סלהות לעולס כי יס
מלה סכרחה קלה כעתי מלס ומהן סכרס מנזיס . ויהי סיס
עקב שמעון ספסי' המלות קלות שמעון ושמרתם ופשיחם

(יב) ויהי עקב תשמעון וגו' . כנס סדקדוקים כפסוקים אלם
כבו מלך , ט) ממות כתיב כל עקב , סיס ג' לכתוב
ועיס אס תשמעון וגו' , ז) כנסוק טלמי וס כתיב המלות
וסקוקי והכפטיס , ובסוקו זל לא סוכיר דס משפטיס לבד ,
ג) מדוע סוכיר כפשטיס ג' , טמוס , שמיפוס , משרה , עמיס ,
שמעון , ושמרתם , ועשיק , ד) מדוע אמר עין דכתיב סדכתי
סלדד , וכבר י' אלהיך לך חס כפתי'וגו' אשר נשבע לא-אחיך
וסכרן וגו' , אס סק"ב' סוכ אס ישראל כמ"ש וסלכך מחמתם
גם ישראל מודי'ס אס ס' מלחכס , ונמס להס כרית וסכועת
סלכות , הלא זכות עלמס גדול מלך , כי לויס אדם גדולה
ממך סלכה , וסלכר סק"ב' מנזיח להס שפיקוס כרית וסכועת
סלכות מחמתם עם בני ישראל כמדרגה ספוקס עזרי'ס ל-כרית
סבות , ויך אמר חייק סל"ז וסלכך וגו' , ס) מדוע סכתיול
כ' לכיס שמעון : ושמרתם ועשיק , ויפך אחר ס' כל יחיד
ושמר ה' אלשיך לך וגו' , טו) סוד דקדוקים רביס :

זהרנאה

פירוש לתורת אלהים
ושמרתם אונ איהר וועט ייי היימין אונ קאנה וישמר
וועט קאמ ביין קאמ הייפוען צו דיר את תהרית דעם
החכים

זהרנאה ככל כי שלמס המלך וגו' . אמר אלם סס יתרון אלם
כזב עמלי שיפועול סכס שפוע , וכנחות אס אלם
יפועול על עפשיי יתמה על טלמו , מיס סכלית כל מעשיי , כלשר

משלי

אין פשר ישעיהו ס"ג מי נה בא מארדס וגו' כדברה בגנות . דער
פושט פון מדרש איז למשל און קניד און פאפול : גיקסניס און מדר
ויער פארטייגרייג , האם דער פלמדר גיקסניס דעם קניד
זאג מיר וואס ביזנוס אולי פארטייגרייג , די בייזם עקעיס בייז איהר
פיר . הם דער מלמד גיזאנט צום מלמד ח"י איהר איהר בן אד
גאר גיס בייז איהר , זקנטם שטעטיגרייג נצ גסי אונ איהר קאב
פון

יב) והיה עקב תשמעון וגו' . דער מדרש זאגט הקב"ה האם
גיזאנטס ווען אלע יודין וועלן זיין אנגעקרייט צוא
פארוה השגחה דאמאלס וועל איהר פארשטיין דעם פאלק פון ארזס
בייס דעם פיריס פון מיינע פייס אזוי ווי קען פירעס נייגיקטווייגן
אין דעם קל' ג'ער ווי עס שפייטס אין פסוק ויהיה עקב תשמעון
נוייל איר וזנטם הערין מיינע פיינע פאשפטיים דיינער וועל איהר פירע'
פען ארזס בקרב מיס דעם פיריס מיינע פייס ווי עס שפייטס

קיימאנית הסדאדי קיים
לאבהדתה : יג וירחמינה
ויברכינה ויסגינה ויברך
ולך א דמעה ואבא
ת"א ויברך פרי. כתיב לא :

**לך את הברית ואת החסד אשר
נשבע לאבתיה : י" ואתהך וברכהך
והרבהך וברך פריי במנהך ופריי-**

בעל המורים

ללא : (יג) וסבך. בזכות הכרזה שזאמר בו זבוע א רבס לוסי: וברך. בזכות יתהך בלאמר בו ויברך אלוסיס את יתה: וסבך. בזכות יעקב שנלמד בו פדס ורנס: וברך. ג' מיין כפרשט משפטיס. הפסוק ממחיל טייז ומפיסי ככ"ג וכן וימן

רעת וקנים מבעלי התוספות

פירושו ע"פ והיה עקב

אוסס. וכן אמר דוד במצב עקב רב. ומביא גם רב עובך
אבר וסבת לירמיי. ומיסי וי תמסין וי כי מצות שזרע דע
כטיבו. י"ל כגון מצות סקן דקביב די יקרא קן לטור לטיב
ורמיינן פטט למוצו. נמלא כבשטין דע כהיבוי פל הין. א"ל
פלות זיאט שזרס נזכר אטריז כמגנס חס. אמנס משפטי
על סמגר לזייתי פלוו סכ' וזמר ומלשטיס כמטעטי השעד
אלא משליכן על כתף וטוטן בוי :

החיים, ומסו תכלית החיים, סלה נלס וזמן נלוש עלי ארץ, ולצומח סעל כן ירן, ואלס תכלית סעל וזית סלה כל סמטוס
סמה מהכל יחד, וסכנס סרלשונס סיה סעל וסיגיטס, ע"כ שאל סלמס עסי תיכין, ולדס ככל עמלו שיפעול תחת שמעם,
וסתריזן על סלחלו אמרו חז"ל, תחת סעמם חין לו תריזן, אכל כישעטוק תכורס סיהל מעלמס סעמס יס לו תריזן, ועסו
הימיון סוה ססס"ג, ומתי יסיס לו ססס"ג, אחרי סחיים, נמלא תכלית סחיים סוה סחיים. וסנס סרלס פירושיס
נאמרו על מצות עקב, ולכל ספירושיס יס נוכל להוילי מלת עקב מעשמעונו ששטיט, כי סוה סחחיים סכרל סוננס בלתי,
וסוה סוף כל סוף, פ"כ סוף כל סוף, וסחלית סוה ססוף. פ"כ אמר משכ רע"ס וסיס עקב, ססוף סחלית
על כל ימי חייו על כל הילכסס יסיס שמעונו את המשפטיס, כלשכר שמעונו המשפטיס יסיס תכלית לחיים, כמדוכס לחיים, וגם
אחר סחיים, בעודכס כחיים סחכריו ככל הלמה, ואחר סחיים תורו למס שזכר יוסר סחיים, כמאמר סחלס יס ספס
אחת על יקרת רוח סכס"כ עקב חיי ססס"ג, ומלא סמפטיס כולל כל סחורס, וסלס סרלס כנלד [כמו בעלמס ויקרב את
סעוה על יסככ כמפס, ומנחסל סוכיסס כמפסס, ולכדכיס למפסרס כמפסס, וכפסרס סחיס ספיייל קיי"ע ליכס סחס
חיות משפט סרלס מעשמעונו ואמר על כל סחורס] ופ' אלס נאמר סמפסטיס סמס סדיניס נכד"ג ילח, כמלער סחלס
על שלס דכרס סעולס קיים על סדין ועל הלמח ועל סעולס, וסילח סרלס וסל דעו כי סמפס דין נעסס למח ונעסס סעלס, כי
כל סעולס סלס עומד רק על סדין, כמו שכתב סמורל סעולס קיים, כמ"ס שופטיס וסוסריס תמן לך וגי' למען תחיס וגי', וספילח
אכר חסס, כמו כי כעניי הורק כעניני עמון כלל ינפ איש כעולן לחיכרו ג"כ כמפטיס אלוסיס כימר פניני סחורס סכולס, נמלא
קייס כל כעולס וקייס כל סחורס וסמפטיס סמס סדיניס וסמפטיס סמס סדיניס וסמפטיס סמס סדיניס וסמפטיס סמס סדיניס
ג' הלכות, שמיטס, שמיטס, שמיטס סוה סכנס, [כמ"ס כחוכו ולס דעו כי שומע יוסק] סמלס נאמר על
עולת לא סמפס כמ"ס חז"ל סמחן סן ואל סיטו אלס ל"ח. פטיס סוה כנלחט עמס, סדיניס סמחוד חתניו סדיניס וסחית
ככל אבר ויזיק, וכל סלה לעשות ומס לעשות, ופ' גס זמס לעסס לך כי סחוכט עיט כן סמחוד סוה סמחוד וסחור
לנרץ סוהו לנחור, וסחריב נזילך כעולס סלס, ומסו ערפ די רק סעולס סלס סכנחוט סוה סחיק, ע"כ אמר
סמחוד ועמר ל' סחיק לך אח סכרית וגוה סמחוד אמר נכפד לנחורין, סכרית וסמחוד סכנחחתי לחיכתי כענינס סמלס
עמחוד תחת לך כענינס נמלוו כלידור ומלו מעשין סעוסיס, זס יסיס סכר סמחוט, כי סכר מליח כסלי עמלמס ילכל. אכל
כרבת סח"ל סחן לך לא כעניל סכר מלחורין, רק מלד אכנס, וסכנס וברכך וגי', מלד סמלסחיין ע"כ וברכתיך, וענין עשיית
עמלות וסנודת ס' נידל משלר עניני סעודת סמפטיס סדיניס וסמפטיס סדיניס, אכל לא כן סעודת ס'. חס עמסס אלוסיס סמפלס
עמלות סוה, סכרס ג' כ' סוה, כי סלחין אלו עמחית רק על סעולת יויכס, אכל לא כן סעודת ס'. חס עמסס אלוסיס סמפלס
עמס, כלס כשוס אמרו אטרי עמנס פשכס, כוס כן זס, עכ"ל לא סיה עמדות סוה, ע"כ מיקר סחפלה סוה כונת סלס, סיוכל
סיוט סמפטיס כוננס סוה, ע"כ לא יוכל לסיית סכרס סוה, וסכר"ס עמכרת ליחן לכל אחד סכר סרליוו, ע"כ אמר סל'
ויסי עקב שמעונו. עמכר סמחיתס יסיס נכס סכר כעקב דוגמל כל יסרלן יס לסס חלה לעס"ג, אכל לא כל סחלקיסי סיס,
ושמר ס' אלסיך לך, כ"ל לכל יסדי וסיד, כמלמד חז"ל כל אחד נבוס מוחפוט על סחכור וכל לדיק ולידק נומיין על מדור לפי כשוד:

ברכת ה' לעולם

והסבך וככך וגו'. פלל ס סכרנס כד' דכניס, כדלס ויכרך וסכך ונכך פטי כעך, כלומס וטרי לדעפד

פירושו לתורת אלהים

**קריאת אונ דעם גינאר אשר נשבע לאבותיה ונאם ער
האם גישוואריון ער דיניע עלקערין, רש"י שרייבט
עקב איז טייטש מריש מיינט דער פסוק אז דוא
וועמס הימיין די גרינגע מצות ונאם דער קעננטיש
קרעמ אונקער דיא פיס וועמ גאמ ביה צו דיר**

משלי חכמים

סון אייד קיין שלעקסס כעמס די גאנצע צייט ונאם איך בין
ביי זייך אין חדר, איך בין גאר בייז אונ סחילעריג וועגן דעם
בייהילקעגער ער שלאגט מיה אונ שרייבט שוין מיר, אונ איך זיין
אונ סכרמס אין הארצין ווען וועמ שוין קוקט די צייט איך
זאל געין ווערן פון אונ איך ואל שוין ארפונארקין די

משא פון דעם ביייהילקעפער פון מיר. האמ דער פלמס קענאמס
צום קינד דו ווקסט אונדערש גיט קעגען אראם ווארפן פון
די דו משא פון דעם ביייהילקעפער סיידן דו ווקסט גוט קעגען
די שעה ונאם איך לערנען מיין אונ וועמס וועלן גוט פארר
שפיין אונ דו ווקסט סעליין חתנין ביין לערנן, וועמס גיט בארפין

אֲדַמְתָּהּ דַּגְנָהּ וְתִירִישָׁהּ וַיִּצְהַרְהָּ שָׂגַר־אֶלְפִיהָ וְעִשְׂתֵּרֶת צִאֲנָהּ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לְאַבְתָּהָּ קָתַת לָךְ : י בְּרוּךְ תְּהִיֶה מִכָּל־ הָעַמִּים לֹא־יְהִיֶה בְךָ עֶקֶר וְעַקְרָהּ

דארעא עבורה וחסרה
ומשחה בקרי תורה
ועדרי ענה על ארעא
די קיים לאבהתה
קמתן קה: י בריה תמי
מכל עממיא לא יהי בך
עקר ועקרא ובקערה:
ת"א ועשרת. מוליך לך: לא יסיה
בטורות מד:

בעל הטורים

לך סלהים מעל השמים סככות שכיך ימח לעקב שמחילין
כ"ו" וסמ"י: י"ג כ"ג, סמ"י לך כל אופן סככות. (יד) כחך
מס' מעל העמים. ס' שמחיל לך וסמ"י כ"ג, ק' למד בזכות
סוכס שיש עם ל"ב אומי: לא יסיה בך עקר ועקרה. כ"י דבדני

רשי

ב הכתחה: (יג) שגר אלפיה. ולדי כקך שהקצה
משגרת ג ממעה: ועשתרות צאנה. מנחה פי' (תהלים
כב) אביריך כן שון מכהר האלון, כמו (בראשית יד) עשתרות
קרנים ה' לעון חווק, ותרנס אונקלוס ועדרי ענה (חולין
סד). ורבותינו אמרו למה נקרא שם ו עשתרות שמעשות
את כעליהן: (יד) עקר. שאינו מוליד:

דכבותינו לא נחלקו על פי' של מנחה דסס ג"כ סכרי דעשהבות
מזה פרש' עשהבות לחך ככוננו ורבותינו אמרו למה נקראו
הללו כסס קלעים מוקים ש"ג דכבותינו ג"כ סכרי דעשהבות ל'
פי' עשהבות על סהן וכבותינו פירשו על כעליס, וכ"ס סכ"ס

ברכת ה' לעוה"ו

הכבוטס, ולכן אמר ושמר וגו' למ סכרות וגו' שהוא ירושם
הסרן, ימח סככות יתן לך וגו' מחמת וסכך וגו', וזכו על
הסרנס אשר נשבע לאבתיך וגו', ל"ל סככות סמיו נוספות
לנד מחמת ה'אלהים אשר אתן לך מחמת סכבוטס:

עוד ברכת

סלה גם פשו וסכך כממשני סהרן וכזל סמניס, סכל כזס
ססיס כככךן גדולה סלה יסיה בך עקר ועקרה, וכססמך ל'
י"ס עקר ועקרה, ועוד וסס"י ס' ממך כל מולי וגו' סכל
כל וסכך:

פירוש לתורת אלהים

עקר ביין קארין אונ ביין טיין אונ ביין איילקריש
שגר אלפיה רי פר נוארפונג פון דייעע רייקער אונ
דייעע קאמאדעס שאף אל הארנס אויף דער ערד
נואם ער האט נישווארן צו דייעע עלשערין לית
לך צו ערבין דיר: (יר) ביה תהיי סכל קמייס גלוי'וקם
נועסמו ויין פון אלע פעלקער לא יתיי בך עם ויין
גים ויין אין דיר עקר איין עקר בעקה אונ איין
עקר איין עקר איין עקר איין עקר איין עקר איין עקר
און יתקם האם ויין ויין ויין ויין ויין ויין ויין ויין ויין
פון האבין אלע וינאם לבין ברה אין גאר גים, גאר די מפלה
וין גיבענששם פון אלע פעלקער פון דעקסוענען וועם גים ויין
ביי דיר גים א עקר אונ גים א עקרה:

משלי חכמים

רשבים

השמור המצות לא ישמור לך אלא לרור אחרו: (יד) עקר
כולו קמ"ן, כמו מן חכם ואמר אשה חכמה, מן שפ
שלה איננה בן - עקר עקרה, וכן כוצאתי בכל ספרי
ספור:

שפתי חכמים

ב ר"ל מס דחייב ושמר וגו' משמע שמיך סכבוטס כו' מסיכס
סיסו סלה קייס סכבוטס, לכן פי' ישמור סככחה סככית ופי'
סעבור כעקוס ושמר לסככות סלון סו"ו י"ו סמיוכ סלה וי"ו
סיסוך סמססך: סעבר לפעוד: ג פי' נקראו סילודס סגך מל'
סגנלה וסנקליס אלסיס מל' אלסונו ססוסינסי: ד ר"ל כשן סס
מקוס סו' וסיס סס אבירי אלן סלוגר ססוי כליסיס וסחוקס לכן
קלה סלון ל' סמסכרות ססו' ס' סוקף וסוק: ה ס"ס"ס דג' כחי
סס קליס כמו סמליני כ"דל' דל' סמסכרות חוקק סו' סמסלין
סכי ככ"מ דכחי עמסכרות אל"ס ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס'
ל' חוקק סו' דל"כ סו' דכחי ככבוטנו סמכי ססודי דלס כס' כי
סמס עמסכרות סמסכרות סל כעלין וסחוקין אומס כעמסכרות
חוקק סו' כמו מנחה סלה כזס פליני אפיריושו מל מנחה דמנחה ס'
פי' עשהבות על סהן וכבותינו פירשו על כעליס, וכ"ס סכ"ס

דגך וגו', וכחי עלמי מדכך סגך אלפוך וגו', וסדועס על
סלרנס וגו', כי סלרנס ססיס סככוכ ססוליס סככות סככות
וסככות סככות וסרנס סמן. או וסכך סק"כ' לא נשבע אל
סלכית כ"ס ירושם וסרנס, סכל כל ספט סככות לא ככלנו

(יד) כדוך ססיס מעל סמניס וגו'. ל"ל כל סמניס יככזו אה
מלס ססיס כסללחה כמון. או וסכך ססיס סככות
יומר מעל סמניס, ובעס ססיס יככך סללחתי וסל ססללחה:
כל וסכך:

ליקוטים על התורה

יידו ברוך ה' מכל העמים לא יתיי בך עקר וגו'. די וועקס
וין גיבענששם פון אלע פעלקר סו' וועם ביי דיר גים
ציון איין עקר אונ גים איין עקר, נואם גייערין די ציוני זאבין
אינגס צו דאס אנדרע, גאר דר סרדש זאגנס פו נואם איז דקקח
גייען א עקרה, ווייל די מופער פון דקקח אונ אייר ברודער
לכן האבין זיא גיבענששם און האבין גינאגנס צו אייר, אויגער
שוועסער די זאקלס וין צו סווינגער אונ עקרו סווינגער'
או דקקח וואקלס באלר געהאם קינדער וואקלס לכו פיוס וין
מופער זאגין דאס איז עקסוקס פון אויגער דקח, דריבער
האם האבין געקאכט דקח זאל וין א עקרה צו גינאגני
אירעמוענען גאקדעס האם זיא אגעטרויען האבין קינדער,
פון זקקח איז גוט, דריבער זאגנס דער פסוק די וועקס וין
ביי דיר גים א עקר אונ גים א עקרה:

לערנען ביי דעם ביי העלקער וועקסו ווערן פריי פון איהם,
אבער אוי לאנג וויא די העקס גים גוט פון מיר נואם איך
לערנען מיס דיר אונ די עקענס גים אליין תורין דאס לערנען
סווסו גאר לערנען ביי דעם ביי העלקער אונ עקענס גים פריי
ווערן פון איהם, דאס זעלבניע איז גינען ביי די וידין האב'ה

האם גינען ריא וידין זענען פרויערני האם ער זיא גיבענש
פאר נואם זיא זענען פרויערני סאמער וועגין ריא תורה אונ
סככות נואם איך האב אייך גינעבין האבין ריא וידין גינאגנס
גיין מיר זענען צו פירדיען מיס רי תורה אונ סככות סו' זענען
גאר פארטארגנס וועגין דעם גלאת נואם סיד האבין ווען וועלן

וּבְבִהְמֵתָךְ : מו וְהִסִּיר יְהוָה מִפֶּה
 כָּרְחִלִי וְכָרְמִדִּי מִצָּרִים הָרָעִים
 אֲשֶׁר יִדְעֶתָ לֹא יִשְׁמַם בְּךָ וַיִּנְתְּנִם
 בְּכָרְשֵׁנְאִיךָ : מו וְאִכְלַתְּ אֶת־כָּרְ-
 הָעֲפִים אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ
 לֹא־תַחֹם עֵינֶיךָ עֲלֵיהֶם וְלֹא תַעֲבֹד
 אֶת־אֱלֹהֵיהֶם כִּי־מוֹקֵשׁ הוּא קָדָה : ס
 " כִּי תֹאמַר בְּלִבְּךָ רַבִּים הַגּוֹיִם

מו וַיַּעֲדֵי יי מִן־ךָ פֶּה
 מִרְעִין וְכִי מִכְתָּשֵׁי
 מִצָּרָאֵי בִישׂאֵי דִי יִדְעָתָ
 קִיא וְיִשׁוּבִין קָדָה וְיִתְגַּבְּוּ
 בְּכָרְשֵׁנְאִיךָ : מו וְתַגְמֵר
 ית פֶּה עֲמִמַּי דִּי יי
 אֱלֹהֶיךָ וְיִתִּיב לְךָ לֹא תַחֹם
 עֵינֶיךָ עֲלֵיהֶוּן וְלֹא תַפְלַח
 ית מַעֲוֹתְהוֹן אֲרִי
 לְתַקְלָא יְהוּוֹלְךָ : יי דִּלְמָא
 תִּימַר בְּלִבְּךָ סִינְאִין
 ה"א וְהִסִּיר ס' מִיַּעַל קו : וְאִכְלַת
 ס' מִפֶּה קִיב : וְלֹא תַעֲבֹד .
 סִכַּח קִיב :

בעל השורים הסוסים : (טו) כל חלי . טולטל י"ח , סימיר ענך ל"ח קללוס :

שפתי חכמים

לקמן : א רסס נומך דודלי לא חוכל נפרטו בלשון רסס או
 אלס מוסס דלשון רסס או אלס חין נוסלס על סתלס סטנין
 ולל ל' א' רסס ללשון אלס מוסס סלון סייך נומר א"ס כך אל
 סלמך כך טוט סוכלס נומך כך אלס כן חין סייך נומך אל
 סלמך כך טוט דמטעס מייס א"ס בללכך ונו' לל סורס
 מוסס וסין זס רגון . כן כחכ רש"י בסניס' גיסיין (קף ל') :

הרהקה מעמים

רש"י
 (יו) כי האמר בלבבך . על כרחך לשון דילמא היא שמה
 חלמר בלבבך מפני סוסס רביס לא חוכל לטוריסי אל סלמך
 כן לא תירא חסס . ולל יתכן לפרטו בלחמד מלסר
 לשונות של יי שיפול עליו טוב לא תירא חסס :

(סז) ואלכלת את כל העמים וגו' . כחכ סרברנול חין זס מליס
 סכל ימוד וסכר טוב סייסי יסרכל כלריס בלסמס יסר
 פ' יי כסדרי לון יסרכל ויחמדי את כל סעמיס לא כחיל ולל
 נכס ב"ל לפי סס' חלסיך טוסן חוסס לך בידך , ולפי ססמלחסיס
 בלסמס סעמיס יכחמו על סמנוליסיס ויחמלו עליסס ויחשבו
 זס נמטלס גס לטלמס וסדס נכדסס לכן סוריסי סלל יעשו כן .

לימוד שלא יסבור

(יו) כי חלמך בללכך ונו' . עיין רש"י ז"ל . וכולל לומר כי ס'
 סכסכו כך סול , סס סלמך בללכך רכיס סנו ס סלסל
 פירוש לתורה אלהים

עֲקָרָה וּבִבְהֵמֶתָּךְ אֹנֵן אֵין בִּינְעָה קְבִימֹת וְנֹעַם אוֹיֶךְ
 גִּישׁ וַיִּין בִּינְן עֲקָרָה אֹנֵן בִּינְן עֲקָרָה : (סז) וְהִסִּיר יי ונו'
 אֹנֵן גָּאֵם וְנֹעַם אָפּ סִתְּהוֹן פּוֹן דִּיר אֱלֵעַ קְרִיאַנְקִימִי
 וְכָל אֹנֵן אֱלֵעַ שְׁלֵעֲכֻמֶעַ וַיִּיטְאֵן וְנֹאֵם וְנִעְנֵן גִּיוֹעֵן
 אֵין דִּי מִצָּרִים אֲשֶׁר יִדְעָתָ וְנֹאֵם דְּרֹאֵן וַיִּיטְמֵן וַיִּיאֵם לֹא
 וַיִּשְׁקִים וְנֹעַם , עַר וַיִּי גִישׁ סִתְּהוֹן אֵין דִּיר וַיִּתְנֵם בְּכָל
 שְׁנֵאָה אֵין , עַר וְנֹעַם וַיִּיאֵם נִעְבִּין אֵין בִּינְעָה אֱלֵעַ
 מִינְטָה : (סז) וְאִכְלַתְּ אֹנֵן דְּרֹאֵן וְנֹעַם פִּסְרָא בְּרִאֲבִין
 אֱלֵעַ קְנִעֵנִים אֲשֶׁר וְנֹאֵם גָּאֵם בִּינְן גָּאֵם וְנֹעַם דִּיר
 נִעְבִּין לֹא תַחֹם עֵינֶיךָ עֲלֵיהֶם , עַם וְאֵל זִיקֵךְ גִּישׁ דְּעַר־
 בְּאַרְמִיעֵן בִּינְן אוֹיֵן אִיבְּעַר וַיִּי וְלֹא תַעֲבֹד אֶת אֱלֹהֵיהֶם
 אֹנֵן דְּרֹאֵן וְאִלְקִטְּ גִישׁ רִיבִין וַיִּעַרְעַר עֲבֹדַת פְּוִכְבִּים
 כִּי סִתְּשׁ הוּא לָךְ וְרֹאדֹרִים עַר וְנֹעַם צוֹ דִּיר וַיִּין
 אֲשֶׁמְרוּ וְרִיבִין : (יו) כִּי תֹאמַר בְּלִבְּךָ אֹנֵן סִתְּמַעַר
 וְנֹעַם וְנִעְבִּין סִתְּמַעַרְמִין אֵין בִּינְן סִתְּמַעַרְמִין רַבִּים דִּי

ממני איכס אוכל לסוריסי , וקטס סלל אלס חסס כעלמך סלמך
 כן , ומוצו חסס סוכך לעלמסס עליסס , רכ סמסוך על כח ס' ,

ליקוטים על התורה

(סז) וְהִסִּיר יי מִפֶּה קָדָה וְיִיטְלַתְּ עֵס וְנִעְנֵן צוֹ אֲוִיִּי
 עֲרִיבִי קְרִיאַנְקִימִי , אֲנִיעְכֻמֶעַ קְרִיאַנְקִימִי וְנֹאֵם קִיטְּס
 פּוֹן דִּי נִסְאֹרִס פּוֹן שְׁלֵעֲכֻמֶעַ וְנִסְפֵרְוִיגֵן אֲדַעַר פּוֹן פִּאֲרִיקִילִיגֵן
 וְהִיא דִּיא נְקִירָא נִנְאֵם אֱלֵעַ זִאבִין קִיטְּסֵן פּוֹן הַקְּבִי' , נִסְר
 קְרִיאַנְקִימִי פּוֹן , קֵעֵלֵם אֹנֵן הִיטְּס קִיטְּס גִישׁ פּוֹן הַקְּבִי' אֲר
 דְּעַר קִיטְּשׁ אֱלִין בְּרִיאַרְךָ זִיקֵךְ הִיטְּסֵן עַר וְאֵל זִיקֵךְ גִּישׁ פִּאֲרִי-
 קִיחֵלֵעַן אֹנֵן גִּישׁ דְּעַרְהֵינְעֵן אֲפִילֵי פִיל מְעַנְטְשִׁין פּוֹן דִּי פִּעֲלֻקְעַר
 נִיעֵלִין קְרִיאַנְקִימִי אוֹיֶךְ אֲנִיעְכֻמֶעַ קְרִיאַנְקִימִי אֲבַעַר פּוֹן דִּיר וְנֹעַם
 הַקְּבִי' אֲפִסְתְּהוֹן אֲנִיעְכֻמֶעַ קְרִיאַנְקִימִי , אֹנֵן עַם וְנִעְנֵן דָּא קְרִיאַרְךָ
 קִיטְּס וְנֹאֵם הַקְּבִי' שִׁיקְטָ וַיִּי אוֹיֶךְ אֲפִעַנְטְשִׁין פִּסְרָא אֲשֶׁר־רִאָה
 אוֹיֶךְ וַיִּיעַרְעַר וַיִּנְדֵן וְנֹאֵם וְנִעְנֵן גִּישׁ מִיט דְּרִי נִסְאֹרִס , אֲוִי וַיִּי דִּי
 פְּכֹתֵן וְנֹאֵם הַקְּבִי' הָאֵם גְּעַשְׁקֵם אוֹיֶךְ דִּיא מִצָּרִים , אֲבַעַר
 אוֹיֶךְ דִּיר וְנֹעַם הַקְּבִי' גִישׁ שִׁיקְטָן דִּי מְכֹתֵן אֹנֵן וְנֹעַם הַקְּבִי' א
 וְנֹעַם וְנִעְלֵעַן דְּוִךְ דְּעַרְמִאָנֵן צוֹ מִיטְּס דְּוִי זִאֲלִקִּים פִּסְרִים וַיִּין אֹנֵן
 מִרְכָּא הָאֲבִין פִּסְרָא אִים וְנִתְנֵם בְּכָל שְׁנֵאָה וְנֹעַם הַקְּבִי' גְּעִבִין
 דִּיא מְכֹתֵן אוֹיֶךְ בִּינְעָה שְׁוִאָים , וְנִעְסִי מִרְכָּא הָאֲבִין אֲפִסְעַר
 וְנִעְלֵעַן דִּי מְכֹתֵן אוֹיֶךְ דִּיר אוֹיֶךְ קִיטְּסֵן דְּרִיבְּעַר וְנִעְסִי סִתְּהוֹן
 שְׁלִיבָה אֹנֵן וְנִעְסִי פִּסְרִים וְנִעְלֵעַן :
 (יו) כִּי תֹאמַר בְּלִבְּךָ ונו' לא תירא מהם ונו' דער עיקר איז

משלי חכמים

אויף דעם בארג סיני לערנען מיט אייך די תורה, ווען אייך
 וואלסט באמאלס גייהעם די תורה פון מיר אליין וי' דער ספסוק

סיר קענען דעם גלות אראפ ווארפן פון אונז, נאנט דער
 מדרש באמאלס גייהעם צו די יודין ווען אייך בין געקומען

הַאֵלֶּה מִמֶּנִּי אֵיכָה אוֹכַל הַדְּוִישִׁים : עֲמִמַּי הָאֵלִי וּמֵי אֵיכָרִין : אֲכֹל לְתַרְכוּתָהוּן :

לימוד שלא יסמוך האדם על כחו וגבורתו

מפניכס, וכל כפסוק כוא על סקיס, ככל טל לא סמל כן. ולל פירל כלככך, דק סמכוכ כי ככך סככוכ סוכס, ול סט ס' לא יוסער ויטוכך למקיס :

ר"ל סדפ, כלככך סלון ככך, לככוכ סיוס סכס, דק סלס כוסס על ס', סל סכס: כס', לא פירל עסס, זכור סוכור וגו' כן יעסס ס' סלסוך לכל סכסס, אך ככסלי סכר סלס ילל

פירוש לתורת אלהים

כְּנַעְנִים וְעֶזְרָא קָעֵר פֶּה מִיר אֵיכָה אֵיבֵל לְדוֹרֵשׁ וְיִיא אֲזוּיָא נֹעֵל אֵיךָ קַעְנֵעֵן פֶּהר סַרְיִיבִין וְיִיא :

כי הילף פון הקב"ה נוי דור סלףך האם גינאגם ותי סקדף ה' עלינו בְּאֶשֶׁר יִבְלַנו לָךְ, חקב"ה ביון סקד ואל זיון איה איהו אזוי ווי סיר סמיון צו דיר. נאך האם דור סלףך גינאגם ח' לי לא אירא, אז חקב"ה איז מיס סיר סמב איה קיון סנרא, סיה יעשה לי ארס, וואס קען מיר אַמְעַנְשׁ סאון. דריבער בארף יעדער סענשׁ שְׁשֶׁעֲרִיג סראכשען אין דיא דרייסקיס פון חקב"ה וועם ער קענען זיון סרְיִיבִינֵן איה חקב"ה. דאס נאגט דער ססוק אייב רד ווילסס זיון פֶּהרִיבִיבֵרס דו וואלסס גיט סנרא האָבִין פֶּהר דו סעלְקֵדער וְכָר סוכור וואלסס שְׁשֶׁעֲרִיג נְעִירִיקֵעֵן וואס חקב"ה האם גיטאן פון בייַעֲסִינֵעֵן אין סְרִיבִינֵן וועסס פון דער וועסן אזוי וועם חקב"ה סאןן צו אַלע סעלְקֵדער דריבער דרייַקֶסוּ פֶּהר סייַנֵם גיט סנרא האָבִין :

ליקוטים על התורה

בייא יעדער סענשׁ ער ואל האבין אַמְנֵה איה סקדון אין חקב"ה אז אן חקב"ה ווערס קיון וואך גיטאן, אג אזוי ווי גרויס זיון אַמְנֵה איה סקדון איז אין חקב"ה אזוי קוקסס צו אים די הילף פון חקב"ה נוי דור סלףך האם גינאגם ותי סקדף ה' עלינו בְּאֶשֶׁר יִבְלַנו לָךְ, חקב"ה ביון סקד ואל זיון איה איהו אזוי ווי סיר סמיון צו דיר. נאך האם דור סלףך גינאגם ח' לי לא אירא, אז חקב"ה איז מיס סיר סמב איה קיון סנרא, סיה יעשה לי ארס, וואס קען מיר אַמְעַנְשׁ סאון. דריבער בארף יעדער סענשׁ שְׁשֶׁעֲרִיג סראכשען אין דיא דרייסקיס פון חקב"ה וועם ער קענען זיון סרְיִיבִינֵן איה חקב"ה. דאס נאגט דער ססוק אייב רד ווילסס זיון פֶּהרִיבִיבֵרס דו וואלסס גיט סנרא האָבִין פֶּהר דו סעלְקֵדער וְכָר סוכור וואלסס שְׁשֶׁעֲרִיג נְעִירִיקֵעֵן וואס חקב"ה האם גיטאן פון בייַעֲסִינֵעֵן אין סְרִיבִינֵן וועסס פון דער וועסן אזוי וועם חקב"ה סאןן צו אַלע סעלְקֵדער דריבער דרייַקֶסוּ פֶּהר סייַנֵם גיט סנרא האָבִין :

משלי חכמים

אייַנגינאָרִיבֵן אַלֵם גינאָרִין אין איַעֲדֵד סקדְדֵר, דרייַקֵדער נעם איהר נעקסען צו זייַדִינֵעֵן איה אין נלות צו זיון, איהר נעם נאגם סמח צו דיר יודין וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמַעוּן וגו' ווי דר סרְדֵשׁ נאגם אז איהר וועם סאןן תְּשׁוּבָה דאמקלס וועל איה סרְעִיבִין דר סאלק ארלס עַבְדֵךְ מִיַּם סייַן סרְיִים אג איה וועם פון נלות אַרְוִם אֵיִם עֲלֵיִם וועדען :

נאגם לי עמי שופע לי חלואי וואלסס מיון פאלק מיר גיטאָרְכֵם ככסס איהיבֵם אַנְעִיב וואלסס גינען בייַ סיר אַקְלֵיִינִיבִים איה נאל סאכין אונקער סעניג איַעֲדֵד סייַד נוייל דר סרְדֵה אג סקָדָה וואלסין גינען איַעֲדֵד איה חקב"ה. דאס נאגט דער ססוק אייב רד ווילסס זיון פֶּהרִיבִיבֵרס דו וואלסס גיט סנרא האָבִין פֶּהר דו סעלְקֵדער וְכָר סוכור וואלסס שְׁשֶׁעֲרִיג נְעִירִיקֵעֵן וואס חקב"ה האם גיטאן פון בייַעֲסִינֵעֵן אין סְרִיבִינֵן וועסס פון דער וועסן אזוי וועם חקב"ה סאןן צו אַלע סעלְקֵדער דריבער דרייַקֶסוּ פֶּהר סייַנֵם גיט סנרא האָבִין :

תרנום

נביאים ישעיה סס

לחמשך סנ"ח דיא צכאות נש צ צב צכא צכאו צכאות רח יהוה נשמה דנצח ארני נשמה דודר יהוה ויהי חיה רנצח יהוה חיה יהודה דודר אל שם ב"ן שבעשתי :

א ותאמר ציון עזבני יהוה נאדני שכחני : ב **התשכחה**
אשה עולה מרתם בן במנה גס אקה תשכחנה
ואנכי לא אשכחה : ג **הן על בפיס חסתיך חומתיך**
נגדי תמיד : ד **מהרו בגיה מתרביה**
מפה יצאו : ה **שאי סביב עיניך וראי פלם נקבצו**
לי ית העבדית עגל דרוב אמר לה נביא אף אליו אהגשיון סתיבא ואַמְרִית ליה אס איה סקדמיה אהגשא דילמא סתגשי לי ית דאמריס ססיני נעביד ונקביל סתיב ואַמְרִית לה מיסרי לא ירהיסינה : ג הא ברעל גרין אף צורא סרמי שורך לקבלי סדינא : ד יוחון סגנדי סרְכֵיךָ ספְרֵךָ וסְרֵבֵךָ מנה יגרון : ה סקופי ירושלם סחור סחור עינך נחזא קל בני

רשי

מצודת דוד

(6) ותלמך זיון. סנה זיון סמכוכ נלמס ר' פוב סוסי וסכס ס' : (3) סכסכס. סלומר סנה לא כן כוא כי סלס סכסכ אסס עולה ודי סקסס נכס מלססס כן דמסס: גס איה סכסכס, אף ס' סתכן כסוס פסס סכסכססס גס אלה אויס אכני לא סלסכס : (ג) סתקיך. זכיר סלס לסני כאלו סקופין על כסי : נגדי סמיד. (זכור לסס לסוכס : (ד) עכרי בניך. יוסר עכסי סככו בני זיון סל סרלס עשכסס סני : ססרסין. סססרסין וסמסרסין סוכך ילסו סגך. ר"ל סרססיס סקדכך סס סכסס ססיסיס וסככין ולל סלסי ילסו סרסס : (ס) סלי ססיני סייַך. כללו נליון ילמל כלי סיד כל כניך נקבול כלו סליך :

דעס פירוש עברי סייַש נעפניס פוען בייא דער פסורה פון דער וואך.

בְּאוֹרֵי הַיָּמִים הַנִּיחִיָּה בְּיָמֵינוּ כְּעֵדֵי תְּלַבְּשֵׁי
 וְהַתְּקַשְׁרִים בְּכַףּ: י כִּי חֲרַבְתִּיךָ וְשִׁמְמַתִּיךָ וְאַרְצֵךְ
 תִּרְסַתְךָ בְּיַעֲתָה תִּצְרִי מִיִּשְׁבַּב וְחֲקָיו מִבְּלַעֲיָךְ:

כְּגֵי עַם גִּלְתוּיךָ מִתְּבַגְּשֵׁן
 וְאִתְּנוּ לְגוֹיֵי קִנְיִם אֲנִי אֲמַר
 יי אֲבִי כוֹלְהוֹן לֵידֵךְ כְּלָבוּשׁ
 דִּבְקָר וְעוֹבְדֵיהוֹן בְּגוֹיָה
 קִרְיָשׁוֹט פִּלְתָּה: י אֲרִי

תְּרַבְּוֹתֶיךָ וְצִיּוֹתֶיךָ וְאַרְעֵךְ מִפְּתוּחֶיךָ אֲבִי קַצֵּן תִּדְחַקוּן מִתְּחִיב וְיִתְחַקְוּן סִקְלַעְסָה:
 מצורת דוד רש"י

(ה) כערי. קסוותין: (ו) תצורי. תהא לרה מרוב יושביה: תפסל חכמי. תפסל חכמי כמלכות של קסוט: ותקשרים. תקשר לוחם בלואכך לנתי כקשורי כלם וסס חוסי כפטי תקשרים. כסס סעס: (ז) כי מנטיך וגו'. ר"ל כי דלגת חכמויך וסוממך וגו' ולא מלגני עוד כי ססס יסיו כלם מיוססס פד סססס לכס ודחוקס מרוב יושביס: ודחוק פלנטיך. סססמחיס אופר יסיו מלמחיס כקלס סלכין ולא יסלו כנטיך:

כתובים תהלים ז

לחמשוך מיסור ומלכות ד"א שין דלת יוד נמש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונהי נמשח דיסור א אר
 ארנ ארני נמש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמת דמלכות יו הו הו חת יחידה דיסור יתה יחידה דמלכות אל
 שם ב"ן שבעשיח:

א תורנמא דאוביתא לדוד
 ב ישיבתי אלהי בקר חסיתי הושיעני מפל רדפי והצילני:
 ג פו ימרה בארנה נפשי פרק ואין מציל: ד יהודה אלהי
 אס עשיתי זאת אס ישיעניל בכפי: ה אס גמלתי שולמי
 נע ואחלצה צוררי ריקם: ו ירדה אניב ונפשי וישג וירמם
 לארץ חיי וקבודתי לעפר ישפן קלה:

ד רפצי: ו ה י אלהי אין עברית שירמא נרא בכונמא בישא אין אית מלומא בידי: ה אין פרעית לבעיל
 שלמי ביש ודחמתי קענקי סגן: ו יתא רדיף געל דבבא נפשי וידבק ויקבוש דארעא חיי ויקרי
 לעפרא ישבי לעלמין:

מצורת דוד

(6) שגיון לדוד. ספסל דוד על סגולת מס סכרת מכנף
 מעיל סגול: כיש בן ימיני. זס סגול סכא מכנישין וקלסו
 כוש כי סיס משובה כמעטיו נשכה ככוש סוס ספשוניס כפירוהו
 (ג) סן יפוק. ככלל חוסינין אנדך עלי סלויכ ופן סלויכיו
 כלסיס: סורק. ישכר חוסי ולא סללל מיל כי כלם קמו סני:
 (ד) סס עשיתי. סס כפעטיו סס זס זס לכות כנף מעיל סגול:
 סס סני ככסי. ססס ספשונין למשוס סול לכוונו לסעטיו:
 מלוכס מפיל קיכוס כדכך ספסוסיס: (ס) סס נגלתי. כסוד
 ססיס סגול חיש סגוטי וכי נגמלסו אז רמס ספס סוכס כלסכ
 חככ סוס ספני לו ללויב: וסמללסו אז רמס ספס סוכס כלסכ
 לכדוף אכרי כמכס על לא ססס יקכס עוד נכפו כעניו וסוללסוין פון ספסוסיס כי סלללסו מיר אסניס חשכ כקטו סכנו כמ"ס
 כ"ס וכלומכ וסכס כעכור זס ככסי מעילו לסודיסו סס זס ססיס מפוכ בידי ונל סלחמי כויד: (ז) יכדוף. כלומכ וסס לא
 כדכדי כן סוס יסיס נמול עשני ססלויכ יכדוף אכר נפשו יוכדו לולל כדכסי וישג חוסי ויכמני כלכין כל ימי מיי וסס ככודי
 יספיל לתיח שוכן נמולס מד סססל:

רש"י

(6) שגיון לדוד. על שגיון כנף המעיל אשר כרת לשאול:
 כוש. משונה בעורו, וזך סגול משונה כמעטיו:
 (ג) פורק. לשון פרקו נמי וכו': (ד) אם עשיתי זאת.
 מה שמרש אחריו: (ה) גמלתי שלמי רע. אם
 גמלתי כגמולי: ואחלצה צוררי ריקם. ככרות את
 כנף מעילו אם סלללו ולסמלדו ריקס עשיתי אלל להרמוהו
 סהיה מסור בידי:

לכדוף אכרי כמכס על לא ססס יקכס עוד נכפו כעניו וסוללסוין פון ספסוסיס כי סלללסו מיר אסניס חשכ כקטו סכנו כמ"ס
 כ"ס וכלומכ וסכס כעכור זס ככסי מעילו לסודיסו סס זס ססיס מפוכ בידי ונל סלחמי כויד: (ז) יכדוף. כלומכ וסס לא
 כדכדי כן סוס יסיס נמול עשני ססלויכ יכדוף אכר נפשו יוכדו לולל כדכסי וישג חוסי ויכמני כלכין כל ימי מיי וסס ככודי
 יספיל לתיח שוכן נמולס מד סססל:

פירוש ע"ה

(א) שגיון לדוד וגו' אנגעואנג וואס דור הקלך ע"ה
 האט געווינגען פאר הקביה ווענין דיא
 רייד פון פוש וואס ער איז גינען פון שלמט פגנימין.
 דער פוש האט גינאנט פאר אלע יודין אז דוד
 האט אנגייעצט דיא פלשתיים זייא זאלין מאכין
 אמלקחה מיט די יודין שאול זאל געהרנה ווערין
 אין די מלקחה, זענען אלע יודין גינען אויף
 דוד. דריקער האט דוד גינאנט פאר הקביה:
 (ב) ח' אלתי דוד חסיתי מיינ נאמ אויך געשייך מיד
 אויף דיר הושיעני מפל רדפי ומצילי העקף מיר פון
 מיינע אלע נאך נאקערס אונ רעקשע מיד פון
 זיי: (ג) פון ירדוף קאנה נפשי אויך האב מורא סאמער
 נועט דער פינד מיד צו רייסין ווי אלייב פירמ ואין
 מציל וואס ער צו פקעכט אונ קען קען גיט רעקטין

פון איהם: (ד) ח' אלתי אס עשיתי ואת מיינ נאמ אויב
 אויך האב גימאהן וואס מיינע פינד זאגין אויף
 מיר אס יש על בכפי אויב עס איז דא אומקעכט
 אין מיינע הענט: (ה) אס גמלתי שולמי קע אויב אויך
 האב גימאהן שאלעכעס צו דעם קענענש וואס
 האט מיר באצאאלט שאלעכעס פאר מיינ גוטס
 וצילתי צוררי ריקם אויב אויך האב גענואפינט דיא
 פלשתיים ווי זאלין גיין צו אמלקחה אויף מיינ
 אומקוטין פינד שאול, אויב דאס אלץ איז אמת:
 (ו) ירדוף אויב נפשי זאל דער פינד מיד זאנען נפשי
 אונ זאל מיד מאכין וירטס זאנען מיי אונ זאל מיינ
 לעבין צו פקעכטין צו רי, ערד, ויכודי נפשי ישפן סלי
 אונ מיינ קבוד זאל ער מאכין רוקען צו די ערד
 אויף אייביג:

התורם וכו'. כשנגזר לירי ואל"ה יחזור דהוי קרוב למזיד משום דהוי ליה [למטעמיה] (ב): ובמצאת של חומץ וכו'. שהתורם מן החומץ על היין אין תרומתו הרומה דין וחומץ שני מיניס הן: אם ספק. עד שלא תרמה ההמילה או לאחר שתרמה ההמילה: תרומה ויחזור ויתרום. ונותן שתיין לכתן וכהן נותן לו דמי הראשונה שהיא גדולה מן השניה שהשניה מתמעטת כפי מה שעולה תרומה הראשונה ולפי שהיה הוא המזיל מחבירו וכן קיימא לן בכל דוכתא המזיל מחבירו עליו הראיה לפיכך אינו לוקח כולל דמיס אלא הפקעה ולריך שיהן לו דמי גדולה שהיא הראשונה

(ג): הראשונה אינה מרמעת בפני עצמה. אם נפלה לפחות ממאה של חולין אין נשנית מדומת דמלא אינה תרומה אלא השניה

התורם קישות ונמצאת מרה. אכמיה ונמצאת סרוחה. הרומה ויחזור ויתרום. התורם חבית של יין ונמצאת של חומץ. אם ידוע שהיתה של חומץ ער שלא תרמה [א] אינה תרומה. אם משתרמה החמיצה הרי זו תרומה. אם ספק תרומה ויחזור ויתרום. הראשונה אינה מרמעת בפני עצמה ואין חייבין עליה חומץ, וכן השניה: ב נפלה אחת מהן לתוך החולין אינה

היא תרומה: וכן השניה. אינה מדמעת כפי"ע שמה הראשונה תרומה ולא השניה: ואין חייבים עליה חומש. זו שאכלו הראשונה נכדה או השניה נכדה אינו משלם חומש כדן שאר אוכלי תרומה בשננה:

גיש אסור טאקער איז זיא גיט תרוקה, אונ אויב דיא אנדערע פאס טיין איז בויגנרער צוא מישם גינארין מיט פעקער פון חולין אקרה זיא גיט גינען עסיג בלשעת מען האט איהר אפ גשייט פאר תרוקה, איז דאך דיא ערשטע פאס וויין תרוקה אונ די אנדערע פאס טיין איז גיט תרוקה גאר אז די ערשטע פאס מיט די אנדערע פאס צו נאקען ווערן צו מישם אין חולין, איז דאך איינע געוויס תרוקה ווערן אלע פעקער אסור, ביז הונדערט וויין הייבן עליה חומש אונ אז אישראל האט אפגורקען פון דער ערשטער פאס וואס זיא איז עסיג בשונג דארף ער גיט בציאהלין מיט אפגינפטעל מערה, טאקער איז זיא גיט תרוקה ובו משניי אונ אויב ער האט גינארקען פון דער אנדערער פאס (אונ גיט פון דער ערשטער) דארף ער אויך גיט בציאהלין אפגינפטעל מערה, טאקער איז די ערשטע גינען תרוקה, איז די אנדערע גיט תרוקה גאר אז ער מרינקט פון ביידין פעקער בשונג דארף ער בציאהלין מיט אפגינפטעל מערה אויף דעם עסיג וס, ער האט געמורקען פון איין פאס, פון די ערשטע פאס וואס זיא איז עסיג. ונארום ער קען נאגין צום פהן ער נאל בריינגען עדות אז דיא אנדערע איז תרוקה, טאקער איז דיא ערשטע שפעקער ווערן גינארין נאכדעם וויא מען האט איהר אפגעשניידט פאר תרוקה איז דאך דיא ערשטע תרוקה אונ גיט דיא אנדערע: ב נפלה אחת מהן לתוך חולין איז איין פאס פון דיא איז ווייניגער וויא הונדערט פעקער איז אפגינפטעל אקרה גיט די פאס די איבעריגע פעקער, גאר אייגע געקט, ער ארויס אונ האקט זיא אויב וויא

גיש אסור טאקער איז זיא גיט תרוקה, אונ אויב דיא אנדערע פאס טיין איז בויגנרער צוא מישם גינארין מיט פעקער פון חולין אקרה זיא גיט גינען עסיג בלשעת מען האט איהר אפ גשייט פאר תרוקה, איז דאך דיא ערשטע פאס וויין תרוקה אונ די אנדערע פאס טיין איז גיט תרוקה גאר אז די ערשטע פאס מיט די אנדערע פאס צו נאקען ווערן צו מישם אין חולין, איז דאך איינע געוויס תרוקה ווערן אלע פעקער אסור, ביז הונדערט וויין הייבן עליה חומש אונ אז אישראל האט אפגורקען פון דער ערשטער פאס וואס זיא איז עסיג בשונג דארף ער גיט בציאהלין מיט אפגינפטעל מערה, טאקער איז זיא גיט תרוקה ובו משניי אונ אויב ער האט גינארקען פון דער אנדערער פאס (אונ גיט פון דער ערשטער) דארף ער אויך גיט בציאהלין אפגינפטעל מערה, טאקער איז די ערשטע גינען תרוקה, איז די אנדערע גיט תרוקה גאר אז ער מרינקט פון ביידין פעקער בשונג דארף ער בציאהלין מיט אפגינפטעל מערה אויף דעם עסיג וס, ער האט געמורקען פון איין פאס, פון די ערשטע פאס וואס זיא איז עסיג. ונארום ער קען נאגין צום פהן ער נאל בריינגען עדות אז דיא אנדערע איז תרוקה, טאקער איז דיא ערשטע שפעקער ווערן גינארין נאכדעם וויא מען האט איהר אפגעשניידט פאר תרוקה איז דאך דיא ערשטע תרוקה אונ גיט דיא אנדערע: ב נפלה אחת מהן לתוך חולין איז איין פאס פון דיא איז ווייניגער וויא הונדערט פעקער איז אפגינפטעל אקרה גיט די פאס די איבעריגע פעקער, גאר אייגע געקט, ער ארויס אונ האקט זיא אויב וויא

גיש אסור טאקער איז זיא גיט תרוקה, אונ אויב דיא אנדערע פאס טיין איז בויגנרער צוא מישם גינארין מיט פעקער פון חולין אקרה זיא גיט גינען עסיג בלשעת מען האט איהר אפ גשייט פאר תרוקה, איז דאך דיא ערשטע פאס וויין תרוקה אונ די אנדערע פאס טיין איז גיט תרוקה גאר אז די ערשטע פאס מיט די אנדערע פאס צו נאקען ווערן צו מישם אין חולין, איז דאך איינע געוויס תרוקה ווערן אלע פעקער אסור, ביז הונדערט וויין הייבן עליה חומש אונ אז אישראל האט אפגורקען פון דער ערשטער פאס וואס זיא איז עסיג בשונג דארף ער גיט בציאהלין מיט אפגינפטעל מערה, טאקער איז זיא גיט תרוקה ובו משניי אונ אויב ער האט גינארקען פון דער אנדערער פאס (אונ גיט פון דער ערשטער) דארף ער אויך גיט בציאהלין אפגינפטעל מערה, טאקער איז די ערשטע גינען תרוקה, איז די אנדערע גיט תרוקה גאר אז ער מרינקט פון ביידין פעקער בשונג דארף ער בציאהלין מיט אפגינפטעל מערה אויף דעם עסיג וס, ער האט געמורקען פון איין פאס, פון די ערשטע פאס וואס זיא איז עסיג. ונארום ער קען נאגין צום פהן ער נאל בריינגען עדות אז דיא אנדערע איז תרוקה, טאקער איז דיא ערשטע שפעקער ווערן גינארין נאכדעם וויא מען האט איהר אפגעשניידט פאר תרוקה איז דאך דיא ערשטע תרוקה אונ גיט דיא אנדערע: ב נפלה אחת מהן לתוך חולין איז איין פאס פון דיא איז ווייניגער וויא הונדערט פעקער איז אפגינפטעל אקרה גיט די פאס די איבעריגע פעקער, גאר אייגע געקט, ער ארויס אונ האקט זיא אויב וויא

ב מרמעות בקמנה שבשתייהן. כשימו' השניה שהיא קמנה שכשתיהן זהה יש בחולין מלה כנגד הקמנה אין נעשית מדומה אלא נוטל מן התולין כשיעור אלו השתי תרומות שפלו בהן ונתתן לכהן והשאר חולין כמו שהיו:

ג תרומת שניהם תרומה. תרומה אחת אינה מרמעתה. תרומה אחת, מרמעות בקמנה כל אחד מהן חליה תרומה והוא חולין (ג) כמלא כשתרמו שניהם מן חולין זה סאה זה סאה גלה קדשה תרומה כ"א חצי סאה בשל זה וחצי סאה בשל זה כל אחד כפי חלקו: אם תרם

קדשה דמע כדלקמן מ"ו קדשו למסורכ ממנו מדומס: (ג) שהיה שחמסס כל מ"ו"ס ככל נהקנו הסלולין ונעשו חולין ומיחו אלו חולין נמוכים הם כסבי ללח נחמנו אלא מה"ג ודעוין סבולין למעשות ומ"ט: (ד) פ"ו ה"א ס"א מהר"ם ופי' כי"י ס"א מהר"ם גם לפי ז"ס נכרטיה קמתי ובהנכס סמני סלוי כמ"ד נ"ל"ה: (ה) תרומה

מרמעתן. נפלה שניה במקום אחד אינה מרמעתה. נפלו שהיהן למקום אחד, מרמעות בקמנה שבשתייהן: ד' השוהפין שהרמו זה אחר זה. רבי עקיבא אומר תרומה שניהם תרומה. וחכ"א תרומת הראשון תרומה. רבי יוסי אומר אם תרם

הראשון כשיעור אין תרומת השני תרומה. ואם לא תרם הראשון כשיעור תרומה השני תרומה: ד' ב"א כשלא רבר, אבל הרשה את בן ביתו או את עבדו או את שפחהו לתרום תרומתו תרומה. בשל. אם עד שלא תרם בשל אין תרומתו תרומה,

הראשון כשיעור. אחד מנ' כשיעור שנתנו חכמים תרומתו תרומה, והלכה כר"י לפרשו' מלתייהו למכמים קמתי. ואית דמפרשי (ד) חס תרם הראשון כשיעור מה שתרם חבירו לח"כ תרומתו תרומה לחיובין להוה ניחא ליה להאיך כתרמה כמה שתרם הראשון שהרי היתה דעתו מסכמת עמו כשיעור התרומה, ופי' ראשון נראה כענין עיקר: ד' ב"א. הא דפלוגי ר"ע לעיל ואמר תרומת שניהם תרומה (ה): בשלא דבר. שלא נטל רשות מחבירו לתרום אלא תרם מדעתו: אבל הרשה. עתה כע"כ רשות לתרום תרומתו תרומה: בשל. אם לאחר שמינה שלח לתרום כשל

התרומה נפלה שניה למקום אחד אינה מרמעתו אונ אז די אנדערע פאם איז צו מישט גינארין מיט אנדערע חולין ווייניגער וויא הונדערט פֿעקער נוערין די חולין אויף גיט אסור גאר קען נאל סאהן וויא פֿרער איז גישטאנען נפלי שמינו למקום אחד גאר אויב די בידע פֿעקער צו נאמען נענען צו מישט גינארין אין ווייניגער וויא הונדערט חולין מרמעת גקפנה שבשמינו נוערין דיא חולין אסור. אונ אויב עם איי דיא חולין הונדערט סאהל וויא דיא קלענער פאם איז ווארום די ערשטער פאם איז אפ גישיר גינארין פון פופציג פֿעקער. אונ דיא אנדערע איז דאך גאר אפ גישיר גינארין פון גיין אונ פֿערציג איז דאך דיא אנדערע קלענער וויא די ערשטען נעמט קען ארום פון די חולין אזויא פיל וויא עם איז אריין גיפאלין פון דיא בידע פֿעקער אונ דיא איבערניגע חולין איז מוקר:

אוי גוטע תרומה איז דיא ערשטע גאנצע סאה תרומה אונ דיא אנדערע גאנצע סאה איז גיט תרומה רבי יוסי אויפ רבי יוסי און פורוש די רייד פון די חכמים. נוען נאגין דיא חכמים איז דעם ערשטנים תרומה איז גוטע תרומה אונ דעם אנדערנים איז גיט תרומה אם תרם הראשון כשיעור איז תרומת חשני תרומה גאר אז דער ערשטער האט אפ גישיר תרומה וויא דער רין איז איינים פון פופציג ואם לא תרם הראשון כשיעור אקער אז דער ערשטער האט גיט גינעבין די תרומה וויא דער רין. גאר דער אנדערער האט גינעבין די תרומה ווי דער רין תרומת חשני תרומה איז דעם ערשטנים תרומה גוטע תרומה ואונ דעם ערשטנים גלייבט אויף תרומה. ווארום מן התורה גאט דאך תרומה קיין שיעור איז דאך דעם ערשטנים תרומה מן התורה גוטע תרומה: ד' בשת דברים אטרים נוען נאגט רבי עקיבא אז בירודם תרומה איז גוטע תרומה בשלא רבי גאר אז ווי האבין גיט אפ גינעם צווישען זיך נוער עם נאל אפ שיעורין תרומה אכל תרם את בן בית אקער אז איינער האט גיהייסין ויין הויו מענקשלא אז את צדד אדער ויין קנעקט אז את שפתו אדער ויין דיקטם לתיים גיית נאלין אפ שיעורין תרומה תרומת תרומה איז גוטע תרומה ואונ אז ער גיט רשות ניון שוקף ער נאל אפ שיעורין תרומה איז געוויס גוטע תרומה בשל אויב נאקדעם ווי ער האט גינעבין איינעם רשות אפ צו שיעורין תרומה האט ער קמפל גינען וינען שליחות ואונ ער גויל שוין גיט יענער נאל אפ שיעורין די תרומה איז דער רין אזוי אם פר שלא תרם בשל אויב ער האט קמפל גינען דיא שליחות איינער דער שליחים האט אפ גישיר דיא תרומה

תרומה נפלה שניה למקום אחד אינה מרמעתו אונ אז די אנדערע פאם איז צו מישט גינארין מיט אנדערע חולין ווייניגער וויא הונדערט פֿעקער נוערין די חולין אויף גיט אסור גאר קען נאל סאהן וויא פֿרער איז גישטאנען נפלי שמינו למקום אחד גאר אויב די בידע פֿעקער צו נאמען נענען צו מישט גינארין אין ווייניגער וויא הונדערט חולין מרמעת גקפנה שבשמינו נוערין דיא חולין אסור. אונ אויב עם איי דיא חולין הונדערט סאהל וויא דיא קלענער פאם איז ווארום די ערשטער פאם איז אפ גישיר גינארין פון פופציג פֿעקער. אונ דיא אנדערע איז דאך גאר אפ גישיר גינארין פון גיין אונ פֿערציג איז דאך דיא אנדערע קלענער וויא די ערשטען נעמט קען ארום פון די חולין אזויא פיל וויא עם איז אריין גיפאלין פון דיא בידע פֿעקער אונ דיא איבערניגע חולין איז מוקר: ג' השתמו שטרמי נוען צווייא שוקפים האבין אפ גישיר תרומה פון איינע תבואה זה את זה איינער גאר דעם אנדערין רבי עקיבא אויפ תרומת שניהם תרומה ואגם רבי עקיבא ביידינים תרומה איז גוטע תרומה. נדבינו אויב ויי האבין גיבהם בשוקפות פופציג סאה תבואה אונ איין שוקף האט אפ גישיר איין סאה פאר תרומה. אונ דער דאך האט דער אנדערער שוקף אויף אפ גישיר איין סאה פאר תרומה איז פונדעם שוקף איין האלבע סאה תרומה אונ איין האלבע סאה חולין אונ דעם אנדערנים איז אויף אזוי איין האלבע סאה תרומה אונ איין האלבע סאה חולין. ווארום יעדער האט דאך גאר אין דיא תבואה פופציג האלבע סאה ותקמים איקרים תרומת הראשון תרומה אונ דיא חכמים ואגין דעם ערשטין שוקפים תרומה

שליחותו לאחר שהלך השליח מלפניו: חוץ כו'. בעלים ע"ה שהשכירו פועלים חזרים כדי להפריש תרומה כהרהר (1) שחיים לתרום עד שלא יגעו בו הבעלים ע"ה ויטמאו את התרומה: מפני שהן מטמאין את הגת. שהבעלים ע"ה מיד כשהתמילו הדורכים לדרוך והלכו בנת שתי וערב אינם נזהרים יותר מלונע בנת ומטמאין אותה לפי שהם חושבין שמדי שהתמילו לדרוך הפרישם החזרים הדורכים מן היין כדי שיפזר תרומה חריבה לכל בנת

(1) מיד כשהלכו בה שתי וערב שאל יבאו הבעלים ויטמאו בנת קודם שיגמרו יס להם יין מוזמן להפריש על הכל כשהרהר: ה' קרא שם. ולריך לתרום ולפטר מתוכו ולפי יכול להפריש עליו מתקום אחר וזה ע"ג דרמנחא קרייה לתרומה ראשית וכענין שיהיו כזרים כיון דלמך בתוכו משמע בלמנע הכרי תהא התרומה והא איכא סביביו שהם שריה נכרים: עד שיאמר בצפוננו או בדרומו. אע"ג דכתובו משמע בלמנע עתהו לא היו מקום מסוים וברי הוא כלנו לא אחר כלום עד שיאמר בצפוננו או בדרומו. וכן הלכה: תרומת הכרי מבטנו עליו קרא שם. ולא כענין שריה נכרים: עשור מעשר זה וכו'. רבי אליעזר בן יעקב פליג אר' שמעון (ח) דלמך תרומת מעשר זה כותף הכרי קרא שם וקאמר לתרומת מעשר זה כתוכו קודם שהופרש המעשר לא קרא שם אבל לאחר

ונאר דער שלים האט גיט גיוואקט אז דער בעל הבית האט קמפל גינען זיינע שליוחות אונ האט דער טייל אפ גישייד תרוקמה אין תרופתו תרופה אזוי די תרוקמה גיט תרוקמה ואם קשטתם אונ אויב נאכדעם ווי דער שלים האט שוין אפ גישייד די תרוקמה ונאר דער בעל הבית האט גיט גיוואקט אז דער שלים האט שוין אפ גישייד גמל האט, ער קמפל גינען די שליוחות תרופתו תרופה אזוי די תרוקמה נומע תרוקמה תפוללים אין זפת רשות לתרום ארבייטער האבן גיט רשות אע"ג צו שיידין תרוקמה פון דעם וואס זיי ארבייטן חוץ פון תרופות נאר אז איין עם הארץ האט גידונגען פועלים לוקדים זיי אלאין קרעטין טייגמרויבין קעגין זיי אפ שיידין תרוקמה קסתררה אן דעם רשות פון בעל הבית, איידער דער בעל הבית וואס ער אזוי איין עם הארץ וועט קומען שהן פספאים את תנת פד ווארום דער בעל הבית באלד וויא, עד קיבט צום קעלשער טיין אזוי, ער איהם קסמא מיט זיין אגריקען ווייל ער רעכניט דיא פועלים האבן פענוים אפגעשיידט תרוקמה באלד ווי זיי האבן גימקעטין די טייגמרויבין ווארום פון הסתם האט ער דריקער גידונגען פועלים לוקדים קרי דיא תרוקמה זאל זיין סהור אזוי גלייף ווי עד נואלט זיי גינעבין רשות אפ צו שיידין תרוקמה: ה' האופר תרופת תרי פת פתנו ווען איינער נאנט דיא תרוקמה פון דעם קרי ובארג תבואתו זאל זיין אין דעם קרי ופשיטתיהו בתוכו אונ די קעשרות פון דעם קרי זאל אויך זיין אין דעם קרי תרופת מעשר זה בתוכו אונ די תרומת מעשר וואס קען דאך געבין פון דיא מעשר זאל אויך זיין אין דעם קרי רבי שמעון איפר קרא שם נאנט רבי שמעון ער האט גימקעטין אונקען

נדאם הייקט די תבואה פון מיטין קרי איז נוארין תרוקמה אונ מעשר אונ תרופת מעשר. ווארום אז ער זאגט אין קרי אזוי גלייף וויא ער וואלט זאגין אין מיטין קרי האט ער דאך געצייכונגט וועלדע עם זאל זיין תרוקמה אונ מעשר אונ תרומת מעשר אין וועלדע עם אזוי די איבעריגע חולין תבואה אפרים עד שיאמר בצפוננו או בדרומו אונ דיא תבואה זאגין עם ווערם אנדערש גיט תרוקמה אונ מעשר סיידין ער זאגט די תרוקמה זאל זיין אין דעם קרי אין זאפן זייט אנדער זייט איין אגדער זייט אונ דיא מעשר זאל זיין אין דרום זייט נאדער זייט איין אגדער זייט ער זאל געצייכענען קפירוש אין וועלכין ארט אזוי די מעשר אונ אין וועלכין ארט אזוי די תרוקמה רבי אליעזר חסמא איפר האופר תרופת תרי פתנו עליו קרא שם רבי אליעזר חסמא זאגט ווען איינער זאגט דיא תרוקמה אונ מעשר וואס קען דאך געבין פון דעם קרי זאל זיין פון דעם קרי אויף דעם קרי, אזוי עם שוין תרוקמה אונ מעשר רבי אליעזר בן יעקב איפר רבי אליעזר בן יעקב קרינט אויף רבי שמעון גיט וויא רבי שמעון זאגט ווען זאגין אין אזוי אהל תרוקמה אונ מעשר אונ תרומת מעשר זאל זיין אין דעם קרי, זאגט רבי אליעזר בן יעקב נאר תרוקמה אונ מעשר קען ער זאגין אויף דעם קרי אגדער תרומת מעשר קען ער אנדערש גיט זאגין סיידין ער האט שוין אפ גשייט מעשר, אונ האופר מעשר מעשר זה עשוי תרופת מעשר עליו אז ער זאגט נאכדעם אענעמיל פון די מעשר זאל זיין תרומת מעשר קרא שם האט ער שוין גידוקען זאגקען ונדאם הייקט אזוי שוין אין די מעשר דא די תרומת מעשר: ו' במקדים תרופת תבואה ווען איינער גיט

ונאר דער שלים האט גיט גיוואקט אז דער בעל הבית האט קמפל גינען זיינע שליוחות אונ האט דער טייל אפ גישייד תרוקמה אין תרופתו תרופה אזוי די תרוקמה גיט תרוקמה ואם קשטתם אונ אויב נאכדעם ווי דער שלים האט שוין אפ גישייד די תרוקמה ונאר דער בעל הבית האט גיט גיוואקט אז דער שלים האט שוין אפ גישייד גמל האט, ער קמפל גינען די שליוחות תרופתו תרופה אזוי די תרוקמה נומע תרוקמה תפוללים אין זפת רשות לתרום ארבייטער האבן גיט רשות אע"ג צו שיידין תרוקמה פון דעם וואס זיי ארבייטן חוץ פון תרופות נאר אז איין עם הארץ האט גידונגען פועלים לוקדים זיי אלאין קרעטין טייגמרויבין קעגין זיי אפ שיידין תרוקמה קסתררה אן דעם רשות פון בעל הבית, איידער דער בעל הבית וואס ער אזוי איין עם הארץ וועט קומען שהן פספאים את תנת פד ווארום דער בעל הבית באלד וויא, עד קיבט צום קעלשער טיין אזוי, ער איהם קסמא מיט זיין אגריקען ווייל ער רעכניט דיא פועלים האבן פענוים אפגעשיידט תרוקמה באלד ווי זיי האבן גימקעטין די טייגמרויבין ווארום פון הסתם האט ער דריקער גידונגען פועלים לוקדים קרי דיא תרוקמה זאל זיין סהור אזוי גלייף ווי עד נואלט זיי גינעבין רשות אפ צו שיידין תרוקמה: ה' האופר תרופת תרי פת פתנו ווען איינער נאנט דיא תרוקמה פון דעם קרי ובארג תבואתו זאל זיין אין דעם קרי ופשיטתיהו בתוכו אונ די קעשרות פון דעם קרי זאל אויך זיין אין דעם קרי תרופת מעשר זה בתוכו אונ די תרומת מעשר וואס קען דאך געבין פון דיא מעשר זאל אויך זיין אין דעם קרי רבי שמעון איפר קרא שם נאנט רבי שמעון ער האט גימקעטין אונקען

שפוסק המעשר אם אמר תרומת מעשר עליו קרא סס וליה הלכתא כחד מתייהו אלא כחכמים בלבד : ו שנאמר בלאתך ורמיעך לא תאחר . ה"ק אע"פ שהוא עובר בלא תעשה שנאמר בלאתך ודמך לא תאחר אע"פ מה שפסק עשו . בלאתך אלו הבכורים שמתמלאים בכיכור , ודמך זו תרומה (ט) ומעשר ראשון נמי יש בו תרומת מעשר לא תאחר לא תענה הסדר (י) : ז זה קרוי תרומה וראשית . בכורים קרוים תרומה דלמרא מה ותרומת ידך אלו בכורים

כתיב ביה ולקח הכהן הטעם מידך וקריו ראשית ראשית בכורי אדמתך : תרומה קרוי תרומה . את משמרת תרומתי וקריו ראשית דנגן : בכורים שהן בכורים לכל . לשון בכורים לרשע לכן קרינהו רחמנא בכורים . א"ל מהו דכתיב בפ' כי תשא עד שלא נלכדו על התרומות : שיש בוראשית . דכמעשר ראשון יש בו תרומות מעשר והתרומה קרוי ראשית לפיכך

ראשון לתרומה . מעשר שני לראשון . אף ע"פ שהוא עובר בלא תעשה . [ב] מה שפשה עשו , שנאמר בלאתך ורמיעך לא תאחר : ז ומניו שיקרימו הבכורים להריומה , זה קרוי תרומה וראשית וזה קרוי תרומה וראשית . אלא יקרימו הבכורים שהן בכורים לכל . והרומה לראשון שבווא ראשית . מעשר ראשון לשני שיש בו ראשית : ח המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר . מעשר ואמר תרומה . עולה ואמר שלמים וואמר עולה . שאיני נכנס לבית זה ואמר לזה . [ג] שאיני נהנה לזה ואמר לזה לא אמר כלום , ע"ד שיהיו פיו ולבו [ד] שוין : ט העכו"ם והכותי תרומתן תרומה ומעשרותיהן מעשר והקדשן

דין הוא שיקדים ראשון לשני : ח ע"ד שיהיו פיו ולבו שוין . דכתיב מולא תשמוד וכתביב כל נדיב לב הא כלל כתיבין גומר בלבו ומולא תשמוד : ט העכו"ם והכותי תרומתן תרומה . אם הפרשו ישראל בשליחותו אין תרומותו תרומה כדדרשין מן

כסס ליה . כלומר מנה של ז' זוגות נדבכ בכרסא ושילת למי פסס מרשי' של מי חסס : [ד] שוין . דוקא כששמי וכלו מנחשין זס חסס ול' מנחשין זס חסס זס מנחי' זס חסס זס מנחי' תרומתו וקדשי' : (יא) מדכריהו גריס פסוס בפלי כיסין שלא ישי' זס חססן של יסלכל ויחלה לוחו כפתי כדי מפדיו , סל"ג תרומה מן התבואה שלכן (יא) אבל אם חסס העכו"ם משל

שני : ח תתקביו לומר תרומה ונען איינער האם גיוואלט זאגין דאס זאל זיין תרומה זאמר פנשר אונ ער האט ארויס גירעט דעם ווארט מעשור פנשר זאמר תרומה אדער ער האט גיוואלט זאגין דאס זאל זיין מעשור אונ ער האט ארויס גירעט דעם ווארט תרומה עולה זאמר שלמים אדער ער האט גיוואלט זאגין די בהמה זאל זיין איין עולה , אונ ער האט ארויס גירעט דעם ווארט שלמים זאמר עולה אדער ער האט גיוואלט זאגין די בהמה זאל זיין שלמים , אונ ער האט ארויס גירעט עולה שאיני נכנס לבית זה אדער ער האט גיוואלט זאגין איך טוה אנגד איך זאל גיט אריין גיין אין דער שטוב זאמר ליה אונ ער האט ארויס גירעט ואיף איין אנגדער שטוב איך זאל גיט אריין גיין אין דער שטוב שאיני נהנה לזה אדער ער האט גיוואלט זאגין איך טוה אנגד איך זאל גיט בהמה האבין פון דעם מעקנש ואמר ליה אונ ער האט ארויס גירעט איין איין אנגערין איך זאל גיט בהמה האבין פון דעם מעקנש לא זאמר גיט אונ ער האט גיוואלט זאגין גאר גישמ דר שתי פיו זלכו שוין סידרין זיין כויל מיט זיין הארץ זאלין זיין גזירי , ער זאל זאגין אזוי וויא ער מיינט : ט תתבי אעזבד פוכבים התיני אונ אפדתי אז זיין האבין גירעבין תרומה פון זיערע תבואה תרומתן תרומה איין דאס נחשע תרומה אונ אז זיין האבין גירעבין מעשור פון זיערע תבואה ומעשרותן מעשור איין נחשע מעשור ומעשרותיהן אונ אז זיין האבין גיוואלט איף זאמר דאס זאל זיין הייליג צום בית המקדש איין דיא זאך גיווארין

תרומה פאר בכורים מעשר ראשון תרומה אדער ער גיט מעשור ראשון פאר תרומה מעשור שני לראשון אדער ער גיט מעשור שני פאר מעשור ראשון אף על פי שהוא עובר בלא תעשה אפילו ער איז עובר אלא שגאמר בלאתך ורמיעך לא תאחר ווארום , עם שמיים אין פסוק בלאתך ורמיעך בכורים ורמיעך וריניע תרומה אונ מעשור לא האחר וזאלקסו גיט פאר שפעטיגין צוא געבין שמיים דאך פריער בכורים אונ דער נאה תרומה אונ מעשור , פון דעם נענטען מה שפשה עשו אפילו ער האט גיט גירעבין פסדך איין ער איף יוצא : ז יצאו שקבטי הבכורים לתרומה פון וואנען זינים קען אז בכורים זאל קען געבין פריער פאר תרומה זה קרוי תרומה וראשית בכורים ווערט גירעפן תרומה אונ ראשית אלא קריש בכורים לכל בכורים דארף זיין פריער פאר אלץ שמו בכורים לכל נוייל דער ווארט בכורים איין דער מיינט פריא , אדער נוייל דער דין פון בכורים שמיים אין דיא הנה פריער פאר תרומה ותרומה לראשון שהוא ראשית אונ תרומה דארף זיין פריער פאר מעשור ראשון נוייל תרומה דארף ראשית . דארף זיא זיין צוא עקשט אונ דער נאה מעשור ראשון ומעשר ראשון לשני אונ מעשור ראשון וואס קען גיט דעם לוי דארף זיין פריער פאר מעשור שני וואס קען פירט אין ירושלים שיש בו ראשית ווייל אין מעשור ראשון איין דא תרומה מעשור אונ תרומה ווערט גירעפן ראשית , דריבער דארף זיא זיין פריער פאר מעשור

תרימו נס אחס מה אחס בני ברית חף שלוחם בני ברית: וחב"א יש לו. והלכה כחכמים: תרובת העכו"ם סרומעת. אם נפלה לפחות ממאה נעשה הכל מדומע הקדש. [ה] רבי יהודה אומר אין לעכו"ם כרם ואסור לזרים: וחייבין רבעי. וחב"א יש לו. תרומת העכו"ם מרמעת עליו חובים: ור"ש פוטר: וחייבין עליו חומש, ור"ש פוטר: כסגנה משלם קרן וחומש: ור"ש פוטר. מהומש, אבל מודה הוא למדמעת (יב), ואין הלכה כר"ש:

הייליג בני יהודה אימור אין לנבירי פנס רבעי רבי יהודה זאגט איב אעובר פובקים האט גיפלאנצט אנויין גארטין דיא פירות וואס וואקסן אויף דעם בוים דעם פערטין יאהר גאה דעם פלאנצין איז בייא זייא ניקא דער דין רבעי קען דארף גיט פירען די פירות אין ירושלים ותבנים אומרים יש לי אונ דיא חקמים זאגן עם איז נהנה ביי זייא דער דין רבעי טייפת תנבירי מרמעת דיא תרוקה פון אעובר פובקים אויב זיא איז צו שיטש גינארין אין חולין וואס די

תוספות

במרא ברבות דף גר ע"ב

רש"י

צריכים להורות. כשיולדו. כלכל ס' כלס כל סמיטין דמדס דעלכות דעריסא אלף למד אמר רב יהודה אמר רב ארבעה צריכים להורות. יורדי הים, והולכי מרביות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא. יורדי הים מנלן דכתוב יורדי הים באניות וכו' המה ראו מעשי ה' ואומר ויעמד רוח סערה יעלו שמים ירדו תהומו' ואומר רחוני וינועו כשכור ואומר ויצעקו אל ה' לצד להם מצוקותיהם ויציאם ואומר יקם סערה לרממה ואומר וישמחו כי ישתוקו ואומר יורו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. הולכי מרביות מנלן דכתיב תעו במדבר בישמון דרך עיר מושב

ארבעה צריכים להורות, יורדי הים, ובמהלים לא מטיב זס סודר אלל מטיב סולגי סמדרר אשון דקדל קקס סדר סמסוכנין יורר סמלס ונעמל קקס סמטיס סמלס:

אמר רב יהודה אמר רב ארבעה צריכים להורות. יורדי הים, והולכי מרביות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא. יורדי הים מנלן דכתוב יורדי הים באניות וכו' המה ראו מעשי ה' ואומר ויעמד רוח סערה יעלו שמים ירדו תהומו' ואומר רחוני וינועו כשכור ואומר ויצעקו אל ה'

זאגט דער פסוק יחטי ויניש בשפר ונייל דער ווינט האט גענוארפן דיא שיף דריבער האבין דיא קענטשין אין שיף גיט גיקענט שטיין אויף איין ארט וענען זייא געשפרונגען אונ האבין זיה געשאקלט ווי אשפור ואיפר גאה זאגט דער פסוק ויצעקו אל ה' בצר להם ווען עם איז זיי שלעכט גינען האבין זיי געשריגען צו גאט עד זאל זיי העלפן ומצוקותיהם ויציאם גאט זאל זיי ארויס ציעקן פון זיער אינגשאפט מפון זיער צרה ואיפר גאה זאגט דער פסוק יקם סערה להם גאט האט אויפ גישטעלט דעם שטורם גער האט איהם אין גיהאלין אונ האט איהם שטייל געמאכט ואיפר גאה זאגט דער פסוק וישמחו כי ישתוקו ונייל דיא האבין זיך געקרייט אז דער ווינט איז שטייל גינארין ואיפר גאה זאגט דער פסוק יורו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ונייל דיא האבין זיך געקרייט אז זייא דארפן לויבן גאט פאר זיך קענטשין דרמית ווארום עם שטייט אין פסוק ירבי תם באניות די קענטשין וואס זענען גיפארין אויף דעם ים מיט שפען הסה ראו מעשי ה' זייא האבין גזעהן די כעשים ווי וואנדרען פון גאט ואיפר גאה זאגט דער פסוק ויפטר ריח סערה גאט האט אויפ גישטעלט אשטורעם ווינט יעלו שמים ירדי תחמות די שפען זענען אקאהל ארויף גינאנגען אין דער הייה בוי צום היפעל אונ אקאהל זענען זייא גארם גענידערט בוי צום אבגרינדן ואיפר גאה

אמר רב יהודה אמר רב ארבעה צריכים להורות רב יהודה האט גיזאגט פון דב"ס ווענין פיר ערלייא קענטשין דארפן לויבן גאט ווען זייא ווערין גיקענטעט פון זיער קענה ירדי תם די קענטשין וואס זענען גיפארין אויף דעם ים היילי מדינות אונ די קענטשין וואס זענען גענאנגען אין דער סדקר ופי שתיח חילת ונתרפא אונ ווער עם איז גינען קראנק אונ איז געהיילט געווען גינארין ופי שתיח הובש בבית האסורים ויצא אונ ווער עם איז גינען גערהאלטן אין געפיינקעניס אונ איז ארויס גענאנגען פרייא ירדי תם מנלן די קענטשין וואס זענען גיפארין אויף דעם ים אונ זענען געקוקען אויף זיער ארט אויף דעם לאנד פון וואנען ווייסן מיר אז זיי דארפן לויבן גאט פאר זיך קענטשין דרמית ווארום עם שטייט אין פסוק ירבי תם באניות די קענטשין וואס זענען גיפארין אויף דעם ים מיט שפען הסה ראו מעשי ה' זייא האבין גזעהן די כעשים ווי וואנדרען פון גאט ואיפר גאה זאגט דער פסוק ויפטר ריח סערה גאט האט אויפ גישטעלט אשטורעם ווינט יעלו שמים ירדי תחמות די שפען זענען אקאהל ארויף גינאנגען אין דער הייה בוי צום היפעל אונ אקאהל זענען זייא גארם גענידערט בוי צום אבגרינדן ואיפר גאה

ואימא כי עשבים ומכיו רבנן
ועבדי לחומלם וספי
לכח הכי רבנן (*). וכסני סעולס
לכרז אמר שהיה כהנים
ודוקא כהנים סבלו למתים בכל
מש כהנים או כמכיו ולינו
מוטל למתם לא, כ"כ יוסף:

לא מצאו ויצעקו אל ה' ויריבם בדרך ישרה וירוממוהו בקהל עם.
יודו לה' חסדו. מי שהיה חולה ונתרפא מנלן כסוף פרשת המזמור :
דכתיב ואילים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו ואת פ.ח. ואת פ.ח. :
בגדתאה. סס עירו כגלת, הוא עיר המשיכה שכלל
חבוש בבית האסורים מנלן דכתיב יושבי חושך
וצלמות כי המרו אמרי אל וגו' ואומר ויבכע
בעמל לבם וגו' ויועקו אל ה' בצר להם ואומר ויצאים מחושך וצלמות וגו' ואומר יודו לה' חסדו.
מאי מברך, אמר ר"י ברוך גומל לחייבים טובות שנמלני כל טוב. אכ"י אמר וצריך לאודווי
קמי י' דכתיב וירוממוהו בקהל עם וגו'. מר זוטרא אמר ותרין מנייהו רבנן דכתיב ובמושב
זקנים יתהללוהו. מתקיף לה רב אשי ואימא כולהו רבנן מי כתיב בקהל זקנים בקהל עם כתיב
ואימא כי עשרה שאר עמא. ותרין רבנן קשיא. רב יהודה חלש ואתפח על לגביה רב חמא כגדתאה
ורובנן, א"ל בריך רחמנא דיהבך ניהלן ולא יהבך לעפרא, א"ל

ע"י ס"ט ס"ח ס"ז ס"ו עבדי לחומלם וכסני סעולס

במדרש בשיטתו דרך עיר מושב לא מצאו ויניא האבין
גיבולאנדועט אין דער קדבר אין דער וויספע
האבין גיי גיוואלמ געפריגען אונען. אונ אגעוועפעט
שטאמ האבין ויניא גימ געפונען ויצעקו אל ה' אונ
ויניא האבין געשריגען צוא גאט ויריבם בדרך ישרה
האט ער ויניא געמאכט מרעטין אין אנליקע ווען
יודו לה' חסדו דארפין ויניא לויבין צו גאט פאר ויין
חסדו וואס ער האט מיט ויניא גיטאן פי שטייה חולה
ונתרפא דער מענטש וואס איז גיווען קראנק אונ
איז געוונד גיווארין, פון וואגען ווייסין מיר אז ער
דארף לויבין גאט דכתיב ווארום עם שטייט אין
פסוק אילים בדרך פשעם ומעונותיהם יתענו רי נארעשע
מענטשין פון ווענין ויגעע וינד וענען ויניא גע-
פייניגט גיווארין פון הקב"ה מיט אקראנקהייט,
אונ ויניא וענען אזוי קראנק גיווארין כל אוכל תתעב
בפסם אז ויניא האבין פארמאכט אלע עסינווארג
וועקט אל ה' בצר להם אונ ווען ויניא איז באנגן איינג
גיווארין האבין ויניא געשריגען צו גאט ישרה דבר
וירפאם וועט גאט שיקען ויין ווארט וועט ער ויניא
היילין יודו לה' חסדו דארפין ויניא לויבין גאט פאר
זיין חסד וואס ער האט מיט ויניא גיטאהן מי שטייה
חבוש בבית האסורים מנלן דער מענטש וואס איז
פארהאלטן גיווארין אין געפויגעקעגס אונ איז
פריי גיווארין פון וואגען ווייסין מיר אז ער דארף
לויבין גאט דכתיב ווארום עם שטייט אין פסוק
ישבי חושך וצלמות ריא זענטשין וואס ויצען אין
פינקענעניס וואו עם איז דער שאמען פון טויט
כי חסדו אפי אל ונייל ויניא האבין פארמאחשם ריא
כיר פון גאט ויאמר נאה ואגם דער פסוק ויבכע בגמל
לכם ויער הארץ איז אונטערטעניג גיווארין פון
ויערע צרות ויאמר נאה ואגם דער פסוק ויעקו אל
ה' בצר להם ווען ויניא איז איינג ושלעכט גיווען
האבין ויניא געשריגען צוא גאט ויאמר נאה ואגם
דער פסוק ויצאם מחדש וצלמות אז גאט וועט ויניא
אויסיקיען פון רעם פינקענעניס אונ פון רעם

שאמען פון טויט ויאמר ואגם נאה דער פסוק יוד
לה' חסדו דארפין ויניא לויבין גאט פאר ויין חסדו
וואס ער האט מיט ויניא גיטאהן פאר מברך וואס
פאר אקראנק זאלין ויניא זאלין אמר רב יהודה האט
רב יהודה גינאגט ער זאל זאלין בריך גמל לחייבים
טובות שנמלני כל טוב. אכ"י אמר וצריך לאודווי קמי עשרה
אכ"י ואגם רי ברכה דארף מען זאלין פאר צעהן
מענטשין דכתיב ווארום עם שטייט אין פסוק
וירוממוהו בקהל עם מען זאל אים לויבין פיי אפאר-
וואקלונג פאלק דראם מיינט מען ווייניגעקעגס
צעהן מענטשין פון וירפא אמר ותרין מעייהו רבנן מר
ווסתרא ואגם צוויי מענטשין פון די צעהן דארפין
זיין פלמירי דקמים דכתיב ווארום עם שטייט אין
פסוק ובמשוב זקנים ויצען, אונ זקנים מען פלמירי
וואו זקנים ויצען, אונ זקנים מען פלמירי
דקמים פתיף לה רב אשי האט רב אשי גיטרענט
וואס פלח רבנן טאקער דארפין ויין אלע צעהן
מענטשין פלמירי דקמים, ענטפערט ריא נקרא
פי כתיב בקהל זקנים שטייט רען אין פסוק ער זאל
לויבין גאט איז אפארואקלונג פון זקנים בקהל עם
כתיב אין פסוק שטייט ער זאל לויבין גאט אין
אפארואקלונג פון פאלק, אפילו פראקטע מענטש-
שין, פערענט ריא נקרא ויאמר בי עשרה שאר עמא ותרין
רבנן טאקער דארפין זיין צעהן מענטשין פראקטע,
אונ צוויי רבנן אויפער די צעהן וועט זיין צוואמען
צוועלף מענטשין, ואגם ריא נקרא קשיא, דאס
בלייבט אפראגע, טאקער דארף מען טאקע
אנעלע צוועלף מענטשין, צעהן פראקטע אונ
צוויי פלמירי דקמים רב יהודה חלש ואתפח רב יהודה
איז קראנק גיווען אונ איז גיוונד גיווארין על לגביה
רב חמא גיטאהן רבנן וענען צו איהם געקוקען רב
חמא אונ נאה רבנן אפרי ליה האבין ויניא גינאגט צו
רב יהודה בריך רחמנא דיהבך לו ולא יהבך לעפרא
גילויבט איז גאט וואס ער האט ריך גיגעקען צוא
אונ אונ ער האט ריך גיטענין צוא ריא ערד

פסרתון ותי מלאודוי . ואל"ס וסמאנין כדכ"ה סלין דה מלכות
 לויס דכ"ה , ואל"ס דכ"ה יהודה הוסי' ממלכותי דכ"ה
 ודע סכ"ל לעיל דפסק כילע עכרכין (ד' מ) דלא סלין
 אלס סוכרת טמס (אל מלכות ודחטפא היינו מלכות):

אל"ס פסרתון ותי מלאודוי והא אמר אביי בעי
 אודוי באפי עשרה דהווי בי עשרה והא איהו לא
 קא מודה לא צריך דעני ברהייהו אמר:

קענטשין , פּרעגט די גמרא וְהָא אִיּוּ לֹא קָא מוּדָה רַב
 יְהוּדָה הָאֵם דְּרָאָה גָאָר גִּיט גְעלֹבְטֵם דִּי רַבְּקָן הָאֵבִין
 דְּרָאָה גִּינְאָט אַרְבֵּיקָה אָקְעֵר גִּיט רַב יְהוּדָה , עֲנָמֵד
 פֻּרְעַנְט דִּיא גְמָרָא לֹא אָפֵר אַבְי גִּינְאָט בְּאִפִּי יֵשֶׁרָה
 אַבְי הָאֵם דְּרָאָה גִּינְאָט קֵעֵן בְּרָפִי לִיבִין גָּאָט
 זִיגִין דִּי דְּרָקָה) פֻּרְעַן מֵעֲנָשִׁין , עֲנָמֵפֻּרְט
 דִּיא גְמָרָא דְּהוּי בִּי יֵשֶׁרָה , עֵס , זֵעֵעֵן גִּינְעֵן זֵעֵהָן

אמר לח פסרתון ותי מלאודוי האם רב יהודה גינאט
 צו זיי איהר האם קיה שוין פריי גימאקט פון צו
 זאנין דיא גימאקט וואס איה האב גינארקט זאנין,
 פּרעגט די גמרא והא אפּר אבּי גינאט באפי ישרה
 אבּי האם דראה גינאט קען ברפּי לויבין גאט
 זיגין די דרקה) פּרען מענשין , ענמפּרט
 דיא גמרא דהוי ביי ישרה , עס , זעען גינען זעהן

וזהר ואתחנן הך דסו ע"א ת"ת ראיולות יור הא ואו הא

ת"ת מסתרא דהאי שפחה נפקי כמה גרדימי סהירין מקערנין לקבליהו ישראל ולקטרגנא לון . וקב"ה עכיד להו
 לישראל נטורו כחצה דבעי לנטורא לכרייה מן כלא . אמר קב"ה לישראל כמה מקערנין זמנין לקבליהו כפולחני
 כפולחני ואלס אהא נטיר לכו לכר . וזלחתי חוהין זמנין ככתיבון מלגו וגימי כבערסכוו ואלס אהא נטיר לכו לכר
 וסוחרני ערסיכו . ות"ת כשעמחא דליטון זינין בישין קריבין לפתחא דכ"י זקסן רישא ומסתכלן בשמא קדישא דאתחזי
 לכר דלחיה שדי דמתעטר כעטרוי שמא דא שליט על כלהו מניה דהלני וערקן ולס קריבין לפתחא דכ"י . אמר ליה רבי
 יתקא אי הכי ירשוני כ"י שמא דא כמתחא דכיתא ולס יתיר אחאי כל פרתחא . אמר ליה שפיר הוא דהא שמא דא לא
 לתעטר אלא כזיטון אתון כלהו רשימין כרשימא דמלכא וכד אכתב כל אחאי כל פרתחא . אמר ליה שפיר הוא דהא שמא דא לא
 מלכא ככל חילוי כלהו רשימין כרשימא דמלכא כדון דהלני מניה וערקן מקמיה . ת"ת והיה שמא קדישא מתחא לעילא
 וע"ר שדי אתרסיס מלכר לקבלי שמא דא והי"ה מלגו שד"י מלכר למחוי נטיר כ"י מכל סטרין מלגו ולמכר . א"ר אהא
 כמה חילין קדישין זמנין כההיא שפחה דלחנא כ"י מוזהר לתרעיה דלחנא כ"י מכל סטרין מלגו ולמכר . א"ר אהא
 זכאה חולקתון דישרל כדון אשתמודען ישרל דליטון בני מלכא קדישא דהא כלו אתרשימו מניה . אתרשימו כגוטימא
 כרשימא קדישא . אתרשימו כגוטימא בעטוטימא דמלוה . אתרשימו כרשימא כתי דתפילי כשמא דמאריהו . אתרשימו
 צדיקו כרעטי זקדוקא . אתרשימו כמכאנייהו כמכאנא דמלוה . אתרשימו לכר כורייעה כחנדל . אתרשימו כתיסון
 כמלוה דפתחא ככלא רשימין דליטון בני מלכא עלאה זכאה חולקתון :

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

מספר חסידים סימן קנ"ט .
 חכמות נשים כנהני כיתא חכמא פגודיס טעמא , אלו טעמא
 פסוקים כמכילא שיש בה חכמה ויכמה ויחלם ואלו פן וחס
 עליו כוס ס' כוס חכמה ויכנה כוס עלס ויכנס כוס דעת ויכנס
 ס' ויסע כוסות עתק חוכן יכוסות חכמת ודעת ויכנס ס' ויסע
 אלוכו . דלשית חכמה ויכנס ס' וגי' פן ויכנס ס' כוס חכמה וגי'

תרמב"ס הלכות ברכות פרק יא .
 (א) מצות עשה מן התורה לברך אחר אכילת מוון
 שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך .
 ואינו חייב מן התורה אלא אי"כ שבע שגזכר ואכלת
 ושבעת וברכת . ומדברי סופרים אמרלו אבל כוית
 מברך אחריו : (ב) ומדברי סופרים לברך על כל מאכל
 תהלה ואח"כ יהנה ממנו , ואמילו בתכונן לאכול או

חכמת נשים כנהני כיתא חכמא פגודיס טעמא , אלו טעמא
 פסוקים כמכילא שיש בה חכמה ויכמה ויחלם ואלו פן וחס
 עליו כוס ס' כוס חכמה ויכנה כוס עלס ויכנס כוס דעת ויכנס
 ס' ויסע כוסות עתק חוכן יכוסות חכמת ודעת ויכנס ס' ויסע
 אלוכו . דלשית חכמה ויכנס ס' וגי' פן ויכנס ס' כוס חכמה וגי'
 לשחות כל שהוא מברך ואח"כ יהנה . וכן אם הריח
 חכמת נשים כנהני כיתא חכמא פגודיס טעמא , אלו טעמא
 פסוקים כמכילא שיש בה חכמה ויכמה ויחלם ואלו פן וחס
 עליו כוס ס' כוס חכמה ויכנה כוס עלס ויכנס כוס דעת ויכנס
 ס' ויסע כוסות עתק חוכן יכוסות חכמת ודעת ויכנס ס' ויסע
 אלוכו . דלשית חכמה ויכנס ס' וגי' פן ויכנס ס' כוס חכמה וגי'
 לשחות כל שהוא מברך ואח"כ יהנה . וכן אם הריח
 חכמת נשים כנהני כיתא חכמא פגודיס טעמא , אלו טעמא
 פסוקים כמכילא שיש בה חכמה ויכמה ויחלם ואלו פן וחס
 עליו כוס ס' כוס חכמה ויכנה כוס עלס ויכנס כוס דעת ויכנס
 ס' ויסע כוסות עתק חוכן יכוסות חכמת ודעת ויכנס ס' ויסע
 אלוכו . דלשית חכמה ויכנס ס' וגי' פן ויכנס ס' כוס חכמה וגי'
 לשחות כל שהוא מברך ואח"כ יהנה . וכן אם הריח

(א) מצות עשה מן התורה לברך אחר אכילת מוון
 שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך .
 ואינו חייב מן התורה אלא אי"כ שבע שגזכר ואכלת
 ושבעת וברכת . ומדברי סופרים אמרלו אבל כוית
 מברך אחריו : (ב) ומדברי סופרים לברך על כל מאכל
 תהלה ואח"כ יהנה ממנו , ואמילו בתכונן לאכול או
 חכמת נשים כנהני כיתא חכמא פגודיס טעמא , אלו טעמא
 פסוקים כמכילא שיש בה חכמה ויכמה ויחלם ואלו פן וחס
 עליו כוס ס' כוס חכמה ויכנה כוס עלס ויכנס כוס דעת ויכנס
 ס' ויסע כוסות עתק חוכן יכוסות חכמת ודעת ויכנס ס' ויסע
 אלוכו . דלשית חכמה ויכנס ס' וגי' פן ויכנס ס' כוס חכמה וגי'
 לשחות כל שהוא מברך ואח"כ יהנה . וכן אם הריח
 חכמת נשים כנהני כיתא חכמא פגודיס טעמא , אלו טעמא
 פסוקים כמכילא שיש בה חכמה ויכמה ויחלם ואלו פן וחס
 עליו כוס ס' כוס חכמה ויכנה כוס עלס ויכנס כוס דעת ויכנס
 ס' ויסע כוסות עתק חוכן יכוסות חכמת ודעת ויכנס ס' ויסע
 אלוכו . דלשית חכמה ויכנס ס' וגי' פן ויכנס ס' כוס חכמה וגי'
 לשחות כל שהוא מברך ואח"כ יהנה . וכן אם הריח

יח טוב מכור ואח"כ יונה מסנו, יכל הנהגה בלא
 ברכה בעל. וכן מר"ם לברך על כל מה שאכל וכל
 מה שישתה, והוא שישתה רביעית והוא שאכל כזית
 ומטעם אינה צריכה ברכה לא לפניו ולא לאחריו
 עד רביעית; (ג) ובשם שמכובין על הנהגה כך מכובין
 על כל מצוה ומצוה ויח"כ יעשה אותה, ובכחות רכות
 תקנו חכמים ערך שבת והורוה ודרך בקשה כדי לזכור
 אהת הכבוד המיד מע"ט שלא נהנה ולא עשה מצוה!

יראה ח' ראשית דעת חכמה ומוסר מויליס כוז. מחלת הכנס
 יראה ח' דעת קדושים בינם. יראה ח' מוסר חכמה ולפני
 כבוד ענוס. סרי שנתה חכמה ויראה ח' נשכחה פסוקים כנגד
 אנטעס דברים שהם רעות לנשמת ומושיבים פחות לנשמתם שאל
 שם סנה מנה ח' ושנת מוצתה נפשו. רלוים שמיטה (דיוכול)
 עששס יד'ס. וזיוון כנלס. ושכינת נפס'ס. וגל מוכס רמס.
 ופנטס נלרס עמידס סרנל כסיים ידס וכנלס ועל ככסיס

אהת הכבוד המיד מע"ט שלא נהנה ולא עשה מצוה!

שטארקייט פון דיין הילף, די חקקה און וויסער
 שאפט און דיא מורא פאר גאט דאס איז דער
 אוצר פון יעדער מענטש, גאך אפסוק שטייט
 ראשית חכמה דאס ח' דער אנהייב פון חקקה און
 דער עיקר פון חקקה איז מען זאל מורא האבן
 פאר גאט, גאך אפסוק שטייט ח' דאס ח' תיא חקקה
 מורא האבן פאר גאט דאס ח' חקקה, גאך
 אפסוק שטייט דאס ח' ראשית דעת חכמה ומוסר מויליס
 גוי דאס ערשטע וויסענשאפט איז מען זאל מורא
 האבן פאר גאט, חקקה און מוסר האבן. דיא
 נארין פארשעמט, גאך אפסוק שטייט מחלה חקקה
 דאס ח' ודעת קדושים בניה דער אנהייב פון חקקה
 איז מען זאל מורא האבן פאר גאט, און דאס
 פארשטאנדניקייט פון דיא מענטשין דארף זיין
 אין הייליגע וויסענשאפט, גאך אפסוק שטייט
 דאס ח' מוסר חכמה ולפני כבוד ענה דורך קלוגע מוסר
 קומט דער מענטש ער זאל מורא האבן פאר
 גאט, און פאר פבוד איז ענה, פריער דארף דער
 מענטש זיין בייא זיך נידעריג נאכרעם גיט מען
 איהם כבוד תי שבנה חכמה ודאס ח' בשבעה פסוקים
 די ווערקער חקקה און דאס ח' שטייען זייען
 טאהל אין זייען פסוקים כנגד שבעה דברים שחם
 דעים לנשמה ופסוקים אותה לחסאים נענין דיא זייען
 זאכין וואס זענען שלעכט צו דיא זשקה און
 זיי ציהען די נשקה זיא זאל וינדיגען מיט גאך
 אנדערע עבירות שאמר ווי עס שטייט אין פסוק
 שש תנת שנה ח' די זעקס זאכין האם הקב"ה פייגט
 לשבע תיבת נפשו און דיא זייען זענען זשקה און זיא בייא
 הקב"ה פאר מיואקת דאס זענען זשקה הערין דבור
 ביידין זשקה ימים מאן מיט די הקב"ה תוליד תלום און
 ציין מיט די פים ייבית נשים און דאס באהעפטונג
 מיט ווייער, דיא זעקס זאכין אז דער מענטש
 מוט מיט זיי עבירות האם הקב"ה פייגט זל תירש
 דעת און די הארץ וואס טראכט שלעכטס איז פאר
 מיואקת בייא הקב"ה זשקה גאטס און גאך זייען
 זאכין זענען דיא ביי אפענגיש וואס הקב"ה האם
 זיי פייגט מפרת התגל דעם פים שטייען צו אעבירה
 זשקה דים וינלם דאס אינדייגין די הענט מיט די
 פים צו אעבירה זל זשקה און אינדייגין די קהי

עסיגנווארג איידער ער נעמט אריין אין מויל דאס
 עסיגנווארג מוז ער פריער זאגן אפריקה וואס
 נהבין זאכיל או לשחות כל שהוא כבוד וחסד זה יתנה און
 אפילו ער וויל גאר עסין אדער פרינגען עפעס
 ווייל עס וועט ער נעמען אין מויל דאס, עסין
 נאכרעם וועט ער נעמען אין מויל דאס, עסין
 אדער דאס פרינגען וכו' אס תרים בית סיב און אויב
 ער וויל לשמעין אנושען רים כבוד וחסד יתנה מסת
 זאל ער פריער זאגן אפריקה און נאכרעם וועט
 ער פון דעם רים הנאה האבין זל תתנה גלא זרבה
 מזל און דער מענטש וואס האם הנאה פון דער
 וועלט און אפריקה איז גלייך וויא ער וואלט גיהאט
 הנאה פון די הייליגע זאכין וואס זענען געווען אין
 בית המקדש וואס ער הייסט אנגלון וכו' מדברי ספרים
 לברך על כל מה שאכל וכל מה שישתה און דיא רבנן
 האבין זאגט גאך יעדער עסין און נאך אדער
 פרינגען זאל מען מאכין אפריקה ויהא שישתה רביעית
 ויהא שיאכל גינה אויב ער האם גיטרוקען ארביעית
 וואסער אדער זשקה אדער ער האם גינעסין
 אעסיגנווארג וואס איז אזוי גרויס וויא א אייכלריט
 דארף ער נאך דעם עסין אדער גאך דעם פרינגען
 זאגן אפריקה ויפסקת אית זריכה זרבה לא לפניו ולא
 לאחריה עד רביעית און די אשה וואס פארזוכט דאס
 עסין צו זענען מאסער פלעט זאלן זשקים. דארף
 זיא גיט זאגן אפריקה גיט פריער גיט נאכרעם.
 סיידן זיא האם אויס גיופס ארביעית זאגן רביעית
 איז איין און אהאלפע איי, מען נעמט אפולע
 גלאז וואסער און מען שאלעט זיא אריין אין
 אשיסיל, און מען לייגט אריין אין גלאז איין איי
 און אהאלפע איי, דיא וואסער וואס גייט ארויס
 פון גלאז אין שיסיל, דאס איז ארביעית; (ו) זשש
 שפרינגען על תתניה פד ספרין על כל מצוה ומצוה און אזוי
 וויא מען דארף זאגן אפריקה אז מען האם הנאה
 פון עסין פון פרינגען פון אנושין רים אזוי דארף
 מען זאגן אפריקה אויף יעדער מצוה איידער מען
 מוהט די מצוה וחסד פד יגשה אית גאך די זרבה
 זאל ער טאהן די מצוה ויכוח רבות חקס חכמים בוד
 שבת ויהיה זרד בקשה און פיל זרבות האבין דיא
 זכנן נידאער צו זאגן וואס זיי זענען גאר אלוו
 צו גאט אדער צו זשקים עפעס פון גאט פד לטר

אהת הכבוד המיד מען זאל שטענדיג גידינגען און הקב"ה אף על פי שלא נהנה ולא עשה מצוה אפילו די זרבות
 זענען גיט אויף עסין און גיט אויף פרינגען און גיט אויף אפריקה!

עמודים שבעים. כחמס ביחס שלכל תלויים צדיה סלכ הפסוקי.
המנוח למנוח ולמלור כוח ביכולת ס'. ועל טבע עבירות שכת: חי
שלכל מסינס עילינס כנגדנס טענס ביחוס מקלות טע סטטינס:

חכמות אונ אלע גלידער היינגען נאר אויף די שמוצ
דאס איז די הארץ וואס זיא פירט די חכמות לנגע
וילענד רוחו ביראת ה' די הארץ קען פאר מיידין אלע
גלידער פון צו ויגדיגען אונ זיא קען זיי אלע פירען
מיט מורא פאר הקב"ה ועל שבע עבירות שכתבתי שחלב
מנהיגס אונ אויף די ויגען עבירות וואס זיך האב
געשריבען וואס די הארץ פירט זייא עלינס כנגדס
שבעה פחות מקבלות פני שכינה אויף זיי אונ געבן זיי
געגען דא זיגען פחות וויגען ערלייא טעגמשיין
וואס וועלן זוכה זיין צו זעהן די שכינה. ווייל זיי
וועלן זיין געהיט נישט צוא ויגדיגען מיט דיא
אלע גלידער:

[וישינה] וטיכנס על ארבע רוחות על שני לדיים ועל הקדקוד
ועל סטינס. ד"ס שבעה איברים עינים זינס טס לטוילא דיבור
וגרון לטענס תחלב ועשה ידי ורגליס ועטס. אלו חלכה
צוא אעבירה וישיבה אונ דאס ויגען צוא אעבירה
ישכיבה על ארבע רוחות אונ דאס לייגען אויף די פיר
זייטן על שני צדדים אויף די צוויי זייטן ועל תקדק
ועל הפנים אונ אויף דעם קאפ אינגען, אויף דעם
אקען, אונ אויף דעם פנים דבר אחר נאך אזאך קען
קען זאגן שבעה אברים זיבין גלידער עינים אויגין
אונס אויערין פה להוציא דבור דיא מויל צום היידין
גרון למבנים פאקל ומשמה דיא האלדן קען זאל דורה
איר ארביין בריינגען אין גוף דאס עסיין אונ שרינגען
גדיס ורגליס וטריה די הענט אונ די פיס אונ די ערנה
אלו חזקה עטריה שבעה דאס וגעען אירע ויגען זיילין
וואס זיא האט אויס גיהאקט בניה ביתה זיא האט
געקאהט זייהר שמוצ שקלס תלויס בבית חלב תפתיג

עקב יום ב תורה

לחמשיך מתיח דיא יהוה נפש ייה יהו יהוה. רוח יוד הא ויהו הא. נשמה יהוה חיה יחידה ד רמולו יוד אל שם ב"ן
שבעשים בניקר חולם:

י"ה לא תדחל מנהון
מדבר תדבר ית די עבד
י"י אלהיך לפרעה ולכל
מצרים: י"ג נסין כרכבין
די חזאן עינה ואתיא
וצופתיא וידא תקיפא
ודרעא מרמא די
אפקה י"י אלהיך פון עביד
י"י אלהיך דכל עממיא
די את דחל מן קדמיהון:
כ ואת ית ערעתיא יגרי
ת"א סלכס. טוטס לו:

י"ה לא תירא מהם זכר תזכר את
אשר עשה יהוה אלהיך לפרעה
ולכל מצרים: י"ג המסת הגדלת
אשר ראו עיניך והאתת והמפתים
והיד החזקה והזרע הנטויה אשר
הוצאת יהוה אלהיך פן יעשה יהוה
אלהיך לכל העמים אשר אתה
ירא מפניהם: י"ג וגם את הצרעה

בעל המורים

כפסוק מון עב"ת, רכז כי פוד יעסס פסס טיפס נפלאות
כימי למתן עולין עליס: (כ) חס סלכס. כנימ' טיפס סיו:
רש"י
(ט) המסות. נסיונות: והאותות. כגון (שמות ד)
ויסי לנחש (סס) וסיו לס בניכסת: והמופתים. המכות.
המוסלות: והיד החזקה. זס ח סלכ: והזרוע הנטויה.
ז ס המרב על מכות ככורות: (כ) הצרעה. (טוטס)

(יח) זכר תזכר. חסר וי"ו, לזכר שזכור טס טעסס נפש
עמוס רכב כמור: (יט) המסת הגדלת. כל סלכס ביחס כוס
שפתי חכמים
ח דכתיב כוס יד ס' טיפס כעקין וגי': ז ס כדכתיב ומכנו
שמוס ידו כטיפס על יכובלס. י"ע כעשמו סחכס טעסס
סקכ"ס כ סככוים. וי"ע (כלל ז וסכ"ר סטודיס) טס: ככויס
סכו סלכטיפס דככוויס סיו ודטיס טסס ילקו כעכיל יסכל
וסכו וסכו לטחיפס טיפסלס ויפכל מעלי' וכל טעמי לסס
פירוש לתורת אלהים
(יח) נאך איך דיר לא תירא מהם דוא זאלקס דיה
פאר זייא גימ פארקמין כוד גידענק תוסד דוא
זאלקס גידיינגען את אשר עשה וואס נאמ דיין נאמ
האט גיפאהן לפרעה צו פרעה אונ צו אלע מצרים:
(יט) המסות הגדולות די גרוסק פרוכין אשר דיא עינד
וואס בייגע אויגין האבין גיזעהן וקאחית אונ דיא

אונקדוס

יי אלהך בהון עד
 ד' יבדון דאשתארו
 ודאטמרו מן גדדק:
 כ"א לא תתבר מן
 קדמיהון ארי יי
 אלהך שכינתיה בינה
 אלהא רבא ודחילא:
 ישלח יהוה אלהיך בם עד-אבד
 הנשאים והנסתרים מפנה:
 כ"א לא תערץ מפניהם כיי-יהוה
 אלהיך בקרבך אך גדול ונורא:
 בעל המורים

פ"ד אבד. חסד וי"ו ויולס ז' טראכד סו' עממיס: עמטין. ס"ח
 כסילס. לומר עמטין וספטי עמטין: (כ"ח) מל גדול ונורא. ונל
 אבד נביס. מלס כוכיר גדול כנגד אבדס וכתיב כ"ס אבדס

שפתי חכמים
 וסלכו וסכדו מסס כמס אלוס' וסו סנל' למכס פלכיס ככוכיסס:
 (לו) מין ערץ העוף שהיה זורקת בהם מרה ומסרסתן.
 ומסמלה אה עמיסס ככל מקוס שהיו כסתרס עס:
 פירוש לתורת אלהים

אונ דיא בינען ושלח נועט ביין נאט אויף וייא אן
 כייצין עד אבד הנשאים ביו ער נועט פאר ליען
 דיא נאס נעקען גיבליען ומתמרים ספנה אונ דיא
 ניאס האקין ויה קעמלקטין פאר דיי: (כ"א) לא תערץ
 תרגום
 נביאים ישעיה סט
 יחמשך מנ"ח דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות דוח יהוה נשמה רנצח ארני נשמה דער יתנה חיה
 יחידה רנצח יהוה חיה יחידה דערז אל שם ב"ן אשבעיש:
 א מקען וימרון סר סר כגניה
 כני עם נלוהיך עק לי אהרא
 רוח לי ואיביב: בןמימרון
 קלביה מן רבי לי ית אלון
 נאנא סקלא ויחידא נליא
 וקסלקלא ואליו מן רבי הא
 אנא אשקארית בלחודי אבין
 היכא הו: ג כרנן אסר יי
 אלהים הא אנלי בעממיא
 כבורתי ועל סלקנתיא ארים
 גסי וניתון קנה בעיבין
 ודנתה על פרנן יתמלן:
 ד ויהון סלכיא תורקניה
 וסלקנתהון ישמשוניה. על אפיהון על ארעא ישמשחון למבגי מניה ועפר רגלה ולחכון ומדעיו ארי
 אנא וי יר לא יכהתון עדיקיא דמספרין למורקני:
 רש"י

א מקען וימרון סר סר כגניה
 כני עם נלוהיך עק לי אהרא
 רוח לי ואיביב: בןמימרון
 קלביה מן רבי לי ית אלון
 נאנא סקלא ויחידא נליא
 וקסלקלא ואליו מן רבי הא
 אנא אשקארית בלחודי אבין
 היכא הו: ג כרנן אסר יי
 אלהים הא אנלי בעממיא
 כבורתי ועל סלקנתיא ארים
 גסי וניתון קנה בעיבין
 ודנתה על פרנן יתמלן:
 ד ויהון סלכיא תורקניה
 וסלקנתהון ישמשוניה. על אפיהון על ארעא ישמשחון למבגי מניה ועפר רגלה ולחכון ומדעיו ארי
 אנא וי יר לא יכהתון עדיקיא דמספרין למורקני:
 רש"י

א עו"ד יאמרו באזניה בני שפליך צר-לי המקום
 גשה-לי ואשבה: = ואמרת בלבבך מי ילד-לי
 את-אלה ואני שכולה וגלמודה גלה | וסורה ואלה
 מי גדל הן אני נשאתי לבדי אלה איפה הם:
 ג בה---אמר ארני יהוה הגה אשא אל-גוים ידי
 ואל-עמים ארים גסי והביאו בניה בחצן ובגניהך
 ער-כתף תגשאנה: י והיו מזכים אמנה ושרותיהם
 מיניבותרך אפים ארץ ישתחוו-ך ועפר רגליך
 ילחכו וידעת כיי-אני יתה אשר לא-יבשו קני:
 מזורת דוד

(ח) בני שבליך. כניס שהיית שכולה מס: גשה לי.
 התקרב ללד אחר כשנילו ואשבה: (ג) וסורה.
 מסורת מכל חס: (ג) נבי וגו'. סימן להביל גליות:
 בחוצן. כשילו כנגד: (ד) אורבנדך. לטון זומן את היונק
 כלומר יהיו מגדלים חותך:
 לסיכא את יסבל כ"ל אשיר לכס על זאה: אריכס נבי.
 ככוד כב: (ד) וסיו מלכיס. מלכי סלעות יתספכו כגדולי כניך: וסרתיסס. לכי סרתיס וינקו את כניך: אפסי ארן.
 יכנו על כניסס מלכין להסחחוס לך: וסכר כנילך ילסכו. כ"ל יכספו קומסס עד ללכר ויסיו כנלכיס כללו מלכתיס ספסר הדכך
 כרנילך. וסוף כסל סנין כמיס: וידעת. אז חדע סלני ס' וסכילת כיי: אשכר לא יכשו קוי. כי סקליס לייכר וסיו: כ"ל
 סחשכ לו כניסס:
 דעם פירוש עברי פייטש בעמינמ מען בייא דער חפסודה פון דער וואך:

לחמשף מיסוד ומלכות ד'א שני רלה יוד גפש שין שין רלה שין רלה יוד רות יאהרונה נשבה דיסוד אד ארנ ארני גפש ארני רותאלף רלה נון יוד נשמה דמלכות יד הו וו הו תיה יתידה דיסור ידןה תיה יתידה דמלכות אל שם ב'ן שבעשיה :

- א עורה | למה תישן | אדני תקיצה אל-התנח לנצה : א אתגבר לקא תבי גבגר
- ב למה פגיה מסתיר תשכה ענינו ולחצנו : ג פי שחה דמיה יי אתער אללהא לא
- לעפר נפשונו דבקה לארץ במגנו : ד קוסה עורתה לנו
- ופרנו למען חסדה :
- לעפרא נפשנא דבקה לארעיה נובא מענגנא : ד קום סייע לנא ופרוק יתנא מסול טובך :

מצורת דוד

- (6) טובים . לזס טובים כל לכושיע ולא חסיס כמו טיסן :
- (7) חסכה . טובכ פל למס לומר למס חסכה וני :
- (8) כי שס . נפשונו מוסתלה עד למס : (7) קוסה . לזס קום ופזור לנו : ולא סין אט לזס סדנו למען חסדך :
- (7) ופרנו למען חסדך . אין אנו בלזס מכה מעטילי חלל למען חסדך עשה עמנו :

פירוש ע"ט

(א) עורה למה תישן ערנועק דיה פאר וואס נאלקסט זיין זיי איינער וואס שלאפט אונ זעהקסט דאר גיט אונזערע צרות אדני הקיזה נאט ערנואך דיה אלתינה לנצה נאלקסט אונז גיט פאר לאזין אויף אייביג : (ב) למה פגיה מסתיר פאר וואס בעהאלקסטו דיין פנים אונ וויקסט גיט קוקין אויף אונז תשבת קניט ותחט די פארקעסט אינגער אונ אונזער צודריקונג : (ג) פי שחה לקשר נפשנו אינגערע נשמות

זענען איינגעבוזגין צו דיא ערד , דקמך לארץ גפנטו אונזערע בייקער זענען אויף איינגעבוזגין צו די ערד , אונזערע צרות זענען אויף אונזערע קערפערס אונ אויף אונזערע נשמות : (ד) קיפה ערתה לנו שטיי-אויף אונ העלף אונז ופדט לפען חסדה אונ לייז אונז אויס פון זענען בייגע חסדים אפילו מיר זענען גיט זערתס נאלקסטו מאהן מיט אונז חסד :

עיקר תוי"ט

משנה ביצה פרק ב

ברטנורא

יום טוב שחל להיות ערב שבת לא יבשל אדם בתחלה . כלומר לא יבשל אדם בתחלה כשולו ועיקרו לטוב שבת חלל לטוב יו"ט יבשל אדם בתחלה כשולו ומה שמותר יבשל לטוב הנשלין (6) . אית דלמרי טעמא דהאי תכסיל מערב יו"ט מאוס ככוד שבת הוא שמתוך שמעבר יו"ט זוכר השבת יזכרו מה יפה לטוב (3) ולא יסכה שבת מאוס ערדת יו"ט , ואית דלמרי מאוס ככוד יו"ט הוא כדי שיראו שזין אוסין מיו"ט לטוב

אח"כ התחיל מכתוב יום דכיו"ט איש חלל גומר ק"ו מיו"ט לחול דלגמרי אין אוסין ולא חכשלין , ומכרכים על ערובי חכשלין כדרך שמכרכים על ערובי החרוז זמריד זכות ע"י אחר לכל מי שרואה אח"כ למתוך על שרובו ואפי' שלא מדעתו דזכין לזכס עלה כפניו : אכלו או שנאבר . אוחו תכסיל שכלל מע"ש (לא מעיו"ט) (ג) :

כלו טעמי דגזכוס דעלכות דזכוס אלהים

יום טוב שחל להיות ערב שבת לא יבשל אדם בתחלה מיום טוב לשבת . אבל מבשל הוא ליום טוב , ואם הותר הותר לשבת . ועושה תבשיל מערב יו"ט וסומך עליו לשבת . בש"א שני תבשילין , ובה"א תבשיל אחד . ושזין ברג (א) וביצה שעליו שהן שני תבשילין . אכלו או

(6) ונקרא שמו ערובי שבת מערב זכרי שבת פל זכרי יו"ט נפשונו יחד , סכ"ח : (7) ואפי' יו"ט נפשונו סכ"ח

(8) לפנות ספרות לפני ספודח יו"ט חלל זכרם שנתא יספח ויסכת ולא יזכר שנתא דסכיד , נפ' . וכל ספ' סכ"ח זכרם חלל מר"ם וסמ"ג סכ"ח דח' מוסר לבשל מיו"ט לטוב ששום סופול ותי מקליט דרתי' , ספיו ספיו כילע על סדך ככיליין חוחו , סכ"י : (ג) ח"ל סכ"י או שאבד קודם סכ"י כל זכרי שבת סכ"י יול זכרי סכ"י דס"ק מע"ש קודם סכ"י כו'

פרק ב א יום טוב שחל להיות ערב שבת או יום טוב אין ערב לשבת לא יבשל אדם בתחלה מיום טוב לשבת מאר קען גיט אנהייגען קאקען יום טוב אויף לשבת אכל גבשיל . ומה ליום טוב נאר ער קאקט אויף יום טוב ואם הותר אונ אויב עם גלייבט אכסיל עסקין פון יום טוב הותר לשבת לאום ער דאם ביסיל עסקין אויף לשבת ועושה תבשיל בערב יום טוב וסמך עליו לשבת אונ ער מאקט ופערירוב תבשילין פן ניקאכט עסקין ערב יום טוב , אונ ער פאר

לאום זיה דארזיה צו קאכין יום טוב אויף לשבת , בית שוכאי זאגין שני תבשילין צווייגערלייא נקעקץ זאל ער מאכין צום עירוב תבשילין , אונ בית הלל זאגין תבשיל אחד איין נקעקץ איז אויף גינוג ושזין בית שמאי מיט בית הלל זאגין גלייה דג וביצה זעלין פיש מיט דיא איי וואס איז פאשקירט אויף דיא פיש שהן שני תבשילין דאם הייקט צווייא ערלייא נקעקצין אפלי אז קען האט אויף גיגעסקין דעם עירוב תבשילין או שאבד אדרע דער עירוב

סומך עליו. לנשל בשולו ביו"ט לנורך השבת אבל מתחלתו אין ערובי תבשילין פחות מכזית (ד) בין לאחד בין למאה ואם החתיל בעיסתו ולאכז ערובו עם שפתחיל גומר: ב מטבילין את הבל. שחיב אדם לטאר

אין לדין לטניס מערב יו"ט: [ב] לא כו'. וגמ' א' דמטמא כס' פסח כבוד שבת אפי"ס טיבך שלל יתמנן שבת אסד וסתנן שבתא פירס טעם טעם מחר לו ינשל כשלאכז פ"ק סוף ורובו כו ואלה שערביו או יאכז או יטבל ולא יזכור נשבת כלל, סר"ן: (ד) אלל דכנפול גמרינין עמי כל שסוף דלי"ה כים כמים ופס"ה ונצ"ה

שנאבד [ב] לא יבשל עליו בתחלה. ואם שייר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת: ב חל להיות אחר שבת, ב"ש אומרים מטבילין את הבל מלפני שבת, וב"ה אומרים כלים מלפני השבת ואדם בשבת: ג ושויין שמשויקין את המים בכלי אבן למחרת, אבל לא מטבילין. ומטבילין מגב לגב ומחברת לחבורה: ד בש"א מביאין שלמים ואין

שנאבד [ב] לא יבשל עליו בתחלה. ואם שייר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת: ב חל להיות אחר שבת, ב"ש אומרים מטבילין את הבל מלפני שבת, וב"ה אומרים כלים מלפני השבת ואדם בשבת: ג ושויין שמשויקין את המים בכלי אבן למחרת, אבל לא מטבילין. ומטבילין מגב לגב ומחברת לחבורה: ד בש"א מביאין שלמים ואין

ואסור ושבת דנקט הכא להודיעך כמו דב"ה דלמי"ה שבת שרי להטביל אדם משום דנראה כמיקר וכמתקן (ו) ורוחך לתעטנו ולא לשם ענינה: ג ושויין שמשויקין את המים בכלי אבן. מי טעו לו מים טיפה לשתות ונעמלאו ממלת מין כלי אבן שקנו שאליו מקבל עומהו ונתתו במקוה מים מלווים (ו) או פכודים עד שנוסקים מים למים נמלאו אלו זרועים ומחזירים למי מקוה וכוכלו אגביהו וטהרו ואין סתרה במקוה לשום אוכל ומסקה אלא למים בלבד ולא כחורת ענינה אלא כחורת זרועיה: אבל לא מטבילין כו'. שאין נושאין אותן בכלי עץ קמח שרדף ענינה לכלי לנשיק בו כדי להעלות ענינה לכלי (ח) אגב השקת מים: ומטבילין בגב לבב. מי שהטביל כלים לדעת שירדוק

ואסור ושבת דנקט הכא להודיעך כמו דב"ה דלמי"ה שבת שרי להטביל אדם משום דנראה כמיקר וכמתקן (ו) ורוחך לתעטנו ולא לשם ענינה: ג ושויין שמשויקין את המים בכלי אבן. מי טעו לו מים טיפה לשתות ונעמלאו ממלת מין כלי אבן שקנו שאליו מקבל עומהו ונתתו במקוה מים מלווים (ו) או פכודים עד שנוסקים מים למים נמלאו אלו זרועים ומחזירים למי מקוה וכוכלו אגביהו וטהרו ואין סתרה במקוה לשום אוכל ומסקה אלא למים בלבד ולא כחורת ענינה אלא כחורת זרועיה: אבל לא מטבילין כו'. שאין נושאין אותן בכלי עץ קמח שרדף ענינה לכלי לנשיק בו כדי להעלות ענינה לכלי (ח) אגב השקת מים: ומטבילין בגב לבב. מי שהטביל כלים לדעת שירדוק

בהן ויתים כבית הבד לשמן של חולץ ונמלך לדרוך בהן ענבים כנת ליון של תרומה לדין להטבילין פעם שנייה לשם תרומה וכן או הטביל כלים לשם תרומה ונמלך לעשות בהן קדש לריכים ענינה שניה לשם קדש וזאתה ענינה יכול להטביל ביו"ט שאין כאן תקון כלי לפי שאין ענינה זו להעלות אותן מידי טומאה אלא לתוספת טהרה: ומחברת לחבורה. אם הטביל כלים ע"מ לאכול פסחו עם חבורה זו ונמלך להימנות עם חבורה אחרת וכל להטביל כליו פעם שניה אותה ענינה מותר לעשות ביו"ט (ט): ד מביאין שלמים. ביו"ט שלמי חגיגה לפי שיש בהם לורך אכילה: ואין סומכין עליהם. שהם מביאים חסרה משום שבת שכלל כח היה כומך וכו"ל שמתמם כבעלי חיים (י) אלא סומכין עליהם מערב יו"ט דליל לב"ש חיבך לסמיכה שמיטה:

בהן ויתים כבית הבד לשמן של חולץ ונמלך לדרוך בהן ענבים כנת ליון של תרומה לדין להטבילין פעם שנייה לשם תרומה וכן או הטביל כלים לשם תרומה ונמלך לעשות בהן קדש לריכים ענינה שניה לשם קדש וזאתה ענינה יכול להטביל ביו"ט שאין כאן תקון כלי לפי שאין ענינה זו להעלות אותן מידי טומאה אלא לתוספת טהרה: ומחברת לחבורה. אם הטביל כלים ע"מ לאכול פסחו עם חבורה זו ונמלך להימנות עם חבורה אחרת וכל להטביל כליו פעם שניה אותה ענינה מותר לעשות ביו"ט (ט): ד מביאין שלמים. ביו"ט שלמי חגיגה לפי שיש בהם לורך אכילה: ואין סומכין עליהם. שהם מביאים חסרה משום שבת שכלל כח היה כומך וכו"ל שמתמם כבעלי חיים (י) אלא סומכין עליהם מערב יו"ט דליל לב"ש חיבך לסמיכה שמיטה:

תבשילין אין פארלארין גינוארין איינער קען האט גיקאכט פון יום טוב אויף שבת לא יבשל עלי בתחלה קאר קען גיט אגביהו יען קאכין יום טוב אויף שבת וואס שרר קען גל שווא אונ אויב עם אין עפים גע' גליקען פון עירובי תבשילין סיפד עלי לשבת פאר לאמט ער זיה דארטוץ צוא קאכין יום טוב אויף שבת: ב תל תמיח אתר תשבת אויב יום טוב אין נאה שבת. ונקטאנ. בית שמואי ואנין מטבילין את הכל מלפני השבת קען אין אלץ טובל אגב קענמשיין אונ סיי פליסן פאר שבת, אונ בית הלל זאגין כלים מלפני השבת פליס אין קען טובל פאר שבת ואדם בשבת אונ אפענקש קען זיה טובל זיין אום שבת: ג ושויין ביות שמואי מיט בית הלל האלמין גלייך שמשויקין את המים בגלי אבן למתוך קען קען טובל זיין די וואקער אין אששוייגענע פלי זיי זאלין ווערין קהור, אז ער האט וואקער נואם זענען קמא, אונ ער וויל זיי קהור מאכין, קיט ער זיין אריין אין אששוייגענע פלי גאנץ פול ביו צום פריגע, אונ ער לאמט אראפ פלי מיט וואקער אין אמקנה ביו די וואקער פון די מקנה מיט די וואקער פון דיא פלי קושיין זיה, דאס הייקט זיין רידען אן

תבשילין אין פארלארין גינוארין איינער קען האט גיקאכט פון יום טוב אויף שבת לא יבשל עלי בתחלה קאר קען גיט אגביהו יען קאכין יום טוב אויף שבת וואס שרר קען גל שווא אונ אויב עם אין עפים גע' גליקען פון עירובי תבשילין סיפד עלי לשבת פאר לאמט ער זיה דארטוץ צוא קאכין יום טוב אויף שבת: ב תל תמיח אתר תשבת אויב יום טוב אין נאה שבת. ונקטאנ. בית שמואי ואנין מטבילין את הכל מלפני השבת קען אין אלץ טובל אגב קענמשיין אונ סיי פליסן פאר שבת, אונ בית הלל זאגין כלים מלפני השבת פליס אין קען טובל פאר שבת ואדם בשבת אונ אפענקש קען זיה טובל זיין אום שבת: ג ושויין ביות שמואי מיט בית הלל האלמין גלייך שמשויקין את המים בגלי אבן למתוך קען קען טובל זיין די וואקער אין אששוייגענע פלי זיי זאלין ווערין קהור, אז ער האט וואקער נואם זענען קמא, אונ ער וויל זיי קהור מאכין, קיט ער זיין אריין אין אששוייגענע פלי גאנץ פול ביו צום פריגע, אונ ער לאמט אראפ פלי מיט וואקער אין אמקנה ביו די וואקער פון די מקנה מיט די וואקער פון דיא פלי קושיין זיה, דאס הייקט זיין רידען אן

אבל לא עולות. חזן מתמידים ומוספים שהן קרבן זכור וזמן קבוע אבל לא יביא עולות יחיד שאין בהם אכילה הדין ודש"ו עולות רחיקה קרבות בשאר ימות הרגול ולא כיו"ט דרחמנא אחר עשרת היהיה לכס ולא

נגזב: וכו' אומרם: שמי מביאין שלמים. שמי הגזיב: ועולות. רחיקה דכתיב עשרת לה' כל הלה' אבל נדרים ונדבות דכרי הכל חזן קרנין כיו"ט (יא) לה' עולות ולא שלמים: דה לא יחס ארס החזין דלרגליו. אוכל נפש החייה החורה ולא להכשיר אור כשכיל רחיל: וכו' מתורוין. דמחזן שוחתה הכערה לנרדך אכילה החמה נמי שלא לנרדך אכילה כשש

סומכין עליהם אבל לא עולות, ובית הלל אומרין סביאין שלמים ועולות [ג] וסומכין עליהן: ה בית שמיא אומרין לא יחס ארס החזין [ד] לרגליו אלא א"כ ראויין [ה] לשתיה, וכו' מתירין. [ו] עושה ארס מרורה ומתחסם כנגרה: ו שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר [ז] כדכרי ב"ש. אין שומנין את החמין מיו"ט לשבת, ואין ווקפין את המנורה ביו"ט, ואין אופין פתין גריצין אלא רקיקין. אמר רבן גמליאל מימיון של בית אבא לא היו אופין פתין גריצין אלא רקיקין. אמרו לה מה עושה לבית אבך שהיו מחמירין על עצמן ומקילין לכל ישראל להיות אופין פתין גריצין וחרין: ז אף הוא אמר שלשה דברים להקל. מכבדים בין המטות,

(יא) ה"טול ולין זמן סיום כלל וט"ו דמנינם וכאיים נמי י"ס להן משלמין כל שבעה שבי דש עמא ילימס ולא יקדימוטו בשאר סימס ותני פכר הכנל ולא חז' לינו חייב כאלמתי: ואם חמבר ס"ס דש"י לשמות נדרים ונדבות טוילס והכפלים וס"ס הכפלים וכו' אומרם עמנו נמלא שכל הפכר וכו' דעיקר שפירקס כשכיל נגזס וכסרס וכפלים משך נגזס קא זכו, חוס': [ג] וסומכין. דמ"ל היקף לפקידס חקיקס ומנרס"ל לכת"ס דש"י למסוך: [ד] לרגליו. פ"ס לפניו וידיו ומדל נקס וספסל דלכפוסתקס דלחזון סרגלים חמין סול דכך סוס לכל נפס ויחל מסני ודיו שפן פניו ודיו כנייטס יותל דלחזן ככונן: [ה] לשמיס ימירי כגון ששפס פסן ומכריס לכחון כגילו דלמ"ס ה"ל יום לה"כ"ט פתון וסכי ריחס כהידיס כיושנלי. דלכ"ט לניך נפשות פסן. חוס': [ו] טעסס כו'. וז"ס קמני לה כדלי' ככנייטס: [ז] כדכרי ב"ש.

ט"ט ג טעסס סיה פוקס סלל: (יב) ולינו חייב א"כ טעסס עאלכס כגון ממסך פו עמחך כו' פסן אכוסט מאלכוס ופלטן סלל מוכס מילוסט שריכנס אלס משוס כיו"טין כוסס אלס כביס וסלסס כפ"י: (יג) ו"ל סח עכוסה כפ"ס לקמן אלס דלכסי קירי לה טעס ככנייטס טעיס דפסיי כליכס פו נמי כאלמ"ס ססלי מלס פס עירכ על הכפסל ולין טומנין אל"כ היו לו חמין טומנין מערב

כע"ג סהו סיה פוקס סלל: (יב) ולינו חייב א"כ טעסס עאלכס כגון ממסך פו עמחך כו' פסן אכוסט מאלכוס ופלטן סלל מוכס מילוסט שריכנס אלס משוס כיו"טין כוסס אלס כביס וסלסס כפ"י: (יג) ו"ל סח עכוסה כפ"ס לקמן אלס דלכסי קירי לה טעס ככנייטס טעיס דפסיי כליכס פו נמי כאלמ"ס ססלי מלס פס עירכ על הכפסל ולין טומנין אל"כ היו לו חמין טומנין מערב זכסר, וכן הלכה: ואין ווקפין את המנורה. של חליות שנחפרין חלויותיה או חמירין אותה דהוי ככונה ויש כנין ככלים, וכו' סכרי חזן כנין ככלים (יב): גריצין. ככרות עבות (ג): אלא רקיקין. ככרות דקות דסכרי ב"ש חזן אופין פת מרובה כיו"ט משוס קרחא וכו' אומר' אופין פת מרובה כיו"ט שזכונ שספת מרובה היא נלפסי יסה: ודרי'. עיסה גדולה הנלפסת פ"ג עשומות וערחא איכא. ואין הלכה ככ"ג בכל מה שמחמיר כדכרי בית שמאי: ז מכבדים בין המטות.

ס"ט סהו סיה פוקס סלל: (יב) ולינו חייב א"כ טעסס עאלכס כגון ממסך פו עמחך כו' פסן אכוסט מאלכוס ופלטן סלל מוכס מילוסט שריכנס אלס משוס כיו"טין כוסס אלס כביס וסלסס כפ"י: (יג) ו"ל סח עכוסה כפ"ס לקמן אלס דלכסי קירי לה טעס ככנייטס טעיס דפסיי כליכס פו נמי כאלמ"ס ססלי מלס פס עירכ על הכפסל ולין טומנין אל"כ היו לו חמין טומנין מערב זכסר, וכן הלכה: ואין ווקפין את המנורה. של חליות שנחפרין חלויותיה או חמירין אותה דהוי ככונה ויש כנין ככלים, וכו' סכרי חזן כנין ככלים (יב): גריצין. ככרות עבות (ג): אלא רקיקין. ככרות דקות דסכרי ב"ש חזן אופין פת מרובה כיו"ט משוס קרחא וכו' אומר' אופין פת מרובה כיו"ט שזכונ שספת מרובה היא נלפסי יסה: ודרי'. עשומות וערחא איכא. ואין הלכה ככ"ג בכל מה שמחמיר כדכרי בית שמאי: ז מכבדים בין המטות.

ס"ט סהו סיה פוקס סלל: (יב) ולינו חייב א"כ טעסס עאלכס כגון ממסך פו עמחך כו' פסן אכוסט מאלכוס ופלטן סלל מוכס מילוסט שריכנס אלס משוס כיו"טין כוסס אלס כביס וסלסס כפ"י: (יג) ו"ל סח עכוסה כפ"ס לקמן אלס דלכסי קירי לה טעס ככנייטס טעיס דפסיי כליכס פו נמי כאלמ"ס ססלי מלס פס עירכ על הכפסל ולין טומנין אל"כ היו לו חמין טומנין מערב זכסר, וכן הלכה: ואין ווקפין את המנורה. של חליות שנחפרין חלויותיה או חמירין אותה דהוי ככונה ויש כנין ככלים, וכו' סכרי חזן כנין ככלים (יב): גריצין. ככרות עבות (ג): אלא רקיקין. ככרות דקות דסכרי ב"ש חזן אופין פת מרובה כיו"ט משוס קרחא וכו' אומר' אופין פת מרובה כיו"ט שזכונ שספת מרובה היא נלפסי יסה: ודרי'. עשומות וערחא איכא. ואין הלכה ככ"ג בכל מה שמחמיר כדכרי בית שמאי: ז מכבדים בין המטות.

ג"ט אום יום טוב אבל לא עולות אקער עולות קאר קען גיש שעעקטין אום יום טוב וקאר דעם קרבן קמיד אונ דעם קרבן מוסף קענ קען אונ בית הלל זאגין קביאין שלמים ועולות וסומכין עליהן קען קענ שעעקטין יום טוב שלמים אונ עולות ונאס גיהערין צו יום טוב אונ קען קענ ארויף לייגין די הענט אויף זיי ויה סוכה צו זיין. אקער נדרים אונ נדרות קאר קען גיש מקריב זיין יום טוב גיש שלמים אונ גיש עולות: ה גיה' האבין לא יחס אקס חסין לגילוי אקענקיש קאר גיש ווארעקען וואקער אום יום טוב ציא וואשין דיא פיס קלא און ראוין לשתיה נאר סיריין די וואקער ועקען גיש צום פרייגען, אונ פרייגעט פון זיי. נאר ער גיטס צו אביסיל קעהר וואקער, ער זאל האבין דיא פיס אויך צו וואשין. דאס קען קען יבית הלל פתחין אונ בית הלל זאגין קען קענ וואריקען וואקער אפילו נאר צו וואשין די פיס עושה אדם כדירה וסתתמם כנגדה אקענקיש קענ מאכין אפרייער אום יום טוב ער זאל ויה וואריקען קענין איר: ו שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר נדרבי בית שמיא דריין זאכין איז רבן גמליאל מחמיר ומואכט הארבן אזוי ווי בית שמאי זאגין אז סומנין את המתי

פיוס טוב לשבת אויב יום טוב איז פרייטאג קאר קען גיש בעהאלטין וואריקען עסין יום טוב זיין זאגין זיין וואריס אויף שקבת ואונ קען קאר גיש שמעלין משאללינגן וזין ווקפין את המנורה ביום טוב קען קאר גיש ציא זאקען שרייפין אלייביקטער אום יום טוב זאין אופין פתין גריצין אונ קען קאר גיש באקין יום טוב קרויט גראב גיקקעטין אלא רקיקין נאר קרבלאך אפר רבן גמליאל האט רבן גמליאל גיזאנט משיית של בית אבא מיין טאטינס הווי געווינר צייט זיי לעבין לא הי אופין פתין גריצין האבין זיין גיש גיבאקט יום טוב קרויט גראב גיקקעטין אלא רקיקין נאר קרבלאך אפר יו האבין די חקמים גיזאנט צו רבן גמליאל מה געשה לבית אבך ונאס זאל קען קאר גיש דין טאטינס הווי געווינר שהי מחמיר על עצמן זיי פלעעין כחמיר זיין לשנוער מאכין אויף ויה וקמלין לכל ישראל אונ פלעעין גרינג מאכין צו אלע יודין להיות אופין פתין גריצין ודרי' זיין זאגין באקין קרויט גראב גיקקעטין אונ קרבלאך גיבאקט אויף קולוין אחרת אפר שלשה דברים לתכל רבן גמליאל האט גיזאנט דריין זאכין גרינג צו מאכין כמברין בין המטות קען קענ אויס קערין אום יום טוב צווישען די קעטין וואו קען עקט דארבין. פאר זייטין פלענט קען

מדינה סת עטה קרי לה: (יד) וכ"ס מ"ע הכי הוא מ"ז
 טטר מתקומו ח"ל למימד דלעיל ע"ן הל"ז פ"י דכל אהר
 עמיס כבוד יו"ט חתוכו, ה"ן. ומכ"ס חתוכו לכד
 עממוס כו' א"ע דלסוד דלסל: (טו) ובספ"י דשנת
 כסב בין לני דין לשמור דכל עיבור ימיס משמ"ו וכר
 וטנאס ח"ל נגמ' וסלס
 כמ"ס: (טז) מ"ל יוקם חרס
 להגדר כו' וסניע"ל מסתק
 ה"ק"ץ ססס עטול גר"ק:
 (יז) ול' רש"י נגמ' עיסו סך
 משמ"ל (דמכוס) בקיבוד ח"סל
 ונימוקו עמו דספיק ליכ"ס
 עורה ר"ס ועי' ח"ו"ט:
 [ח] ח"ו"ט. מולאטין לצמי
 ח"ו"ט ש"ע דככס קמיח"ס
 דהיו סרסו כו' לכו ח"ו"ט
 אלס ככסס דל"ן עמוין על
 שכיח"ס ככסס ח"ו"ט, וסח"ו"ט:
 [ט] מולאטין מ"ה ח"ו"ט ח"ו"ט
 לסתדר כו' למקלס"ס ח"ו"ט. מר"ן. ונגמ"ס ססס"ס (דף י"א) מ"ס
 גבי חסן דזכור וי"ט גבי קילוף"ל גזיל לחס פלח"ס מיתק"קוד
 בקר"ף ל' מתינ"ן: (י"א) מ"ס"ס ח"ו"ט סח"ק וסל"ן כעל
 אל"ו: (י"ב) ונגמ"ס ח"ו"ט הלמ"מ"ס ח"ו"ט סככ"ס אל"ו לפי ש"ס לס

גומת (יד) כדהייסין גבי בית שהוא גדול וה"א
 שלא יהא סס גומא: פוגמ"ר. לכו"ט ע"ג נחלים להריס
 כה אכל לגמ"ר את הכלים ל"ה אסור: מקולס. כרעיו
 וכני עושין חוזה לו כלדו כשלוהו והיו עוסיס וכר

לפסח דכתיב ביה ראשו
 על כרעיו ועל קרבו:
 מקולס. כגבור זה
 שכלו וייניו עמו, תרגום
 וכובע נחשת וקולסל
 דנחש"ל. ומכ"ס פ"י
 מקולס מכוד לטון קילוס:
 וחכמים אסורין.
 כשלתן, כיבוד משוס
 אסורין גומות, ומגמ"ר
 משוס דלאו צורך לכל

כפס הוא שאינו אלף
 שריתו רע, מקולס מפני שגראה כחולק קדשים בחזן,
 והלכה כחכמים: ח פרתו יוצאה ברצועה שבין
 קרניה. לניו (טו) ואמרו חכמים משאוי הוא ואינו

חכשיט לה. ולא פרתו של ר"ח בן עזריה היתה אלף של
 את הבהמה ביו"ט. כמין מורה קטנה של ברזל ששייה דקות ומתכנין ומגדן (טז) כה הבהמה והט"ג
 עתיד חנוכה (יז): ברחיים שלהם. קטנות העשויות לכך: מברצפין. כנגמה של עץ ששייה גסות ואין עושין
 מבוה: אף לא מברצפין. גדוהין קרנף חלו קירוד. ואין הלכה כ"ח בן עזריה בג' דברים הללו אלף מתקרין
 את הבהמה כלכד משוס דכ"ה קס ליה כשיטתיה דר"ש דלחר דכר שאין מתכוין מותר וק"ל כוותיה וחכמים
 דלמינ' עליה סכרי כר"י דלחר דכר שאין מתכוין אסור, ואין הלכה: מ' משום שלשה בלים, שאס פירש אחד
 מהן אינו סכרי בלים אלף כ"ה מהס חשוב כלי כפ"ע ועמ"ל אע"פ שבעדן דבחי"ס הן מחוברין ונראין ככלי א': משום
 כלי קבול. התחמונה שחכמת אלכ שחוקת הפלפלין דרך גב"י הכברה עמ"ל משוס כלי קבול הללו א"ע שיש לו
 בית קבול הוא: ומשום כלי מתכת. העלוונה שכותשין ועושין כה הפלפלין עמ"ל משוס כלי מתכות דמשוס כלי
 עץ ליכא למעוהי דשטוטיהן סהרין אלף משוס לפייה התחמונ' שהוא של מתכת (י"ח): ומשום כלי כברה,
 חלמטיה שהיא מקפת את הכברה (י"ט) משוס כלי עץ לא עמ"ל דל"ן קבול קבול אלף חכמים גזרו עומאה על

והורה ונאמ"ר אין פקדוין את הבהמה ביום טוב מען תאר
 גיט קראצ'ען אבהקה אום יום טוב מיט אבארשט
 וואס האט איינערנע ציין פפני שעושה בחברה ווייל
 ער מאכט איהר אפטייל אגל פקדוין אבער מען
 קענע קראצ'ען די בהקה מיט אבארשט וואס האט
 היילצערנע ציין גראבע תבכים איםרין און די חכמים
 ואגין אין פקדוין אף לא פקדוין מען תאר גיט קראצ'ען
 אבהקה אום יום טוב גיט מיט אבארשט וואס
 האט איינערנע ציין אום יום טוב מיט אבארשט וואס
 האט היילצערנע ציין: מ' הרי"ס של פלפלין אמילק'ל
 פון פקעפער פסא' ווערט תמא מיטם שלשה בלים ווייל
 דאס איז דרייא ערלייא בלים, אז מען זעמט פון
 אנאדער דיא מילק'ל, הייקט דאס גיט אצור
 פראקענע בלי, נאר יעדער זאך איז אבאזונדער
 בלי תמא צו ווערן מיטם גלי קבול די אונטערשטע
 שטיק ווערט תמא ווייל זיא איז אפלי צו צונעמען
 דיא געמאלענע פקעפער ומשום גלי פסכות דיא
 אופערשטע שטיק וואס זאלט די פקעפער ווערט
 תמא. ווייל אונטן איז מיט איינן ומשום גלי כברה און
 דיא מיטלעשטע שטיק ווערט תמא ווייל זיא איז
 גימאכט וויא איז רוקה צו ויפען דיא פקעפער:
 עגלה

זיגען אויף געמיין צום עסיין וימינין את המיניר ביום
 טוב מען קענע ארויף שיעפען בשמים אויף ברענענע
 ריגע קולין אום יום טוב צו שמועקין ויעשו גדי
 מילקס גליי פסחים און די נאכט פון פסח פראט מען
 אציג און זיין אינגעווייר וקלישקעס: מיט די פיס
 היינגט היינגט זיין גינער אויף אטיט. מקולס.
 איז טייטש גינערן און דאס האט מען גימאכט
 פאר אנהיינגען אויף דעם קרנן פסח ותבכים
 איםרין און די תבכים אסרין די אלע דרייא ואקין:
 ח שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה פמיר תבכים איםרין
 דרייא ואקין איז רבי אלעזר בן עזריה מתיר און
 די תבכים אסרין פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה אקוה
 פון אאשה וואס האט גיוואהנט נאנט פון רבי
 אלעזר בן עזריה פלעגט ארויס גיין אום שבת מיט
 אשקריק פאר וינקעלט ארום דיא הערנער, און
 רבי אלעזר בן עזריה האט איהר גיט גישקערט
 ופקדוין את הבהמה ביום טוב מען קענע קראצ'ען אבהקה
 אום יום טוב מיט אבארשט וואס האט איינערנע
 ציין וישקוין את הפלפלין ברתים שלחן און מען קענע
 קאלין פקעפער אום יום טוב אין דער וערביגער
 מילק'ל וואס מען קאלט אום דער וואקין. רבי

הכברה משום כלי ארוג (כ) ואפי' אין הכברה של מחבת
 (כא) משום משום כלי כברה: י ענלה. העשויה לשחוק
 לקטן ומיוחדת לישע עליה (כב): ממאה מדרם. אם
 היה הקטן זכ עשית ענלה אם העומאה: ונימלת
 בשבת. דתורת כלי עליה:
 ואינה נגדרת בשבת
 אלא על גבי כלים.
 ע"ג כנדים מפני עשושה
 חרוץ בקרקע וחוסר חיוב
 משום מורש: רבי יהודה אומר וכו'. תרי תנאי נהו
 והליבה דר"י ת"ק נמי ר"י הוא דאמר דבר שאין מחכוין אסור
 כענלה של קטן מפני שאינה עושה חרוץ בהליכה (כג) ע"י חפירה
 אלא כוכשת הקרקע ונדוש תחתיה ונעשה עטרה
 נמוך אבל אינה מיוזה עטר ממקומה. וכבר אפסיקא
 הלכתא כר"ש דאמר גזר ר' אדם משה כסא וספסל וכלכד
 שלא יתכוין לעשות חרוץ:
 ולידך סב: לא שיהיה הכי, רש"י:

הכברה סובב הסקופה אסברה לה כדאי לישנא: (כ) כלומר
 נגד דכתיב כתופה סטוט אכיב: (כא) דלמי הא של מחכוין
 ודאי סמאס משום פשטי כ"כ רש"י כותב אפי"ס
 שכתבה אינה יכולה להכל כלום: (כב) וכת: הפוס' דלא
 כסידא דעפי קע"ל פסיפס הא אין לך כלי מיוחד גדול מזה
 נהי: ל"ל דסימו כלי שטובין
 לקטנים להקמיר לסלון וסיה
 שומד על ג' אונטיס ופוזו
 בו ויהי מתנגלים שפיו:
 (כג) ולידך סב סמאס שטין
 סאוס ומתנגל וסיה נגדר וחוסר
 שיהיה הכי, רש"י:

י ענלה של קטן אקליין וועגעלע פון אקניד קפאז
 פודס אויב דער קניד איז אוב איז דער וועגעלע
 סקא ווייל דער קניד ויצט בארויף ונשלט בשבט אונ
 קען מעג קעמען דעם וועגעלע אום שבת ואינה
 נגדרת אלא על גבי כלים און קען סאר גיט שלעפען
 דעם וועגעלע אויף די ערד אום שבת, ווייל דאס
 גראבט די ערד. גאר אז קען לייגט אויף די ערד
 פליים. דהיינו פּרעקטער אַנדער קלוידער שלעפעס
 קען דעם וועגעלע אויף דיא פליים. רבי יהודה
 זאגט פל פליים אין נגדוין אלע פליים סאר קען גיט
 שלעפען אויף די ערד, ווייל דאס גראבט די ערד
 ויז פן העללה גאר אונגויזן מעג קען שלעפען פני
 שטיא כובשת ווייל דער וואגין גראבט גיט די ערד
 גאר ער פּרעקטט איין דיא ערד:

רש"י

מנא הני מילי. לאו דוקא מקראי ליף דערוני תשילין
 דרענן אלא הכי קא כתי ליה מהיבא אסמכות
 רענן: זכור. אין זכירה אלא דכיר המשמח:
 זכורו מנא אחר שבא להשתבח מחמת שמחה סעודות וי"ט
 בע"ט קרוב שנת להשתבח מחמת שמחה סעודות וי"ט
 וכשמערב ערוכ תשילין נחלא שזכרו שהרי אינו
 עושה אלא מחמת שנת: מ"ט. למה תקו ערוכ
 לקידוש דלתיא זכרה על הוין וערובא מדרבנן ומה
 את השנת ואינו מכלה הכל ליו"ט: רב אשי אמר. לא
 לכבוד שנת הקמה אלא לכבוד וי"ט: בדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת. אפי"ס החמיל מבעוד יום

לא יבשל בתחלה מיס טוב לשבת אין דער משנה
 שמיית אויב פרייטאג איז יום טוב זאל קען
 גיט אנהייבין קאכין פון יום טוב אויף שבת סיידין
 קען האט אנגעהויבן קאכין פון ערב יום טוב
 אויף שבת ודאס איז דער עירובי פבשילין וואס
 קען לייגט ערב יום טוב אויף שבת האט קען
 דאך שוין אנגעהויבן קאכין ערב יום טוב אויף
 שבת קען קען שוין ענדליגען קאכין פון יום
 טוב אויף שבת, זאגט די גמרא פנא הני מילי פון
 וואגען ווייסן מיר דעם דין אז פרייטאג איז יום
 טוב זאל קען אנהייבין קאכין פון ערב יום טוב
 אויף שבת אפר שמואל דאפר קרא זכור את יום השבת
 לקדשו האט שמואל גינאגט עם שמיית אין פסוק
 דוא זאלקט גידייקען דעם קאג שבת איהם צו
 הייליגען זכרו באחי שפא להשכירו ווען עם קען ניין
 קען זאל פארגעסן דעם קאג שבת זאלקטו אים
 געדייקען. און אז יום טוב איז פרייטאג, וועגין
 די שקחה פון יום טוב, קען זיין קען זאל אלץ

פליים. דהיינו פּרעקטער אַנדער קלוידער שלעפעס
 קען דעם וועגעלע אויף דיא פליים. רבי יהודה
 זאגט פל פליים אין נגדוין אלע פליים סאר קען גיט
 שלעפען אויף די ערד, ווייל דאס גראבט די ערד
 ויז פן העללה גאר אונגויזן מעג קען שלעפען פני
 שטיא כובשת ווייל דער וואגין גראבט גיט די ערד
 גאר ער פּרעקטט איין דיא ערד:

י ענלה של קטן אקליין וועגעלע פון אקניד קפאז
 פודס אויב דער קניד איז אוב איז דער וועגעלע
 סקא ווייל דער קניד ויצט בארויף ונשלט בשבט אונ
 קען מעג קעמען דעם וועגעלע אום שבת ואינה
 נגדרת אלא על גבי כלים און קען סאר גיט שלעפען
 דעם וועגעלע אויף די ערד אום שבת, ווייל דאס
 גראבט די ערד. גאר אז קען לייגט אויף די ערד

גמרא ביצה דף טו ע"ב

סלכס ס' בלס כלי מטינן דנכוס דמלכות דכילאס אכרעם
 לא יכשל וכו'. מנא הני מילי אמר שמואל
 דאמר קרא זכור את יום השבת לקדשו זכרו
 מאחר שבא להשכירו, מאי מעמא אמר רבא כדי
 שיכורו מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט. רב
 אשי אמר כדי שיאכרו אין אופין מיו"ט לשבת

לא יבשל בתחלה מיס טוב לשבת אין דער משנה
 שמיית אויב פרייטאג איז יום טוב זאל קען
 גיט אנהייבין קאכין פון יום טוב אויף שבת סיידין
 קען האט אנגעהויבן קאכין פון ערב יום טוב
 אויף שבת ודאס איז דער עירובי פבשילין וואס
 קען לייגט ערב יום טוב אויף שבת האט קען
 דאך שוין אנגעהויבן קאכין ערב יום טוב אויף
 שבת קען קען שוין ענדליגען קאכין פון יום
 טוב אויף שבת, זאגט די גמרא פנא הני מילי פון
 וואגען ווייסן מיר דעם דין אז פרייטאג איז יום
 טוב זאל קען אנהייבין קאכין פון ערב יום טוב
 אויף שבת אפר שמואל דאפר קרא זכור את יום השבת
 לקדשו האט שמואל גינאגט עם שמיית אין פסוק
 דוא זאלקט גידייקען דעם קאג שבת איהם צו
 הייליגען זכרו באחי שפא להשכירו ווען עם קען ניין
 קען זאל פארגעסן דעם קאג שבת זאלקטו אים
 געדייקען. און אז יום טוב איז פרייטאג, וועגין
 די שקחה פון יום טוב, קען זיין קען זאל אלץ

אמר כתי אלה מיכתי פכשילין
 לרין שיסע כסין כותי .
 א' לרנים ים כבלות עירוב .
 עירובי תפושין לרין ב' פטוונ
 לכל אלה ואלה . וסכי פסוק
 ככדלם כעירובין (דף ט)
 עירובי חלרות לרין כבלות
 לכל אלה ואלה , וסכי פסוק
 ככדלם כעירובין (דף ט)
 שיסע ב' פטוונ ולס ים עס
 עון ב' פטוונ לרין לרין יוסר
 ואלה פסא כולין פטוין פלין .
 עירובי הפכשילין בין לאלה בין
 למסא מיני לרין אלה כתי
 לכל עין ועין :

קל וחומר מיום טוב לחול . תנן עושה תבשיל
 מערב יום טוב וסומך עליו לשבת . כשרמא לרב
 אשי דאמר כדו שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת
 היינו דמערב יו"ט אין ביו"ט לא , אלא לרבא מא
 איריא מערב יום טוב אפילו ביום טוב נמי , אין
 הכי נמי אלא גזירה שמא יפשע . והנא מייחי לה
 מהכא את אשר תאפו ואת אשר תבשלו
 בשבת . מכאן אמר רבי אלעזר אין אופין אלא על
 האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל . מכאן
 שמכו חכמים לעירובי תבשילין מן התורה . א"ל
 אבא א"ר עירובי תבשילין צריכין כוית בין לאחד
 בין לשמה . א"ר הונא אמר רב עירובי תבשילין
 צריכין דעת פשיטא דעת מניח בעינן דעת מי
 שהניחו לו בעינן או לא בעינן . הא שמע ראבוה דשמואל מערב אכולה צריכין דעת , טיעה שלמס

שהניחו לו בעינן או לא בעינן . הא שמע ראבוה דשמואל מערב אכולה צריכין דעת , טיעה שלמס

אז קען בארף מאכין אעירוב פכשילין , ערב יום
 טוב אויב יום טוב איז פרייאגט , עס שטייט אין
 פסוק משה האם גינאגט צו די יודין את אשר תאשי
 אשי וואס איהר ווילט פאקין זאלט איהר . באקין
 ואת אשר תבשלו בשלו און וואס איהר ווילט פאקין
 זאלט איהר באקין פאן אפר רבי אלעזר פון דעם
 פסוק הם גינאגט רבי אלעזר אין אופין אלא על האפוי
 קען זאל גיט באקין פון יום טוב אויף שבת פירין
 קען האם אונגעוהיבין באקין ערב יום טוב אויף
 שבת וזין פכשילין אלא על המבושל און קען זאל גיט
 באקין פון יום טוב אויף שבת פירין קען האם
 אונגעוהיבין קאכין , ערב יום טוב אויף שבת כתיב
 פסטי תבשילין לעירובי תבשילין מן התורה פון דאקען
 האקין די תבשילין גילערינגט פון דיא התורה אז
 קען בארף מאכין , ערב יום טוב אעירובי תבשילין
 קען זאל קענין קאכין פון יום טוב אויף שבת אפר
 רבי אבא אפר רב רבי אבא האם גינאגט פון רבס
 ווענין עירובי תבשילין צריכין כתיב בין לאחד בין לשמה
 בריוט און דיא געקאכטע עסין וואס קען לייגט
 צו אעירובי תבשילין בארף זיין גרויס ווי אעירובי
 בירט , סיי קען מאכט דעם אעירובי תבשילין פאר
 זיין קענטיש בארף קען דאס , עסין זאל זיין גרויס
 ווי אעירובי בירט און סיי קען מאכט דעם אעירובי
 תבשילין פאר פיר קענטישין אפילו פאר הונד
 דערט קענטישין און נאך קער איז אלץ גענוג
 דאס , עסין זאל זיין גרויס ווי אעירובי בירט אפר
 רב רב רב הונא הם גינאגט פון רבס ווענין
 עירובי תבשילין צריכין דעת , טיעה שלמס
 אעירובי תבשילין בארף קען וויסין ווענין וואס
 דער אעירובי תבשילין איז געלייגט גינארין .
 זאגט אבא אבא אבא דעת מניח בעינן דעת מי
 גענויס דער מענטש וואס לייגט דעם אעירובי
 תבשילין בארף וויסען ווענין וואס ער לייגט דעם
 אעירובי תבשילין און פאר וועמען , ער לייגט דעם
 אעירובי תבשילין דעת מי שהניחו לו בעינן אי לא בעינן
 גאר אויב , ער וויל לייגין דעם אעירובי תבשילין

מיום טוב לחול רב אשי זאגט דריקער מאכט קען
 אעירוב תבשילין ערב יום טוב , קען זאל זאגין
 מאדאך קען קאר גיט באקין פון יום טוב אויף
 שבת פירין קען האם אונגעוהיבין קאכין פון , ערב
 יום טוב , פון יום טוב אויף אוקערקונאכין קאר
 קען מיר האקין גילערינגט עושה תבשיל מערב יום טוב
 ויסוף עליו לשבת קען מאכט אונגעקעקט קען באקט
 עקעסן , ערב יום טוב קאס זאל קען , עסין שבת
 פשילין לרב אשי דאמר רבי שימיא אין אופין פסוק טוב
 לשבת נאך רב אשי וואס ער זאגט דריקער מאכט
 קען אעירוב תבשילין קען זאל זאגין מאדאך פון
 יום טוב אויף שבת קאר קען גיט באקין און
 קאכין , קאר קען פון יום טוב אויף אום דער
 וואכין גענויס גיט באקין און קאכין מיני מערב יום
 טוב אז גיט טוב לא איז רעקט וואס קען בארף
 מאכין דעם אעירוב תבשילין נאר , ערב יום טוב
 אלא לרבא אבא רבא נאך וואס נאך שמואל וואס
 דער אעירוב תבשילין ווערט נאר עסמאכט אויף
 אעירובי קען זאל לאוין , עסין ווערט אויף שבת
 און קען זאל גיט אויף , עסין אלץ אום יום טוב
 כתיב אירא מערב יום טוב צו וואס בארף קען לייגין
 דעם אעירוב תבשילין נאר , ערב יום טוב אעירוב
 גיט טוב נמי , קען קען זאל לייגין דעם אעירוב
 תבשילין אפילו יום טוב פאר דעם עסין וועט
 שוין זיין אעירובי צו גינעקעקט קען זאל גיט אלץ
 אויפקעסין יום טוב נאר קען זאל לאוין אויף שבת
 אויף , עקעקט דיא גמרא זין הכי נמי , עס איז
 מאקי אזוי , עס קען גענוג זיין קען זאל לייגין
 דעם אעירוב תבשילין אום יום טוב אלא נראה שפא
 קישע נאר מיר האקין אום בארף מאכער וועט ער פאר
 געסין צו לייגין דעם אעירוב תבשילין יום טוב ,
 ווייל יום טוב איז קען געשעפטיגט מיט שקחת
 יום טוב , דריקער האם קען גינאגט קען זאל
 באקין דעם אעירוב תבשילין , ערב יום טוב זאגט
 מיני לה מהכא און דער תנא לערינגט פון דעם פסוק

נהרדעא, רב אמי ורב אסי מערבי אכולהו מבריא. מכרו רבי יעקב בר אידי מו שלא הנח עירובי תבשילין יבא ויסמוך על שלי. ועד כמה אמר רב נחומא בר זכריה משמיה דאביי עד תחום שבת. הווא סמיא דהוה מסור מתנתא קמיה דרב שמואל, חוייה דהוה עציב, א"ל אמאי עציבת, אמר ליה דלא אותיבי עירובי תבשילין, א"ל סמוך ארידי. לשנה חוייה דהוה עציב, א"ל אמאי עציבת, אמר לו פושע סמוך ארידי. דמערכת אכולהו נהרדעא סבי עירובי לשנה האחרת. ור"ל:

ה' שאין יכול להניח ולהריות: לרידך אמור. שאין דעתי על המיידים והפושעים שאין הרדים לדברי הכמים:

וּמְקָרָא אויסנוייניג פאר מר שמואל נדאם איז גינען יום טוב[חגיגה דתיה עציב האם מר שמואל גינען דער בלינדער איז טרויעריג אפר ליה אפאי עציבת האם מר שמואל גינאנט צום בלינדער פאר נואם בינום טרויעריג אפר ליה האם דער בלינדער גינאנט צו מר שמואל איך בין טרויעריג דלא אותיבי עירובי תבשילין טייל איך האב גיט געלייגט עירובי תבשילין אפר לו קמוך ארידי האם מר שמואל גינאנט צום בלינדער פארלאו דיה אויף מיין עירוב תבשילין. נוארום איך האב געבייגט אעצורוב תבשילין פאר אלע מענטשין פון שטאט לשנה חגיגה דתיה עציב אויף דעם אנדערין יאהר ונדאם טייגט קען נאך איום טוב. נואם איז גינען יום טוב עקב שבת[האם נאך אפאקאל מר שמואל גינען דעם בלינדער ער איז טרויעריג אפר ליה אפאי עציבת האם מר שמואל גינאנט צום בלינדער נואם בינום טרויעריג אפר ליה האם דער בלינדער גינאנט צו מר שמואל דלא אותיבי עירובי תבשילין טייל איך האב גיט געלייגט עירובי תבשילין אפר לו האם מר שמואל גינאנט צום בלינדער פושע אית דוא ווילקט גיט זיינין אעצורוב תבשילין טייל דוא ווילקט גיט האלטין דיא מצות נואם דיא תבשים האכין גיבאטין לביי עקמא שרי אלע מענין היינט קאכין אויף שבת וטייל איך האב גיבאקט אעצורוב תבשילין פון זייערשטונענין לדיך אפר אנדער דוא טארקט גיט היינט קאכין אויף שבת. נוארום פאר דיר אונ פאר אעלע מענטשין וטיא דו גינט נואם האלטין גיט די רייד פון די תבשים האב איך גיט גיבלייגט דעם עירוב תבשילין:

פאר פּרעמקע מענטשין בארף ער ויאי פּרעך זאגין וויאהר זאלט וויסען אז איך לייג פון זייערשטונענין אעצורוב תבשילין אדער ער לייגט פון זייערשטונענין אעצורוב תבשילין אונ דארף זיי נאר גיט זאגין. ענקעפט דיא גקרא תא פושע קום אונ דער מיר האכין גילעריקט דאביה השטאל מערב אפיקה נהדגא דער פאטער פון שמואל פלעגט לייגין אעצורוב תבשילין פאר אלע מענטשין פון די שטאט נהרדעא. רבי אמי אונ רבי אסי מערבי אכילה סבירא פלעענין לייגין אעצורוב תבשילין פאר אלע מענטשין פון די שטאט סבירא, זעען מיר אז קען דארף זיי גיט זאגין פריער אז קען לייגט פון זייערשטונענין אעצורוב תבשילין סבירא רבי יעקב בר אידי מי שלא הניח עירובי תבשילין יבא הקטור על שלי נוען עם איז גינען יום טוב עקב שבת פלעגט רבי יעקב בר אידי לייגין עקב יום טוב אעצורוב תבשילין פאר אלע מענטשין אונ אויף בארגין אום יום טוב פלעגט ער אויסרופן נוער עם האם גיט געלייגט אעצורוב תבשילין זאל ער זיך פארן לאזן אויף מיין עירוב תבשילין נער נסה ביו וויפיל גויים זאל קען ויין פון דיא שטאט קען זאל זיך קענין פארלאזן אויף דעם עירוב פון שטאט אפר רב נחמיה בר יפרה משפיה דאבני עד תחום שבת רב נחמיה בר זכריה האם גינאנט פון אבנים וועגין ביו אפיהו שבת פון שטאט, דיא מענטשין נואם ווארדען ביו מתחום שבת פון שטאט קענין זיך פארלאזן אויף דעם עירוב תבשילין נואם קען האם געמאכט אין שטאט פון זייערשטונענין תייה סבירא דתיה אפר מתנתא קמיה דרב שמואל עם איז גינען אבלינדער נואם ער האם גילעריקט ברייתוה

זוהר: ואתחנן דף רמו ע"ב ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

אמר רבי אבה כתיב (תהלים קבל) י' ישמר אהך ובאך מנחה ועד עולם. ישמר אהך תינה. אלה ובאך מאי קא מיידי דהא מאן דעאל לביתייה לא מסתפי. אלה האי ב"ג דשוי רשימא קדישא לביתייה במלין דשמת עליה האי להנטיי מכלא. כד נפיק ההוא ממדוריה לתרעה דביתייה וקף וחמי רשימא קדישא ועיין (ס"א טעין) כסתחיה. כד נפיק ב"ג הוא חוויף ליה ונטיר ליה. כד עייל לביתייה הוא אכרוי קמיה אודהרו ביקרא דרוקא דמלכה קדישא וכל דא בנין ההוא רשימא דשמת קדישא דלתרשים בתרעיה ולאו די ליה לב"ג דלתנטיך כביתייה חלף קב"ה נסיר ליה כד עייל וכד נפיק דכתיב י' ישמר אהך ובאך מנחה ועד עולם. זכאין אינון ישראל כהני עלמא ובעלמא דחתי. ת"ח האי דוהבא בינא דשארין בין תרפי. ווי ליה לב"ג דלא ידע לאזדהרא מניה ולא רשים מסתחא דביתייה שמת עליה קדישא רשכח עמיה דהא אית ליה תלת מאה וחסין ומתם עמשין בישין וקטרנין כל חד מסתחא וכוונה מסתחכי עמיה כל יונו שחא דמאטניג ביה לעילה וחתמא וכלכו מסתחכי עמיה דימחא ובליליא. דימחא לקטרנא ליה בליליא לנעריה ליה בתלמיה. כד נפיק להטרנא ליה כד עלא שוין ודייהו עליה דכחפי ואמרין לי ווי לי' לפלגי דנפיק מרשמתא דמאריה ווי

לה לפלגיה כהאי עלמא ובעלמא דלתי כ"ג בעמא בני הוימנותא למהוי רשימין ככלא למהוי רשימין כרשימא דמחריהון לאדעזעמא מנייהו כל סערין זינין בישין למהוי נעירין כהאי עלמא ובעלמא דלתי. וזכאן חולקיהון דישראל ועלייהו כתיב (ישעיה ס) ועמד כלם לדיקים לעולם יירשו ארץ וגו' :

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

מספר חסידים סימן קס.

אם נלה לירי נסיון וסמלסקה עלתסוף אל חמיק טובס לך לומר ענדתי נכסיון עמא כולו חנוכיך לחוסס עדס וכעלל חסלו קעטו עמק"ס לשיכולו כזיסס לחוסס עדה שיחמסקו כזסס מחסוה עמלמכ חלכיס ירסח לו חסס לחוסס בני ויקרס עס חמיקס סיסו ס' ירסח שיכיו בניו כחמסוס על קדוה ס' ועכרסיס לילמק וחסרך לסק"ס ססחזיקין על ילדך עתה לך נלכ ללמך חס ידכך סרט עמלמכ כי טובו חלכיס לחסוה טובו מכלל

(ג) וכל הברכות בולן נאמרין בכל לשון והוא שיאמר

אם באת לירי נסיון אויב דוא ב'יזם ניקוקען אין אפ'ראבע צו מאן אעב'ירה נרהיינו עם איז אים פאר ג'יקוקען צוא זיין א'ליין אין א'שטוב מיט א א'שתי אישו והתאפקת מלחמו או דוא האקט ד'יה גישמארקט אויף ד'עם י'צר הרע אונ האקט ג'יט געו'ינד'יגט אל מחיקי טובך ק'ד ליטר עמ'תי ג'נפיון ואלקטו ג'יט ר'עקענען בייא ז'ה א'יה האב אוי'ש ג'יטארן א'נרויקע נ'יה אונ א'נרויקע מ'זוה נואם א'יה ב'ין ג'עשטמאנען בייא אזוי אפ'ראבע, ונארום עם קען זיין אז ג'יט ב'ין פ'ח אונ ג'יט ב'ין פ'רוק'יט האב'ין ד'יה אפ'ניאל'שין פון ד'יא עב'ירה, נ'אר א'שטא בא א'בו'ד' לאיתח מ'דה אפ'סרע זענען ד'ייגע על'שערין אפ'אל ג'ינווען ביי אזוי אפ'ראבע ו'יבלא חס'יו אונ אז זייא האב'ין ג'יט געו'ינד'יגט בק'יש מחק'דה האב'ין זיי ג'יבעט'ין ביי הקב'יה ז'שכואו ג'ינ'סם לאו'ת מ'דה אפ'סרע וועל'ין ז'יערע ק'ינד'ער אויף ק'וקען אפ'אל צו אזוי אפ'ראבע ש'תאפ'י ח'ס מחס'ו ו'אלין זייא ז'ה אויף קענן ש'מארק'ין פון צו ז'ינד'יען, האם ד'יר נ'אר ג'יהאלפ'ין ד'יא חפ'לה פון ב'ייגע א'ל'שערין ש'נאמר ונארום עם ש'מייט ז'ין פ'סוק אפ'ר'הם א'בינו האם ג'ינואנט א'ל'ים ד'את לו ה'שח ל'עלה בני ג'אם זאל זעהן אז ד'ער ש'עפ'ס צו אעז'לה זאל ג'יט מ'יין זוהן ו'קרא ש'ס חמיקס ח'יוה ה' ד'את אונ אפ'ר'הם האם ג'ערופ'ין ד'עם נ'אמען פון ד'עם א'ר'ט ג'אט וועט זעהן, נואם וועט ער זעהן ש'היי בניו נשפ'ס על מ'ידש ה' ו'נשפ'ס י'תאק הקב'יה וועט זעהן אז ד'יא ק'ינד'ער פון ו'זחק וועל'ין ז'ה אויף ד'אזיין ש'עק'מין אונ פאר'ר'עקען נ'אר פון וועג'ין צו ה'ייל'יגען ד'עם נ'אמען פון הקב'יה י'תב'ד' לחק'דה ש'חתי'ד' על י'צ'ד זאלק'ט לו י'בין ג'אט נואם ער האם ד'יה ג'ישמארקט אויף ב'יין ז'צר הרע ש'מנו ק'ד לכ ל'ג'צא ח'ס י'צ'ד הרע נואם ג'אט האם ד'יר ג'יבעט'ין א'תארק' דוא זאלק'ט קענען איין געקען ב'יין י'צר הרע ש'נאמר ונארום עם ש'מייט אין פ'סוק ג'י ע'דו א'ל'ים ג'אט האם א'ים ג'יהאלפ'ין ז'כסוה ע'דו ג'אט האם א'יהם געפ'רוק'ט

חרכב"ם הלכות כרכות פרק א. (א) כל הברכות בולן שלש מינים ברכות חנייה וברכות מצות וברכות הוראה שהן דרך שבת והוריה ובקשה כדי לזכור את הבורא המור וליראה ממנו; (ב) ונוסח כל הברכות עורא וב"ר הקנוס, ואין ראוי לשנותם ולא להוסיף על אחת מהם ולא לגרוע ממנה, וכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות אינו אלא מועד, וכל ברכה שאין בה הזכרת השם וסבלות אינה ברכה אמ"כ היתה סמכה לחברתה הואל בעין שתקנו חכמים ואם שינה את המטבע הואיל

(א) כל הברכות בולן שלש מינים אלע ברכות זענען דריי מינים ג'הית הג'יה די ברכות וואס קען זאגט אויף די זאכ'ין וואס קען האט פון זיי הג'א'ה. ד'היינו אויף עס'ין אויף מ'דינגען אויף אנומ'ין ר'ים וברכות המצות אונ די ברכות וואס קען זאגט אויף מצות וברכות ה'ור'ה אונ די ברכות וואס קען זאגט אויף ד'עם וואס קען לוי'בט צו הקב"ה ש'מו ד'יה שבת ו'תורה ו'בקשה אונ די ברכות זענען א'ל'ים א'רער א'ניבעט צו הקב'יה מ'י ל'שור את הבורא מ'ידי ו'ל'יה כ'כנו קען זאל א'יבינו ג'ידינגען הקב'יה אונ קען זאל פאר א'ים כ'ור'ה האב'ין; (ב) ונוסח כל הברכות עורא ו'בית ד'עו חק'ט מ'רא קען זאל זאג'ין די ברכות האב'ין חמק'ן ג'ינווען ג'ערא מיט זיין ב'יין ד'ין ו'אין ר'אי ז'שנות אונ קען בא'רף זיי ג'יט גע'נד'ערין ולא לחי'פ'י על א'ת מ'י'ס ולא ל'ג'י'עו מ'מנה אונ קען טאר ג'יט צו געב'ין ווער'שער צו די ברכות אונ קען טאר ג'יט זאג'ין די ברכות מיט זייניג'ער ווער'שער וכל חמ'ש'נה ממטבע ש'טב'ש חכמים בברכות אינו אלא מועד אונ ד'ער קענ'משל וואס גע'נד'ערט ד'עם נוסח פון די ברכות וואס די חכמים האב'ין ג'ימאק'ט, ער מ'יינט ער וועט זאג'ין געק'ער. האם ער אפ'סרע זאל ג'ר'קה שאין בת ח'זרת ח'סם ו'סבלת אי'נה ב'ר'קה אונ זע'ד'ער ג'ר'קה וואס קען זאגט ג'יט ד'עם ש'ם אונ קען זאגט ג'יט כ'ל'ה העולם, ד'היינו קען זאגט ג'רו'ך א'תה א'ל'הינו ש'הכלל ה'יהי ב'ר'כו, א'רער קען זאגט ג'רו'ך א'תה א'ל'הינו המוציא לחם מן האר'ץ ד'אם איז מ'יין ג'ר'קה זאל א'ם כ'ן ה'יה סמ'כה לחק'דה מ'ידין די ג'ר'קה איז נ'א'הענט צו אפ'ר'עך ד'יגע ב'ר'קה, אזוי ווי יוצר המאורות ה'בו'ח ב'עמו ו'ש'ר'אל ב'א'ה'קה; (ג) וכל הברכות בולן נאמרין בכל לשון אונ אלע ברכות קען זאג'ין אויף וועל'קע שפ'ראכע קען וויל ד'יא ש'יאמר מ'י שתק'ני חמיקס נ'אר ער זאל זאג'ין די ג'ר'קה אזוי ווי די חכמים האב'ין חמק'ן ג'ינווען ואם ש'ינה את חמ'ש'נה אויב ער האם ג'יר אונ האם א'יהם ג'יהאלפ'ין איין געקען ד'עם י'צר

וחמור אוכרה ומלכות וענין הכרחה אמילו בלשון חול יצא :

מכלל שניו סכל לכך נקט מלפניו שנלמד אחד לכדי לטלטל שני וכתיב וזוה כלון חסד קבדכי :

אנךרעט דעם נוסח פון די ברכה חואיל וזוכיר אנכרה פסלכות וענין הברכה אפילו בלשון חול יצא נוייל ער האט דערקאנט דעם נאמען פון הקב"ה אונ ער האט גיואנט או הקב"ה איז דער קלף און דער וועלט אונ ער האט גיואנט דעם אינהאלט פון די ברכה נדחינו ער האט גיואנט גילויבט ביזשו נאט דער קעניג פון דער וועלט נואם אלץ איז גיווארין מיט נייגע ביידי אפילו ער האט דאס גיואנט מיט אפראקטיון לשון גיט מיט לשון קורש איז דאס אויך אנופען ברכה אונ אזויא קען מען איבערן נעצין די ברכה אויף וועלכע שפראכע מען וויל אונ דאס אז אנופען ברכה :

הרע מקבל שפדיו חבל אלץ איז און די האנט פון הקב"ה לפד בקש סלפניו דריבער זאל יענער קענשש קעטין פון הקב"ה ער זאל איהם העלפין גיט צו זינגען שנאמר ווארום עם שמיים אין פסוק דוד הסלך האט גיגעטין ביי הקב"ה יחד לגבי לודאח שפה דוא זאלקטם איינציגען מיין הארץ די הארץ טייגע זאל גאר קראכטין איין זאך זיא זאל מורא האבין פאר דיון נאמען ופתיב אונ נאך שמיים אין פסוק דוד הסלך האט גיגעטין בייא הקב"ה ויהי זכרו חסד בקדכי דוא זאלקטם אין מיר פגעניגען אפעקטיון גייסט איך זאל קענען פגעשטיין געניו דעם גצר הרע :

עקב יום ג תורה

אונקלוס

לחשף מתי' רוא יהוה נפ' י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמח יהוה חיה יחיה ה רמליה ה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם :

כב ונשל יהוה אלהיך את הגוים האל מפניך מעט מעט לא תוכל בלתי מהר פני תרבה עליך חית השדה : כג ונתנם יהוה אלהיך לפניך והמם מהומה גדלה עד השמדם : כד ונתן מקביהם בידך והאבדת את שמם מתחת השמים

כב ויתרה יי אלהיך ית עממיה האלין מן קדמיה זעיר זעיר לא תיכול לשיציתתו בפריע דלקא תקגי עלך חיות ברא : כג ויקסרינו יי אלהיך קדמיה וישגשינו שגוש רב עד רישמצו : כד ויקסר מקביהו בידך ותביד ית שקהו מקחחות שמיא לא יתעמד אגש

רשכ"ם

(כג) והמם מהומה גדולה על כרחך והמם כמו וכבב . פנלמו וגו' . פנלמו בעש לטס כמו למלכיס דמכיו ככו ויפס וזרעים קול מהומה גדולה כמלחמה ער השמדם ואלו

שפתי חכמים

י לפיל כפ' עשפטיס פירשטי לנס לא פיר רש"י לפיל טפס זסי : (כב) פון תרבה עליך חית השדה . והלא חס עושין לזנו של תמוס חון מתוראון מן החיות י שנלמד (חוב ה) וחית השדה השלמה לך , אלא גלוי היה לפניו שעתידים למקוח : (כג) והמם . מקוד קמ"ץ כולו לפי שאין מ"ם אחרונה מן כיסוד והכרי הוא כמו וחס חותם אכל (ישפיה כג) והמם גלגל עגלתו כולו יסוד לפיכך חזיו קמ"ץ וחזיו פת"ח כשאר פעל של שלש אותיות :

רש"י

פירוש לתורת אלהים (כב) ונשל יי אלהיך אונ נאט וועט פאר נוארפין את נתיים האל די פגעניגים פאר דיר איינציגעניוויז לא חיבל די קענשם זיי גיט גיך פאר טייליגען פון תרבה נוארום טאקער וועלין זיה אויף דיר קערלין דיא סיות פון דעם פעלד : (כג) ונתנם גאט וועט נייא געבין זאנדי פאר דיר ויקסם אונ זייא וועלין פאר טויבעלעך ווערען פויפח גיולה אגרויפע פאר טומ"ד זינגן ער השמדם ביז דוא וועקטם פאר טייליגען זיי : (כד) ונתן אונ ער וועט געבין זייערע קלבים אין ביון האנד ותבאקת אונ דוא זאלקטם מאכין פאר

לֹא־יִתְצַב אִישׁ בְּפָנֶיךָ עַד הַשְׂמֵרָה
 אַתֶּם׃ כִּי פָסִידוּ אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׁרַפּוּן
 בְּאֵשׁ לֹא־תִחַמְדוּ כָּסֶף וְזָהָב
 עֲלֵיהֶם וְקָחֶתָּ לָךְ פֶּן תִּנְקַשׁ בּוֹ
 כִּי תֹעֵבֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא׃
 וְלֹא־תָבִיא תֹעֵבָה אֶרֶץ־בִּיתְךָ
 וְהָיִיתָ חָרָם כָּמֹהוּ שִׁקָּץ וְתִשְׁקָצְנוּ
 וְתִעַב וְתִתְעַבְנוּ בִּי־חָרָם הוּא׃ פ

קדמך עד דתשיצי
 יתהוון כיה צלמי מעותהוון
 תוקדון בגורא לא
 תחמד כספא ודהבא די
 עליהון ותסב לך דלמא
 תתקל ביה ארי מדחק
 הוא קדם יי אלהך: כיון לא
 תעיל דמרחק לביהך
 ותהי חרמא פנותיה
 שקצא ת ש ק צ י ג י ה
 ו ר ח ק א ת ר ח ק י ג י ה
 א ר י ח ר מ א ה ו א :

היא לא ממעד. פ"ו לא ספוס
 כח: ולא מילא. ספוסים פח
 ספוס ד פכוס ככ פ"ו פו: והיית
 חרם. קידושין פ"ו כד חולין קט

הרס. קידושין פ"ו כד חולין קט

רשב"ם

בעל הטורים

אבל מגזרת המה לבי אומר והמס והמה אותם כמו מן
 עשה עצבו עשם ומן כאשר ראה יעקב ויאמר יעקב
 כאשר ראה ראה אותם והמס מגזרת המה יתפרש המה
 אותם ואם אמר לשרש גם את זו כמו והמה אותם
 א"ל לומר כך לפי שהלשון המיון נחלה בגוף האדם
 לבי ככגור והמה מעצמו ואם היה המיון עושה לאחרים
 את אחרים ישנא את הכתם הטוב מעצמו לפיכך רפי ולאחרים יאמר ושנא את כגדו כלאו וישנא ואת נערוותיה :

לא סופו מעלכותיה: (כס) פסילי אלסיס משקטון כלא. וסמך
 כי חרס סוף ולכן דן יכוסע את עין עכר על הסרס כשרס:
 (כז) כי חרס סוף. וסמין לים כל המלוה לומר שכמוכר על כחרס
 כעובר על כל המלוה. חרס לרשות מ"מ: שכתבין מ"מ"ח
 לביכז וסא יסאכ כפוסכס יכיס רחם וחסו כרונג רחם סוכר:
 לבי ככגור והמה מעצמו ואם היה המיון עושה לאחרים
 את אחרים ישנא את הכתם הטוב מעצמו לפיכך רפי ולאחרים יאמר ושנא את כגדו כלאו וישנא ואת נערוותיה :

פירוש לתורת אלהים

ווארום קאמער נועקטו גישמרויבקיט ווערין
 דורך איהם כי נוארום תיעבת דאס איז אומנוערדיג
 כיי נאמ: (כו) ולא תביא תעבה אונ דוא זאלקט גיט
 גריינגען איין אומנוערדיגייט א: ביה אין ביין הויז
 והיי נוארום די נועקט ויין וויקט אזוי ווייער איז
 שקץ פאר אומבירן תשקצנו זאלקטו פאר אומביריגען
 אים ותעב אונ אומנוערדיגען תעבני זאלקטו אוס:
 ווערדיגען איהם כי נוארום חרם וויסם ויא: ער:

לירען ויער נאמען פתחת משפס פון אונקער רעם
 דיקעל לא יתעב עם נועט זיה גיט ששקעלין קיין
 שום מענש פאר ריר ער השמידך איהם כיון דוא
 נועקט פאר מיליגען זיי: (כה) פסילי די בילדער
 פון זיערע אפ נעמער נאלמ איהר פאר גרענען
 אין פיער לא תחמד דוא זאלקט גיט גלוקמען גפס
 ויהב דאס זילבער אונ גאלד עליהם וואס איז אויף
 זיי ולקחת לך דוא זאלקט נעקען צו ריר פן תקוש בו

מצות השם

כסן למעדות כוכבים שגל' לא תחמד כסף וחסך עליסם:
 (כז) [תכט] (לאו כז) שלל נדבוק ונחכר שום דבר מעבודת כוכבים ומשפטים שלל וכל מי שיחם עליס
 כדי ליהנות ממנו שלחמך ולא תיבול חופעה כל דיכר:
 פון פאר גיט תנאה האבין פון דוא זאבין וואס פון אים
 פקריב צו די עבודה זרה, אונ גיט פון די זאבין וואס גיהערין
 צו די עבודה זרה אונ גיט פון די זאבין וואס גיערען צו דוא
 עבודה זרה, אונ דוא פצנה איז אויף יעקער ארם אונ אויף
 יעקער צייט:

(כס) [תכח] (לאו רמט) שלל ליהנות מלפיו ומתכושין שיהטו
 (כז) [תכט] (לאו כז) שלל נדבוק ונחכר שום דבר מעבודת כוכבים ומשפטים שלל וכל מי שיחם עליס
 כדי ליהנות ממנו שלחמך ולא תיבול חופעה כל דיכר:
 לא תחמדו כסף וזהב גוי' ודאס איז אמצות לא תעשהו פון
 קאר גיט תנאה האבין פון דעם גאלד אונ זילבער וואס
 איז אויף דוא עבודה זרה אונ די פצנה איז אויף יעקער ארם
 אונ אויף יעקער צייט:
 ולא תביא תעבה אל ביהך וגוי' ודאס איז אמצות לא תעשהו

תרגום

לחשףיך מנ"ה דוא צבאות נמש צב צב צבא צבא צבאות רוח יהודה נשמה רצח ארני נשמה דהור יהודה חיה
 יחידה רצח יהודה חיה יחידה דהור אל שם בגין שבעשית:

א היתנסיב מגנרא עדי א היקה מגבור מלקוח ואם-שבי צדיק ימלט:

מצורת רוד

דש"י

(א) היקה. ככבורים אתם שג"ל לקחת מעשו מלקוח (ב) סיקה. כ"ל ככבורים אתם לומר וכי אפסך לקחת מיד
 פשו סבורים את סתלקום ששלל: וסא שבי. ולי אפסך

ואם דשבו זכאין ישמייב :
 ת"א אמרת ירושלם האפשר
 דיתקסיב מעשו בשעא
 באמיר עליה על חקך פיסי
 ערה העבו מי ואם שכא
 דשכא ישמאל ראמיר עליה
 עדיקא הוא ישמייב : ד ארי
 כדגן אמי יי אף דשבו זכרין
 אסיב והערו הקיפין אשייב
 ונת פורענותיה אגא אהפרע
 ונת דנה אגא אפרוק :
 ת"א ארי כדגן אמי יי אף
 ערה דערה מניה עשו זכא
 והקייב מניה ושכא
 דשכא מניה ישמאל גוהא
 באמיר עליה ערוד באגא

ב־כִּירְכָה וְאָמַר יְהוָה גַּם־שָׁבִי גְבוּר יִקַּח וּמִקְרוֹת
 עֲרִיץ יִמְלֹט וְאֶת־יְרִיבְךָ אֲנֹכִי אֲרִיב וְאֶת־כְּבוֹדֵךָ
 אֲנֹכִי אוֹשִׁיעַ : וְהָאֲבֻלְתִּי אֶת־מוֹנְיָךְ אֶת־בְּשָׂרֶם
 וְכַעֲסִים דָּמָם יִשְׁכְּרוּן וְיַדְעוּ כֹל־בֶּשֶׂר כִּי אֲנִי יְהוָה
 מוֹשִׁיעֶךָ וְנִאֲלַף אֲבִיר יַעֲקֹב : י פֹּה וְאָמַר יְהוָה אֵי
 זֶה סַפֵּר פְּרִיתוֹת אֲמַכֶּם אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּיהָ אֵי מִי מִזֹּשֵׁי
 אֲשֶׁר־מִכְרַתִּי אֲתֶכֶם לֹו תֵּן בְּעֻזְתֶּיכֶם גַּמְכֶּרְתֶּם
 וּבַפְּשָׁעֵיכֶם שִׁלַּח אֲמַכֶּם : י מַדּוּעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ
 קִרְאתִי וְאֵין עֲזָה תִקְצֹר קְצֶרְהָ יְדֵי מַפְדּוֹת וְאִם־אֶן־
 בִּי כַח לְהַעֲלִי תֵּן בַּגְּעֶרְתִּי אֲחֲרֵיב יָם אֲשִׁים גְּהֻרֹה
 מִדָּבָר תִּבְאֵשׁ דִּגְתֶּם מֵאֵין מָיִם וְתִמַּת בְּצֻמָּא :

ישמייב ונת פורענותיה אגא אהפרע ונת דנה אגא אפרוק : ד ואמן ית דשבו זכרון ליה מיכל לל
 עופא דשמיא דבמא דמתרון מחסר מדיה בן ביות גרא מתרון תתרוני ונת גרא בפרא ארי אגא וי
 דקדיה ומשיוביד תקופא דיעקב : ד כדגן אמי יי אריא היא אגרת פשוירין דיקבית דקנשתכוון ארי
 אהרמקת או מן גבר ריגיה חובא קדמי דבגנית יתכוון ליה בא בחוביכוון אגא ביהוין ובקדיכוון אהרמקת
 דקנשתכוון : י קא בין שלחית דביא וקא חבו אהגיבאו וקא קבילו באהקפא אהקפדת גבוהמי
 סקספרא ואם לית קדמי מיל לשוקא הא במופתי אהריב וקא אשוי גהרין מדגרא יקרין נגידון
 מבלי מיא נימותן דקחותא :

מצורת דוד

לטמלא מידו אס סשני טעסא אח ויעקב סליוק : (ב) כי כס וגו' :
 ר"ל לכל לא כן הוא כי כס אמר ס' טמא זס אפשר לקחה השבי
 מיד טמו סנבור וטהעלם סעלקות מיד כענין : וזה יידיך : סס
 סמייבוס דב אריב לוי : (ג) וסכלתי : לסחיות סכליות
 נלמול כשר אכליל אח סעקפכריס אופן כלונסת דכריס : אס
 דכריס : לסיספא זיורח אמל דיכלל אח דכריס : וכספס דמס ישכנון : סעוקוס סכליות לסחיות לסחיות דמס זס יטכרו זממס כדדן
 סכרימות : או מי מועט : וזי הלוס לי דכר מה פד טעכריסי אחסס לו ככרניון סחוי : סן סמויניכיס נמכרתס : ס"ז כספסז
 זמ"ט : (ד) כי זס ספר וגו' : כלומר אס אמנס נחתי לס זס כרימות כמ"ס (וכריס ג) : זסן אס ספר כרימותס וגו' לכל
 זיס זס ספסדו אסר טעחחיס סס ר"ל כלס כס זמני זס טעחחיס סלל זיס כסור ספסז כמ"ס כס זסן דן כספסזוכו וספר
 סחרימות : או מי מועט : וזי הלוס לי דכר מה פד טעכריסי אחסס לו ככרניון סחוי : סן סמויניכיס נמכרתס : ס"ז כספסז
 טעסכ סחיו ספרין זסן סחרימות : כספור ספספסיעס : כספור ספספסיעס נעלסס כסכסיס נללסס זסן אס"ז כספסז זיסה נספר ססלימות :
 (ס) מודם כדסי : ארי כדסי לסקבד אריס ולין אשט פונס אלי קרמטי : טעכלו אלי ולין מי מעיב לי : סקבור : ר"ל וזי
 זין כי טעסול וזי קררי זרי מלפוס אחסס : ננפסרתי : כטאני נוסר לים נעטס חכד זויכס זסנסכוס נעסות יכשות כספסז
 מדכר ר"ל אחריס סלומיס סכמלסלי למנס כריס : טעסל דמסס : קרילת סדוסי טעסל טעספון טעסס כי טמול סכמלס וסכלל ור"ל
 אכסי סחרימות סלומיס סכמלסלי למנס כריס : וזסי טעסמלסלי ללסכות אסר לי סעוסל דיכוס ססככות :

כתובים תהלים עד

לחמשקד מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונהי נשמה דיסוד א אד
 אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נוז יוד נשמה דמלכות יו דו וז חיה יחידת דיסוד ירהך חיה יחידת דמלכות
 אל שם ב"ן שבעשה :

א אל־תַּשְׁכַּח קוֹל צְרִירֶיךָ שְׁאוֹן קִמְיֶךָ עֲלֵה תַּמִּיר : ב לִמְצֻחַ
 אֶל־תַּשְׁתַּח מִזְבֹּחַ לְאַסְפָּה שְׁוִיר : ג הוֹדִינוּ לְךָ וְאֱלֹהִים אֶהְרֹשָׁא דַּקְיָמִיו לְקַדְרָה
 דְּסִלְקַא תַּדְרִיא : ב לְשִׁבְחַא
 בָּזֵמן דִּי אָמַר דַּוָּד לֹא תַסְכִּיל עֵפְקָה תוּשְׁבְחַתֵּמָא עַל יַדִּי דְאַסְפָּה וְשִׁירָא : ג אֻדְרִינוּ לְךָ יי אֻדְרִינוּ
 רש"י

מצורת דוד

(א) פולס עמיד : אסכ סיא פולס ממיד למקף כלפי מעלס :
 (ב) אל תשחת : ר"ל כוס סמוזור וכלס לם לכל ישחית
 פח יסכל כסותס כנולס : (ג) סודיו : ככל טח לטו : אודיס
 פירוש ע"מ
 ט) אל תשכח קול צריריך אספה האס ניבועסין בייא
 הקביה רוא ואלקמ גים פארקעסין דיא
 קסטיקע דאס פריינדן געשרייא וואס דייע
 פיינמס האבין געשריינען טען זייא האבין חרוב
 געמאכט דעם בית המקדש שאון גפייע עליה תסיר
 דאס ברומנג פון דיא סקלערע וואס גענען אסיה
 רש"י

וְקָרִיב שָׁמַךְ אֲשַׁמְעִי הוֹדִינוּ וְקָרִיב שָׁמַךְ סִפְרוּ נִפְלְאוֹתֶיךָ : ד כִּי-אֶחָד מוֹעֵד אֲנִי פְּרִישׁוֹתֶיךָ : ד אָרוֹם אֲבֵע מִיִּשְׂרָאֵל אֲשַׁפֵּט : ה נִמְגִּים אֶרֶץ וְכָל-יִשְׂרָאֵל אֲנִי תִּבְנִיתִי וְזָמַן אָנָּה תִּרְצֶנּוּ אֲדוֹן : ע מוֹדִיָּה פִּלְתָּה : פ הַמְּהַמְּסִין בְּיָדֶיךָ אֲהַעֵא וְכָל תִּבְהָא אָנָּה אֲהַקְיִינָה עֲמוּדָהָ לְעֻלְמִין :

מצורת רוד

פסוק. כ"ל כלבד כדביתו פסוק נללחוף: (ד) כי סק מועד. כ"ל לא חסוסו עינים כלחילי לכל כי סק סק זמן כדוע על סדרי: (ה) נמגים. כלה כל הומוות לקבל ספורו וסיו נמגים עוסק: סוף וכל יבטיס כי סיו קרובים לחזרו לחסו וכוסו: סכילי. סוס: סכילי תכניס עמודי סלחן לססלר אל פומס עד צולס כי כחלח ספורס:

ארץ ויושביה: כונתי עמודיה סלה. כחמרי נעשה וכמעת:

פירוש ע"ט

אני משרים אשפים אסף נאמט אין דעם נאקען פון הקב"ה איהך ועל מיר נעמען אצויס איהך זאל משרפמין מיט ישר ומים גלייבקיזמו: (ה) נמגים ארץ וכל ישר ונארם אז איהך וועל גימט משרפמין דיא רשעים נועם צו נאנקען ווערין די ערד. נועם די וועלט חרוב ווערין אנכי תבנתי עמודיה סלה אונ איהך האב דאך גיפעסמיגט דיא וועלט זיא זאל אייביג שטיין אויף איהדע זיילין:

הסוכה וחק הודינו לך על הטה: וקרוב. כפינו שדך תמיד: (ד) כי אקח מועד. כשים לנו י"ט חן חט עמוקים ככדול סה וכלולת ראש כמנהג האומות, רק אני מישרים וגו'. לשכך מעין יום המלואה: (ה) נמוגים ארץ וגו'. כיום מתן תורה סיו נמוגים

נעש אצטען גענין דיר זאל אויפגיין פאר דיר שפענדיג צו דער וועקין דיין פעם אויף זיין: (ב) למנצח אל תשתח מוסר לאקח שיר אסף האמ גיוגור גען דעם קפיטול פאר הקב"ה אונ האם גיבעטין צו הקב"ה אל תשתח רוא ואלקט גימט פארבראדין די ידיו: (ג) חרדי לך אלים נאמט מיר וועלין דיה לויבין חרדי וקריב שפק מיר וועלין דיה לויבין אז דיין נאקען אין נאמט צו אונז פרי נפלאותיה זיין ועלין דער ציילין דייע וואנדער: (ד) כי אקח מועד

ברטנורא

יום ג משנה סוף פ"ד

עיקר תוי"ט

ארוסה ושומרת יבם. ארוסה שקנא לה ארוס ושומרת יבם שקנא לה יבם: לא שותות. דמעטינהו קרא: ולא נטילות כתובה. סהיא גרמה לחסור עלמה עליו שנסתרה אחר קמי' דמקיטו ואיסור לא חמישית דכתיב דבר אל בני ישראל וגו' לרבות ארוסה ושומרת יבם לקיטו (ב): תחת אישה. כיוצאת תחתיו

הכתיב מדבר: נתינה. מן הגכעוים ואסורים לכל בקלה: לא שותות. ללא נאמרה פרהסו וזאל בראיה לקיימה (ב) דכתיב כי חשטה אסמו בראיה לאיסות חכוב מדבר פרס לאלמנה לכ"ג וכו': ולא נוסלות

(ב) דואמרת אליה כיבוי: [ב] אלמנה כי. מוסס דמקין כמעט סולך למקון (ב) לא לביין זמ: דמולט מוסס אשנה לישל כמ"ס כ"ט יבמות אלל כל כ"ט קמח טפן ד"ס כ"ט ככלל דמאכטן לטין סירל וכן סלכ ד"ס ל"ל דיחא מירס ד"ס ככלל זס ל"ל ח"ס ו"ט: [ב] ולא יטלות. ולא טיין זמכ סעוד אשס על חוקס כמו כ"ס דכתובות פ"ד ח' ואימל לא זמס

כרובה. וזע"ג דשאר אלמנות לכ"ג גובין כרובתן כדחמריין ככתובות ז' חין לה כרובה סמיתרתה גרמה זיין גימט מרינקען דיא מיס הקאריס אלפנה גימט גיול אאלקמה האמ חתונה געהאמ מיט אנהן גיול גישה תמיכה לפנה הדיס אאשה זואס איז גימט גיטארין אדער זיא האמ חליצה גינמען אונ האמ חתונה גיהאמ מיט אנהן פסרת ותניה לישראל אישראל האמ חתונה געהאמ מיט אנויב זואס זיא איז אסמורה אדער זיא איז פון דיא נבעונים זואס שטייט אין ספר יהושע קאפיטל פ' ובה: ישראל לפיך יגתיו אדער אקאקשער פון אישראל האמ חתונה געהאמ מיט אסמור אדער מיט איינעס פון דיא נבעונים. אז איינע פון דיא טייגה האמ זיה געהאלטין מיט אקענעש צוא סנהן זיין לא שותות מרינקען זיין גימט דיא מיס הקאריס ולא נוסלות חתונה אונ געקען גימט די חתונה. גאר זיין געקען גימט: ב' זאל לא שותות ולא נוסלות חתונה אונ ד'

מירק ד' א' אישה אפלה. איינער האמ מקדש גינען אאשה אונ האמ נאה גימט חתונה גיהאמ מיט איהר ושומרת יבם אונ אאשה זואס איהר זואס איז גישקארדין אן קינדער אונ זיא נואמט איהר סאנך ברודער זאל איהר קינעם זיין ונעמען פאר אנויב) אונ דער חתן אדער דער יבם האמ איהר גינאמט זיא זאל זיה גימט געהאלטין מיט דעם סענקש אונ זיא האמ זיה געהאלטין מיט איהם לא שותות מרינקען זיין גימט די מיס הקאריס ולא נוסלות חתונה אונ קינדער גימט בריחה שגאמט אש תשחה אשה פחה אישה זואס איהר דיא הורה זואס זיא נועם אפ קערין אנויב פון אמאן זאל זיא מרינקען די מיס הקאריס פים לארחה ושומרת יבם אדער גימט אפלה אונ גימט דיא זואס נואמט אויף דעם יבם, זיין ונענען נאה גימט וויינער פייא סאנען דארפין

שהרי כגלים לרוב שקלא לם וכפתים וכו' הוי"ט מואס
 חוקים ועבאס סקן, חוס': (ג) וליד למ"ג ס"ו דיכמות
 דהסס ססן כוואס יהי"י ססן וי עומד לנכות כלל מסל"כ
 סכא דכסמא סכמל ידלי עומד לנכות אלל נמטס ססן סכר
 נכוא לספסידס סוי סיא כנסתא ומוזקת, נמ': [ג] יבול סוא
 כ"ו, וסוי ס"ל לכעין או לסס
 או כניס כמ"ס וסא כמ"ס כ"ו ס"ו
 דיכמות וכ"ס וסא כעין ס"ה לסו
 ס"כ ס"ל כמסוכתא ומא כנא
 לכל דסא דלייליט אספויכיו
 דמפקד ספריס ודמיס נסחוקי
 מואס מן סתורס ססוס סלל
 סמכדס וניקת סל נזוי
 לספיק סוס מואס סלל ספני
 ססס ספיקוס סוא ספסכ
 סניס כומן ספסכס וסא וסויכ
 סל סמכיו סל וסו ספסכ
 ס"ל סלון סלן סלן עכירס כומד
 סלל סקסס וס"ע סלכ לעכד
 סכל סיייליט סיא נזירס וסכל
 סכל סמכס לסמכס וסוא
 עכירס ס"ס, וסמ"ט ס:

לה: ב אמר בעלה איני משקה ושבעלה בא עליה
 בדרך. שהוא גורם לה שלא תשמה נועלה כהונתה: מתו
 בעליהן. על כל מינות הראויות לשמות ולא הספיקו
 להקנות עד שמתי: בית שמאי אומרים נוטלות
 כתובתה. דשטר העומד
 לנתיב כגבוי דמי (ג):
 ולא שורות. דכתיב והביא
 האיש את שותו: וכו'
 אומרים לא שותו ולא
 נוטלות כתובתן. כלומר
 מתוך שלא שותות לא נוטלות
 כמותן דשטר העומד
 לנתיב לאו כגבוי דמי:
 ג מעוברת חברה. שמת
 או גירסה והנחה מעוברת
 לא מניקת ואסרוה חכמים
 לנישא עד שיהיה הולד בן
 שתי שנים והלך זה ונשאה
 קודם הזמן. וקאל לה וכמתרה: לא שותה.
 או מניקת חכרי וילא ולא יחזיר עולמית, ואין הנכה כר"מ: יבול הוא להפרישה. עד כ"ד חזשים:
 ולקחורה. הלכך ראויה לחסות קרינא כה: איילוניות. דזכרנותא דלל ילדס. ושאינה ראויה
 לילד. שמתה כוס עיקרין ואסור לקיימן למי שאין לו כניס: רבי אליעזר אומר יבול הוא לישא אשה

אסור צד שמעון דריבער לא שותה ולא נוטלת בתבה
 פרינקען ויי גיש די מיס המקארים אונ געקען גיש
 די כתובה דברי רבי מאיר אזוי זאגט רבי מאיר ותיקמים
 אומרים אונ די חכמים זאגן יבול הוא להפרישה וייל
 שמעון קען איר אפ שיידן פון זיך אויף פיר אונ
 צוואנציג חדשים ולהחזיקה לאתר וכן אונ דער און
 איר צוריק געקען. הייבט זיא מותר צוא שמעון.
 גאר איצט נוערט זיא אסור וייל זיא האט זיך
 געהאלטן דריבער זאל זיא פרינקען דיא מיס
 המקארים סאקער האט זיא גיש מנה גינוען נועט
 איהר שמעון מענין צוריק געקען נאך פיר אונ
 צוואנציג חדשים ילינית א אשה נואס איז ווי אןקר
 זיא קען גיש האבין קינדער ויפני איין אלטע נואס
 קען גיש האבין קינדער זאצות ראיית ילד אונ אזוי
 א אשה נואס האט גינמען מעדענין זיא זאל גיש
 האבין קינדער, אויב זיאער האט אויך גיש
 קינדער סאל ער זיין דאך גיש האלטין דריבער
 אויב זיין האבין זיך געהאלטן מיט איין אןקר
 מאן לא שותה ולא נוטלת בתבה פרינקען זיי גיש די
 מיס המקארים אונ געקען גיש דיא כתובה. רבי
 אליעזר זאגט דער מאן קענ זיין האלטין ווארום
 יבול הוא לישא אשה אחרת ער קען געקען איין אןקר
 ויייב ויפית ולקחת תשנה אונ מיט איהר האבין
 קינדער. דריבער זאל זיא פרינקען דיא מיס
 המקארים סאקער האט זיא גיש מנה גינוען נועט
 איר דער מאן צוריק געקען ויפני פל גימס אונ אלע
 נייבער נואס האבין זיך געהאלטן מיט איין פרינד
 מאנען או שותה או לא נוטלת בתבה אןקר זיי פרינד
 קען די מיס המקארים אןקר זיין געקען גיש די

נוטלות כתובה, האומרת ממאה אני לך, וישבאו
 לה עדים שהיא ממאה, והאומרת איני שותה.
 ושבועלה אינו רוצה להשקותה. ושבועלה בא
 עליה בדרך, נוטלות כתובה ולא שורות.
 מתו בעליהן עד שלא שתי, בש"א נוטלות כתובה
 ולא שורות, ובה"א לא שותות ולא נוטלות
 כתובה: ג מעוברת חבירו ומניקת חבירו לא
 שותה ולא נוטלת כתובה. דברי ר"מ, וחכמים
 אומרים [ג] יבול הוא להפרישה ולהחזיקה לאחר
 זמן. איילוניות ונקנה ושאינה ראויה לילד, לא
 שורות ולא נוטלות כתובה. רבי אליעזר אומר
 יבול הוא לישא אשה אחרת ולפרות ולרבות
 היבמה ושאר כל הנשים או שורות או לא נוטלות

נויבער פרינקען גיש די מיס המקארים אונ געקען
 גיש די כתובה האומרת ממאה אני לך ויא זאגט איה
 בין סמא איה האב מנה גינוען ושאנו לה גדים שהיא
 סכא אןקר ערות זענען געקאפן אונ זאגן זיא
 איז סמא גינארין זיא האב מנה גינוען והאומרת
 שני שותה אןקר זיא זאגט איה וייל גיש פרינקען
 אןקר גינען איז סמא אןקר או דער מאן זאגט איה
 וייל גיש זיא זאל פרינקען דיא מיס המקארים
 ויפני גיש זיא גינען דער דער מאן האט איהר
 בוועל גינוען אין ווען ווען ער האט איהר געפירט
 אין ירושלים צום בית המקדש ויפני גימס געקען
 זיא די כתובה ולא שותה אונ פרינקען גיש די מיס
 המקארים מיט גינען ער שלא שתי או די מאנען ופון
 די סמותו זענען גישאקארקען איבער די סמות
 האבין גינען די מיס המקארים, בית שמאי
 זאגן נוטלות תיבנה לא שותה ויין געקען כתובה
 אונ פרינקען גיש דיא מיס המקארים, אונ בית
 הלל זאגן לא שותה ולא נוטלת בתבה זיין פרינקען
 גיש די מיס המקארים אונ געקען גיש די כתובה:
 ג שיענה חבירו ויניקת חבירו דביניו ראוהו איז גיש
 סארקין אונ האט גילאזין זיין ויייב מעגפרת אןקר
 זיא האט גינייבט אןקר פאר זיא גיש געקען
 אסאן ביי דאס קינד נועט אלס זיין פיר אונ
 צוואנציג חדשים, אונ אויב זיא האט גינמען
 זאמא ודייניו שמעון ווען זיא איז נאך גינוען
 מעגפרת אןקר ווען זיא האט נאך גינייבט אןקר
 מאן האט איר גינאגט זיא זאל זיך גיש געהאלטן
 מיט איין אןקר מאן, אונ זיא האט זיך זיא גע
 האלטין. וייל זיא איז אן דעם געהאלטין איהך

אסור צד שמעון דריבער לא שותה ולא נוטלת בתבה
 פרינקען ויי גיש די מיס המקארים אונ געקען גיש
 די כתובה דברי רבי מאיר אזוי זאגט רבי מאיר ותיקמים
 אומרים אונ די חכמים זאגן יבול הוא להפרישה וייל
 שמעון קען איר אפ שיידן פון זיך אויף פיר אונ
 צוואנציג חדשים ולהחזיקה לאתר וכן אונ דער און
 איר צוריק געקען. הייבט זיא מותר צוא שמעון.
 גאר איצט נוערט זיא אסור וייל זיא האט זיך
 געהאלטן דריבער זאל זיא פרינקען דיא מיס
 המקארים סאקער האט זיא גיש מנה גינוען נועט
 איהר שמעון מענין צוריק געקען נאך פיר אונ
 צוואנציג חדשים ילינית א אשה נואס איז ווי אןקר
 זיא קען גיש האבין קינדער ויפני איין אלטע נואס
 קען גיש האבין קינדער זאצות ראיית ילד אונ אזוי
 א אשה נואס האט גינמען מעדענין זיא זאל גיש
 האבין קינדער, אויב זיאער האט אויך גיש
 קינדער סאל ער זיין דאך גיש האלטין דריבער
 אויב זיין האבין זיך געהאלטן מיט איין אןקר
 מאן לא שותה ולא נוטלת בתבה פרינקען זיי גיש די
 מיס המקארים אונ געקען גיש דיא כתובה. רבי
 אליעזר זאגט דער מאן קענ זיין האלטין ווארום
 יבול הוא לישא אשה אחרת ער קען געקען איין אןקר
 ויייב ויפית ולקחת תשנה אונ מיט איהר האבין
 קינדער. דריבער זאל זיא פרינקען דיא מיס
 המקארים סאקער האט זיא גיש מנה גינוען נועט
 איר דער מאן צוריק געקען ויפני פל גימס אונ אלע
 נייבער נואס האבין זיך געהאלטן מיט איין פרינד
 מאנען או שותה או לא נוטלת בתבה אןקר זיי פרינד
 קען די מיס המקארים אןקר זיין געקען גיש די

(ד) וקייא דאשת כסן שפחה מיחדת מיכטיא ליה וכגמלא פשה כסן שוסם פשיטא מ"ד פשה כסן דאפי' כי תפסטה אסורה לימא לא תפסך קמ"ל ומוחרת לבעלה פשיטא פשיטא דרן גמריס כי לימא לנאסיה כו' רמ"ג, ועמ"ס: (ב) ומגלדי אישך לקומם פשיטא כסן לבעול חוס': (ג) אשת פשיטא ל' כס' סיס' חספ לו סריס ארס סיפוחו לבעליסן וסריס ארס כשפסא קסן של עיקרין שפוחה לו וקרי ליה פליס ארס לפי שגל ודי ארס נא לו, כ"מ ועמ"ס: (ו) וסימא הא שפטינ נה מהלמנה לנ"ג דאסורה וקיימא לבעול ופשיטא דלשדך קרדי תפסה לבעולו הלא"ס שוסם, חוס': (ז) שפסא ליה כו' דבן ט' ויום אחד כיון שביחוס ביאה איש מיקרי לגבי פשיטא, כ"מ. וכוה סובלן פס שפטיס פליו כר"ב: (ח) פליו זנות נכסמה כדחנן כמ"ל פ"ו תפסורה אמת כלל מותר, נמרה: (ט) ומשפס דתריס וטופס שאין מונע להשקופה חלה משה שאין בני קניי וכל שפטיטס פ"ו מלך המוס סביב שאין בכלל הפיקס דהנה סתם לויטה, וכו"ס דתבדו כסד דתריס ומשפס לינה שפס דפ"ק ואמר וגי שפסה שופטס ופשיטא פשיטא, וכל ירשי מנין לו ס' סלימוד דכנסת פ"ל ליה איש לכות אשת הרס ואשה שופס כו' :

אחרת, ויהיה מותר לקיים את זאת הלכך ראוי לאשות היא, ואין הלכה כר"ם: ד' אשה בהן שותה ומוותרת לבעלה: אם נמצאה נקיה דאשה דיתמא הוולא ואשת כהן שנאכזה אסורה לבעלה ניתוס לה שמה נאמרה ולכך לא נדקוה המיס קמ"ל (ד): אשת סריס שותה, ללא חימא מכלפדי אישך אמר רתונא והוא לאו בר הכי הוא קמ"ל (ה): על ידי כל העריות מקנאים. אם קנה לה מאכזה או מאחיה ומאחד מכל עריות וכתבה היו קניי ונאכזה עליו ושותה ללא חימא נעמאה נעמאה כ"פ אחד לבעל ואחד לבעול היכא דמתסרס עליה כהאו זנות לאשוקי הא לאכרירא עליה וקיימא חימא לא קמ"ל (ו): חוץ מן הקמן. פחות מכן ט' שנים ויום אחד שאין ביחוס ביאה, כך פירש הרמב"ם (ז). ול"כ קטן פחות מכן י"ג שנה ויום אחד ולא ביחוס סימניס דכתבי ושכח איש אותה איש ולא קטן: וכמו שאינו איש, למעוטי כהמה (ח): ה' ואורו שביה דין מדינאין להן, אם רואין אינו יכול להשקופה בקניי ולא לדעיין וקנה והביא, ור"י לא כשי וקנה והביא, ואין הלכה כר"ם. וכמה איש משקת את אשתו שנאמר משעי אישה ומהם שנאמר אשה תחת אישה למדנו שכל הנוגע הבעל מלהשקות מונע האשה מלשקות אם היה אלוה הדבר כהנה לפיכך אם היתה היא כוונת אינה שותה (ט) ואם היתה מנרת אינה שותה שנאמר והעמיד אותה הכהן וכן אם היתה נדמה שנאמר ונתן על כפיה או לא חלמה דבעינא ומהרה האשה וכן אם היה הבעל חגר או גס או חלם אינו משקה מדכתוב אשה תחת אישה כדלמחר:

כתובה: ד' אשת בהן שותה ומוותרת לבעלה: (ד) אשת סריס שותה, ללא חימא מכלפדי אישך אמר רתונא והוא לאו בר הכי הוא קמ"ל (ה): על ידי כל העריות מקנאים. אם קנה לה מאכזה או מאחיה ומאחד מכל עריות וכתבה היו קניי ונאכזה עליו ושותה ללא חימא נעמאה נעמאה כ"פ אחד לבעל ואחד לבעול היכא דמתסרס עליה כהאו זנות לאשוקי הא לאכרירא עליה וקיימא חימא לא קמ"ל (ו): חוץ מן הקמן. פחות מכן ט' שנים ויום אחד שאין ביחוס ביאה, כך פירש הרמב"ם (ז). ול"כ קטן פחות מכן י"ג שנה ויום אחד ולא ביחוס סימניס דכתבי ושכח איש אותה איש ולא קטן: וכמו שאינו איש, למעוטי כהמה (ח): ה' ואורו שביה דין מדינאין להן, אם רואין אינו יכול להשקופה בקניי ולא לדעיין וקנה והביא, ור"י לא כשי וקנה והביא, ואין הלכה כר"ם. וכמה איש משקת את אשתו שנאמר משעי אישה ומהם שנאמר אשה תחת אישה למדנו שכל הנוגע הבעל מלהשקות מונע האשה מלשקות אם היה אלוה הדבר כהנה לפיכך אם היתה היא כוונת אינה שותה (ט) ואם היתה מנרת אינה שותה שנאמר והעמיד אותה הכהן וכן אם היתה נדמה שנאמר ונתן על כפיה או לא חלמה דבעינא ומהרה האשה וכן אם היה הבעל חגר או גס או חלם אינו משקה מדכתוב אשה תחת אישה כדלמחר:

כתובה: ד' אשת בהן שותה ומוותרת לבעלה: (ד) אשת סריס שותה, ללא חימא מכלפדי אישך אמר רתונא והוא לאו בר הכי הוא קמ"ל (ה): על ידי כל העריות מקנאים. אם קנה לה מאכזה או מאחיה ומאחד מכל עריות וכתבה היו קניי ונאכזה עליו ושותה ללא חימא נעמאה נעמאה כ"פ אחד לבעל ואחד לבעול היכא דמתסרס עליה כהאו זנות לאשוקי הא לאכרירא עליה וקיימא חימא לא קמ"ל (ו): חוץ מן הקמן. פחות מכן ט' שנים ויום אחד שאין ביחוס ביאה, כך פירש הרמב"ם (ז). ול"כ קטן פחות מכן י"ג שנה ויום אחד ולא ביחוס סימניס דכתבי ושכח איש אותה איש ולא קטן: וכמו שאינו איש, למעוטי כהמה (ח): ה' ואורו שביה דין מדינאין להן, אם רואין אינו יכול להשקופה בקניי ולא לדעיין וקנה והביא, ור"י לא כשי וקנה והביא, ואין הלכה כר"ם. וכמה איש משקת את אשתו שנאמר משעי אישה ומהם שנאמר אשה תחת אישה למדנו שכל הנוגע הבעל מלהשקות מונע האשה מלשקות אם היה אלוה הדבר כהנה לפיכך אם היתה היא כוונת אינה שותה (ט) ואם היתה מנרת אינה שותה שנאמר והעמיד אותה הכהן וכן אם היתה נדמה שנאמר ונתן על כפיה או לא חלמה דבעינא ומהרה האשה וכן אם היה הבעל חגר או גס או חלם אינו משקה מדכתוב אשה תחת אישה כדלמחר:

כתובה: ד' אשת בהן שותה ומוותרת לבעלה: (ד) אשת סריס שותה, ללא חימא מכלפדי אישך אמר רתונא והוא לאו בר הכי הוא קמ"ל (ה): על ידי כל העריות מקנאים. אם קנה לה מאכזה או מאחיה ומאחד מכל עריות וכתבה היו קניי ונאכזה עליו ושותה ללא חימא נעמאה נעמאה כ"פ אחד לבעל ואחד לבעול היכא דמתסרס עליה כהאו זנות לאשוקי הא לאכרירא עליה וקיימא חימא לא קמ"ל (ו): חוץ מן הקמן. פחות מכן ט' שנים ויום אחד שאין ביחוס ביאה, כך פירש הרמב"ם (ז). ול"כ קטן פחות מכן י"ג שנה ויום אחד ולא ביחוס סימניס דכתבי ושכח איש אותה איש ולא קטן: וכמו שאינו איש, למעוטי כהמה (ח): ה' ואורו שביה דין מדינאין להן, אם רואין אינו יכול להשקופה בקניי ולא לדעיין וקנה והביא, ור"י לא כשי וקנה והביא, ואין הלכה כר"ם. וכמה איש משקת את אשתו שנאמר משעי אישה ומהם שנאמר אשה תחת אישה למדנו שכל הנוגע הבעל מלהשקות מונע האשה מלשקות אם היה אלוה הדבר כהנה לפיכך אם היתה היא כוונת אינה שותה (ט) ואם היתה מנרת אינה שותה שנאמר והעמיד אותה הכהן וכן אם היתה נדמה שנאמר ונתן על כפיה או לא חלמה דבעינא ומהרה האשה וכן אם היה הבעל חגר או גס או חלם אינו משקה מדכתוב אשה תחת אישה כדלמחר:

כתובה: ד' אשת בהן שותה ומוותרת לבעלה: (ד) אשת סריס שותה, ללא חימא מכלפדי אישך אמר רתונא והוא לאו בר הכי הוא קמ"ל (ה): על ידי כל העריות מקנאים. אם קנה לה מאכזה או מאחיה ומאחד מכל עריות וכתבה היו קניי ונאכזה עליו ושותה ללא חימא נעמאה נעמאה כ"פ אחד לבעל ואחד לבעול היכא דמתסרס עליה כהאו זנות לאשוקי הא לאכרירא עליה וקיימא חימא לא קמ"ל (ו): חוץ מן הקמן. פחות מכן ט' שנים ויום אחד שאין ביחוס ביאה, כך פירש הרמב"ם (ז). ול"כ קטן פחות מכן י"ג שנה ויום אחד ולא ביחוס סימניס דכתבי ושכח איש אותה איש ולא קטן: וכמו שאינו איש, למעוטי כהמה (ח): ה' ואורו שביה דין מדינאין להן, אם רואין אינו יכול להשקופה בקניי ולא לדעיין וקנה והביא, ור"י לא כשי וקנה והביא, ואין הלכה כר"ם. וכמה איש משקת את אשתו שנאמר משעי אישה ומהם שנאמר אשה תחת אישה למדנו שכל הנוגע הבעל מלהשקות מונע האשה מלשקות אם היה אלוה הדבר כהנה לפיכך אם היתה היא כוונת אינה שותה (ט) ואם היתה מנרת אינה שותה שנאמר והעמיד אותה הכהן וכן אם היתה נדמה שנאמר ונתן על כפיה או לא חלמה דבעינא ומהרה האשה וכן אם היה הבעל חגר או גס או חלם אינו משקה מדכתוב אשה תחת אישה כדלמחר:

שמהל על קניו. והשתח סלכס ס' כלכ כל סמיילן דמ"ס דמלוכ דכריכא השחמא שמהל קודם סתירה וכן ס"ד דקבשי כיון איבעיא להו בעל שמהל על קניו קניו מחול שמהל לאחר סתירה: אין דער מורה שפטיס ארין איב אכאן האם גיואנב צו זיין נייב דו זאלסט גיט זיין אליין אין שטוב ביים דעם פאנא-פעקנארן אונ זיא איז ווא גענוען אליין אין שטוב ביים אים אונ קען נייס גיט איב זיא האם פונד גענוען ביים איהם אדער גיין, דארף קען איר געבן פרינקען די ביים הפאריים ווויא גיס שפטיס אין די פרידה גלאז זאגט די פרידה: איבעיא להו בייא דיא רבנן איז גינוען אסקא אין גר האם איהר פארבאמין זיא זאל גיט זיין אליין ארין בעל שמהל על קניו קניו מחול או אינו

שמהל על קניו. והשתח סלכס ס' כלכ כל סמיילן דמ"ס דמלוכ דכריכא השחמא שמהל קודם סתירה וכן ס"ד דקבשי כיון איבעיא להו בעל שמהל על קניו קניו מחול שמהל לאחר סתירה: אין דער מורה שפטיס ארין איב אכאן האם גיואנב צו זיין נייב דו זאלסט גיט זיין אליין אין שטוב ביים דעם פאנא-פעקנארן אונ זיא איז ווא גענוען אליין אין שטוב ביים אים אונ קען נייס גיט איב זיא האם פונד גענוען ביים איהם אדער גיין, דארף קען איר געבן פרינקען די ביים הפאריים ווויא גיס שפטיס אין די פרידה גלאז זאגט די פרידה: איבעיא להו בייא דיא רבנן איז גינוען אסקא אין גר האם איהר פארבאמין זיא זאל גיט זיין אליין ארין בעל שמהל על קניו קניו מחול או אינו

או אינו מחול מי אמרין בקינוי רבעל תלה רחמנא ובעל הא מחיל ליה לקינוי או דלמא ביון רגני לה מעיקרא לא מצי מחיל לה ת"ש ואילו שבית דין מקנין להן מי שנתחשב בעלה או נשתפה או שהיה חבוש בבית האסורים אי אמרת בעל שמחל על קינויו קינויו מחול עבדינו מדי דאחי בעל מחיל ליה. סתמא דמלתא אדם מסכים וכו'. ומקיני ומסרין לן שני תלמידי חכמים שמא יבא עליה בדרך ואי אמרת בעל שמחל על קינויו קינויו מחול לחליה לקינויו ולבעול. מאי שני תלמידי חכמי.

קניו קניו מחיל אויב דוא וועסט זאגן אז דער מאן איז מוחל אויף זיין פארבאטונג, איז דאס פאר-באטונג פסל עבדין מדי דאחי בעל מחיל לה וועלן מיר בית דין קאהן אזוי אזאך וואס זיין נאך קען פסל ווערן, דהיינו דער מאן וועט קוקען אונ וועט זאגן ער איז איר מוחל וואס זיא איז גיךען אללין אין שטוב מיט דעם מענש, וועט ער מעגן מיט איהר וואהנען, וואס האט געד-טויגט וואס בית דין האבן איר פריער פארבאטן געוויס מוז זיין דער דין אז דער מאן קען ניש מחיל זיין, ענשפערט דיא נקרא פסא דמלתא אדם פסקים על דבה בית דין געוויינליך פארלאזט זיך אפענש אויף דיא דעה פון בית דין, אז דער מענש הערט דיא דין האבן פארבאטן זיין ווייב זיא נאל ניש זיין אללין אין שטוב מיט דעם מענש, וועט ער ניש פסל זיין דיא רייד פון בית דין, אונ ער וועט איהר ניש מוחל זיין, אונ אויף דעם פארלאזן זיך בית דין אונ פארבאטן איהר, פון דעקסטוועגן אז דער מאן קוקט אינ אז איהר מוחל וואס זיא איז גינען אללין אין שטוב מיט דעם מענש ווערט פסל דיא רייד פון בית דין אונ ער קען וואהנען מיט איהר, זאגט דיא נקרא פא שפע קום הער נואס איך וועל דיר זאגן מיר האבן גילעריש ווען מען פירט דיא אשה צוא בית דין קען זאל איהר געבן פריגען דיא מיט האנדריס אונ דער מאן גייט אויף מיט איהר וספרין לו שני תלמידי חכמים שקט בית דין פון שקטא מיט זייא צוויי לוקדים, די לוקדים זאלן זיי היקען שמא יבא עליה בדרך זיי זאלן ניש קושש המסה זיין אין וועג זיא אפיה בעל שפחל על קניו קניו מחיל אונ אויב דוא וועסט זאגן אז דער מאן איז מוחל אויף זיין פארבאטונג איז דאס פארבאטונג פסל, אונ זיא פריגעט שוין ניש די מיט האנדריס לחליה לקניו וקבעול זאל דער מאן מוחל זיין דאס פארבאטונג אונ זאל מיט איר קושש המסה זיין פאר וואס זאלן די לוקדים אים ניש לאזן קושש המסה זיין מיט איהר, נעוויס מוז זיין אז קען קען ניש מוחל זיין, ענשפערט דיא נקרא עס קען זיין קען קען וואס מוחל זיין פא שני תלמידי חכמים דגרי וואס סייגט קען קען שקט צוויי לוקדים, זענעלבע וואס קענען לערנען אונ זייסין דעם

אין שטוב מיט דעם מאנס פערנאך אונ ער איז איהר צוריק פתיר לער ערלויבט איהר צוא זיין אללין אין שטוב מיט איהם, קען קען דאס שייגען אז זיא נאל ניש בארפן פריגען די מיט האנדריס ארער קען דאס ניש שייגען, טייל ער האט זיין קאהל איהר פארבאטן צו זיין מיט דעם מענש אללין אין שטוב אונ זיא איז זיא גינען מיט איהם אללין אין שטוב מוז זיא שוין פריגען די מיט האנדריס מי אמרין דגני דבעל קלה בהנא זאלן מיר זאגן ווייל דיא תורה האט נאר געדייטן פריגען דיא מיט האנדריס אויב דער מאן האט איהר פריער פארבאטן זיא נאל ניש זיין אללין אין שטוב מיט דעם מענש, אקער אז דער מאן האט איהר נאר ניש גיאגט אונ זיא איז גינען אללין אין אשטוב מיט אמאנספערנאך אונ קען נויס ניש אויב זיא האט קונה גינען ארער זיין, ניש קען איהר ניש דיא מיט האנדריס צוא פריגען אונ דער מאן קען מיט איהר וויסער וואהנען, זעהן מיר אז דער עיקר איז נאר אויב דער מאן וויר ניש זיא נאל זיין אללין אין שטוב מיט אפערקדין מענש זיבל דא מחיל ליה לקניו אונ דער מאן האט דאך איצט מוחל גינען זיין פאר-באטונג, אונ עס הארט איהר ניש וואס זיא איז אללין גינען אין שטוב מיט דעם מענש, דריבער בארף זיא ניש פריגען די מיט האנדריס או דילקא זיין קני לה פסקא לא מצי מחיל לה ארער זיין, טייל ער האט איהר זיין קאהל פארבאטן צוא זיין אללין אין שטוב מיט דעם מענש, קען ער שוין ניש פרישה האבן אונ עס העלקט ניש וואס ער איז איהר איצט מוחל, זאגט די נקרא פא שפע קום הער וואס איך וועל דיר זאגן מיר האבן גילעריש זאל שפית דין קני לה דאס זענען דיא וויבער וואס בית דין פארבאטן זייא, זייא זאלן ניש זיין אללין אין אשטוב מיט אמאנספערנאך אונ אויב זיא איז גינען אללין מיט דעם מענש אונ קען נויס ניש אויב זיא האט קונה גינען ארער זיין וועט דר מאן ניש מארן וואהנען מיט איר מי שנתחשב בעלה די אשה וואס איר מאן איז טויב גינוארין או נשפחא ארער ער איז משונע גינוארין או שהיה חבוש בבית האסורים ארער ער איז גינען פארבאלטן אין געפריגעניס או אפיה בעל שפחל על

שמע מינה ככל זמנא כל קטיו קטיו מחול וחסדסי נמי טובא כל דא כל כלל חסדסי מקימס ספי ספסל כס :

חכמים דגמרי דאי אמר בעי למיבעל אמרי ליה אחליה לקינויך ובעלה , ת"ש דאמר רבי יאשיהו שלשה דברים סח לי ועירא מאנשי ירושלים בעל שמחל על קינויו קינויו מחול וזקן ממרא שרצו בית דין למחול לו מחולין לו וזקן ממרא ומורה שרצו אביו ואמן למחול לו וכשבאתי אצל חברי שבררום על שנים הורו לי ועל זקן ממרא לא הורו לי שלא ירבו מחלוקת בישראל ש"מ בעל שמחל על קינויו מחול ש"מ . פליגי בה רב אחא ורבנא חד אמר קורם סתירה מחול לאחר סתירה אינו מחול וחד אמר

תירוצא סיא וה"ק לטולס מהיל ומ"ש דנעתי ת"ח דגמירי דאסורה ליה בללא מחיל קטיוואו אחיל למיבעל אמרין ליה סחל לקטיווי : סח לי ועירא . כהיה מהנשי ירושלים וקן ממרא . סהמרה על כ"ד של נשכת

לאחר סתירה נמי מחול ומסתברא , כמ"ד אינו מחול סמאי מרמק מדררי רבנן לרבי יוסי דתניא רבי יוסי אומר בעלה נאמן עליה מק"ו ומה נדה שהיא בכרה בעלה נאמן עליה סוסה

דין דאי אפר בני למיבעל אויב דער מאן נועט זאגן ער וויל מיט זיין טייב קשמש המטה זיין אפר ליה נועלין די לוקמים זאגן צו איהם אפליה לקטיווי ובעל זיי מחיל דיין פארקאטונג און זיי קשמש המטה ואון עם קען זיין קען ניש מחיל זיין , נאר פון דעם דין ומוקרין לו שגוי מלמדי חכמים קענען מיר ניש וויסען אויב קען קען מחיל זיין אָרער קען קען ניש מחיל זיין . זאגט דיא גקרא תא שפע קום הער . נאך ארין דאפר רבי יאשיה רבי יאשיה האט גיזאגט מיר גיזאגט רבייא ויערא מאנשי ירושלים ועירא האט מיר גיזאגט רבייא ויערא מאנשי איד גיהערט פון די קענטשין פון ירושלים בעל שפחל על קטיו קטיו מחול אויב דער מאן האט מחיל גיזוען זיין פארקאטונג , איז דער פארקאטונג קטל תמו ספרא שרצו בית דין למחול לו און דער דיין נואם האט געקריגט אויף דיא איין און ויפעציג סנהדרין , און האט ניש גיטאהן ווי זיירא האבין געפסקת , קומט איהם קען זאל איהם הרגנו , אויב דיא סנהדרין ווילען איהם מחיל זיין מחילין לו קענין זיי איהם מחיל זיין און קען הרגת איהם ניש וזן סדר ומורה שרצו אביו ואמן למחול לו און אויב אפאטער און מוסקער האבין אווהן אסורר ומורה נואם קען דארף איהם הרגנו און זיי ווילען איהם מחיל זיין מחילין לו קענען זיירא איהם מחיל זיין יגשבאתי אצל חברי שבררום און אז איד בין געקוקטען צו מיניע חברים נואם זענען אין דרום ניש און האב פאר זיי גיזאגט דיא דרייא נאכין נואם איה האב גיהערט פון דיא קענטשין פון ירושלים על שנים חדי לז אויף צוויי נאכין האבין זיי מיר מורה גיזוען אז דער דין איז אזוי זעלבן ספרא לא חדי לי און אויף זקן ספרא האבין זיירא מיר ניש מורה גיזוען , נאר זיי האלטן אז זאגן ספרא מוז קען הרגנו שלא ריבו מחלקת בישראל עם זאל ניש גיקערט נוענין קריג ביי ירדן , נוארום אז דער זקן ספרא נועט גלייבן לעבין נועלין זיין נאך קענטשין נואם נועלין קריגען אויף דיא סנהדרין און ער אליין נועט אויף ווייטער קריגען אויף די סנהדרין

אָבער אז קען נועט איהם הרגנו , נועט שוין ניש קער זיין קריג ניש פון איהם און ניש פון אָבערער נוארום קען נועט שוין מורא האבין צו קריגען אויף די סנהדרין שפע מינה בעל שפחל על קטיו קטיו מחיל איהם נוייסין מיר שוין אז דער מאן איז מחיל אויף זיין פארקאטונג , איז דאס פארקאטונג קטל און דאס נוייב דארף שוין ניש קריגען דיא מיט המאָרדים פליגי בה רב אחא ורבנא אין דעם דין קריגען רב אחא און רבינא חד אמר קודם סתירה מחיל לאחר סתירה אינו מחיל זאגער וזאגט דער מאן קען נאר מחיל זיין דאס פארקאטונג איינער זיא איז גיזוען אליין אין שטוב מיט דעם קענטש . אָבער נאָכדעם וויא זיא איז שוין גיזוען אליין אין שטוב מיט דעם קענטש קען ניש דער מאן מחיל זיין דאס פארקאטונג , מוז זיא שוין קריגען דיא מיט המאָרדים , אָרער דער מאן פאר ניש וואָרען מיט איהר אויב זיא קריגט ניש די מיט המאָרדים ותי אפר לאפר סתירה גפי מחיל און איינער זאגט אפילו נאָכדעם ווי זיא איז שוין גיזוען אליין אין שטוב מיט דעם קענטש קען אויף דער מאן מחיל זיין דאס פארקאטונג און ער קענען דיא איהר וואָרען און זיא דארף ניש קריגען דיא מיט המאָרדים ויפסקתא כפאן דאפר אינו מחיל און ווי מיר זעהן איז דער דין ווי דער נואם זאגט אז נאָכדעם ווי זיא איז גיזוען אליין מיט דם קענטש קען ניש דר מאן מחיל זיין ספאי פון נואגען ווייסין מיר אז נאָכדעם קען ניש דער מאן מחיל זיין סדקא סתירה רבנו לבי ימי פון די משוכה נואם דיא רבנו האבין גענעפערט צו רבי יוסי ווייסין מיר אז נאָכדעם קען ניש דער מאן מחיל זיין דעני רבי יוסי נוארום רבי יוסי האט גיזעריגט בעל זאגט עליה סחל וואפר מיר קענען לערנען מיט אקלה וחוקר אז דער מאן קענען זיין אליין מיט די סוסה אין אויך שטוב און קען דארף זיי ניש היטען און דער מאן איז געגלויבט אָרער נועט ניש מיט איהר קשמש המטה זיין ופה נדה שתיא דגרת בעלה זאגט עליה מאדאך דער מאן איז געגלויבט צו זיין אליין אין

שהיא בראו לא בל שכן אמרו לו לא אם אמרת תאמר כסוטה שאין לה היתר ואי אמרת לאחר דיש לה היתר דאי בעי מחול ליה לקניווי ובעיל אינו מחול ש"מ :

בנדה שכן יש לה היתר סתירה מחול משכחת לה אלא ש"מ לאחר סתירה

הגזית ומיתמו כמקנ: שהיא בלאו. אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שסמרה:

אין שטוב מיט זיין נוייב ווען זיא איז אנגה. אז קען איז קשמש המטה מיט אנגה קיבט כרת פון דעקסטוענין גלויבין מיר איהם אז ער וועט גיט קשמש המטה זיין מיט איהר סוסה שהיא גלאו לא כל שכן אז קען איז קשמש המטה מיט אסוטה איז נאר דא אאיסור פון אלאו איז דאך גענוים אז דער מאן קעג זיין אליין אין שטוב מיט דיא סוסה אונ קען גלויבט איהם אז ער וועט גיט קשמש המטה זיין מיט איהר אפרי לו האבין דיא חקמים גיזאגט צו רבי יוסי לא גיין עם איז גיט גבייה איין דין צום אנדערין אס אפריה גנדה אויב דוא זאגט אז קען גלויבט דעם מאן צו זיין אליין אין שטוב מיט זיין נוייב ווען זיא איז אנגה שכן יש לה היתר טייל זיא וועט באלד צו איהם בוקר זיין. סקאקט דער מאן צו וואס זאל איה קאקן אעבירה איד וועל טארטין עקליקע קעג

וועל איה מיט איהר קשמש המטה זיין קהיפר תאמר בסוסה שאין לה היתר אקער אסוטה וועט דאך קיין קאהל ניש בוקר ווערין צום מאן. קען מאקן זיין אז ער וועט קשמש המטה זיין באיסור זיא אפריה לאחר סתירה טייל אויב דוא וועקט זאגין אז אפילו זאקבעם ווי זיא איז גיטען אליין אין שטוב מיט דעם קענטש קען אויך דער מאן מחיל זיין וואס ער האט איהר פארקאמפן פשפחת לה דיש לה מאן דאי קני טייל לה לקניו ובעיל אויב דער מאן וויל וועט ער איהר מחיל זיין דאס פארקאמפן אונ וועט מיט איהר קשמש המטה זיין אלא שפע טינה לאחר סתירה אינו מחול שפע טינה פון דאקען ווייסקן מיר אז דער מאן קען גיט מחיל זיין דאס פארקאמפן זאקבעם ווי זיא איז שוין גיטען אליין אין שטוב מיט דעם קענטש :

וזהר ואתחנן דף רסו ע"ב ת"ת דלחילול יוד הא וזא הא

אמר רבי אבה מתי דכתיב (ירמיה ב) אחתי עזבו מקור מים חיים לתלבו להם בחרות וגו'. אחתי עזבו דה הוא מלך דמשקר בדת רשימת קדישא. ובמה משקר ביה דעיל ליה ברשותא אחרא. כד"ל (מלאכי ב) ובעל בת אל נכר דחקרי (ירמיה ב) בורות נשכרים דהא עמין עובדי עכו"ם חקרו בורות נשכרים ודערשאל חקרי בחר מקור מים חיים דא רשותא קדישא מהימנותא קדישא וחקרי בחר מנעו דמין ללין נעקין וזלזל מנה. כד"ל (סיר ד) וזוליס מן לבנון. (משלי ה) וזוליס מתוך בחר. וכתיב (סיר ד) מעין נגיס בחר מים חיים. סערא אחרא חקרי בורות נשכרים אשר לא יכילו המים (ס"א מהו חלל הכהן וכו'). ת"ת נהר דנגיד ונפיק חקרי לכל גנתא (ס"א רוי וכל גנתא) רוי לכל אתר ואתר כמה דחוקימנא עד דמלי (ג"א דמתי) לההוא אתר כגנתא דחקרי בחר מים חיים. ומתחן אתחזו עלאין ומתחין דמין (תחילין) כד"ל (ברשותי ב) ומשם יפרד. וכל אינון סטרין דסטר שמאלא לא תחשקין מההוא כבישו דמין כביעין בנין דלחזון מסערה דשאר עמין. וחקרו בורות נשכרים. ומלן דמשקר בשמא (כ"א כרשימא) קדישא כההוא סערא אהדבק בבורות נשכרים. אשר לא יכילו המים ולא עיילי לתמן. וההוא דוכי לנטעל ליה וכי לתחשקין מההוא כבישו דנהלא (כעלמא דין) ובעלמא דחתי וזכי דאתחלי ההוא בחר עלאה לנגדא ברכאל לעילא ותתא זכאה איהו בעלמא דין ובעלמא דחתי על דא כתיב (ישעיה נח) והיית בנין ריה וכמואל מים אשר לא יכזבו מימיו. ווי למלן דמשקר כרשימא קדישא דהא מסערה בשמא עלאה. ולא עוד אלא דגרים בחר דלא אתחברא וקרינן עליה (דכרים כב) כי הוליא שם רע על בתולה ישראל. בתולה ישראל דייקא. וחוקייה ברי שמתון בחתריה מלן דשוי חסוקי מלן על אהתתיה קדמיחא ואסיק עלה שום ביש כמה דחפיק לעילא דכתיב כי הוליא שם רע על בתולה ישראל סתם. ואלוה שם כי הלא דלמר רבי חייה אמר רבי יוסי בתולה ירשא שבע כרבות לתחברא שכבע בנין דבתולה ישראל ירשא שבע כרין. וע"ד אחרתא בראשונה. ואנתתא אחרא מחן ברכאל דליה כרחתא דכעו ורות כד"ל (רות ד) זיאתרו כל העם אשר כשער והזקנים עדים יתן יי' חת וגו' דודלי בתולה בראשונה ולא אתתא אחרא כרוא דא :

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א. (א) כל הברכות כולן צריך שישבוע ראונו מה שהוא אומר. ואם לא השבוע ראונו יצא בין שהוציא

אם עמדה נכסיוו נדלו כל פלמן כעלמן עד יום מותן טעם

אם עמדה נכסיוו נדלו אפילו דוא ביזט קעשטאמאנען בייא אנרויסע פראגע. עם איז דיר פאר געד קהקען אגרויסע עבדיה וואס דוא האקט געקענט פון איהר האבין גרויס פגעגעניגען. אונ דוא האקט דיר געשטאקט אויף דעם יצר הרע אונ דוא האקט די עבדיה גיט גיטאן. פון דעקסטוענין

(א) כל הברכות כולן צריך שישבוע ראונו מה שהוא אומר. ואם לא השבוע ראונו יצא בין שהוציא

(א) כל הברכות כולן צריך שישבוע ראונו מה שהוא אומר. ואם לא השבוע ראונו יצא בין שהוציא

שואיל וכל סחמתי ביום סגודו לא אחטא וימר לפי שטו' ילך
 פדע של סיוס טויל לשל עכר לסיכך לפי' כחוטו דכר טמא
 למכר לא חוכל לסגוד. טסכי דוד לא חטא כלטיגלו וחסא דכח
 טמא לא חטא כדדוסין טר' לא לסגוד ולא טלה יוד כמכתיב ט' ולא
 פתן כחוט לטכיש' לטחוט די יוד ולכוסף חטא כלחויס טפי' טעקס
 וסכחי. טסא חממר טוכל לטלשין כי חטול' ונלנטי מטכילס
 גדולס טכי כחט חוסס טמךך ליק' סן טעלעוטיס ולא עוד וימר
 טפי בטלה טוקך ססס חמיק' חוט' וחסמך טעלמי סן כקדומו
 לא יטמין וכמלכויו יסיס חמל' סקכ'ס כחוט' יודע טח טמיד
 לעלות ממנה בו ביום בין שומאה שאינו יכול לעלות

ימסיק בין הברכה ובין הרבר שמכריזו עליו כדברים
 אחרים. ואם הפסיק צריך לחזור ולברך שנית. ואם
 הפסיק בדברים שהיו מענין דברים שמכריזו עליו איך
 לברך שנית. ביצר כגון שברך על הפת וקורס שאכל
 אמר הביאו מלה הביאו ובשול תנו למלוגי' לאכול
 תנו מטבל לכהנה וכיוצא באלו אינו צריך לברך
 שנית וכן כל כיוצא בזה: (ב) כל הברכות בולן מותר
 לטמא לברך אותן בין שהיה מטמא שומאה שהוא יכול
 ממנה בו ביום. ואסור למברך לברך כשהוא ערום עד

אל תאמן בעצמך עד יום מותך זאקסמו זיה אליין גיט
 גלויבין ביו צום טאג וואס דוא וועקט שטמארבין
 ליכר הוואיל ולא השאתי בזה הגדול לא אחשא יותר דוא
 זאקסמ גיט זאנין ונייל איה האב גיט געווינדניגט
 די גרויקע עבירה בין איה שוין זיךער אז איה וועל
 שוין מעהר גיט וינדריגען לפי שאינו יצר הרע של חיים
 שיה לשל מיד ונייל דער יצר הרע פון היינט איז
 גיט גלייך צו דעם יצר הרע פון מארגן זליכך אשילי
 באוהו דבר שטא למחר לא תכל לבול אפילו די זעליביגע
 עבירה וואס דוא האקט דיה היינט געשטארקט
 אויף דעם יצר הרע און דוא האקט דיא עבירה
 גיט גיטאהו קען זיין אז מארגן וועקסט דיה גיט
 קענען שטארקען אויף דעם יצר הרע און דוא
 וועקסט די עבירה יא טאהו שטיי רוד לא חטא באביגל
 וחסא בנת שבני נארום מיר זעהן ווען רוד איז גינען
 אליין מיט אביגיל האט ער זיך געשטארקט אויף
 דעם יצר הרע און האט מיט איהר גיט געווינדניגט
 און מיט פת שבע האט ער יא געווינדניגט רוד לא
 חטא ברודפין שרעו להרעו דיא אלע מענטשין וואס
 האבין געזאגט ברודן און האבין איהם גיוואלט
 הרנגן האט רוד זיין מין שלעבדשם צוריק גיטאהו
 ולא טלה יוד כמכתיב ח' און ער האט גיט אויסקגעצויגן
 די האנט פון הרנגן שזאל ונייל ער איז גינען גער
 זאלקט מיט צום זיין און אפליך ולא נתן רשות לאבישי
 לשלות ח' בו און ער האט גיט גערלויבט זיין גענעג
 כאל אבישי צו הרנגן שזאל זלכוסף חטא באוריה שחיה
 סכש' סיבתי נאךדעם האט רוד געהייסן הרנגן
 אוריה, וואס אוריה האט איינגישטעלט זיין לעבין
 בייא די מלחמה פון דודים וועגן שטאם האמר אוכל
 להאסין טאקער וועקסט זאנין איה קען גלויבין אויף
 זיך אז איה וועל גיט וינדריגען כי הוואיל וניילטי עבירה
 גדולה ונייל איה בין גירעטעט גיווארן פון אגרויסע
 עבירה. אז דוא וועקט אזוי זאנין ונייל איה חפשי
 צענדק צוים פון העלויגים האלקסו דאך דיה מעהר
 צדיק פון דיא מלחמה ולא עיר יותר מיט שקרא איהך
 אטח מחיית איה וחסמך און דוא האלקט דיה נאך
 מעהר חכס ווי זק"ב' וואס ער האט דיה בשאפין
 שאמר ווארום עם שטוייט אין פסוק חו כדושי' לא
 אטמן ויבטלכויו שים תהלה חכב"ה גלויבט גיט זייגע
 הייליגע און ער גלויבט גיט זייגע מלאכים חכב"ה

דיא ברקה ארויס גירעט מיט דעם מויל און סייא
 ער האט דיא ברקה גיטראכט אין הארצין. איז
 דאס אלץ אנושע ברקה כל תפלות פולן לא יפסיק בין
 תפלה ובין תפלה שמכריזו עליו בדרים אחרים ביי אלע
 תפלות דער וואס זאגט אברקה אויף אעסין אדער
 מרינקען אדער אויף אמצות זאל ער גיט אויס
 ביידן מיט אברקע וזאכין צווישען די ברקה און
 דיא מצוה און גיט צווישען דיא ברקה און דאס
 עסין ואם הפסיק און אויף ער האט אויסקגערעט
 צויד לחזור ולברך שנית בארף ער זאגן די ברקה נאך
 אפאל ואם הפסיק בדרים שטח מעגן דברים שמכריזו עליו
 און אויב ער האט אויסקגערעט אנושע ברקה ביי וואס
 זייא גיהערן צו די זאך וואס ער מאכט אויף זייא
 די ברקה איז צויד לברך שנית בארף ער גיט זאנין די
 ברקה נאך אפאל צויד וויא מיינט מען קנין שביד
 על פתח דהיננו עד האט גיזאגט די ברקה המוציא
 לחם מן הארץ וקורס שאכל און איידער ער האט
 אגיהויבן עסין אמר הביאו מלה הביאו תבשיל
 בריינגט זאלן. אדער ער האט גיזאגט תבשיל
 בריינגט דאס גיקעקסט. אדער ער האט גיזאגט
 תנו לשלמי' זאכט גיט עסין צו יענעם מענטש, אדער
 ער האט גיזאגט תנו מטבל לכהנה גיט עסין דיא
 ברקה ונייא און תנו מטבל לכהנה גיט עסין דיא
 גירעט וואס זענען גלייך צו די ביידי איז צויד לברך
 שנית בארף ער גיט זאנין נאך אפאל די ברקה זבו
 כל ביצא גיה און אלע תפלות זענען אזויא וויא די
 ברקה פון עסין. דהיינו ער האט גיזאגט די ברקה
 להגיה תפלין און די רצועה איז צוויסקען גיווארן
 מען ער זאנין אייגעס ער זאל פארברקען דיא
 רצועה און אז דיא רצועה איז פאריכט שוקט ער
 אז דיא תפלה אויף דיא האנט און זאגט גיט נאך
 אפאל די ברקה: (ג) כל תפלות פולן מותר לטמא לברך
 איהן אפילו איידער איז טמא פון דעקסטוועגן מנע
 ער זאנין אלע ברכות בין שחיה טמא שומאה שהוא יכול
 לעלות ממנה בו ביום סייא ער איז טמא אזוי אטומאח
 וואס ער קען פון איר ביין ווערן דעם זעליביגען
 טאג בין שומא שאינו יכול לעלות ממנה בו ביום און סי
 ער איז טמא אזוי אטומאח וואס ער קען גיט פון
 איר ביין ווערן דעם זעליביגען טאג. מען ער פון
 דעקסטוועגן זאנין אלע תפלות זאנין לברך לברך

שיבחה ערותו. כד"א באיש אבל באשה ושבח ומגיה פוחות בקרקע ובכרבת ;

יכלה ס' וכתיב טוב טעם ודעת למדני :

נשואה ערים עד שישבה ערותו דער קענקיש נואם איז נאקעט פאר גיט זאגן אבררה סיידן ער זאל באדעקן די ערוה נמה דברים אמרים גאיש דער דין איז נאר גיזאגט גיטארין ביי אסאנקען נאך און אן אשה באשה יעקב ויגיה סוהות בקרקע וקברת אקבער א אשה נואם זיצט נאקעט אויף אנויער נאך ואזויא נויא אויף נויקע ערן קעג זיא זאגן אברנה אפילו נוען זיא איז נאקעט :

לסיום לנו ממתינו כמלאכיו ובקדושו (ואם סמט) אפס סממכוסין סממלס סמוס לעס כ"ט מל סממין וסכ"ט אכרי זלס סממד סממי זלס סמסל למד לכך מלס דפס לדפס

שואה ידע מה עתיד להיות הקב"ה נואם ער נויים נואם עס נועם זין איז פאסין גמלאוי וקדושו פון דעקס נוענין גלויבט ער גיט זיינע מלאכים און גיט זיינע הייליגן טאקער נעלין זיאי זיגן זיינען איהן שמשכותיה קתוליס סמכות לעה גל זיגן שלא תמין דוא נואם דיינע סממאסויגען סממאשין זיך פון גוט אויף שלעקט. איז דאך געווען אז דוא קענקט גיט זיך אליין גלויבן אז דוא נועקט גיט זיך זיינען זבו דוא אפיר און אזוי זאגט דער פסוק אשר אדם סממד שערקט ששעקנין ער זאל גיט זיך זיינען למד לגד סיא דעת לדעת ידעת ח' לערין ביין הארץ און געווארן נאך שפייט אין פסוק דוד הקלך האט גיזאגט צוא הקב"ה מיב פסע דעת לפניי נוייל דוא ביזט גוט בעט איה דיה דוא זאלקט מיה לערנען דעם מעם פון ריינע סעות און זאלקט. מיה לערנען וויסענשאפט איה זאל נויקען סממא האבין פאר דיר :

סמדי שלא תפס וואהל דעם קענקיש נואם ער סיא דעת לדעת ידעת ח' לערין ביין הארץ און געווארן נאך שפייט אין פסוק דוד הקלך האט גיזאגט צוא הקב"ה מיב פסע דעת לפניי נוייל דוא ביזט גוט בעט איה דיה דוא זאלקט מיה לערנען דעם מעם פון ריינע סעות און זאלקט. מיה לערנען וויסענשאפט איה זאל נויקען סממא האבין פאר דיר :

עקב יום ד תורה

אונקלוס

לחשיך סמ"ת דרא יהודה נפש י יה יהוה יהוה יוד הא ואו הא נשמה ידוה היה יהודה ו דמלו וז אל שם בין שבועות בניקוד חילט :

ח א כלי-המצוה אשר אנכי מצוה * כל תפקדתי די אנה

רש"י (ח) כל המצוה. כפשוטו ב. ומדרש אגדה אם התחלת במצוה גמורה אזוה ל שאינה נקראת המצוה אלא על שם

שפת הכמים כ ס' שש פשוט סוף שם העין כאלו אמר כל מצוה: ל ס' כל מצוה ויכל אלהים יום כסביעי וגי'. א"י כל פלמון כלס עלפמ

בל יתרעם האדם על הנגהת ה' (ב) כל מצוה אשר אנכי מצוה סיום וגי'. עד פסוק (יט) ויס אס סכוח וגי'. כגוף דפני נחל יל כחד הקרני קודם לכו מחוסרי כעס, ואלו לטפחין דברקתים. וסכלים שיעור אלו מצוה רפ"ס ארץ כלח סוף מבחן העוליות וכל העוליות לא נמצאו אלא כשנים ספרים שחוט תולית כל העוליות והיס זה לאות ספאדס ככרל למבדו אס כוולו ועכל עין הפדס כחר ה' בישראל וקדש אליו וקדש כרס לאות מוטל פליס חוב סבורתי, ויבארו סקוקים אלו עם דברי סרב בעל העקרית (ג' פ"א) וז"ל קודם סים בקדמנים מי משבט כי ספרים סוף חסר סולרס בערך סאר כ"ח כי סס לא ימלכו כסמות לרבוט מייסם ללכת עמקוס לעקוי כי סס כמלחם קלי סמוטס, וכן לא ימלכו כלי מלחמס לטלחס כמייסוס כי כלי מלחמס קודרס עמקוס כסכד קקריס לגאר וקקריס קקודו וסענין לשומם וזייסוס, וכן לא ימלכו לשום מלכות כי לכושם וולר סמס כדבד ונדל עמקס כדבד, ונס לא ימלכו סוס סיקון אל סמוטס כרוב ועסווי סרכס לכל אלס כי לא ימלך דק לוס ויסר סרכס מלכלי דקיס חס ליקך סרה, וכן המלכותיס לקין ילחורין וסביניס וסממור סוד, וכן כלי מלחמה וייסוס לרבוט פליסס כנכוס עמקיס עמקוס ודומיין. וס סיעת נסכר סססוד מכל וכל כי נסכר כשופר סרניל כלי העוליות סוף עין האלס (ט"ז) עמקין כרליות ע"כ וע"כ סוף גדול כל כולן וכוש כל כעניי סייס סמחי וזיך כסס לוי סכסגוויס וכן סן כוללות וסעגות כל כעניי סייס סן סרמוט כי לא ימין ענייני כוללוי וע"כ ימלאו לוס כלס סרמיס וסמוליות סרמוט כלי סמנוהיסי ססרמוט כי ימלאו לוס כלים סרמיס כלהלס כסס עין סרמי עממי סמלחמס כעו קרניס כעור סקוקיס כעור קקודו ודומיין מלא"כ האדם סמקבלו כו כל כסלמות סרמוט סממלו ככל כעניי סייס וסוף סמיג ססנס כוללס א"כ ככל כעניי סייס ויסר סרכס וע"כ סמיג כו כלים כולליו דרמיס סייסי סנסס יס כח כולל כל עיני סמלחמס סייס פלוי כמלס ילס יקה כומס יודו וספמיסי סוף וספמיסי סייס ונס דומיין סרכס כי לא נכרלו עמו כל ללי סמלחמס סייס פלוי סעלס ככד לעושלס עליו סמיד ונס סמחכס סעי"ט לעשוט לו כלים כליס אכר ככלס כל ללי סמלחמס ונסן לו סכל כליי סייגס כליי סרכסיס וכל סמממור וסמממס כסס לע"ט וייהס כעלל ויסקר כליסס וכל סייס פלוי סעלס, וכן סמממסי סס דכד סון מוטוס כדי סיקה מסס כעס סוהרן וייחס כעס סמין ליקך ולא יכמד עליו כלמד לכעסיס סיכד פליסס וימלכו

דעת וקנים כבעלי התוספות

(ב) כל מצוה. אס סמלחמס כעלס גמור חוסס כלס. וכן א"י סממחיל כעמול כעמול קודרים ל: סרוק, ס"י גמור. וכל סממחיל כעלס וסמר גומרס סמלחמס ל: גומרס ע"כ עמקס סממחיל כעלס כעלס סרניל כלי יוספ סמממחיל כעלס אס פמחיס ויכר וול עמקס מלא כעניינן לפרך אלה כעניי סוכוסו לפרך כרלס פל כעס סממחיל וסל עממחיל יוספ אכרי סעלו כני ישראל עממחיל קכדו ככסס וול כתיב אשר סעלה עמס. וסוד סמר רבי ינאי כל מי סממחיל כעמול וסונו גומרס קוכד סמחו וכויו: ענ"ל מייסודס, סמממחיל כעלס כי כעסו אס אסונו, יסכו פסרוס פל סמס ולכך כרכס סממחיל, סמר להס אנו סרונין אס אסונו וסממחיל כעמול כעלס כרך נלן ס', אלה לוי ועכרלו לסיממחיליס, וכתיב ויסמחו אסונו. וכל גמר סממחיל להיללו גממחי. וכל כתיב וסמס כס טיפ אסס יסודס וסר וסוין כיוו. לכך כעמחיל ארס

פירוש לתורה אלהים

(א) כל המצוה אלע קצות אשר אנכי מצוה סייס נואם איה געביט דיר היינט משמרון זאלם איהר היסקען

הַיּוֹם הַשְּׁמֵרֹן לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּחְיֶינָה
 וּרְבִיתֶם וּבִאתֶם וּירְשֶׁתֶם אֶת־
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע יְהוָה
 לְאֲבוֹתֵיכֶם: י וּזְכַרְתָּ אֶת־יְהוָה
 אֲשֶׁר הוֹדִיכָךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה
 אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לְמַעַן עֲנִתְךָ
 לְנַפְתְּךָ לְדַעַת אֶת־אֲשֶׁר בְּלִבְךָ
 הַתְּשֹׁמֵר מִצֻּוֹתָיו אִם־לֹא: י וַיַּעֲנֶךָ
 וַיִּרְעַבְךָ וַיֹּאכְלֶךָ אֶת־הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא־

קִמְּךָ לָךְ יוֹמָא דִּין
 תִּמְרוֹן לְמַעַבְדָּךְ דְּדִיל
 דְּתִחְיִין וְתִסְגִּין וְתַעֲלוֹן
 וְתִרְתַּחֲוִית אַרְעָא דִּיקְיִים
 יי לְאַבְהֵתְכוּן: י וְתִדְבַר
 ית קַד אַרְחָא דִּי בְּרַךְ
 יי אֱלֹהֶךָ דִּין אַרְבַּעַן
 שָׁנִין בַּמִּדְבָּרָא דְּדִיל
 לְעִנְיֹתְךָ וְלְנַפְתְּךָ
 לְמַדַּע ית דִּי בְּלִבְךָ
 תִּתְמַר בְּקִדְוָתְהוּ אִם־לֹא:
 י וַעֲנֶיךָ וַאֲכַלְתְּךָ וַאֲבִלְתְּךָ
 ית מִנָּא דִּי לֹא יִדְעִיתְךָ
 יִדְעִין אֲבִהֵתְךָ דְּדִיל
 תִּי אִימְךָ . כְּסוּפֹת מִן מַהֲדִינִין

בעל המורים

מצוהו קרי

רשב"ם

(ב) למען ענתך. זה ענינו [שלא היה לך פת במלך] וחיידך תלויים למרום בכל יום:

(ג) לנחיתים. ומשך לים (ב) וזכרת את כל סודך, לומר שזוכר דרך שכלנו בו אלוהים ומן עו גס אלה: (ג) ויכילך את סגן למען סודיך. מלמד שבטליתם סגן יתכן לכם דעם.

רש"י

הגומרה שנה' (יהשע כד) ואת עלמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממדבר קברו בשכם, והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלות אלף לפי שלא הספיק לגומרה וגמורה ישראל נקראת על שם: (ב) התשומר מצוהו. שלא מ

דעת וקנים מבעלי ההוספות

בניוס יגמור את כלם, לך כתיב כל המינס: (ב) וזכרת את כל סודך. אלנטייל קרי לומר את אשר לך לך למען כסף ויכב כעם שבקב"ם וזכור כל כדך אשר סולתך ולא סולתה לנשך וזכ: (ג) וינך בדרך. כד"ל פנים בדרך כתי קרי ימי: וינך. שלא נפן לך מוון אלף דבר יוב כיומו, וחסו רעבון. כמו שסח"ל אינו דומה מי שיש לו פת כסלו למי שפין לו: למען סודיך. כי לא על הנחם לבדו. ולא פשים בשמויך על הנחם וטל המצוות כי על כל מוון סי' ימים הסלם על כל מצוהו ומקיו יאלו עמיו ימים הסלם וסו יתנו לך מיום בעולם סוס ולמולם כסל:

לרין לנח"ה מ רכות עי"ו סנס כלשך ימים רכות בקומו יפכסלו דכל זכ כחוס כי פמנס ספרכסלם אשר עלד מויוו סלרין ספרכסלם כעס מייס ולין מכללו אלף פלחנס משל"כ בששכר כ"ח סמונו פוכן לפריו חמיד לולס נפן ללס סמן ארז"ל לחס שפ"ס טווינין עו שמוס יכלס שמול נמלסלם כפולמוס הפילוינס שורכס פמונוס

פרוש לתורת אלהים

לַעֲשׂוֹת צו קִטְרוֹן. רש"י שרייבך כל המצוה או
 טייבך רוא ואלקם רי נאנצע מצוה קטרו או דוא
 האקם אן גיהויגען אסצנה צו קטן ואלקמו זיא
 גיהויגען ווארום דיא מצוה ווערם אנרערש גיט
 גירופין גאר אויף דעם וואס ענגדיגט זיא לפנך דרום
 תחין וועט איהר לעבין ודיקנס אונ איהר וועט זיך
 קערין וקאנס אונ איהר וועט קוקען ויישקם אונ
 איהר וועט ירשגן את הרצן דאם לאנד אשר נשבע יי
 וואס נאם האם גישווארין לנאבותיכם צו אייערע
 עלקסרעין: (ב) וזכרת רוא ואלקם גיהויגען את

לַעֲשׂוֹת צו קִטְרוֹן דעם נאנצין וועג אשר חיליקה וואס ריין
 נאם האם ריין געפירט זיך אנגינס שנה שוין פערציג
 יאהר במדבר און דער פון בךר לפנך דרום ענהה צו
 פייניגען ריך לנטיחה צו פרוברין ריך לנח"ה צו ווישען
 את אשר בליבך וואס בייא דיר אין הארצין אויך
 ותשומר מצוהו אויב דוא וועקס הישקען וייגע
 מצות אם לא אונ אויב גיט: (ג) וינך אונ ער האם
 ריך גיפייניגט ווייעבך אונ ער האם ריך גיהויגען
 ויאביקה אונ ער האם ריך גיטאכט עסין את המן
 דעם מן אשר לא ידעת וואס רד האקם גיט געוואקסט

שעסס את כלם את המחיל כס יגמור אוסם וסמלס דכסיכ
 קרלל סי' מוזה את סי'א: מ רז"ל וזי כשילב כסיים אוסם
 ישמרו מצוהו ומקשר דס"ס דלכך מייס אוסם לדעת ונו' הסמור
 מצוהו כלומר שלא נמסו כו' וסוי כללו אמר לדעת סכסכר

שפתי חכמים

בל יחרעם האדם על הנהגת ה'

לנוח, וכן נקח לו שכל לנוח כליים חזקים לספחה סס מנחם
 פוטלי און בעמיס חזרי פסר וכסיס אשר לג"ח, וכן יוכל לספח
 בשכל סכלני אשר לו כל סמחולות ספרסיות אשר ככל אחד
 מהכתי"ה וכל סמחולות ספרסיות אשר ללס, וכמו שסח"ל
 אלמלא נחם חזקם לישאל למדנו לנימוס מחחול גזול עמנלס
 ופריות עיניס, רז"ל כי מדות ספרסיות אשר ככל"ה מנח"ה
 כלכ נקבלו בלו בלדס מזד שהוא וכליו וסמחולות כללס כו', מ"ס
 סססרין, ולכן כלשך חבר כ' גישרכל מכל ספתיס ססס סיני
 סמחולות ססכלות אשר כפין האדס ססכלות ללס ספין
 סלמור סססלס כפיו סוח ססנס ככל ססלמות אוקר מכל
 סמחולות אשר סכלו וסמחולות וכל עניניו סס כלליות וקר סחול
 סמליו סססלמות ססס וסלמלכו ססס מנח"ה מ"ס חסריס וסרכל ללס
 סססלמות ססס ספתיס כעס מייס ולין מכללו אלף פלחנס משל"כ בששכר כ"ח סמונו
 פוכן לפריו חמיד לולס נפן ללס סמן ארז"ל לחס שפ"ס טווינין עו שמוס יכלס שמול נמלסלם כפולמוס הפילוינס שורכס פמונוס

יְדַעַת וְלֹא יֵדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעַךָ כִּי לֹא עַל־הַתְּהִלָּה לְבָדוֹ יִחִיהַ הָאָדָם כִּי עַד־כִּרְמוּצָא פִּי־יְהוָה יִחִיהַ הָאָדָם: דְּשִׁמְרַתְךָ לֹא בְלָתָה מַעֲלִיךָ וְרַגְלָךָ לֹא בַצֵּקָה

בעל הטורים

הוֹדִיעַתְּךָ אֲרִי לֹא עַל הַחֵמָא בְּלַתְּהוֹדִיעַ מִתְקִינִים אֲנִישָׁא אֲרִי עַל כָּל אַפְקוֹת מִימְרָא מִן קָדָם יְיָ חַיֵּי אֲנִישָׁא: דְּכַסוּתְךָ לֹא אֲבָלִיאַת מְנַה וְכַסְפָּאנְךָ לֹא יְחִיפוּ

וכן בעל ה' הוא מומר (ע"ש י"ט) ומנן נחה להם להכבילים, והוא לא יחמה חוסם אלא למוכלי המן: על היחס: כ', דין, ויפדו יתקדשם על הלחם שבנות הקדמות הטובים עיון: יחיה האדם: ומכין ליה שמתקן לא בלחם, רמז לחם שלמנו שמומדין כלבשטים ק"ו: חמה: וזוהו כשחיה האדם שמתקן לא בלחם: (ד) ארבעים שנה. ומכין ליה וידעת עם לבקך: רמז פד מ' י"ט. לא קס ליה שרופה דרביה וכן אן כרעמיס לביסו. ולכדו יבין לכדו טוהה מ"ס וכן ג"כ בלכ כחמטט סנוף כמו מ"ס שפתיו חכמים

תנסהו ולא תהרהר אחריו: (ד) שמלתך לא בלחה. עניי כבוד היו שפים בכסותם ומגהלים אוחס כמין כלים מגוהלים ואף קטניהם כמו שהיו גדלים נ היה גדל לבושן עמשה ללבוש היה של חומט בגדל עמו: לא בצקה. לא נפחה ככלך כדרך הולכי יתף ס שרגליהם נפוחות:

מין נפחה קמיידי לא שהיו יחסי רגל כו'. ואין להקשות לפי ד"ל ח"י ה"י א"י זה בא ה"י להשיעונו דלא בלחה פעל טירושו מלי גח להבשעונו: פשיעה שלא בלק כיון שלא הלכין יתף. וזוהי ח"י זה בא ה"י להשיעונו דלא בלחה פעל רגלך: רגליהם. א"י ה"ס רגלך לא בלקס כדרך כל הולכי יתף לפי שכל בלחה פעל רגלך זה משום דנעקן לא בלחה פעל רגלך:

בל ירעם האדם על הנהגת ה'

והמדע אשר בזה יכבוש כל סדע"ה, כנש"ח כל שחט פסח כגליו נחמה סביבה שניתן בו יוסר מכל הב"ח אלא שד"י כולל כל מין שלחם ששפ"ד לישפלה עמר הסחורה אשר בה יכבוש הכל ויועיל לו שאר יוצרך לשום טרחם שפ"ד א"י ע"כ היות שיש להם מעלה נגד הב"ח כהנהגת הכליות מ"מ י"ש להם גם הסכון ט"ו"י כי יאערכו לערמות ויבטחו וי"ו הוא ענין פסוקים הללו שהורס להם מדע"ה מעלת עין החדש ככללו אשר להם שגרות כלליות ומעלות יבדלם בפטרות אשר הם וישיפו עוד משיב טרחהם ויבדוקים ה"ל לא יאערכו אח"י לשום טרחא אלא כנשי וזה החסיל ואמר תועלת ישראל הוה"ל כל הנהגה אשר אנכי מלך היום שממכון לשפות וגו'. כי עליכם מוסל כל הצאנז יוסר מכל מהלך החדש וזה יודע לךמה שפ"ד סתהקת כל הצאנז במדבר מוס החלו אם מלך המזון שיפול לב חסם נומר שלכ"ך יוסר טרחא עכל הב"ח הנה יוסיכך אח המן שהוא מזון הכללי וכמו טודסים בני ישראל על כל מין האדם, שכולם י"ש להם טרחא הצאנזים וישאלם לא יאערכו לשום טרחא, וז"ש נתן הוידעך כי לא על הלחם לבדו יאערכו אדם, כצאנז מההבדל ואלא לכו"ח נחם ולהעביר לו בכמה יגיעות, כי על כל מוצא פי ס' יחיה

אשר הם בזה הטובים והם כפשיטות בלי הכרעה כלל וכולל בו כל המזונות הפרכיים פעילה כשנתן מזון זה לישאל רח"ו מוס כ' ענינים: א) כי האדם הוא כולו לך מונס ג"כ כולו, ב) שפך מצול הכליות שפכה יאערכו למהרה להכבש מונס: לפי מונס סנה כפוחים דבוקים בס' אכלו את חס מזון הכללי בני שום י"ש כעולם, וחס מענין כלי ונלחמה ח"י מ' שנה במדבר וחס"י כנשוו הכומות לא כהרבה ולא כקצתם, וחס מזל הגלבוט שפ"ד גדל צאנזים עמח, רח"ו כל מ' שנה מע"ה גרדיס מונס"ס וסיו גדלים עמח, וחס מזל הבחיס נתן להם בחיס אשר לא כניחם וכרעמיס ויחיסו אשר לא נעמח כו'. וחס דומים בזה ונמ"ל חיס שכבס כל הב"ח ט"ס חכמותו ולקל לעבדיו לכל א"י: מ"י: א"י: חסם ולכדו כל נתן שום מדינה רק עמר לו חכמה סכל"ה אשר בה כבס כל סמדינות ולא רלס ליתן לבט שום מדינה כבדו ש"ד: דנו להסתכל במוחה החכמה שפ"ד לו כדי שפ"ד יכבוש כל הטולם וממון ה"ו הענין הזה שפ"ד ישראל להקלו וחס כדיו ומסר להם החורה אשר ט"י ח"ס ירכיבו לשום כרחה ומלמכס וכל צאנז פוחס חתה רגליו וכן נגמד סכ"ה שכל א"י"ש לו סהנס סמדינות וכלים פרכיים ומנין מהלך נתן סכלל

ליקוטים על התורה

וגו כ"י לא על תלקם לברו יתיה האדם וגו'. תקדוש ב"ה האם כשנאשפין דעם פקענש אנה מוס אנשפיה, אונ מיר נעחו אולי לאנן ווי דער פקענש עקם האם ער כ"ח אונ דיא נשפיה האלם יך אין איהם אונ ער לעבם אז ער וועט גיט עסין וועט ער שוואנד ווערין אונ וועט שפארדין קען זאל גיט מיניען זך דאס לעבין פון פקענש בעלשפייס נאר אויף דעם ברויט וואס דער פקענש עקם זאננס אויף די תורה אמילו דער גוף זאל נאר קיין ברויט עסין, אויב נאר דיא נשפיה לערונם תורה וואס דאס איז מוצא פי ח' דיא רייד וואס נאמם האם אירעם מיט זיין מיל קען אויך דער פקענש לעבין, ווי מיר נויטיגן משה ברויט און גינען אויף דעם ברויט סיני דריי קאהל צו פערציג פונע אונ האם קיין ברויט גינעבין קיין וואסער אעטרוקען אונ האם גילעבם, וענה מיר אז הקב"ה וויל דער פקענש זאל לעבין קען ער לעבין אז ברויט אויך:

וְלֹא יֵדְעוּן אֲבֹתֶיךָ אֹנֵן וְיֵדְעוּ עֲלֵקְשֵׁרֵיךָ הָאֲבִינֵן גִּיט נְעוּאָמְךָ לְמַעַן דְּרוּם הוֹדִיעַךָ צו קאכין וויקען דו"ך כִּי גִיט דו"ך דַּעם בְּרוּיט אַלִּינֵן יִחִיהַ הָאָדָם קִאָן אַמְעַנְשֵׁשׁ לְעֵבְרֵיךָ בִּי עַל כָּל גִּינְעַרְתָּ דוֹרְךָ אַעֵע זאכין וואס ווערט ארויס גינעט פון דעם מויל פון גאט ב"ה יתיה האדם קען אעענשש לעבין ברויט פון גאט זאכין וואס גאט נאמם הייקט קען וואל דער פון גינשפייזין ווערין ווערט טערט מען גינשפייזט: (ד) שפלה דיינע קליידער לא בלחה זענען גיט גינארין פאר פוילט פעליך פון דיר ורגלך לא בצקה אונ דיינע פיס זענען גיט גינארין גישוואלין נח

דנו ארבעין שנין : זה ארבעים שנה : וידעת עם לבבך פי כאשר ייסר איש את בנו יהוה אלהיה מיסרך : ושמרת את מצות יהוה אלהיה ללכת בדרךיו ויראה אתו :
 ח"א י כחט כ כחט כס :

בער המורים

סכוא באמנא ס"ב" (ס) מיסרך. מנין על ס"ב" לומר שסנשעס נולדס כמ' יום וסמורס נהנה כמ' יום ולס לא השמור סמורס סנהס כמ' יום מיסרך ונוטל מעך סמסרך סנולס כמ' יום : (ו) ללכת בדרךיו. כניפנ' ללמוד מורס : וליכס סמור. למס כי ס' ס' ללכת מניןך אל לרן טובס ולא סיסס כמ' טובס :

בל יתרעם הארם על הנגהת ה'

סלסס, כי סקכ"ס ויכל לסוליס מוון כזמרי סיו ססלסס יחיס ממנו כלי סוס מוכס ויניסס, ולס מעל סנגדיס סכך כולס סמלךך לא כלסס מעלך סלבוטסס גדל עמכס, וגס כוס לא סיס לכס סוס עוכס, ולס מעל סיסכ סכע"ח ויכלו לילך סמיר כנגליסס וליסס עיסס סכך כולס כי גס סלסס וינלך לא כלכס, וכיון סלסס סכסס לנעס עלי סחיךך על כל סמליסות סכפולס ולסס סכליס כלס לזסס סכסלוסי וסמכר על מצות ס' אלסרך לך כח לעסוס מיל

ליקושים על התורה

ות וידעת עם לבבך וגו'. דו פיס דיין תארך וויסיין. פנין קען דאס קיינעם גיט ואנין, גאר דו אליין וויסיט ביי דיר אין דיין תארך דיא שפראך ויאס חקביה האם דיר גישפראכט גי גיט גינען ויענין זאקמה צו זעקסן אין דיר, ווי איינער פוהט זאקמה צו אפעקטש ויאס האם אים זעלעך גיטארן גאר דאס שפראכין דיר איז גינען וויא אפאטער שפראכט גיין וזון ויאס ער פיינט גאר דיין בעסערונג, מיט די לינקע האנד שטויסט ער איהם אונט פון זיך, ער וויינט איך אים אפנים מיט בעס אונ מיט די רעכטע האנד דערנינגר סעקט ער איהם, ער אליין גיט אים גיט פסין פון דעקסערען זייקט ער אים פסין דורך אפערעין פעקטש דער וזון זאל גיט וויסען אז דאס פסין סקטס אים פון זיין פאטער אזוי האם חקביה פיס אייך איך גיטארן, זענעך בנדיבך, ער האם דיר געפייניגט אונ געהונגערט אונ האט דיר גיגעבן פסין פון חקביה וויל גאר פון דיר דו זאלסט היסען זיינע מצות, אונ זאלסט גיין אין זיינע ויענין אונ זאלסט מיראן האבן פאר אים :

פירוש לתורת אלהים

ארבעים שנה אצונך איז שוין פערציג יאהר. רש"י שרייבט די עניני כבוד האבין די קליידער פון די ישראל גיירייניגט גלייך ווי זיי וואלטן גינאשין גינאויאן אלע טאג אונ איך וויא דיא קלייע קינדער זענען גינאקסין האבין דיא קליידער מיט זייא איך גינאקסין אזוי וויא דאס קלייד פון דעם חוקט נאקטס אויך מיט איהם : (ח) וידעת עם לבבך אונ דוא זאלסט וויסען אין דיין תארצין כי אזוי ווי אפאטער שפראכט זיין קינד אזויא איך זי פוהט גאט דיין גאט דיר שפראכין : (ו) ושמרת אונ דוא זאלסט היסען את די מצות פון דיין גאט ללכת צו גיין בדרךיו אין זיינע ויענין וליקח איתו אונ צופארקמין יך פאר איהם :

כביאים ישעיה סט

תרגום

לחשיך מנ"ה ח"א צבאות נפש צב צבא צבאו צבאות רחיהוה נשמה דנצה ארני נשמה דתרו יתון חיה יחיה דנצה יהוה חיה יחיה דתרו אלשם בן שבעשתי :

א אכסי שמיא בדרבנא א ארביש שמים קדרות ושק אשים פסותם : ב אדני וקסמא אשוי כסותהון : ב וי אלהים יסב לי לשון דמלפין יהוה נתן לי לשון למודים לדעת לעות את ייעה דהוועא לאלפא לצדקיא דמשלהן לפתגמי אויחא חוקמא בכו בצפר בצפר מקרים לשלחא נביאיה רש"י

מצודת דוד

(א) אלביש שמים. שרי העכו"ס ש"מ כשאני כא ליפרע מהס : (ב) לדעת לעות. לקבוע עמים : את יעף

דעס פירוש עברי מיישט געפינט מען בייא דער הפסוקה פון דער וואך.

מאים ותפתחו אודני חייבני
 ויבקעו אודני: ג' ו' אלהים
 שלחני לאחנבאה ונאמ לא
 סרביית לאחורא לא
 אסתהרות: ד גבי יהבית
 לסתו ולסתו למרסן אפי לא
 סקרות מאחנבנעו נרוק: ה' ו'
 אלהים סעיד לי על פו לא
 אחנבנעיה על פו שויהי אפי
 סקופין סמנרא וינענא אפי

דבר יעיר | בפקר בפקר יעיר לי און לשמע
 בלמודים: ג' אדני יהוה פתח לי און ואנכי לא
 מריתי אחור לא נסוגתי: י גוי נתתי למכים ולחתי
 למרמים פני לא הסתרתי מפלמות ורק: ה' ואדני יהוה
 יעזר לי ער--כן לא נבקמתי ער--כן שמתי פני
 בחלמיש נאדע פירלא אבוש: י קרוב מצדיקי מי
 יריב אתי נעמדה יחד מי-געל משפטי יגש אמי:

לא אנהיה: י קריבא וכותי מן דין עמי נקום פתחא מן געל דיני והקרב ליהוי:
 מצורת דוד

רשי

דבר . ליעסיס ונחמיס לד"ת: לשמוע כלמודים .
 כחטפט הלימודים: (ג) לא מריתי . מליך כשלימותי:
 (ד) גוי . נוסי: למרמים . לחולשים שערי זקני:
 (ה) יעור לי . אס יקומ עלי: (ו) קרוב מצדיקי .
 הקצ"ל קרוב לי לזכותי כדיו:

למד לפי טעם וזמנו את סתכל לשמוע דבר ס' כאלס סימך
 סתכל למים: יעיר בפקר . בכל בקר סיה מעורר סופי ללכה
 לנבואה: יעיר לי און . סיה מעורר סופי לשמוע סבנאס כדכך
 סכב סמעורר סופי סתלמודים לשמוע סמכו: (ג) סתח לי און .
 לשמוע דברו סתמר סח פי סתלח (נפיל ו): לא מריתי .
 לא סרכתי מלכס: סמוכ וגוי' . לא מריתי לאחור למאן כדכר
 וסוא כסול כמ"ט: (ד) גוי נחתי למכים . מעסתי נופי למעים .
 כ"ל לא מעסתי ללכה פתחא סן יכויו . מעסתי למי למרמים סערוכי: ספי לא סספסתי . כ"ל לא מעסתי
 ללכה פתחא סן יכנעוני ויכרוני ספני: (ה) יעור לי . כ"ל קרוב סיה סדכ סיכלמי סופי . אכל ס' סורר לי לכן לא כנלמתי: סל
 כן ספתי פני . כ"ל פני סוי לחתי סה' סורר לי לום ספתי ספי כנלמתי לדבר קסום וסדע סול אנוס לדי כוסס: (ו) קרוב
 מצדיקי . ס' סעלדיק ספני סוא קרוב אלי לכן פי סרולס לכיב עמדי נעמדה יחד אלי וסוא כנעמר ססס כודלי לא יוכל
 לי: מי כעל נעספתי . פי סרולס כנול ספי כעסעס יגש אלי , וסוא כסול:

כתובים תהלים צד

לחשף מיסוד ומלכות ד"א שיון דלת יוד נפש שיון שיון דלת שיון דלת יוד רוח יאהרונה נשמת ריסרא אר
 ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וז הו חיה יחידה ריסור יהנה חיה יחידה
 דמלכות אל שם ב"ן שבעשתי:

א ויאמרו לא יראה יהוה ולא יבין אלהי יעקב: ב פיננו
 בערים בעם ובסילים קתי תשפיקנו: ג הנטע און הלא
 ישמע אם-יעיר עין הלא יביט: ד היסר גוים הלא יוכיח
 המלמד אדם דעת: ה יהוה ידע מחשבות אדם כי תמה
 הלב: ו אשרי הגבר אשר-תפטרנו יה וסתרתה תלמדנו:
 אסתכל באריותא: ד האפשר ריבא אריותא לעמיה וכד יחבנו הלא ותנחחו הלא וי אליה לאדם
 קרואי מנרעא: ה קדם וי ידעוין מחשבת בני נשא ארום הינון קמא: ו סב לגברא די תכסניניה
 יה ומן אריותה תאליפניה:

א ויאמרו לא יראה יהוה ולא יבין אלהי יעקב: ב פיננו
 בערים בעם ובסילים קתי תשפיקנו: ג הנטע און הלא
 ישמע אם-יעיר עין הלא יביט: ד היסר גוים הלא יוכיח
 המלמד אדם דעת: ה יהוה ידע מחשבות אדם כי תמה
 הלב: ו אשרי הגבר אשר-תפטרנו יה וסתרתה תלמדנו:
 אסתכל באריותא: ד האפשר ריבא אריותא לעמיה וכד יחבנו הלא ותנחחו הלא וי אליה לאדם
 קרואי מנרעא: ה קדם וי ידעוין מחשבת בני נשא ארום הינון קמא: ו סב לגברא די תכסניניה
 יה ומן אריותה תאליפניה:

רשי

(ב) בוערים בעם . שופים מן העמים: (ג) הנוטע .
 הקב"ה שטוט חוון שחל לא ישמע לעקח עמו:
 (ד) הלא יוכיח . יסר לחכם על כן: (ו) אשרי הגבר .
 הס הנדיקים המעונים תחת ידכם ובלבד שיעסקו בחורבה:
 עופסא יתינ מעסכס ונלמיס סוכה יוכיח: (ס) כי ססס סכל .
 אשכי לסלדיקים סמנמיס ססס יודכס אכר ס'
 כ"ל כוס סולס און לשמוע אס דברי סמרוס:

מצורת דוד
 (ב) ולא יבין . אינו חכם לב לסתורן כעספסיס: (כ) דינו .
 אדם ספויסיס כעסס סמו לב לסתין: (ג) סיסע . סול
 גורלי סיסע סכס יכס סח סכס ספסס ספסע נעלמס
 סחסי סיי כול סולון כלי ספסע: אס יכר סין . אס אענס סול
 יולר סין סול כידלי לא נעלמס עמנו ספסס סלסול: (ד) סיוסר .
 ספויסכ אס סגויס כעסול וכססלס סול יוכיח לחכס אף אס
 אסס סרביס: ססלנד . סול כוס סמננד לודס-דעמס וכסכסס
 סול ספסס לסכל סחשכ יוסי אן כן כרסס מועסע: (ו) אשכי לסלדיקים סמנמיס ססס יודכס אכר ס'
 כוס ספויסרו מל יודכס וכס פלנד סופמו סמורסו . כ"ל כוס סולס און לשמוע אס דברי סמרוס:

פירוש עברי מיישם

(א) ויאמרו לא יראה יה ולא יבין אלהי יעקב און ד"א
 רשעים ואנני נאמ נעהם נאר גים נואם
 סיר סוהעון . דער נאמ פון יעקב פאר-שמיים נאר
 גים נואם סיר סוהעון: (ב) ביי בוערים בעם איהר
 נארעשע קענמשיין פון פאלק . פאר וואס זאלט
 איהר גים פארשמיין וכסלים ספי משכיל איהר

השוכר את הפועל לעשות עמו בין נסך להירוק
מכלי אל כלי או להוליך חזיות ממקום למקום
ואפי' כחמס יינם : שברו אסור . קנס שקימו חכמים
בין נסך וכחמס יינם (ה) : שברו מותר . והיון שאמר
ליה כל חזיות וחזיות כפרוטה
(ב) אבל אם אמר ליה העבר
לי מלה חזיות כמלה
פרוטות וכמלה חזיות אחת
של יין נסך בניהם שכרו
אסור (ג) : השוכר את
החמור שכרו אסור . והא
מתלי קנס ליה חמס סיפא
ויפאח אחת לאחמשתין אף
ע"ג דהשוכר את החמור
לרכוב עליו סתמא שכרה כמי להיקח לגיבו של יין
וכרו אסור קמ"ל (ד) :

[6] השוכר כו' . מכוס ששכר יבכאל , רש"י : (6) ומשום
חובלת דין נסך קימו ע"ג דכשביעית לא קימו פוטל
דלא קימי אנריס : (3) ובהיות שביעית של יין נסך אלא כגון
על שכר וספי' ששכר ליה סעכר לי חזיות של יין נסך (פי' אף
ע"ס ששכרם שכרו סודיטו סעכלל סמללס ח"כס חכיס של יין
נסך) שכרו מותר ומכ"ל שדי
פרוטס לנסכל ע"ג לא שקיל
גור חזית וס"ק משתי דנסכל
לא ש"ך שכר סהוא חכיס
כסדי ח"ק דכל חזיל קיין
אנרל כחמס נקסס : (1) דכל
כש"ל אטכריכו לנסכל לא
יסבי ליה מירי סלק אנרל ש"ך
כיס , כש"ל . דכויס אנרל אכל
חזיל וחדל יסי , סרמכ"ס .
ואפי' לא סודיטו סעכס
וסכריכו אלא גאכל סמ"כ ,
ומכ"ל : (7) דכוי דלי לא
עסיבי ליה לא מלי ס"ל , כתי לי
אנרל דלניס ס"ל סכנ לא
ומזונתיו עליה סמ"ח דכוי כאלו שכרה מעיקרל להביא עליה יין נסך ושכרו אסור קמ"ל (ד) :

קשרה טיין אינ פאר דיא צעהן פֿעקער נֿקח זאל
צד נאר גיט זעקן . אָבער אז דער עובר גלזלים
האט גינאָמט צום יוד צד זאל פֿראַגין דיאָנערט
פֿעקער טיין פאר דיאָנערט פֿאָקעס . אונ צווישען
דיא דיאָנערט פֿעקער איז גיווען אָפֿילו נאר איין
פאס זין נֿקח סאר גיט דער יוד זעקען שֿכר פאר
אלע דיאָנערט פֿעקער , האט צד זעאָרפֿעס אויפֿ
זיקט השֿכר את הַחמור להביא עליה זין נֿקח אויב א
עובר גלזלים דינגט אַזויזיל בייא אידוין ער זאל
פֿראַגין אויף איהם זין נֿקח שֿכר אסר סאר גיט
דער יוד הנֿאה האבין פון דעם זעלם וואס ער
זעקט פאר זין אַזויזיל אַרבעט שֿכר ליצב זעקען
על פי שהיה העבֿד אֵילים לגיבו עליה שֿכר מותר זעקער
אז דער עובר גלזלים האט גירודגען דעם אַזויזיל
פון דעם יוד ער זאל בייטין אויף איהם , אָפֿילו
דער עובר גלזלים האט גילינגט אויף דעם אַזויזיל
אָקריגעל זין נֿקח , פון דעקסנוענין קענ דער יוד
הנֿאה האבין פון דעם זעלם וואס ער זעקט פאר
זיין אַזויזילס אַרבעט וועיין כדעביז ותיים חז"ל : ב זין
נֿקח שֿנפל על גבי עבדים אויב זין נֿקח איז ארויף
גינאָקען גינאָרין אויף וויינפֿרויבין ויהי וכן סתרות
זאל קען אָפ טאשין דיא וויינפֿרויבין מיט
קאלמע

פירוש ע"מ
זעוהו הלא גיט זענוים קען דאך גאט אויף זעהן :
(ה) חז"ל גיט אז גאט האט ביו איצט נישטפֿראַקט
פֿעקער וואס האבין צו איהם זענוינדיגט הלא
יבדו וועט ער דאך איהן אויף שפֿראַפֿין הפֿיכד
אז דשה הקב"ה וואס ער לערנט וויקענשאַפֿט
צו אַלע קענשאַפֿין : (ח) ח' יבדו פֿרשית אָדם כי הפֿה

פירוש ע"מ
זעוהו הלא גיט זענוים קען דאך גאט אויף זעהן :
(ה) חז"ל גיט אז גאט האט ביו איצט נישטפֿראַקט
פֿעקער וואס האבין צו איהם זענוינדיגט הלא
יבדו וועט ער דאך איהן אויף שפֿראַפֿין הפֿיכד
אז דשה הקב"ה וואס ער לערנט וויקענשאַפֿט
צו אַלע קענשאַפֿין : (ח) ח' יבדו פֿרשית אָדם כי הפֿה

ב ידיחם במים. לוגיס: מעשה בביתוהם בן
 קונין. (ה) מהני' חסורא מהסרא והכי קתני אס נותן טעם
 לגרוה מותר ומעשה נמי בכייתום בן זונין שהיה מביח
 נגוררות בספינה ונשתברה הכית של יין נסך על גביהן
 וכן מעשה לפני חכמים
 והתירוס: כל שהוא
 בהנאתו בנ"מ. שאלה
 הנהה מעטמו של איסור:
 כל שאין בהנאתו בנ"מ
 שאינו הנהה כעטמו של
 איסור: כגון חומץ. של
 שופל בתוך
 גריסין. של הימה. ונתן
 טעם לפנס הוא הוא סביח
 הגריסין רוחמין כשעה

[ב] מותרות. ואם היו מבוקעות אמרות (ה) נפל
 ע"ג תאנים או על גבי תמרים, אם יש בהם בנותן
 מעם אסור. מעשה בביתוהם בן זונין שהביא
 נגוררות בספינה ונשתברה הכית של יין נסך
 ונפל על גביהן ושאל לחבמים והתירוס. זה
 הכלל כל שבהנאתו בנותן מעם אסור כל שאין
 בהנאתו בנותן מעם [ג] מותר. כגון חומץ שנפל
 על גבי גריסין: ג עכו"ם שהיה [ד] מעביר עם
 ישראל כדי יין ממקום למקום. אם היה בחזקת
 המשתמר מותר. אם הוריע שהוא מפליג כדי

שנפל כהם החומץ שאז פוגם בהם לחלה ועד סוף. וד'
 מיני נותני טעם הם, יש טעם משביח מחלה ועד סוף
 כגון היין הנכשיל של כשר או של גרים וזה אסור איסור
 דלמי, ויש טעם פוגם מחלה ועד סוף כגון שמנונית
 הדגים, ויש הכשר בדבש (ו) וזה מותר לכתחלה, ויש פוגם
 מחלה ומשביח כדבש כגון הדבש ביין שהוא פוגם בו
 לשעתא וכשיטהה בו עד שיפסם עליו כח היין נותן בו הדבש
 ריח וטעם, ויש משביח בתחלה ולכסוף פוגם כגון שומן
 שנכנס בו משבח ואח"כ כגם (ז) וחלו השנים אסורים מספק
 רוחמין הרי הם אסורים מספק כגריסין מקדיח ומשביח וטע"פ
 כשמתרחין אח"כ פוגם טעמו ויש משביח
 ולכסוף פוגם ואסור: ג אם היה בחזקת המשתמר. כ"ו
 אפי' מפליג מיל דעכו"ם מירתח לאומה תהי' ישראל וחי' לי:
 אם הוריעו שהוא מפליג. ומתחלק ממש
 והכית סחומות הם: כדי שישלחם. אם עהה כדי שיקוב העכו"ם
 נקב כמנפות הכיית ויחזור וישתום הקבב ויכניס

שכרה לכה. למלא: [ג] מותרות. כיבוסלמי מפסד דמיורי כענינים
 המהזכרים להשכיל אבל אם ניטל המוקן היו כמאוקעות מפסי
 קבב כשנשאר בזכנו. מוס': (ה) ל"ג כס"ה דלוי גריסין ה"ל ח"ע
 וס"ק אבל כמאנים יבשים ניתן טעם לפנס סוף: [ג] מותר.
 כעגלה יספין לים מקלס: (ו) מי' במשקס סלמס מעיטס
 (דללו סדכס סלמו משביח
 ככסר): (ז) חיוסג לי דמס
 עיני' ז' למשביח ולכסוף פוגם
 דלל חזק' חלל על סדכס כסכס'
 ספרכו משביח ולכסוף פוגם
 ונכד י' ל' סלמס סלמסל סוף
 עפי' ככתחלה מערכו סיס
 משכח כו' אבל ככלי שאינס
 כ"ו ככר פגוס סוףס ונעלל
 סוףס ספערובות פוגם מחלה
 ועד סוף סוף כו' הנסרס
 דמסוס גזירס אטו כ"י אסור
 אכל מעיטס עלמו סלמס מעיט
 סוףס: [ד] מעביר מי. מיורי

הקאה פון דעם פעם, דער יין נקח מאכט קאליע
 דעם טעם פון די פרי, קעג קען עסין די פרי גיין
 חפץ שפאל על גבי גריסין אויב וויין עסיג פון יין נקח
 איז ארויף גינאנען ארויף הייעע ארבעס
 גיקאכטע, קעג קען ווי עסין, ווייל די עסיג מאכט
 קאליע דיא ארבעס: ג עינים שעה פגביר עם ישראל
 גיין ספקים נקחים אויב אעקבד פוככים האמ
 גיהאלפין דעם יודין טראגין פעקער וויין פון איין
 ארט צום אנדערין ארט. און דיא פעקער זענען
 גינען פאר מאכט אם היה בחזקת המשתמר סוף אויב
 דער עובר גלולים איז געהיט גינאנען פון דעם
 יודין ער זאל גיט אן ריקען דיא פאם אינגווייניג,
 אפילו דער יוד איז גינאנען פון ווייטין און אפילו
 דער יוד איז עקגען גינאנען און האט גינאנען
 עטליכע שעה, ווייל דער עויג יוד איז רעב יוד
 היט אים ער און גיט אן ריקען די פאם אינגווייניג.
 האט דער עובר גלולים מריא און צו ריקען, פאקער
 פלוצלונג נועם דער יוד און קאמען און נועם אים
 מקעפיין ער ריקט און, דריבער קעג קען מרינען
 די וויין, דאס איז נאר אז דער עובר גלולים האט
 גיט גיוואוקט אז דער יוד גייט אנטעק פון אים ארויף
 עטליכע שעה אם הידי' שהיא מפליג אקער אז דער
 יוד האט גיואנמט צום עובר גלולים אז ער דער
 ווייטערט יוד פון אים, אויב דער יוד האט גינאנמט

קאליע וואקער און קען קעג זיין, עסין ואם היי
 פקועות אויב דיא ווייטערט זענען גינען צוא
 שפאלטין אסרות קאר קען זיין גיט עסין, ווייל
 דיא יין נקח איז אריין גינאנען אין דיא ווייניג
 פרויבין נפל על גבי תאנים און על גבי גריסין אויב עם
 איז ארויף גינאנען גינאנען יין נקח אויף פייגען
 אקער אויף טייטלען אם יש בהם גינתו פסם אסר
 אויב דיא יין נקח גיט אריין אמעם אין די פייגין
 אקער אין די טייטלען, קאר קען זיין גיט עסין,
 און אויב די יין נקח מאכט קאליע דעם טעם פון
 די פרי, קעג קען עסין די פרי מעשה גבייתום בן זונין
 שהבי' נגוררות בספינה בביתוהם בן זונין האט גיקאכט
 אין אשיף געטרקענשע פייגין ונשתרה הכית של יין
 נקח און אפאם פון יין נקח איז צו גראכין גינאנען
 זיפל על גביהן און די יין נקח איז ארויף גינאנען גי
 נוארין אויף דיא געטרקענשע פייגין ושאל לחכמים
 והתירוס האם ער גיטרקענמ דיא חכמים האבין זיין
 גינאנמ קען קעג עסין די פייגין, ווייל די יין נקח
 מאכט קאליע די געטרקענשע פייגין ז' חבלל דאס
 איז דער קבלל קל שגתנאטי גינתו פסם אסר אויב דיא
 יין נקח גיט אריין אמעם אין אפרי און קען האמ
 הקאה פון דעם טעם, קאר קען גיט עסין די פרי
 גי שאין גינאנמ גינתו פסם סוף און אויב די יין נקח
 גיט גיט אריין אמעם אין אפרי און קען האמ גיט

הסתימה אסור (ט): ישתום, יפתח, כמו שחוס העין טעונו-יפתחה: רשב"ג אומר, אינו אסור אלא אם שהיה כדו שיפתח. את כל מנוסת הכנית (י): ויגוף, ויעשה מנוסת אחרת: והגיבור, ותננך ותיבש אכל לקיפת חור במנוסת של חכית לא חששו משום דמנכר מלחא ודוקא במנוסת של סיד הוא דפליגי רבנן עליה דרשב"ג וקיימי לפתיחת נקב משום דלא מ'ינכר שהסיד לבן אינו ניכר, בין הדש לבין (יא) אכל מנוסת קטט מודו רבנן לרשב"ג דלא מתסר היין עד שיטהה כדו שיפתח המנוסת כלה ויגוף ותינוב, והלכה כרשב"ג: ד' המניח יינוב בקרון

עליו פתאום שלא יכלה וטחיו"ט: (ט) וז"ל הכ"ט והוהו"ט שסוף מעלני פ"י כ"ג דטעו"ט נכסו או ט"ל סקוק יש נאמס הפלגה כדו שיפתח ויסחוס ויגוב אכל אם אין בלוחה הפלגה כדו שיפתח כ"י אפי"י סהה זמן ערוכה עומד דכלל ענין בלחה כדו דלמח אחי הפלגה ומי ליה: (י) ואי חששו לטעו"ט טלג פשכר כולה

דכ"י: (יא) ורשב"ג כ"ל כדו דלמטעל לא ידע לפי שלמעשה יצרכו סבוב"ס וסבוא סבובו למעט מיהא וידיע דלמס לא יוכל סבובו נזמרו וכשיפתח יכחיל את סבוב"ס ויכא עתחוס איהו סתימה ורשב"ג כ"י דלמטעל לא ידע ליה לא מסק סתימה דלמ"י ומי ליה פ"י ע"י זמני דהניס (פתיחא) הכ"ט מנכר כמעשה), ר"ש: [ס] וז"ל כו'. כל סיום כלו, ה"ע:

או בספינה. עם עכו"ס: בקפנוריא. כדרך קרה סכסכס כשער זה וילא כשער סכסכו: ורחץ. במרחץ: מורה. לכיון דעכו"ס לא ידע דסהה מרחת ולא נגע. ואשמענין במתני' פלוגתא דר"ש ורבנן בהנך תלחה כבי דלא תני עכו"ס סהיה מעביר כדו יין ה"א תסס מרחת העכו"ס דסכר השתא אחא חזי לי אכל כספינה וקרנן מפליגי ליה לספינתיה ועביר מלי דכשי ולא מרחת ואי תנא ספינה וקרנן ולא תני המניח עכו"ס כחננתו ה"א

אזוי לאנג כדו שיפתח ויסחוס ויגוב או דער עובר גדולים זאל קענען מאכין אלאך אין די שפונד פון פאס, ער זאל עפענען אביסיל די שפונד, אונ ער זאל צוריק פאר מאכין אזויא וויא עם איז גינען אונ באקלעבין פון אויבין, אונ עם זאל פארמירן קונט ווערן, קען זאל גיט דער קענען, סאר קען גיט טרינקען דיא גיין, רבן שמעון בן גליאל זאגט עם איז אנדערש גיין, און סאר סירדן ער זאל זאמען אזוי לאנג כדו שיפתח ויגוף ותינוב דער עובר גדולים זאל קענען עפענען ארויס קעמען דעם נאנצן שפונד, נאונ וייל דער שפונד ווערט צו קראכין ווען קען געקמט אים ארויס פון פאס זאל ער קענען מאכין אנדעם שפונד, אונ באקלעבין פון אויבין, אונ עם זאל פאר טרינקונט ווערן אז קען זאל נאר גיט דער קענען, אויב דער יוד האט אזוי לאנג גינאקמט, איז די וויין אסור ויעין בהרע"ב והי"ט והי"ז: ד' תפנים ינו בקרון או בפניה איד האט גינאקמט ויין מירן אין אנואני אנדער אין אשיר, אונ אזענד גדולים איז אויך גינען אין דעם וואגין אנדער אין די שיף ונחף לו בהנהיגא אונ דר יוד איז גינאנען דורך אשקאלע ווען, אונ די פור אדר די שיף וייל זייא האבין גיט געקענט גיין דורך דיא שקאלע ווען, זענען זיי גינאנען דורך די פרייטע ווען מיט דעם עובר גדולים צו זאמען ונח"ל ויג"ט לפדיה אונ דורך, דיא שקאלע ווען איז ער צריין גינאנען אין שקאט ונח"ל אונ ער האט זיך דארט גינאנען אין אקאר, אונ איז גינאנען צוריק צום וואגין אנדער צו די שיף סוד קען ער טרינקען די וויין, וייל דער עובר גדולים האט גיט גינאנען וואו דער יוד איז, האט ער מורא גיהאט אן צו רינען דיא וויין קאמער וועט דער יוד אנקוקען

פלוצאלונג ואם הודיעו שהיא מפליג אקער או דער יוד האט גינאנט צום עובר גדולים או ער דער וויין קערט זיך פון אים, אויב דער יוד האט גינאקמט אזוי לאנג כדו שיפתח ויסחוס ויגוב או דער פותי זאל קענען מאכין אלאך אין די שפונד פון פאס, ער זאל עפענען אביסיל דיא שפונד, אונ ער זאל צוריק פאר מאכין אזויא וויא עם איז גינען, אונ באקלעבין פון אויבין, אונ עם זאל פאר טרינקונט ווערן קען זאל גיט דער קענען, סאר קען גיט טרינקען די וויין, רבן שמעון בן גליאל זאגט עם איז אנדערש גיט אסור סירדן ער זאל זאמען אזוי לאנג כדו שיפתח את תבנית ויגוף ותינוב דער פותי זאל קענען עפענען די פאס, ארויס געמען דעם נאנצן שפונד, אונ ער זאל מאכין אנדעם שפונד, אונ באקלעבין פון אויבין, אונ עם זאל פאר טרינקונט ווערן קען זאל נאר גיט דער קענען, אויב דער יוד האט אזויא לאנג גינאקמט, איז ריא וויין אסור תבנית עכ"ס בתנית אויב איד לאנט איין עובר גדולים אין ויין קראס, אונ אין קראס איז דא צו פאר קויפן וויין אף על פי שהיא יוצא ויג"ט אפילו דער יוד איז נישא דעם נאנצן סאר אין קראס נאר ער גיט ארויס אונ קאמט אונ סייט קען מעג קען טרינקען די וויין, ווארום דער פותי האט מורא אן צו רינען די וויין, מאמער וועט דער יוד אן קוקען פלוצאלונג ואם הודיעו שהיא מפליג אקער אז דער יוד האט גינאנט צום פותי או ער דער ווייטקערט זיך פון איהם, אויב דער יוד האט גינאקמט אזויא לאנג כדו שיפתח ויסחוס ויגוב דער עובר גדולים זאל קענען מאכין אלאך אין דיא שפונד פון פאס, ער זאל עפענען אביסיל דיא שפונד אונ ער זאל צוריק פאר מאכין אזוי וויא

אזוי לאנג כדו שיפתח ויסחוס ויגוב או דער עובר גדולים זאל קענען מאכין אלאך אין די שפונד פון פאס, ער זאל עפענען אביסיל די שפונד, אונ ער זאל צוריק פאר מאכין אזויא וויא עם איז גינען אונ באקלעבין פון אויבין, אונ עם זאל פארמירן קונט ווערן, קען זאל גיט דער קענען, סאר קען גיט טרינקען דיא גיין, רבן שמעון בן גליאל זאגט עם איז אנדערש גיין, אונ סאר סירדן ער זאל זאמען אזוי לאנג כדו שיפתח ויגוף ותינוב דער עובר גדולים זאל קענען עפענען ארויס קעמען דעם נאנצן שפונד, נאונ וייל דער שפונד ווערט צו קראכין ווען קען געקמט אים ארויס פון פאס זאל ער קענען מאכין אנדעם שפונד, אונ באקלעבין פון אויבין, אונ עם זאל פאר טרינקונט ווערן אז קען זאל נאר גיט דער קענען, אויב דער יוד האט אזוי לאנג גינאקמט, איז די וויין אסור ויעין בהרע"ב והי"ט והי"ז: ד' תפנים ינו בקרון או בפניה איד האט גינאקמט ויין מירן אין אנואני אנדער אין אשיר, אונ אזענד גדולים איז אויך גינען אין דעם וואגין אנדער אין די שיף ונחף לו בהנהיגא אונ דר יוד איז גינאנען דורך אשקאלע ווען, אונ די פור אדר די שיף וייל זייא האבין גיט געקענט גיין דורך דיא שקאלע ווען, זענען זיי גינאנען דורך די פרייטע ווען מיט דעם עובר גדולים צו זאמען ונח"ל ויג"ט לפדיה אונ דורך, דיא שקאלע ווען איז ער צריין גינאנען אין שקאט ונח"ל אונ ער האט זיך דארט גינאנען אין אקאר, אונ איז גינאנען צוריק צום וואגין אנדער צו די שיף סוד קען ער טרינקען די וויין, וייל דער עובר גדולים האט גיט גינאנען וואו דער יוד איז, האט ער מורא גיהאט אן צו רינען דיא וויין קאמער וועט דער יוד אנקוקען

[ו] ולגינה כו'. והם פתוחות דומים דשכל פסלתן, כה"פ
 ויטוי"ט: [ז] פתוחות כו'. כיון שסס פתוחות כ"ו לרש"י
 ט"ל פתוחים שכל פתוחים לא חזרו לפותחם שפלי לבינה חס
 עליוס ויטוי דוקא פתוחות כמנחהם של טיע אבי: כה"ק
 על ט: ע"ן פתוחות דמי וכו' מביד לטקא לט עשוס ליביח
 ללל אולחט דפנתח, כה"ג:
 [ח] מוכיחוס. ויטוי דוקא
 כפתוחות מתחלת לכל פתוחות
 שפתוחות חייטין לטו, כה"ג:

גמליאל אומר כרי שיפתח ויגוף ותיגוב: ה' היה
 אוכל עמו על השלחן והניח לגינה על השלחן
 [ו] ולגינה על הדולבקי והגיהו ויצא, מה שעל
 השלחן אסור, ומה שעל הדולבקי מותר. ואם א"ל הו' מוג ושותה אף
 מה שעל הדולבקי אסור. חביות פתוחות אסורות [ז] פתוחות כרי שיפתח
 ויגוף ותיגוב: ו' בלשת עכו"ם שנכנסה לעיר בשעת שלום. חביות
 פתוחות אסורות. פתוחות [ח] פתוחות. בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות.
 לפי שאין פנאי לנסך: ז' אומנין ישראלים ששלח להם עכו"ם חביות של
 יין נכך בשכרן מותרין לומר לו תן לנו את דמיה. ואם משכנסה לרשותן
 פתוחות חביות שתינו טס: כרי שיפתח ויסתום ותיגוב. סתם כרש"ב דלכמא כותיה:
 ו' בלשת. היל שמחשין וחותרין הכמים, תרגום ויחפס וכלס: ז' תן לנו את דמיה. דכא לא קנו וואל

בספיה וקרון מרתת דסכר ללמח באורחא אחריתא אזיל
 וקלי מרד אחר וחזיא לי אכל במניה עכו"ם בתתוה דאיכא
 למימר אחר ליה לבכח ועבד כל דבעי אימח לא לריכא,
 ובכולהו מלכא כרש"ב: ה' דולבקי. כלי שמיחניס בו
 כוסות ואישיות בחולין
 ומסקין ומשמן נוספין ומשמין
 פל השלחן שאין אחד מן
 המסוגין נוטל כלום מן
 הדולבקי אלא מן השלחן:
 ואם אמר לו הו' מוג
 ושותה. הואיל והרי מוג
 לו הכשות: אף מה שעל
 הדולבקי אסור. דסמכא
 דעתיה ונגע כוליה: חביות
 פתוחות. הנהגות חביות שתינו טס: כרי שיפתח ויסתום ותיגוב. סתם כרש"ב דלכמא כותיה:
 ו' בלשת. היל שמחשין וחותרין הכמים, תרגום ויחפס וכלס: ז' תן לנו את דמיה. דכא לא קנו וואל

גלולים, ער זאל אליין געמען נויין און פרינקען,
 גייט שוין דער עובר גלולים צום דולבקי אויך
 געמען. און האט גיט מורא פאר דעם יודין
 נוארים, ער נויים אז ער איז חשוב ביא דעם יוד
 חביות פתוחות אסורות און גיט גאר ריא נויין וואס
 שמיים אויף דער דולבקי איז אסור, גאר אלע
 אפענע פעקער נויין וואס אין דער שטוב וואו
 דער עובר גלולים איז, זענען אלע אסור חסימות
 כרי שיפתח ויגוף ותיגוב און די פארמאכטע פעקער
 נויין אויב דער יוד האט גיזאמט אזוי אלאנגע
 צייט דער עובר גלולים זאל קענען עפענען ריא
 פאס. ארויס אנגייען דעם גאנצן שפינד, און ער
 זאל מאכין אגייעם שפונד, און באקלעבין פון
 הויבין, און עס זאל פאר פרינקען ווערן מען
 זאל גאר גיט דער קענען זענען די פאר מאכטע
 פעקער נויין אויך אסור: ו' בלשת עכו"ם שנכנסה לעיר
 אויב אחיל פון געצין דיגער זענען אריין גיקומען
 אין אשקאט בשעת שלום אין דער צייט וואס איז
 שלום אויף דער וועלט חביות פתוחות אסורות אלע
 אפענע פעקער נויין זענען אסור, מאכער האבין
 זיין אנגעריירט חסימות מותרות ריא פאר מאכטע
 פעקער נויין זענען מותר בשעת מלחמה און נוען עס
 איז מלחמה אין ריא שטאט אלו ואלו מותרות זענען
 אלע פעקער נויין מותר, אפענע און פאר מאכטע
 לפי שאין פנאי לנסך: ז' אומנין ישראלים ששלח להם עכו"ם
 די נויין צו די ע"ז: ז' אומנין ישראלים ששלח להם עכו"ם
 חביות של יין נכך בשכרן אויב אעובר גלולים איז
 שולדיג גינען געלט צוא יורישה בעלי מלאכות
 האט ער זיין געשיקט פעקער מיט יין נכך פאר
 זייער געלט מותרים לומר לו תן לנו את דמיה ויילקען
 זאגין צום עובר גלולים מיר ווילען גיט ריא יין
 נכך גאר גיב אויף די געלט וואס רוא דארקסט
 אויף געבין ואס משכנסה לרשותן אסור און אויב ריא
 יודישע בעלי מלאכות זענען געשטאנען דארף

עס איז גינען. און באקלעבין פון הויבין, און עס
 זאל פאר פרינקען ווערן מען זאל גיט דער קענען
 קאר מען גיט פרינקען ריא נויין. כפן שקען קן
 גמליאל זאגט עס איז אנגרעדש גיט אסור, סיידין
 ער זאל זאמען אזוי לאנג כרי שיפתח ויגוף ותיגוב
 דער פותי זאל קענען עפענען ארויס צוא געמען
 דעם גאנצן שפונד, און ער זאל מאכין אגייעם
 שפונד, און באקלעבין פון הויבין, און עס זאל
 פאר פרינקען ווערן מען זאל גאר גיט דער
 קענען. אויב דער יוד האט אזוי לאנג גיזאמט
 איז די טיין אסור: ה' חס אכל עמו על השלחן אויב
 דער יוד האט גינעסין מיט דעם פותי ביא איין
 מיט והניח לגינה על השלחן און דער יוד האט גיזאמט
 אקריגיל נויין אויף דעם מיט לגינה על השלחן און
 גאר אקריגיל נויין האט דער יוד גילאזין שמיין
 אויף דעם דולבקי ודולבקי איז אמיש וואס מען
 שפעלט אויס אויף איהם אלע עסינגוארג און
 גיטראנקען, און פון דעם דולבקי געמט קיינער
 גיט צום עסין, גאר פון דעם דולבקי שפעלט מען
 דאס עסין און משקה אויף דעם מיט וואו ריא
 געמט זייען ויגוף ותיגוב ויצא און דער יוד האט גילאזין
 דעם פותי מיט ריא נויין אליין אין שטוב און ער
 איז ארויס גיזאמט פון שטוב פה שיל השלחן אסור
 ריא נויין וואס שמיים אויף דעם מיט איז אסור
 מאכער האט דער פותי גערירט ופה שעל הדולבקי
 מיט און ריא נויין וואס שמיים אויף דעם דולבקי
 קעג מען פרינקען. ווארום דער פותי האט מורא
 אנועק צו גיין פון מיט צום דולבקי און אנגרייען
 ריא נויין, מאכער נועם אריין קומען דער יוד
 פלוצלונג ואם אמר לו תן לנו את דמיה ויילקען
 יוד האט גיזאמט צום עובר גלולים גיט ריא אן
 נויין און פרינק אף פה שעל הדולבקי אסור ריא נויין
 וואס שמיים אויף דעם דולבקי איז אויך אסור.
 טייל דער יוד האט געגעבן רשות צום עובר

[פ] אמור. ה' סקנלוס בעבר כלל בעמנה לנד לא נאסר
 שטן חליו של אדם קונס לו בעל כפיו, כ"י: (יב) ומי מדד
 מסמטא פושך, ועיין בסמוך: (יג) וכי נשמי גרמינ דקוף
 ומסמטא בעס דסיאט פוקינא מדס סינגלונדיין, הר"י: (יד) דמסמטא
 פשוט נאסר מוכר יין שמספך ויין שמקטקטיא של גלגוליה,
 גמרא. וכתב סר"ן והכי אמר
 בסמטא קמחא ומס' דוקא כי
 א"כ מי פכתי יין סל גלג'ים
 לא מדף מנדוס עמבוס
 דפ"כ פ"ד ופ"ז אן דק"ל
 בפסוליות פסס יינס כרש"ג
 (דט"ו) לא ק"ל כי סך
 פמטיסין ולהכי מפרס סר"ג
 לפול דוקא בכליו של יסמל דמס
 בעסק קודס שמדד למלס דמחטינא, עיין פו"ט: (סו) ועיין
 בסכ"ל כדו וכל על גבי דקקט מסמטא מנדנדו ונאסר, ועיין

[פ] אמור. המוכר יינו לעכו"ם פסק ער שלא מדר
 דמיו מותרין. מדר ער שלא פסק רמיו אסורין.
 נמל את המשפך ומדר לתוך צלוחיתו של עכו"ם
 וחזר ומדר לתוך צלוחיתו של ישראל, אם יש בו
 עכבת יין אסור. המערה מכלי אל כלי את שעירה
 אסורין. לעכו"ם לא קטיה השתא כמשיכה לכיון דלא
 פסק למיו לא סמכה לעתיה דלמקטיה כמשיכה שמה
 ירכיב לו דמיו הלכך כי נגע ביה הוי יין נסך ברשות ישראל
 אם יש כמספך שנמדד בו מחלה יין של
 עכו"ם עכבת (יג) יין אוננים שמתעכב יין על פיו שלא
 יאכל כעפעף או שתי עטין: אסור. דמתחר חמרא דישאל
 משום ההיא ספא יין נסך שמספך (יד): המערה מכלי אל כלי
 שמהלך ממנו מותר. היין שנמחר ממנו ככלי העליון כבוד ישראל מותר:

דיא וויין צו ריק געבין, דריבער איז נאך דיא
 וויין רעם יורינגס, אונ אז רער פוהי דירט זיי אן
 ווערין זיי יין נסך, דריבער דפי אסורין סאך ניש
 רער יוד געקען געלט פאר רעם וויין פון רעם
 עובר גדולים ונארום ער געקט געלט פאר יין
 נסך נסל את המספך וסדר לתוך צלוחיתו של עובדי גדולים
 איור האם גינוקען זיינע אלייגע ונאם קען גיקט
 דורך איהר משקה פון איין פלי אין די אנדערע:
 אונ האם איהר אריין גישטעקט אין אפלאש פון
 אנגעצין ריבער, אונ אין דיא פלאש איז גינוען
 אביסול יין נסך, אונ רער יוד האם גינאסין זיינע
 וויין פון זיין פלאש אין דיא לייגע אונ פון דיא
 לייגע איז אריין גינאנגען די וויין אין רעם געצין
 דריבערס פלאש ויהר וסדר לתוך צלוחיתו של ישראל
 רער נאך האם רער יוד ארום גינוקען די לייגע
 פון רעם געצין דריבערס פלאש, אונ האם איהר
 אריין גישטעקט אין איודישע פלאש, אונ ער
 האם גינאסין וויין דורך די לייגע אין די יודישע
 פלאש אם יש בו עכבת יין אסור אויב אין דיא לייגע
 אינגווייניג איז דא אנזיקס אונ דארט איז פאר
 האלטיגן גינוארין אביסול וויין ווען קען האם
 גינאסין אין רעם געצין דריבערס פלאש, איז דיא
 ביסול וויין אויך יין נסך, ווייל רער שטרום וויין
 וואס איז גינאנגען דורך די לייגע אין רעם געצין
 דריבערס פלאש וואס אונקען אין גינוען אביסול
 יין נסך, דאס האם בהעקט צו זאקען די ביסול
 וויין וואס איז געבליגען אין די לייגע מיט דיא
 ביסול יין נסך וואס איז גינען אונקען אין פלאש,
 אונ אז ער האם אריין גישטעקט דיא לייגע אין
 דיא יודישע פלאש אונ האם גינאסין דורך איהר
 דיא וויין, איז דאך די יין נסך פון דיא לייגע צו
 מישט גינוארין אין די פלאש מיט די פשרה וויין
 אונ עס איז אין נאנצין אכור גינוארין מספיק כפלי

זיין זאלין געקען דיא יין נסך פאר רעם געלט
 וואס עס קומט זיי, אונ זיין האבין אריין גינוקען
 די יין נסך צו זיך און שמוב, סאריין זיין גיט צו
 ריק געבין דיא יין נסך זיין זאלין געקען געלט
 נתיין ברעיעב ות"ח חסור: ינו לעבדי אגיליס אויב איור
 האם פאר קויפט ויין וויין צו איין עובר גדולים
 פסק אויב רער יוד האם גינאמט אקמח ואפרייזין
 מיט רעם עובר גדולים ווי פיל ער זאל איהם
 געבין פאר גענער סאם וויין ער שלא מדר איירער
 רער יוד האם גינאקסין די וויין, רער נאך האם
 רער יוד גינאקסין די וויין אונ רער עובר גדולים
 האם גינוקען די וויין צו זיך דפי מסטינו קען רער
 יוד געקען געלט פאר דיא וויין פון רעם עובר
 גדולים, ונארום אז רער עובר גדולים ווייס רעם
 מקח פון די וויין אונ ער געקט דיא וויין צו זיך,
 איז שוין די וויין זיינע, אונ דאס געלט וואס ער
 דארף געבין רעם יוד פאר דיא וויין דאס הייקט
 אחוב, ער איז שולדיג געלט צו רעם יודין פאר
 וויין וואס זיי נענען נאך גיט יין נסך, רער נאך
 אז רער פוהי דירט אן רעם וויין, דירט, ער אן
 זיינע וויין, איז דאס איצט גינוארין יין נסך ווען
 עס איז שוין גינוען ביי רעם פוהי, ונארום ווען די
 וויין איז גינוען ביי רעם יודין האם זיי רער פוהי
 נאך גיט אן געריקט מדר ער שלא פסק אבער אז
 רער יוד האם גינאקסין די וויין, אונ רער פוהי
 האם גינוקען די וויין צו זיך, אונ זיי האבין נאך
 גיט גינאמט אקמח ואפרייזין, גיהער נאך גיט די
 וויין צום פוהי, ונארום רער יוד מראמט סאמער
 וועט רער פוהי מיר גיט געבין אזוי פיל געלט
 זיי איה וויל, וועל איה דארפן דיא וויין צו ריק
 געקען, האם נאך רער יוד גיט פאר קויפט דיא
 וויין, אונ רער פוהי האם נאך גיט גיקויפט דיא
 וויין, ונארום ער מראמט אויך סאמער וויל רער
 יוד שינער פאר רעם וויין וועל איה איהם מוזין

והוא שיערה בתוכו. והקלות שלא מכלי ישראל אע"פ
 שלא הניע לכלי שביד עכו"ם וכל שכן מה שהניע לכלי
 של עכו"ם: אמור. דלנוק חבור ומתני' דשרי היין
 שנשאר בכלי שביד ישראל מיירי כגון דקטק קטופי שקודם
 שנגע הקלות בכלי התחתון
 שביד עכו"ם פסק העליון
 התחזר לכלי שביד ישראל
 ולא היה כאן לנוק שיחבר
 מה שכלי העליון למה
 שכלי התחתון א"ל דנפק
 נטוי שהשליך היין מן הכלי העליון כדרך שמשליכין
 מן המזרקוס ולא היה שם סלון וקינוח שיחבר בין היין
 שכלי אשר ביד ישראל לכלי שביד עכו"ם אבל אם היה
 שם חבור כל מה שנשאר בכלי העליון שביד ישראל
 אסור דק"ל לנוק חבור ואסור ביין נסך, וכן הלכתא:
 דומים במים. מים שנחטבו לע"ז או שנעבדו:
 במים. על היתר: בכל שהוא. לא שנה נפל היתר לכו
 וכלכד שיהיה האיסור הנופל לתוך היתר נוסף מכלי שפוי רחב ויש
 ביין היוצא מן הכלי שיעור גדול כב"ל אבל
 המערה אין נסך מכלי קטן מניח אלא טפה טפה. ונפל לתוך
 יין של היתר אפי' כל היום כולו אמרינן קמח
 קמח כתי' (עו) ואם עירה היתר לתוך האיסור כל מה
 שעירה ממנו לתוך האיסור אסור ואפי' קטית מלכה לתוך
 טפה אחת. ומסקנא דמלחא (יז) לפי הלהכה כל איסורין
 שבתורה שלל במינן בנותן טעם יין נסך משום המורל דע"ז
 וטבל כהיתרו כך איסורו כמו
 שטעה אחת פוטרת את הכרי כך טעה אחת עושה את
 הכרי כילו טבל ואם איסור משרר איסורין (כ) וטעמה
 כהיתר אס נחטבה מין שחייבו מין דליכא למיקס אטעמא
 או מין כשחייבו מין ואין כאן כהן או עכו"ם שנוכל
 לסמוך עליו אם האיסור הוא מלכד ודס נכלות וטרפות שקליס
 ורמשים וכיוצא מים שמעריין אותו כס' אם יש' של היתר
 כנגד האיסור הכל מותר ואם לאו הכל אסור ואם האיסור הוא
 במתאם או חתום כגון: זא ואילו אסורין ואסורין בכל
 שהוא. כל מקום שנחטבו שם אפי' חלב
 אחד כחלב אסורין את כוונ' יין נסך. הכית אחת

תו"ס: [ז] יין נסך. כל שיכא דמי יין נסך אף סתם יינס
 במשעת אר"כ טיכס, הכ"ז ועתו"ס: (עו) משתי שאין דרך
 נעבות בכלי כוס א"ו רואין כנסול ומעורב אלא שם שירד
 ככר משא"כ בשאר כליס שדרך כוס לערבית מן יין סוף
 סיין לירד ט"י א' אפטר לומר ב' ראשון דלאון ככל שפוטק
 לכול ולהפטרבן שחייבו יום
 כשעורב ככר, הכ"ז. ותנאוס
 אלו שכתב הכ"ז ה"ה לט"ח
 שהוא כ"ס שהדין דך, ועתו"ס:
 (יז) לא כל למען כל סתמכר:
 עד ט"ס אלא להכות הלכס
 בכל סמיסורין הוא דלמח:
 (יח) דזה סכלל לאתויי סכלגמ:
 (יט) וה"ס מ"ס במים, קוס': [כ] כליס. י"ט היינו כשמים
 כמו בשאר האסורין, והכ"ז כתב כיון שנחטבו במים עד שי"ס
 כו יומר מדוי מניח פוטנו ומתיר אפי' שביה סלכ' אם יש'
 במים שם חליקין מן סיין ומתיר אפי' בשמים, וכ"ס הפוסק וע'
 תו"ס: (כ) ושביעות דלכבר במשסו אוי אסור כהכ"ס אלא
 שחייב לנכחו כקדושת שביעות והמן י"א מן סכלל כפי שהוא

ג' בלי אויב איז גיקס וויין פון זיין פלי אין זייא
 פלי וואס איין עובר גלזלים האלט אין האנט אה
 שפדיה פקטו טיידר וויין וואס גלייבט אין דיא
 אויבערשפצע פלי וואס קען האט פון איר גינאסין
 איז מותר. דאס איז גאר אז ער האט אגאס גינאן
 אונ האט געשווינגט אונעק געהאפט די אויבער-
 קיגע פלי איידער דער שפרוים וויין איז אראפ-
 געקוקען אין די אונטערשפצע פלי וואו ווייל דאס
 איז שפוער אזוי צו מאהן דריבער זאל גיט גיקען
 איידר וויין פון זיין פלי אין דיא פלי וואס אעפרים
 האלט אין האנט. וזה שפדיה לחובו אסור אונ די וויין
 וואס איז אריין גינאסין גינאריין אין דיא אונטער-
 שפצע פלי איז אסור ועיין בהרע"ב ות"א: דן ג' נסך
 אסור וואס: בכל שהיא בין נסך טאר קען צום טרינקען
 אונ קען טאר גיט הגזא דאמין, אונ אויב אביסל
 בין נסך איז גינאסין גינאריין אין אנדערע
 וויין קשרה, נועקט דיא אנדערע וויין אויף אסור
 ועיין בהרע"ב וה"ל: ג' ג' אויב בין נסך איז אריין
 גינאסין גינאריין אין קשרה וויין ופוס ג' אדער
 נואקער וואס קען האט גינאסין צו דיא עוברת
 גלזלים איז אריין געמישט גינאריין אין קשרה
 נואקער ג'ל שפיה ווי פיל עס איז אריין גינאסין

ג' בלי אויב איז גיקס וויין פון זיין פלי אין זייא
 פלי וואס איין עובר גלזלים האלט אין האנט אה
 שפדיה פקטו טיידר וויין וואס גלייבט אין דיא
 אויבערשפצע פלי וואס קען האט פון איר גינאסין
 איז מותר. דאס איז גאר אז ער האט אגאס גינאן
 אונ האט געשווינגט אונעק געהאפט די אויבער-
 קיגע פלי איידער דער שפרוים וויין איז אראפ-
 געקוקען אין די אונטערשפצע פלי וואו ווייל דאס
 איז שפוער אזוי צו מאהן דריבער זאל גיט גיקען
 איידר וויין פון זיין פלי אין דיא פלי וואס אעפרים
 האלט אין האנט. וזה שפדיה לחובו אסור אונ די וויין
 וואס איז אריין גינאסין גינאריין אין דיא אונטער-
 שפצע פלי איז אסור ועיין בהרע"ב ות"א: דן ג' נסך
 אסור וואס: בכל שהיא בין נסך טאר קען צום טרינקען
 אונ קען טאר גיט הגזא דאמין, אונ אויב אביסל
 בין נסך איז גינאסין גינאריין אין אנדערע
 וויין קשרה, נועקט דיא אנדערע וויין אויף אסור
 ועיין בהרע"ב וה"ל: ג' ג' אויב בין נסך איז אריין
 גינאסין גינאריין אין קשרה וויין ופוס ג' אדער
 נואקער וואס קען האט גינאסין צו דיא עוברת
 גלזלים איז אריין געמישט גינאריין אין קשרה
 נואקער ג'ל שפיה ווי פיל עס איז אריין גינאסין

ג' בלי אויב איז גיקס וויין פון זיין פלי אין זייא
 פלי וואס איין עובר גלזלים האלט אין האנט אה
 שפדיה פקטו טיידר וויין וואס גלייבט אין דיא
 אויבערשפצע פלי וואס קען האט פון איר גינאסין
 איז מותר. דאס איז גאר אז ער האט אגאס גינאן
 אונ האט געשווינגט אונעק געהאפט די אויבער-
 קיגע פלי איידער דער שפרוים וויין איז אראפ-
 געקוקען אין די אונטערשפצע פלי וואו ווייל דאס
 איז שפוער אזוי צו מאהן דריבער זאל גיט גיקען
 איידר וויין פון זיין פלי אין דיא פלי וואס אעפרים
 האלט אין האנט. וזה שפדיה לחובו אסור אונ די וויין
 וואס איז אריין גינאסין גינאריין אין דיא אונטער-
 שפצע פלי איז אסור ועיין בהרע"ב ות"א: דן ג' נסך
 אסור וואס: בכל שהיא בין נסך טאר קען צום טרינקען
 אונ קען טאר גיט הגזא דאמין, אונ אויב אביסל
 בין נסך איז גינאסין גינאריין אין אנדערע
 וויין קשרה, נועקט דיא אנדערע וויין אויף אסור
 ועיין בהרע"ב וה"ל: ג' ג' אויב בין נסך איז אריין
 גינאסין גינאריין אין קשרה וויין ופוס ג' אדער
 נואקער וואס קען האט גינאסין צו דיא עוברת
 גלזלים איז אריין געמישט גינאריין אין קשרה
 נואקער ג'ל שפיה ווי פיל עס איז אריין גינאסין

ג' בלי אויב איז גיקס וויין פון זיין פלי אין זייא
 פלי וואס איין עובר גלזלים האלט אין האנט אה
 שפדיה פקטו טיידר וויין וואס גלייבט אין דיא
 אויבערשפצע פלי וואס קען האט פון איר גינאסין
 איז מותר. דאס איז גאר אז ער האט אגאס גינאן
 אונ האט געשווינגט אונעק געהאפט די אויבער-
 קיגע פלי איידער דער שפרוים וויין איז אראפ-
 געקוקען אין די אונטערשפצע פלי וואו ווייל דאס
 איז שפוער אזוי צו מאהן דריבער זאל גיט גיקען
 איידר וויין פון זיין פלי אין דיא פלי וואס אעפרים
 האלט אין האנט. וזה שפדיה לחובו אסור אונ די וויין
 וואס איז אריין גינאסין גינאריין אין דיא אונטער-
 שפצע פלי איז אסור ועיין בהרע"ב ות"א: דן ג' נסך
 אסור וואס: בכל שהיא בין נסך טאר קען צום טרינקען
 אונ קען טאר גיט הגזא דאמין, אונ אויב אביסל
 בין נסך איז גינאסין גינאריין אין אנדערע
 וויין קשרה, נועקט דיא אנדערע וויין אויף אסור
 ועיין בהרע"ב וה"ל: ג' ג' אויב בין נסך איז אריין
 גינאסין גינאריין אין קשרה וויין ופוס ג' אדער
 נואקער וואס קען האט גינאסין צו דיא עוברת
 גלזלים איז אריין געמישט גינאריין אין קשרה
 נואקער ג'ל שפיה ווי פיל עס איז אריין גינאסין

לחן קלוב ויהסכר סומן סר אויסור, סר"ט : [ב] בכל עסקי.
 סרי כלל סין, און פירטו עסקי, צמששו מליסורין הללו ילסר
 סמרכוכו כהנלס דלס וזקק דכר עמנין קס חסר סלכך ודל
 סלי כל סין ה"ק סל לקי מליסוריס הללו אל סוד דכר עמנין
 לוסר סמרכוכו אפי' לילס עליו סלף ביולס ו, סר"ג :

באלף חכיות (כח) חוסר את כולן בהנאה. ואין כן הלכה
 אלא כדכתובין שלהי פרק כל הללמס מוליד דמי אותה
 חכית לים המלח והשאר הכל מותר בהנאה וחוסר כשתיה
 (כב) ועבורת כובבים. וזרה שעבודה ותעבדה כאלף
 זרות שאינן ע"ג ועורות
 לבובין. דהוי גמי חסורי
 הנאה כלאמרינן בפרק אין
 מעמדין: וצפורי מצורע
 וחולין שנשחטו בעזרה.

וע"ג. ועורות לבובין. ושור הנסקל. ועגלה ערופה.
 וצפורי מצורע. ושער נזיר. ופטר חמור. ובשר
 בחלב. ושעיר המשתלח. וחולין שנשחטו בעזרה.
 הרי אלו אסורין ואסורין [ל] בכל שהן: י יין נסך

איסורי הנאה הן, ובפרק
 ושער נזיר. לאיסורי הנאה הוא דכתיב ונתן על
 החט אשר תחת זבח השלמים וחס נתעברה הגולה
 כולן לחסרות בהנאה: ופטר חמור. חסור בהנאה
 כולן לחסרות בהנאה: ופטר חמור. חסור בהנאה.
 וחסור בהנאה הוא ואיסורי חסור בהנאה: הרי אלו. למעוטי איסורי הנאה שאין דרכן לימנות או שדרכן
 לימנות ואינן איסורי הנאה (כד) שאינן חוסרין את מערכתן
 בכל

ממין כמס גזרות בסלע וימנין מסן עקין, רש"י: (כד) וס"ג
 מ"ס ס"ו דחולין דלפוסת גיר הכסף מסוס דכריס סוס
 יחסיית נכוס דלמי דלמיסכנד סוס פליגי לפמתיסין דסכס יכן

ועורות לבובין. ושור הנסקל. ועגלה ערופה.
 וצפורי מצורע. ושער נזיר. ופטר חמור. ובשר
 בחלב. ושעיר המשתלח. וחולין שנשחטו בעזרה.
 הרי אלו אסורין ואסורין [ל] בכל שהן: י יין נסך

איסורי הנאה הן, ובפרק
 ושער נזיר. לאיסורי הנאה הוא דכתיב ונתן על
 החט אשר תחת זבח השלמים וחס נתעברה הגולה
 כולן לחסרות בהנאה: ופטר חמור. חסור בהנאה
 כולן לחסרות בהנאה: ופטר חמור. חסור בהנאה.
 וחסור בהנאה הוא ואיסורי חסור בהנאה: הרי אלו. למעוטי איסורי הנאה שאין דרכן לימנות או שדרכן
 לימנות ואינן איסורי הנאה (כד) שאינן חוסרין את מערכתן
 בכל

ממין כמס גזרות בסלע וימנין מסן עקין, רש"י: (כד) וס"ג
 מ"ס ס"ו דחולין דלפוסת גיר הכסף מסוס דכריס סוס
 יחסיית נכוס דלמי דלמיסכנד סוס פליגי לפמתיסין דסכס יכן

פייגלאך אסור ושער נזיר אויב אביגמבול האר פון
 אגזיר איז אריין געמישט געווארין צווישן מויגענד
 בייגמלאך האר אנדערע אונ קען דער קענט גיט
 נועלדע האר איז פון דעם נזיר גענין אלע מויגענד
 בייגמלאך האר אסור יפטר חסור דער בכור פון איין
 אייניל ויאידער קען האט איהם אויס גלייזט אויף
 אשעפסן איז אריין געמישט געווארין צווישן
 מויגענד יונגע יונגל אנדערע אונ קען דער
 קענט גיט נועלדער אייניל איז דער בכור
 געגען אלע מויגענד איינילען אסור יפטר חסור איין
 שטיק פלייש וואס האט איינגיזאפט טיילך, איז
 דיא פלייש אסור געווארין, אויב זיא איז אריין
 געמישט געווארין צווישן מויגענד שטיקער
 פלייש אנדערע אונ קען דער קענט גיט נועלדע
 שטיק פלייש איז אסור געגען אלע מויגענד
 שטיקער פלייש אסור ושער הפשטל דער ושער
 וואס קען שיקט איהם געזאגט אום יום פפוי, אויב
 ער איז אריין געמישט געווארין צווישן מויגענד
 שערדים אנדערע, אונ קען דער קענט גיט
 נועלדער שער איז דער שער הפשטלם געגען
 אלע מויגענד שערדים אסור ותימן שנשחטו געזיח
 אנהקה גיט אקרבן אויב קען האט איר גישאקבן
 אין דיא עזרה, אונ זיא איז אריין געמישט גע
 ווארין צווישן מויגענד גישאקבנע פהמות אנדערע,
 אונ קען דר קענט גיט נועלדע איז די פהקה חולין
 וואס איז גישאקבין גיווארין אין דיא עזרה געגן אלע
 גישאקבנע פהמות אסור דרי אל אסור וואס גיט
 שמו דיא אלע זאקען געגען אסור: אונ זיא אסורין
 וואו זיא און ערין אריין געמישט אפילו דער היסר
 איז מויגענד קאהל אזוי פיל וואי דער אסור
 איז אויך אין נאנגען אסור אויב קען דער קענט
 גיט דעם אסור ויעין בהרעב ותספת יום טוב :
 י ין נסך שפיל לזיר אויב אפאס יין נסך איז צוא

ואסורין קבל שמו ריא זאקען נעגען אסור אונ זיא
 אסורין וואו זיא ווערין אריין געמישט, אפילו
 דער היסר איז מויגענד קאהל אזוי פיל וואי דער
 אסור, איז אויך אין נאנגען אסור ותימ"ו נסך
 אויב אפאס יין נסך איז אריין געמישט געווארין
 צווישן מויגענד פעקער פשרה ניין, אונ קען
 ווייס גיט נועלדע פאס איז די יין נסך געגען אלע
 מויגענד פעקער וויין אסור געבית גליס אבילך
 נואס קען האט געדינט צוא איהם איז אריין
 געמישט געווארין צווישן מויגענד בילדער נואס
 קען האט גיט געדינט צוא זיא אונ קען דער
 קענט גיט דעם בילך וואס קען האט געדינט צוא
 איהם געגען אלע מויגענד בילדער אסור וטוח
 לזימן אויב איין פעל פון עורות לבובין איז אריין
 געמישט געווארין צווישן מויגענד אנדערע פעל,
 אונ קען דער קענט גיט נועלדע פעל איז אסור
 געגען אלע מויגענד פעל אסור, וואס עורות
 לבובין איז עיין פרק ב משנה גו ושור הפפול אונ
 אקאס וואס קען דארף איהם פארשטייגן אויב ער
 איז צו מישט געווארין צווישן מויגענד אקסן, אונ
 קען דער קענט גיט דעם אקס וואס קען דארף
 אים פארשטייגן געגן אלע מויגענד אקסן אסור ויגלה
 שיטה אונ אקאלב וואס קען דארף איהר אפ האקן
 דעם קאפ וואווי, וואי עס שטייט אין דיא תורה
 אין דיא סדרה שופטים אויב זיא איז צוא מישט
 געווארין צווישן מויגענד קעלדער אונ קען
 דער קענט גיט נועלדע איז דיא עגלה ערופה
 געגען אלע מויגענד קעלדער אסור ויגלה
 פגזע אונ דיא פייגלאך וואס אפזוקע ביינגט
 נוען ער נועקט סחור פון יין צבעת אויב זיא
 געגען צוא מישט געווארין צווישן מויגענד
 מויגענד פייגלאך אונ קען דער קענט גיט נועלדע
 פייגעלך דר מצורע דגביינגט געגן אלע מויגענד

ככל שהן: * שנפלא לבור. של יין: כולו אסור בהנאה. שהיין שנתנפק לע"ג אסור כמינו ככל שהוא חבל סתם וי"ט של עכו"ם שלא ידענו שנתנפק ודלא א"ע"ט ש"אסור בהנאה ליו אסור מעורבתו בהנאה חלה ימכור כולו לעכו"ם חוץ

[מ] שנפלא לבור כולו אסור בהנאה. רבן שמעון בין נמליאל אומר ימכר כולו לעכו"ם חוץ כרמין יין נמך שבו: י"א גת של ב. מנגבה והיא סהודה. ושל עץ רבי אומר ינגב, וחב"א [נ] יקלוף את הזפת. ושל חרם אף ע"פ שקלף את הזפת הרי זו [ס] אסורה: י"ב הלוקח בלי תשמיש מן העכו"ם. את שדרבו להמביל ימביל. להגעיל יגעיל. ללבן באור ילבן באור. השפוד

סמיתין דרפ"ט דזכמים, וסמיו"ט: [ט] שגפול כשגפול בהרים גדולה והשחרים וספול כלו כמי לנו ספרה ולא אמרי" קמא קמא ככל ליה כדוב, רש"י: (כס) וקפ"ל דלפי"ת תמכר סיין ע"ב אב"ב כי תפטר חכמי הכהנים אפי"ן יין נכך נמיר נמי שרי כסוכתה סתם לים סתם, וסמיו"ט: [נ] יקלוף. וסמ"כ ינגבו. סכ"ן והר"ש"ט (נב) כלומר דה"פ ש"פ ש"פ ש"פ קלף לא סופר כוס ספס ספס לפי שהכוס מלאו מלכו סופס כלו כשנתן סיין חוסס וספס כלו, וז"ל סכ"ן טעום דמכס כלל טעם: [ס] חכוכים. ולי"ט נמיר כנגוב חלל כמירי דנגוב חמי פטלים כ"ח וכוון דלרין מירי ז"ל קליפס דמירי פטלים ח"ף כלל קליפס כל ימן שלל דרך כס דל"ט גרס פתקנים שמתקנים לקיים, הר"ש: (כז) ואפי"ן דל"ט סוף שפלים וליבין דהר"ש ד"ז וסמ"ט כ"י טעיה: (כח) דכפר סופו אולי"ן שמתסו מתכנס, נמיר: (כט) סול"ל וז"ל שפלים י"ט לכן פתקס (פ"י סתכס) ככלי שמתסו דמי, נמיר: (ל) ילפנין ליה כנגדא מתקא והסמ"ט פ"כ ס"כ שלל הלרין לסמיר סתלודס כ"כ שחל"ין כשגפולס וכמ"ש ספוסקיס אולי"ן שלל סכ"רין כן סוף כדעם ספוס עי"ר ס"ל: (לא) סוף שפלים כל דבר אבי י"א נשע סתכירי נל"ט ס"ל כד"ך שפמי"ן כן סתלמו, רש"י: (לב) וי"ל פ"ט כ"א ספמי"ן שפס כשפוד וספסלס שפס"ו לרופח וסכ"ן כשכשו של

הלכה כרבי: ושל חרם. בין לרבי בין לרבנן א"ע"ט שקלף הזפת אסור דהרס כלל זפת כלל לה חמרא (כז): י"ב בלי תשמיש. של סעודה ודוקא כלי מתכת או כ"ח המלוטס כחבר (כז) וכלי זכוכית ככלי מתכות דמי (כח): את שדרבו להמביל. כלומר כלי הראוי ליהטר כטעילה וז"ל תיקון אחר כגון שפמי"ן ע"י וז"ן: ימביל במקרה. הכשר לטעילה אשה וטעילתו מתירו (כט): להגעיל. כגון יורות וקדרות של מתכת שמתמשין ע"י רוחמין:

יגעיל ברותחין. (ל) שמכניסין לתוך יורה מלאה מים ומסיר החלודה שלהו ואח"כ מטבילין במקרה הכשר לטעילה אשה וכן מותרין: ללבן. (לא) כלים שמתמכר בהו ע"י האור כיבש בלי רועב כדמפרש ואולי כגון (לב) הסודים והאסכלות:

יגעיל ברותחין. (ל) שמכניסין לתוך יורה מלאה מים ומסיר החלודה שלהו ואח"כ מטבילין במקרה הכשר לטעילה אשה וכן מותרין: ללבן. (לא) כלים שמתמכר בהו ע"י האור כיבש בלי רועב כדמפרש ואולי כגון (לב) הסודים והאסכלות:

קראבין גיוארין אונ איז אריין גינאסין גיוארין אין אנרוב וויין טיל אסור בתנאה איז די גאנצע וויין וואס אין גרוב אסור, קען קאר גיט הנאה האבין פון וי"א, רבן שמעון גן בקליאל זאגט יספר טיל לטעמי גלולים ריח מדי"ן נקח שבו קען פארקויפן די גאנצע גרוב וויין צו אעובר גלולים קאר פאר די פאס י"ן נקח וואס אין גרוב זאל קען גיט געמען געלט ביי דעם עובר גלולים: י"א גת של און שפחה עי"ט אקעלקער פון שמיין אונ אעובר גלולים האם אינווייניג אים געשטימט מיט פעה. אונ אויף די פעה האט עס בגאסין מיט וויין, עס זאל אויס ציהען דעם שלעקמיט ביח פון די פעה מינגב זאל דער יוד אפ וואשן די וויין פון די פעה מיט וואקער אונ מיט אש ותיא סהודה וועט זיא ויין סהוד, וועט ער מעגן אריין גיסען פשעה וויין אין דעם קעלקער וישל גמ אונ אויב די בלי איז פון האלץ, אונ דער עבודת גלולים האם אינווייניג אויס געשטימט מיט פעה, אונ אויף די פעה האט צר בגאסין מיט וויין, עס זאל אויס ציהען דעם שלעקמיט ביח פון די פעה רבי אפי"ן ינג רבי נאגמ דער יוד אפ וואשן די וויין פון די פעה מיט וואקער אונ מיט אש, אזוי וויא ביי אשטייגערען חכמים אפרים אונ די חכמים זאגן גילוף את הזפת ער זאל אראפ שיליין די פעה פון די האלץ, דער נאה זאל ער אפ וואשן דיא האלץ מיט וואקער אונ מיט אש, וועט ער מעגן אין איהר אריין גיסען פשעה וויין וישל תריס אונ אויב די בלי איז אערדענע

אף על פי שקלף את הזפת אפילו ער האט אפ גישיי"ב די פעה, פון דעקמטענין רבי ו אסורה איז די פרי אסור, קען קאר גיט אריין גיסען איהר פשעה וויין ויעין תי"ט: י"ב תלפס כל תשמיש פן מעדי גלולים אז אויך קויפט פון א בותי פלים וואס קען גיצט ווי צי"ט עסי"ן וגינאקענע, וילקער, קופער, קעש, אונ קאה אזעלקע, אדער גלעזערענע, אדער ערדענע גילוי"ן קען אפילו גינע פלים את שדרבו להמביל די בלי"ם וואס קען גיצט ווי קאר צו קאלקע זאבין, אונ קען דארף וי"א קאר טובל ויין פביל זאל ער זיי טובל ויין אין אקשעה סקה, אונ קען קעג וי"א גיצען להגעיל אויב קען דארף וי"א פשרין אין הייסקע וואקער, ווייל קען גיצט מיט ווי אויך מיט הייסקע זאבין געיל זאל קען וי"א פשרין אזוי וויא קען גיסען איהר פסח, קען רייבט אפ דיא ראקס אונ דיא פלעקין אונ קען לייגט וי"א אריין אין אקעסיל הייסקע וואקער, וי"א זאלין ליגען אינווייניג אקליגע טיילע דער נאה זאל קען וי"א טובל ויין אין אקשעה סקה, וועט קען ווי קעגין גיצען לזבו גאר אויב קען דארף וי"א בקענען אין פייער, ווייל קען גיצט וי"א ביי"ט דעם פייער מרקען אן איהר, לזבו גאר זאל קען וי"א בקענען אין פייער ביי פונקען וועל"ן שפריצען פון וי"א, דער נאה זאל קען וי"א טובל ויין אין אקשעה סקה וועט קען וי"א קעגין גיצען משי"ר וואקעלי אשפון אדער אציינענע בקעט מיט לעבלאך אונ קען לייגט דיא פלייש אויף דיא בקעט אונ קען

מלבנן באור. עד כיהו ללוות נחזין מהו וחס"כ
 מטבילין והו מותרין: שפה. נועה בקרקע קסה י'
 פעמים חס חז בה גומות ואוכל בה לון או משחיה
 באבן משחית שלה ואוכל בה חס"י רותחין ואס היי בה
 גומות מלבנן וכוון ששחמם
 והסכין שפה והיא מטהורה: בהעד שלא הרחיק או עד
 שלא הלכין ועד שלא העביל מותר (ג):

לון וי"ל שלא חיה לרין כלל לטנות לפי שכבר הוא בכלל מס
 שנה ונסביל יגמיל לנבן כו' אבל שחורף לטנותו בשקוד
 ואסכלא משמני שטינו כסן לפניו קדשיו דכנסתה סני כסו
 כדלחיא כוכחים (פ"א ע"ג) פשוט דכי כלל דסיחל כלל
 קמ"ל דהכל מלבנן כו' ובספרי סודיפנו דלגב דוחקא דסכינא
 לא סני לים כסדמה חס"י לזון
 ולרין שיש כו' סכ"ג ויטין
 א"י: (ג) דנח"ל פ' מותר
 הסוכה לא חסרה חלל קדש כה יומא, גמלא:

שארפין אויף אשמיין ביאי אשלייפער. וועט קען
 איהם קעגין ניצען אפילו צוא הייסע זאכין, אונ
 אויב עס איז דא גריבלאך אין דעם קעסער.
 אפילו צוא באקלעט זאכין מוו קען איהם אויף
 גרענען אויף דעם פייער גיין פונקען שפריצען
 וועיין ת"ם ותי"ן:

בְּרֵאשִׁית אויף דעם פייער אז ער קויפט דאס פון
 אעובר גלולים קלפני באיר זאל קען דאס גרענען
 אויף דעם פייער גיין פונקען וועלן שפריצען
 וחספון אז קען קויפט אפעקער פון אעובר גלולים
 שפח והיא מטהרה זאל קען איהם אריין שפעקין צעהן
 קאהל אין הארמע ערד וועט קען איהם קעגין
 ניצען צוא באקלעט זאכין, אדער קען זאל איהם

גמרא ע"ז דף עה ע"ב

סלכס ס' כלל כלי הטמין דלנה דמלכות דכריסוס בם
 הנאוכולן צריכין מטביליה במ' סאה מה"מ מאררכא
 דאמר קרא כל דבר אשר יכאש באש תעבירו
 באש ומטה הוסיף לך הכתוב מטהרה אחרת תני בר
 שלישו שביעי ת"ל אך חלק א"כ מה ת"ל כמי נרה
 ת"ר הלוקח כלי ששמש מן העכו"ם דבריו שלא
 נשתמש בהן מטבילין והן מטהרים דכ"ר שנשתמש בהן ע"י צונן כגון כוסות וקיתוניות וצלוחיות

רש"י

ובולן. חף הנעלים והמלוכנים: כל דבר אשר יכאש
 באש. שנשתמשו אלל בני מדין ע"י האור תעבירו
 באש כנולעו כן פולטו: ומטה. קרא יתירא הוא: כמי
 נדה יתחמא. ככלי מדין תמיב:

קפרא מתוך שנא' כמי נרה שומע אני שצריך הואה
 מים שנדה מטבילת בהן הוי אומר ארבעים סאה
 נשתמש בהן מטבילין והן מטהרים דכ"ר שנשתמש בהן ע"י צונן כגון כוסות וקיתוניות וצלוחיות

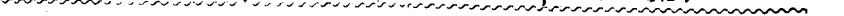
קנא וטלן צריכין מטביליה בארבעים סאה מיר האבין גיר
 לעריגת אלע פלים וואס קען האט גיקויפט
 פון אעבדים אונ קען האט ויאי געפשרת אדער
 קען האט ויאי גיקרענט אין פייער דארף קען ויאי
 נאקדעם טובל זיין אין אסקנה וואס אין איר איז
 דא פערציג קאה וואקער אספאה אוי אטאקען פון
 אפארצייטיגע מאסן, זאגט די גמרא אן מהני מילי
 פון טאנען ווייסן מיר די ברין, פון טאנען ווייסן
 מיר דעם דיין אז נאך דעם פשרין דארף קען טובל
 זיין אין אסקנה אפר דאך דארף קרא האט גיזאגט
 ווארום עס שטייט אין פסוק כל דבר אשר יכאש
 תעבירו באש ויטהר אלע פלים וואס די מדקנים האבין
 מיט זיי געניצט אין פייער, זאלט איהר זיי אויס
 גרענען אין פייער ויטהר וועלן זיי זיין ריין, איז
 דאך דער ווארט ויטהר אדער אדער ענין חסוף לה כתיב
 מטהר יתירה האט דער פסוק צוא ניגעבן נאך
 אספריה, דאך דעם פשרין זאל נאך דעם אויס
 גרענען זאל קען זיי נאך ריין מאכין, אין אסקנה
 זאל קען זיי טובל זיין מיני בר קפרא מיהו שנאמר גמי
 נדה בר קפרא האט גילערינט ווייל עס שטייט אין
 פסוק קען זאל די פלים בייניגען במי נדה, וואלטין
 מיר זאגן מי נדה מיינט קען וואקער וואס קען
 שפריצט. דאס איז די וואקער מיט אש פון די
 פרה אדוקה שומע אני שצריך הואה שלישו שביעי וואלט
 אויף מיניצען אז קען דארף שפריטצען אויף דא

פלים דיא וואקער מיט אש פון דיא פרה אדוקה
 דעם דריטען טאג אונ דעם זיבעטן טאג מלימד
 ליפר אד שטייט אין פסוק אך דמי נדה חלק האט
 דאס צו טיילט, פלים וואס זענען טמא פון אמת
 דארף קען שפריטצען אויף זיאי די וואקער מיט
 אש פון דיא פרה אדוקה, אדער דיא פלים וואס
 זענען נאר קרבה דארף קען גיט שפריטצען אויף
 זיאי די וואקער מיט די אש פון די פרה אדוקה,
 פרענט די גמרא אס פן אויב עס איז אזוי, אז קען
 דארף גיט שפריטצען אויף די פלים די וואקער
 מיט די אש פון די פרה אדוקה מה מלימד ליפר גמי
 נדה צו וואס שטייט אין פסוק דמי נדה מיט שגח
 מטבילת בהו נאך דעם פשרין איג נאך דעם אויס
 גרענען אין פייער וואס דארף קען די פלים טובל זיין
 אין אזויא אסקנה וואס אסקנה קעג זיך אין איהר
 טובל זיין ויטהר אויס ארבעים סאה דאס איז אזוי אסקנה
 וואס אין איהר איז דא פערציג קאה וואקער מיט
 רבנו די רבנו האבין גילערינט מלימד פלי תשמיש פו
 תעני"ם אז איינער קויפט פלים פון אעבדים, ער זאל
 גיטצען מיט ויאי צום עסין אדער צום גרינקען
 דברים שלא גשמשש בהו אויב דאס זענען אזעלכע
 פלים וואס דער עכו"ם האט נאך גיט געניצט
 מיט ויאי מטבילן והו מטהרים זאל ער ויאי טובל זיין
 אין אסקנה זענען ויאי שוין קשר צו גיטצען מיט
 ויאי דברים שנשמשש בהו על גרי צונן אויב דאס זענען

ניעולי עכו"ם דאסר רחמנא. זמלן כתיב תעבירו
 כלש וספר דנעי הנעלה היכי משכחת לה: בת יומא.
 שנישל בה עכו"ם היום אכל נישל בה אחמול כבר הפיג
 בה עמו זבנית לילה וזכו כשפולם בתכסיל אחר אינו
 אלא לפנס: לשחרי. חף לכתחלה:

לפגם אסור הא כמ"ד גותן טעם לפגם מותר
 דאסר רחמנא היכי משכחת לה אמר ר' חייה
 ולטמן דאמר נותן טעם מותר ניעולי נכרים
 בריה רב הונא לא אסרה תורה אלא קדרה בת
 יומא משום קדרה שניה בת יומא:

מריחן ומטבילין והן מהורים דברים שנשתמש בהן
 ע"י חמין כגון היורות הקומקומין ומחמי חמין
 מנעילן ומטבילין והן מהורים דברים שנשתמש
 בהן ע"י האור כגון השפודין והאסכלאות מלבנן
 ומטבילין והן מהורים וכולן שנשתמש בהן ע"י האור
 יגעיל ושלא יטביל לשלא ילבן תנא חרא אסור
 והניא איך מותר לא קשיא הא כמ"ד נותן טעם
 ולטמן דאמר נותן טעם מותר ניעולי נכרים
 בריה רב הונא לא אסרה תורה אלא קדרה בת
 יומא משום קדרה שניה בת יומא:

טעם אין דאם עסין איז אויך דאם עסין מרפה הא
 קפאן דאסר נותן טעם לפגם מותר אונ די ברייה הא וואס
 זאגט אז דאם עסין איז קשר האלט ניא וניא דער
 הנא וואס זאגט אויב ריא מרפה בלי גיט אריין
 אשלקעמין טעם אין דאם עסין. איז דאם עסין
 קשר אינ דערער בלי אז ניא שטייט פון היינט
 ביו מארגין גיט זיא שוין אריין אשלקעמין טעם.
 פרעגט די גמרא ולפאן דאסר נותן טעם לפגם מותר נאך
 דעם הנא וואס זאגט אז ריא מרפה בלי גיט אריין
 אשלקעמין טעם אין די קשרה עסין מעג מען
 עסין דיא קשרה עסין ניעלי עבדים דאסר רחמנא היכי
 משכחת לה פאר וואס האט די תורה גיזאגט אז מען
 קאכט אעסין אין זאמא פון אעבדים אויב דער
 טאפ איז גיט געבשרת איז דאם עסין מרפה אסר
 רב חייה בריה רב הונא לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא
 האט רב חייה דער וזהו פון רב הונא גיזאגט די
 תורה האט נאר געאקרת אויב דער עבדים האט
 היינט גיקאכט אין טאפ מרפה אונ היינט אין דעם
 זעלביגען טאג האט מען גיקאכט אין טאפ קשרה
 עסין איז דאם עסין מרפה דלא נותן טעם לפגם האט
 אין דעם זעלביגען טאג גיט גיט אריין דער טאפ
 אשלקעמין טעם. פרעגט די גמרא מפאן וזילד לשחרי
 זאלין אלע גוישע טעם מותר זיין צוא קאכין אין
 זייא קשרה עסין פון מארגין אונ נויטער. אויב
 מען האט היינט גיקאכט אין זייא מרפה זאל מען
 מעגין מארגין אין זייא קאכין קשרה. אונ מען
 זאך נאר גיט דארפן בשרין אגוישע בלי נאר
 אונקען שטעלין פון היינט אויף מארגין. זענטערס
 די גמרא ונהי קדרה שניה בת יומא משום קדרה בת יומא
 אז מען נועט זאגן מען מעג קאכין עסין אין
 זאמא פון אעבדים וואס ער איז גיט געבשרה.
 אויב מען האט דאם מרפה עסין אין דעם טאפ
 געקמין געקאכט. נועט מען קאכין אין אלע גוישע
 טעם אפילו אין דעם טאפ וואס דער עבדים האט
 היינט אין איהם געקאכט מרפה נועט מען היינט
 קאכין אין איהם קשרה. אונ מען נועט גיט וויסען
 צוא מאכין אחילוק ואפמייילונגן אין דעם טאפ
 וואס מען האט געקמין גיקאכט מרפה מעג מען
 היינט קאכין קשרה בלי גיט אריין אשלקעמין

אונקעקע פלים וואס דער עבדים האט געניצט
 מיט זייא נאר קאלטע זאכין כגון פסות וקטניות
 זעלחיות רהינג גלעזער קריגלך פלעשער פריז
 ופסקין וכו' פסחים זאל מען זייא אפגואשין זייא
 זאלין זיין ריין אונ מען איז זייא מובל אין אמקנה
 זענען זייא שוין קשר צוא ניצטען מיט זייא דברים
 שנשתמש בהן על ידי חמין אונ די פלים וואס מען האט
 מיט זיי געניצט מיט ווארעמע כגון פירות וביסקמין
 רהינג קעקלען טעם. וואס מען קאכט אין זייא
 מרפה עסין ופסחים חמין אונ דיא פלים וואס מען
 ווארעמט אין זייא מעגלן ופסקין וכו' פסחים זאל מען
 זייא בשרין דיא פלים אונ נאך דעם בשרין זאל
 מען זייא מובל זיין וועלן זייא זיין קשר דברים
 שנשתמש בהן על ידי האור אונ דיא פלים וואס מען
 האט מיט זייא געניצט דורך פייער אן וואסער
 כגון השפודין שפיון וואס מען קראט מיט זיי פלייש
 וזאקפלאות אקפלא איז אשיסער מיט לעבלאך איך
 נויינג ליינט מען אריין פלייש אונ מען שטעלט
 די שישעל אויף דעם פייער. אונ דער פייער גייט
 אריין אין דיא שישעל דורך דיא לעבלאך אונ ער
 קראט דיא פלייש מעגלן ופסקין וכו' פסחים אז מען
 נוייל דער פלים מאכין זאל מען זיי אויסברענגען
 אין פייער אונ מובל זיין וועלן זייא זיין קשר זעלן
 שנשתמש בהן ע"י שלא יטביל ושלא יגעיל ושלא ילבן אונ
 די אלע פלים וואס מען האט זייא געדארפט נאר
 מובל זיין אונ מען האט געניצט מיט זיי איידער
 מען האט זייא מובל גענוען. אונ דיא פלים וואס
 מען האט זייא געדארפט בשרין אונ מען האט
 געניצט מיט זיי איידער מען האט זיי געבשרת.
 אונ די פלים וואס מען האט זיי געדארפט אויב
 ברענגען אין פייער אונ מען האט געניצט מיט זיי
 איידער מען האט זיי אויפברענגט אין פייער קא
 קרא אסר אין זיין ברייה האבין מיר גילעניט דם
 עסין איז מרפה ונהי אידך מותר אונ אין זיין זאנער
 ברדיהא האבין מיר גיקעניט מען מעג דאם עסין.
 זאגט די גמרא לא קשיא עס איז קיין קשרה הא כמאן
 דאסר נותן טעם לפגם אסר די ברייהא וואס זאגט דאם
 עסין איז מרפה האלט זיא וניא דער הנא וואס
 זאגט אפילו די מרפה בלי גיט אריין אשלקעמין

זוהר עקב דף רסו ע"א . ת"ס דלטיילת יוד הא ואו הא

יומא חד היה חלש רבי יוסי עאל לגביה ר' אבא ור' יהודה ור' יצחק חמו ליה דהוא נפיל על אנפוי ונחויס . יתבו . כד
 חסרת חמו ליה לאנפוי דחייבין . ח"ל ר' אבא מלה חדתא חמיחא . ח"ל ודחי דהשתח סלקא נפשי וממית יקרא
 מאיטין גרמיהו על קדריה דמאריהון . דהון עאלין בתליטר נהרי דאפרסמונא דכיא . וקב"ה משתשטט בהו
 וחמינא מה דלא יכוו לי רשותא למימר ושלינא לון חמינא האי יקרא דחון הוא אמרו לי מאיטין דרמינו למאריהון
 כההוא עלמא וממה דחמית נפסאי ולכאי דתנחיר . ועל דא אנפאי חייבין . ח"ל ר' אבא זכאה חולקך . אבל אורייתא דא
 אסהיד כהו דכתיב (ישעי' 70) עין לא ראשה אלהים וולתך יעשה למחכה לו . ח"ל ר' יהודה הא שאלו חכרייא דא
 דכתיב יעשה חשבה מכבי ליה . ח"ל הא אחרת אבל רוא דמלה היינו דכתיב (תהלים כז) לחנות כנעם יי' ונבקר כהיכלו
 וואקומה . כעס יי' ההוא דאחיא מעתיקא קדישא דקב"ה משתשטט כיה דהא ההוא נעס מעתיקא נפקא . ולכקר
 כהיכלו כהיכלא עילאה על כלא אוף הכא עין לא ראשה אלהים וולתך יעשה מאן ההוא עתיקא סתימא דכלא דהא כיה
 תליא . ח"ל ודחי הכי הוא . זכאה חולקיהון מאריהון דרמימותא דמאריהון מתדקון כהו לחנין לית שעורא למולקיהון
 כההוא עלמא . אמר ר' יצחק כמה מדורין על מדורין אית להו ללדיקייא כההוא עלמא ומדורא עלאה דכלא אינון
 דרמימותא למאריהון אחקשר כהו דהא מדוריהון אחקשר כהיכלא דסליק על כלא . מאי עממא בגין דקב"ה
 כהאי אחקשר :

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הר"ם הלכות ברכות פרק א .

(א) כל הברכות כולן אע"פ שבדרך יוצא י"ח מותר
 לו לברך לאחרים שלא יצאו י"ח כדי להוציאן
 חוץ מברכת התנייה שאין בה מצוה שאינו מברך
 לאחרים א"כ נהנה עמהן . אבל ברכת התנייה שיש
 בה מצוה כגון אכילת מצה בלילי הפסחים וקידוש
 היום ה"ז מברך לאחרים ואוכלים ושומרים אע"פ שאינו

מספר חסידים סימן קס"ה .
 גתיב סוקד טון אטות על כניס וסל כני כניס על שלשים ועל
 כדשים ופושט חסד לאלפים . סבי מי שזכב מזוכה גרם
 טובה המש טמות ח"כ מי שסיה ראו ליהוט טכ אטם כגן עדן
 למס יסי כני עדן יומר על ח"כ טיב אלה מי שזכב על מנת
 שלא לקבל פרס וגשמת נכ אלה ס"כ ה"ן הספק לטובותיו
 שנאמר ועמד כלם לדיקום לטולם יי"כטו פרן וכסי יודע ה' יעי

(א) כל הברכות כולן אע"פ שבדרך יוצא י"ח חובתו אלע
 ברכות וואס דער מענטש האט זיין שוין
 גיזאנט אונ ער האט שוין יוצא גינען פאר זיך
 מיטן לו לבקר לאחרים שלא יצאו י"ח חובתו כדי להוציאן
 מעג ער די ברכות זאגן יאך אפאל פאר אנדערע
 וואס זיי האבן יאך גיט יוצא גינען זיי זאלן אויך
 יוצא זיין חוץ מברכת התנייה שאין בה מצוה שאינו מברך
 לאחרים אלא אם כן נהנה עמהן נאר צו זאגן אברכה
 אויף אזוי הנאה וואס אין קיין מצוה . זאל קען
 גיט זאגן דיא ברכה פאר אנדערע מענטשנים
 וועגן סיירין . ער האט אויך הנאה מיט זיין צו
 זאקען , דהיינו ראובן וויל עסין אנדער פריינדקען
 אונ , ער קען גיט זאגן אברכה זאל גיט זאגן
 שמעון דיא ברכה אונ ראובן זאל עסין . אויב
 דאס עסין איז גיט אמצוה . סיידן שמעון עקט
 צו זאקען מיט ראובן , מעג שמעון זאגן די ברכה
 אונ ראובן , ענטפערט אמן אונ עקט אויך אן אברכה
 אבל ברב התנייה שיש בה מצוה אפער אז דאס עסין
 איז אמצוה כגון אכילת מצה בלילי פסחים דהיינו צו
 עסין אמצוה גיט ער אפער אונ דיא אנדערע זאקט
 פסח אונ , ער ווייס גיט צו זאגן אברכה דהיינו
 מיט אנדער ער ווייס גיט צו זאגן קידוש שבת
 אנדער יום טוב דהיינו פסח , לאחרים מעג איינער
 זאגן אברכה פאר דיא מענטשין וואס ווייסן

בתוב פוקר זין אבות על כניס ועל בני כניס על שלשים
 ועל רבנים עם שמייט אין פסוקי קאט גידיינקט
 די זינר פון די אלקשערין צו שטרקאפין די זיהן אונ
 דיא קינדער פון די זיהן אונ רעם דרימין דור אונ
 רעם פערמין דור , שטרקאפט הקב"ה דיא קינדער
 ביו צום פערמין דור ועושח חסד לאלפים אונ אז
 איינער איז אצריק טוהט הקב"ה חסד מיט זיינע
 קינדער ביו צווייט טויענד רורות ה"י מי שזכה
 מרובה מדה טובה חפש פאת עדהו מיר דער מענטש
 וואס איז וזכה טוהט הקב"ה מיט איהם טובות
 פינף הונדערט קאמאל אזוי פיל ווי ער טוהט קעות
 צו רעם וואס זינדיגט ונארום אין צוויי טויענד
 איז נאך דא פינף הונדערט קאמאל פיר דאס איז
 פיר קאמאל פינף הונדערט א"כ אויב אזוי איז דאך
 אקשנא מי שזכה זאוי ליהוט שנה אחת כגן עדן דער
 מענטש וואס האט נאר וזכה גינען צו זיין איין
 יאהר איז גן עדן למח יתיה כגן עדן וי"ח על ח"כ שנה
 פאר וואס זאל ער זיין איז גן עדן מער ווי פינף
 הונדערט יאהר , ער דארף נאך נאר זיין איז גן
 עדן גלייכע פינף הונדערט יאהר גיט כההר אלא
 מי שיעבר על מנת שאלא לקבל גיט ומשכחת לב איהב
 חקב"ה אין חסד לטובותיו נאר דער מענטש וואס
 דינט צו הקב"ה אויף רעם תנאי ער זאל גיט
 געקען אבערזינגנ נאר ווייל ער האט ליב הקב"ה
 דינט ער איהם מיט אפרייליכע הארץ צו זיינע
 טובות איז קיין סוף נאר ביו אייביג שטאמט ווארום

קען האט אין זיין געקטין געקאכט פשרה מוז
 קען זיין היינט פשרין :

האט דיינט ינקאמט בפרה פאר קען גיט היינט
 קאכין פשרה , דרייבער האט קען גיזאנט אלע
 קרפה טעפ מוז קען פשרין . אפילו די טעפ וואס

חמישים ונחלתם לפולס חסידים. ולמה פוסק קצ"ה את סלמון
 חסדי שכל חסיד וכל הילול נלם חסיד נלם סונה מנהסר חסר
 הפ"י שמים שנאלמ כי אם כירלח ס' כל חסיד כמו שנה' ויקן ויפסק
 משנתו ולחסס חקרה ויקן ועקב משנתו. כ"ד פסוקים אלהים
 יצחק ועקב בפסוק אלה על מסר כלל של פסוקים של סלמון
 אלה על מסר כלון וינל יעקב כל יצחק אלו מאלה קרים
 סלרעכ עלר נר ס' אלהים וינל חסדי יצחק על מסר ולקר
 כ"ד על מסר כל ס' כל כל' אמות שלל חסיד סלמון פנלי
 ויקרו עקר וכתוב קולותיו ומורי עמך:

אָרץ אויב דיין פאלק וועלן אלע זיין ציריקס
 וועלן זיי ירשגן די לאנד ונן ערן אויף אייביג
 ויבחיב אונ עם שמיים אין פסוק וירע ה' מי תמיים
 ויבליחם לעולם תחת גאט וויים דיא סענע פון דיא
 בענקששין וואס גינען מיט נאנצקייט אונ זייער
 ירושה וואס זיי וועלן ירשגן גן עדן ונעם זיין
 אויף אייביג לפה אויב הקב"ה את האבות פאר וואס
 האט הקב"ה ריב געהאט דיא אבות פגני עקל חסיד
 וכל תוליד לא היה לבם פונת מתהרהר אחר תפיצ שמיים
 וייל נאנצע מענע אונ נאנצע נעקט האבין זייערע
 הארצער גיט אויפגיהערט צו טראקטין פון דיא
 ענגים וואס גיהער צו הקב"ה שמיים ווארום עם
 שמיים אין פסוק גי אם בראת ח' על חסיד נאנצע
 פאג האבין זיי גאר עקטראקט אין די מוסר פאר
 הקב"ה כמו שנאמר ויחן יעקב משנתו ווי עם שמיים
 אין פסוק יעקב האט זיך אויפגעוואקט משנתו
 זאלקט גיט זייענען משנתו פון זיין שלאף ויאת
 תקרא ויחן יעקב משנתו גאר זאלקט זייענען יעקב
 האט זיך אויפגעוואקט פון זיין לערנען כ"ד פסוקים
 אברהם יצחק יעקב בפסוק אחר על חסיד עם זענען דא
 פיר אונ צוואנציג פסוקים וואס אין זיערע פסוק
 שמיים פסוק אברהם יצחק יעקב אכל שאר פסוקים
 של האבות אינם על חסיד אקער אין אברהם פסוקים
 שמייען גיט דיא אבות פסוק גנו ויבא יעקב אל
 יצחק אבי פטרא גיט חארבע אשר נר ישם אברהם ויצחק
 אזוי ווי עם שמיים אין פסוק יעקב אין עקוקען
 צו זיין פאטער יצחק ביי מקרא אין דיא שקאט
 קרית ארבע וואס דארט האבין געוואהנט אברהם
 אונ יצחק תבי אטי על חסיד אין דעם פסוק שמייען
 גיט די אבות פסוק ויבא כ"ד על חסיד אונ רייער
 שמייען אין פיר אונ צוואנציג פסוקים דיא אבות
 פסוק גי חיי על כל כ"ד שמת שלא היה להם פנאי חסדי
 שמים וייל אין דיא נאנצע פיר אונ צוואנציג שעה
 אין מעת לעת האבין זיי זיך גיט אפגעקערט פון
 צו טראקטין וועלן הקב"ה אפילו בחלים אפילו אין
 חלום האבין זיי אויך געטראכט וועלן הקב"ה
 רייער שמייען זיין אלע פסוק אחר אין איין פסוק
 אברהם יצחק יעקב שנאמר ווארום עם שמיים אין
 פסוק ולי פה יקח בשר דוד הקלף האט גיזאנט צו
 הקב"ה ווי מייער זענען בייא מיר זייעע פריינד
 אברהם יצחק יעקב יחביב נאך שמיים אין פסוק תמייען ויערי עמך מיין אויפואבין אונ מיין זיין
 אויף דער וועלט אין גאר מיט דיר אזוי ווי דיא אבות אברהם יצחק יעקב זענען גיטען:

אוכל עמה: (ב) כל השומע ברבה מן הברכות:
 בתחלתה ועד סופה ונתכוין לצאת בה י"ח יצא ואף
 על פי שלא ענה אמן וכל העונה אמן אחר המברך
 ה"ל במברך והוא שיתיה המברך חייב באותה ברכה.
 היה המברך חייב כו"מ ועד העונה חייב מה"ל לא יצא
 ידי חובתו עד שיענה או עד שישמע פמי שחייב לו
 התורה כמוהו:
 מהפלי שמים (פס"י) כלמס שנאלמ לי מס

גיט וואקלים ושותים א"פ שאינו אובל עשהם אונ זיין
 עסין אונ טרינקען אפילו ער עקט גיט מיט זיין
 אונ ווען אפילו זיי ווייסן צו אכטין אליון קידוש
 אָדער עמליקע מענטשין זעצין זיך צום מיט
 עסין אפילו אלע ווייסן צו זאגן אברהם פון
 דעקשווענין קען איינער זאגן אברהם אָדער
 זאגן קידוש אונ אלע ענפערין אָמן אונ עסין:
 (ב) על חשיטע ברבך מן הברכות מתחלתה ועד סופה ונתכוון
 לצאת בה י"ח חובתו יצא אז איינער האט גיהערט
 אברהם פון זיין חקר וועלכע ברבך עם אזו פון
 אנהייב ברבך ביו צום סוף ברבך אונ ער האט
 גיטראקט ער זאל יוצא זיין מיט דיא ברבך פון
 זיין חקר דיא ברבך וואס ער ארף זאגן האט
 ער יוצא גיטען אף על פי שלא ענה אמן אפילו ער
 האט גיט געוואקט אָמן וכל העונה אמן אחר המברך
 תבי יח המברך אונ דער מענטש וואס ענפערט אָמן
 נאך דער ברבך וואס ער הערט אזו גלייך ווי ער
 אליון וואלט גיזאנט די ברבך היא שיתיה המברך
 תבי באותו ברבך אונ דאס אזו גאר אז דער וואס
 זאגט די ברבך מוז זאגן די ברבך פאר זיך ער
 זאל יוצא זיין מיט די ברבך פאר זיך אליון היה
 המברך ויב מברכי ספרים אויב דער וואס האט
 גיזאנט די ברבך אזו חטוב גיטען צו זאגן דיא
 ברבך טייל די בכנן האבין איהם געהייסן זאגן
 דיא ברבך (דהינין ער וראובן) האט גיטעסין
 אשמיקול ברויט גרויס ווי אאיינליקירט אונ ער אזו
 גיט זאט גיטען די תורה האט גיט געהייסן ער
 זאל בענקששין אונ דיא רבנן האבין געהייסן ער
 זאל בענקששין והטנה תיב מן התורה אונ שקען
 וואס הערט די ברבך פון ראובן האט גיטעסין
 אונ אזו זאט גיטען וואס האט דיא תורה אויף אים
 גיטאסין ער זאל בענקששין לא יצא ידי חובתו אזו
 שקען גיט יוצא מיט דעם בענקששין פון ראובן
 עד שיענה או עד שישמע פמי שהוא תיב מן התורה כמוהו
 סיידן ער זאל ענפערין אָמן אָדער ער זאל הערין
 דיא ברבך נדס בענקששין פון דעם מענטש וואס
 מוז אויך בענקששין וייל ער האט גיטעסין צום
 זאט ווערין אונ דיא תורה האט איהם גיטאסין
 צו בענקששין:

אברהם יצחק יעקב יחביב נאך שמיים אין פסוק תמייען ויערי עמך מיין אויפואבין אונ מיין זיין
 אויף דער וועלט אין גאר מיט דיר אזוי ווי דיא אבות אברהם יצחק יעקב זענען גיטען:

בְּרוּךְ וּמְהַרְרִיהָ תַחֲלֹב נַחֲשֶׁת :
וְאִכְרָתָּהּ וּשְׁבַעְתָּהּ וּבִרְכַתָּהּ אֶת-
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַד-הָאָרֶץ הַשְּׂבֵיה
אֲשֶׁר נָתַן-לָךְ : שְׁנֵי יָא הַשָּׂמֶר לָךְ
פֶּן-תִּשְׁכַּח אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
לְבַדְתִּי שָׂמֶר מִצֹּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו
וַחֲקֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצֹּד הַיּוֹם :

ומשוררהא תפסול נחשאי
 ותיכול ותשבע ותכרד
 ית יי אלקה על ארעא
 טבתא די יהיב לה :
 יא אסתמר לה דלמא
 תתנשי ית דחלתא דיי
 אלקה בדיל דלא למטר
 פקודיה ודינוהי
 וקומיה די אנא מפקד
 לה יוא דיין :
 ת"א וכלת . נכרות כל מה נס
 פסוקים מע סוטס גב מלטה
 קיד עירובין ג :

בעל המורים

רשב"ם

והשעורה שהוא לחם והיה לך גמן והתנה ורמזו וגו' ודבש תמרים שהם טותקים :
 ושכמה . וממין לים סוף פשחה . שלרין לכוזר יום המיטה נכרכס סעון . ולכן פקדו סעון והמטיב על סעון . ביתר שחנה לכוזרם : ושכלת וכרכס . סעון כרכס סעון . וכן נמי לכוזר לבניו . סו' ושכלת ושכמה וכרכס ככר . שמוכר ללדס ליסנות מן סעס"ו בלא כרכס . שנלמד לסי' הפכין ומלוטה . מכל ללחך שכוךר סוט לכול מלו . שנלמד וסלכן נמן לבני סדס . ווס מלכתי לסי' לרני סמה סומ"ס כל טלך מנין ססודימי לסי' סין ססוכס מעלך : ושכלת . נגומטיס וסו ככוס :

ליקוטים על התורה

שפיוס מים וייקטים עם נאל אין אידר נאר גים פעלין . און אין אלע לענדער פעלס עפעס . אין איין לאנד פעלס דער מין אין איין אנדער לאנד פעלס איין אנדער מין , דריקער שפיוס אין פסיק ארץ אשר לא בוספננת תאכל בה לחם , ארץ ישראל איז אלאנד נואס גים מים ארבעקייט וועקסט אין איר עקסן ברוים , אפער תאכל בה נאר דו וועקסט אין איר עקסן ברוים אפער גים איין אנדערער לא תמסר כל בה , נאר אין אידר , גין ארץ ישראל וועט נאר גים פעלין , אפער אין אנדער לענדער פעלס יוא , וואס מער מיליקקייט עם איז דא אין דעם לאנד , מעהר ברכה קופט אין אידר פון היפעל :

(י) וְאִבְלָתָה וּשְׁבַעְתָּה וּבִרְכַתָּה אֶת ה' וגו' . ווייל פון עקסן און וואס זיין קמן פון עקסן קופען צו גרויסע צבירות , וויא דער פסוק זאגט וּשְׁבַעְתָּה וּבִרְכַתָּה אֶת ה' אֱלֹהִים אֲתֵרִים , עד אַנְדֵרְכֶּה נְאֻשֶׁר , דריקער האם די תורה גיזאגט אעצה באלד נאך דיין עקסן וואלסטו בענקשלין און לויבן נאם אויף דאס נאשע לאנד וואס ער האם דיר גיגעבן אז דו וועקסט האבן אמונת אז גים דו תאמס די לאנד אייגענעמען נאר תבטיה האם זי דיר גיגעבן וועקסט דאך שוין גים דיקען צבירת נחת :

מצות השם

(י) [מן] (טסס קפ) לכך ברכת טלח סלכ לכילס סלחס . גדי שכיעס , שנלמד ופכלת ושכמה וסכמס לסי' ס' ללטיך : פאר דעם עקסן ווארן מען זאגן די ברכה מביצאי , און דיא מצינה איז צו יעדער צייט און אויף לענדער און בייא וקרבים און גקבת :

נביאים ישעיה סם

לחשף מנ"ה ר"א צבאות נש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה הנצח ארני נשמה דהור יהוה חיה יחידת הנצח יהוה חיה יחידת דהור אל שם ב"ן שבעשתי :

הן ארני יהוה יעזרלי מיהוה ירשיעני הן פלם
 מצודת דוד
 (6) סן סי . כלמס ס' יסזר יו וסי סוט לסי' כ אשכ יוכל לסרשיע' ולמייב לסי' : סן כלס . כלמס כל סוממדיס פלי

תרגום

בבגד יבלו עש יאכלם : ב מי בכם ירא יהוה שמע
 בקול עבדו אשר | הלך חשבים ואין נגה לו יבטח
 בשם יהוה וישען באלהיו : י הן בבכם קדמי אש
 מאורי זיקות לבו | באור אשכם ובזיקות בערתם
 מדרי היתה זאת לכם למעצבה תשכבו : י שמעו
 אל רדפי צדק מבקשי יהוה הביטו אל צור
 חצבתם ואל מקבת בור נקרתם : י הביטו אל
 אנרתם אביכם ואל שרה תחוללכם פי אהר
 קראתיו ואכרכהו וארפהו :

בלבושא דבלי וכעשא אבלי
 ליה : ב אמר נביא עתיד
 קורשא ברך הוא למתו
 אמר לעממא מן כבו
 מדלתי דני די שמע בקל
 עבדיה נביאי בעבר אורתיא
 בעמא קנבר דמלה בקבלא
 זליה צהור ליה מתרחין
 בשמא דני ומסקמיה על
 פורקנא האלהיה : ג מתיבין
 עממא ואמרין גרמיהו
 רבוקנא לא אפשר לנא
 למיעסא באורייתא ארי כל

יסקנא אתהבינא בין עם דין בעקבא וכר נצחנא בין לדין אוקורנא בתיהון וישיבנא טפליהון ונכסיהון
 ובהרא ננא שליכו יסקנא ולא אפשר לנא למיעסא באורייתא מתיב קורשא ברך הוא ואמר לחון הוא
 בולכוו קנרו באשמתא מהקפי תרב אילוי פילו באשמתא דנביהון ובחברא דתקפתון ממיקרי הנת דא
 לבין לתקלותבון תחובון : ד קבילו למימרי רדפי קושמא דבען אוילמן מן גרם יי אסתפלו די בחציבא
 מטיגרא אהתיבתון ובסולא דמגוב ריקן אהפסלהון והאסתפלו באברהם אבוכון ובשרה דאעריאתכון
 ארי שר הנה אברהם יחידאי בעלקא קריבמיה לפולחני וברבמיה ואקנימיה :

מצורת רור

ירקט כנגד כנרת: עש יאכלם. לפי שמעמל נגד אהר ל'
 סוול כנגד : (ב) ירא ס' . אשכ הוא ירא ס' וטומע בקול
 עבדו סביב : אשכ סרן טכיס . אפי' הלך בחשכת סלחת
 ופדיון לא מלא הארס ותוספס : יבטח בשם ס' . טפלו לו
 הסמועס : וישען . כפל הדבר במ"ט : (ג) סן כלכס . כפל
 באמת כעס כלכס מבעיניס את חמת ס' : מזלוי זיקות .
 מזלויס את סתקס כנליי אש ויטא ס' , וכפל סעניו במ"ט :
 לבו כבור אשכס . כ"ל לפי טעמס כן יסיה הנגזלו : ובזיקות
 כפרסס . כפל הדבר במ"ט : מודי וגו' . לא בעתקס סיתס כ"ט
 מודי כלס סנירסו לענן תמיות בעלכוו כי לא תסור סעלכוו עד
 כי תעומו : (ד) רדפי נדק . סתמזויס לטות נקב : אל ניר .
 אל ססלע אשכ סתכלתס מעני : אל בעקס . אל נקב סניו אשכ
 יגלסס מנקרס : (ס) סיעו אל מלכסס . כזס ירעס סתקלס
 טלפניו כ"ל מלכסס סוה כבור אשכ נחלכתס מענו והיעו בו
 לנכות מה כעסס פמו : ואל טה . כ"ל טה סוה נקב הכור כו' כי סיה ילדס אהכס : כי אהר קרמיו . עם כי סיס יחידו טלנן
 כנפן ולא סיס עי סט מעסו לסחיק כידו עילי : יי קרמיו ונדלתי ויככפי סויו ואלכס סת זרעו ולמוער כמו טעמיפי סס
 מלכסס אשכס יחידיס בין כולמוט וסין מ' יחויק כידכס :

רש"י

(ה) עש . חולעת הנגדים : (ב) עברו . בקול הנביא :
 אשר הלך חשבים . אף אם זרה בזה עליו יבטח
 בשם ס' : (ג) הן כלכם . שלא שומעים בקול נביאיו :
 קורחי אש . דולקו אש חמתו : מאורי . מחוקי זיקות
 לזונו ונמלי אש : לבו באור אשכם . לפי דרככם חלקו :
 ובזיקות . אשר בערתם : למעצבה . ליסורים : (ד) אל
 צור חצבתם . ממנו הוא אברהם אביכם : ואל מקבת .
 פטיס סוקרין וטוקין את הכור , היא טה אהכס :
 (ה) תחוללכם . אשר ילדה אתכם : אהר . היה יחידו
 כנפון : קראתיו . רביטיו ונדלתי וכן אגלל אתכם :

דעם פירוש עברי מיימש נכפונס מען ביאי דער תפסורת פון דער וואג :

כתובים התלים קח

להמשך מסוד ומלכות ד"א שין דלת יור נש'שין שין דלת שין דלת יור רוח יאהרונדי נשמת דיסר א אר
 ארנ ארני נש ארני רוח אלף דלת נון יור נשמת דמלכות יו דו ו הו חיה יחירת דיסר דיקון חיה יחירת דמלכות אל
 עם ב"ן שבעשית :

א אלהים ממלל מאתר בית א אלהים | דבר בקדשו אעלוה אחלקה שכם ועמק סבות
 שכןמיה אבנע אפלינ בותא אמרד : ב לי גלעד | לי מנשה ואפרים מעוז ראשי יהודה
 עם יחבי שכם ועם יחבי מישר סבות אקשא החוימא : ב די לי גלעד די לי מנשה גברין דבית אפרים עושנא דרישי

מצורת רור

(ה) דבר בקדשו . כבוד קדשו דכ ע"י כילויס טפלו וטמט
 כמלכותו כי חלצ את ישראל ממצרים : חלקיה . מקומות סרעטיס
 חלק חלקיס ישראל כככל המדה : (ב) לי גלעד . כי רלס
 פירוש עברי מיימש
 סוכות ונעל איה מעמסין : (ב) לי גלעד ולי מנשה צוא
 מיד נועלין זיה פארואמלען דיא מענקשין פון
 גלעד אונ דיא מענקשין פון מנשה ואפרים סיו
 ראשי אונ דר שכם אפרים ונעם יין די שטארקייט

רש"י

(ה) אלהים דבר בקדשו . שאלמוך ויבא העת ואעלוה
 כדכרו : אחלקה . ארץ אויבי לישראל : שכם . חלק :
 (א) אלהים דבר בקדשו אעלוה דור חלקה האם געואנט
 גאט האט גרעט מיט ויין הייליגקייט אז איה
 איה נועל מיה פרייען אחלקה שכם דיא שטאט שכם
 נעם ויין מין חלק ועמק סבות אמרד : ב די לי גלעד
 ולי מנשה גברין דבית אפרים עושנא דרישי

עקב יום ה כתובים

תרגום

מחקקי : ג מואב ו סיר רחצי על-אדום אשליך געלי עלי-
 פקשת אתרועע : ר מי יובילני עיר מבצר מי נתני עד-אדום :
 ה הלא-אלהים ונתתנו וק-אתצא אליהם בצבאותינו :
 פלשתיא אתיבב : ד וברון רחבות קון אוביל יתי עד פרכא תקיפא מן דבכני עד אדום : ה הלא
 על דמקנא קדם וי שבקמא ולא גקמא שבמניה בתליתא :
 מצורת דוד רש"י

(ג) מואב סיר רחצי . כלומר עבד משמש ככלי השמים
 שמשמשין בו : אשליך געלי . שיהיו מלכיהם נועלי
 מנעלין כרגלי . אתרועע . ארוע להם קול לירא מפני :
 (ד) מי יובילני . מי שחנני ככר עד אדום הוא יובילני
 עיר מצור :
 כרוס"ק שנימי רחמסם תחוקן העלוכם לכן אמר צימי יסיו כולם
 סחם ממלכתי : עמוו רחסי . כחוק לשמור ראשי מן האויב :
 מוחקקי . יסיו שיהי שלי הכל מעמי : (ג) סיר רחצי . ר"ל אשפה
 כסם כל השמימי ככלווי קדקדס סמוכי לבטון בו : משליך נמלי .
 אשיס כרגליהם כבלי גדול להגבי כסם : עלי פלשא . על פלשתיים
 ארוע בקול הכוסם ולפתייהם : (ד) מי יובילני . מי הוא המנען
 כה יבדו לבנוש עיר מצור ופי חמני עד אדום לסרוב כסם :
 (ס) סלא אליהם . הלא כל על הוא מנען אשליך אדום ונתתנו עד
 על אשר ונתתנו כן השבועה הוא ממך ולא כדרך מקרים :

פירוש ע"מ
 פון טיין קאפ . יידיה חיקקי דיא מענגקשין פון
 שקם יהודה נועלין זיין דיא געזעצגעבער :
 (ג) מואב סיר רחצי מואב נועמי זיין בייא מיר פאר-
 מיאורק וויא זיין נואש קאפ על אדום אשליך געלי
 אויף אדום ווען איך ווארקען מיינ שוך עלי פקשת
 אתרועע אויף דיא פלשתיים וועל איך שאלען :
 (ד) מי יובילני עיר מצור נוער נועם מיה פירען צו די
 שקמא מיט דעם פעקסטונג מי נתני עד אדום ווארום

ברטנורא משנה חמיר פ"ו עיקר תוי"ט

בזמן שב"ג נכנס להשתחוות. שהיכל ולא מקרי ביאה
 שלא לערף (א) : באבנים טובות . שעל כחפות
 האסוד : הגביה לו את הפרוכת . שהלוי נפתחו על
 אולם שלא לפתחו על אולם דלתות כשאר פתחים
 שנמדקס אלא פרוכה בלבד : כולו אמנטי דסוד דמלכות דליכא א
 אל אלה אלהים
 ב באו ועמדו . לאחר
 שרכו וקראו ועשו העבודות בזמן שכהן גדול נכנס להשתחוות שלשה אוחווי
 האמורות לעיל (ב) כלא
 למעלות האולם : עמדו טובות . ובזמן (א) ששמע הממונה קול רגליו של
 הראשונים . אלו ההמנים ויצא ונכנסו אחיו הכהנים
 והשתחוו ויצאו : ב באו ועמדו על מעלות האולם ועמדו הראשונים לדרום
 אחיהם הכהנים והמשה
 כשנכנס כ"ג סיו מתיבס הסרכס מעקריס ויהדות כדי שיסע נחלה על עמדו וכסוד גדול נחסה לו לכ"ג כוס הלניע אמריו קדש
 כלאו מתחד שם עם השוכן כניס כדור סוף ולסיקן אהל שמור וכלם נלחם סולדן לנכנסו ולא קן נשמת לניסוח כן (ג) וכלי"ט

פרוקת וואם איז גינאנגען פאר די טור פון אולם
 נכנס והשתחוה ויצא אונ עד איז אריין גינאנגען אין
 היכל אונ האם זיך גיבוקט אונ איז ארויס גינאנגען
 ונכנסו אחיו תהנים השתחוה ויצאו אונ די ברידער זייגע
 די פהנים זענען אויך אריין גינאנגען אין היכל
 אונ האבין זיך גיבוקט אונ זענען ארויס גינאנגען :
 ב באו ועמדו על מעלות האולם די פהנים וואם האבין
 גיליגענט קריאת שמע אונ האבין אפ גיבאן די
 אלע עבודות זענען וויא גיבוקען אונ האבין זיך
 גישקעלם אויף די שטינגען וסרעפן וואם קען גייט
 ארויף צום אולם קמו הראשונים לדרום אחיהם מביניה

כהני' (א) שזידם חמשה כלים וכו' : וברכו את העם ברכה א'. וכן ג' פסוקים אל ב"כ יברכך יאה יסא וקרי להו ברכה א' לפי שלא היו עויןי אהריהן. אמר בין פסוק לפסוק כדרך שעושי' נגבולים: את השם כתבו. כ"ד ח"א : ובמדינה בכניווי. כאל"ף דל"ת שאין מזכירין את השם ככתיבו אלא במקדש בלבד שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אזכור אליך וברכתך מרסמו ודעו בכל המקום אשר אזכור אליך וברכתך דהיינו במקדש עם

כלים בידם. המני כיר אחר, והכוו כיר אחר, והכוו כיר אחר, וכוף וכסויה ביהמותה כיר אחר, והכוו כיר אחר, וכוף וכסויה כיר אחר. וברכו את העם ברכה אחת אלא שבמדינה אומרים אותה ג' ברבות, ובמקדש ברכה אחת. במקדש היו אומרים את השם כרתבו, ובמדינה בכניווי. במדינה הכהנים נושאים את ידיהם כנגד כתפותיהם, ובמקדש ע"ג ראשיהם הוי"ץ מב"ג שאינו מנביה את ידיו למעלה מן הוי"ץ. ר' יהודה אומר אף כ"ג מנביה את ידיו למעלה מן הוי"ץ שנאמר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם: ג' בזמן שכהן גדול רוצה הגיע לרחיצת הכבש, אהו הסגן בימינו - והעלה. הישעים לו הראשון הראש והרגל ומסך עליהם ומה

דומה אל כהנים שקבלו בלשכת סניזית וחבר כן פשוט מן סניזים מט עשתי: (א) שזידם כלים וחבר עמלון פודתן מקדש יצמדו על פמלות השולם הודם שיגיעו שער אחיסת סופוסים כשתלעה ליכדי הסעוד, הכ"ס. וכן כהן כחבדו שיהיה עמלון סריגים נמזוח עממליוו הלו פכל השולם ומכריוו ברב כהנים כ"ג: [ג] למקדש: פ"ט עמלון קיבוץ ומעלות פטון מן המלטים והסבליים קרי לכו כל המקום, פתוי"ט: (ב) מהלו סניזים וקדש לו שכתן אלף כהנים ואל כשמוס:

אומר כו'. ואין הלכה כר"ג: ג' בזמן שכו"ג רוצה להקמיר, שהוא מקמיר כ"ג טיירא ונוטל חלק כשיירא: למחצית הכבש. וכבר נתניע קלח: ומסך עליהם. משום כבודו של כ"ג שהוא משוכה הקטרות יותר משאר כהנים (ד) :

אוי דיא ערשטע עטליקע פלגים וואס האבין אפ גיטאן פרייער זייער עבדוה. האבין זיך גישטעלט אין דרום זייט פון די איבעריגע פלגים וויאפא גליים גיטס און זייא האבין גיהאלטן אין די הענט פייגף פללים תפיין גיט אהר אייגער האט גיהאלטן אין האנט אקארב ומהו גיט אהר און אייגער האט גיט האקטין אין האנט אקרוג ותפתחה גיט אהר און אייגער האט גיהאלטן אין האנט אפייער פאן תקוה גיט אהר און אייגער האט גיהאלטן אין האנט אקלייגע לעפיל זיפ, כסייה גיט אהר און אייגער האט גיהאלטן אין האנט ארויסקע לעפיל מיט אצודעק ובריך את דבם ברבח אחת און זייא האבין גיגענטשט רעם פלעק אין גיטה ויברקה און יאהר און ישא. וטייל מען האט געגנטשעט אפן גאה יעדער פסוק. הייקט דאס איין פרקה אלא שבמדינה אפרים אותה שלש ברכות אין דיא קדינה האט מען גיאנטם רייו פרכות, גאה יעדער פסוק האט מען געגנטשעט אפן. איז ראם רייו פרכות ויבנקש ברבח אחת און אין בית המקדש האט מען דאס גיאנטם צו זאמען איין פרקה. מען האט גיט געגנטשעט אפן גאה יעדער פסוק בפרשה הי אפרים אה השם בכתבו אין בית המקדש פלעגט מען זאגן דעם שם אזוי זייא ער איז גישריבען ובמדינה בכתיב און אין דיא קדינה האט מען גיאנטם דעם שם אויף איין אנדערע נאמען. וגעשריבען איז יהוה, און מען זאגט אדני' במדינה חבתיים נושאים את ידיותם כנגד כתפותיהם ווען די פלגים רוקנו אין די קדינה הייבן זיי אויף זייערע הענט געניין זייערע אקסקלען ובמקדש על בני ראשיהם און ווען דיא פלגים האבין גידוביקט אין בית המקדש האבין זיי אויף גיהויבן

די הענט אייגער די קעפ היין סיפה גייל גאה רעד פלה גיט האט גיט גיהאלטן די הענט אייגער זיין קאפ שאין מנביה את דיו לפעלי מן הוי"ץ וטייל ער האט גיט גיטאנט אויף הייבן די הענט העקער ווי די גאלדעגע פלעק וואס איז נינען אויף זיין שטעריין. וטייל אויף דיא פלעק איז נינען געשריבען דיא וערשטער. קל"ש יהוה', רבי יהודה זאגט אף ימי גייל מנביה את דיו לפעלי מן הוי"ץ רעד פלה גיט האט אויף אויף גיהויבן די הענט העקער ווי די גאלדעגע פלעק פלעק וואס אויף זיין שטעריין. פון וואגען אז מען פגענטשט אייגענע שפאר אזוי ווי עס שפייט אין פסוק וישא אהרן את דיו אל העם היקדם אהרן האט אויף גיהויבן זייערע הענט צום פאלק און ער האט זייא גיגענטשטם: ג' גונו שבתו גייל רוצה להקמיר אז רעד פלה גיט האט גיהואלט מקריב זיין אקארב חיה עולה בבייש איז ער אויף גינאנגען אויף דעם פקש וואס איז די גרעט וואס איז נינען אן גיש פארט אויף רעם סובם. ארויף צו זיין דירק דיא גרעט אויף דעם סוכחא ותפון גייט און רעד קגן איז גינאנגען כיי זיין רעקטע האנט ואז רעד פלה גיט ועתה קריי אום יום פפור. און ער וערם פסול צו קאן זייא עבדוה, איז נינען אן גינייט איין אנדער פלה ער זאל קאן דיא עבדוה. רעד פלה הייקט קגן, און ער פלעגט שטענדיג זיין מיט רעם פלה גיטאנט חבתיים חבתיים אז רעד פלה גיטאנט חבתיים חבתיים ביי זיין גיגענטע האנט און האט אים ארויף געפירט אויף רעם סובם הישעים לו הראשון הראש והרגל רעד

ורקן . כדדרשין ועשית עולותיך הכשר והדס מה דס כזריקה אף כשר כזריקה : נשמת השני והלך לו . אכל הראשון ושאר שם לקבל הכזרים מן המושטים וליתן לכ"ג : בא לו להקיף את המזבח . כ"ג שהיה בראש הכבש שהוא כדיום מקיף דרך ימין דכל פינות שאחיה פינה לא יזו אלא דרך ימין לכך הו' הולך לתורתית דרומית ומשם לזפונות מזרחית עד שמגיע למערבית דרומית מקום הנקיבים שהיו והמים שמנסכין יורדים בזה

ומשם הולכין לשימין שהן כמזרח וכן עומד כהן א' ומושיט לו היין לנסכים אכל כ"ג לא היה נושא היין עמו שמה יתקלקל היין כעשן המזרח כשמקיף את המזבח וכעוד שהוא מקיף מהסך בלגרותו דהיינו מונח את האכרים שלא תאכלו מן המזבח אכל שאר הכהנים כשעשוי' נסוך היין הולכים דרך שמאל מן הכבש לדרומי מערבי' שהוא קרוב לכבש כדתיב בפי' קדשי קדשים כל העולות והעולות העוף היין והמים שלא יתעשטו ועולות העוף נמי שלא תמות כעשן וכ"ג שדומה לכן בית שיש לו רשות להלך כמו שהוא הפך מה שאין עקר הכהנים רשאים לעשות כן וגם יס' לו רשות להפך בלגור' כלא פייס יס' לו להקיף כדי ללכת דרך ימין : הסגן עומד על הקורן . אלא הכ"ג שכל לנסך : והקורדים בידו . להקיף כעשן ככהו כרי שידעו הלויים ודברו בשירא' ה' וידע בן ארוזא ויקום בלגלג כדלמר כסמי' : על שלחן החלבים . שתי שלהנות היו כמערכו של ככש א' שלחן של כסף שבו נותנין כלי שרת וא' שלחן של שיש שבו נותנין האכרין והוא נק' שלחן הסלכין : בן ארוזא . שם אדם המקיש בלגלג

ורקן . הושיט השני לראשון ב' הירדים ונתנן לכ"ג וסמך עליהן וורקן . נשמת ד' השני והלך לו ובכך היו מושיטים לו שאר כל האבריו . והוא סומך עליהן וורקן . ובזמן שהוא רוצה הוא סומך ואחרים וורקין . בא לו להקיף את המזבח מהיכן הוא מהחיל מקרן דרומית מזרחית , ומזרחית צפונות , צפונות מערבית , מערבית דרומית . נתנו לו יין לנסך [ה] הסגן עומד על הקרן והסודרים כידו וב' כהנים עומדים על שלחן החלבים ושתי הצדורות (של כסף) ביהם . [ו] הקעו והרעו והתקעו . כאו ועמדו אצל בן ארוזא אחר מימינו ואחד משמאלו . שחא לנסך והניף הסגן כסודרים . והקיש כן ארוזא

כדתיב בפי' קדשי קדשים כל העולות והעולות העוף היין והמים שלא יתעשטו ועולות העוף נמי שלא תמות כעשן וכ"ג שדומה לכן בית שיש לו רשות להלך כמו שהוא הפך מה שאין עקר הכהנים רשאים לעשות כן וגם יס' לו רשות להפך בלגור' כלא פייס יס' לו להקיף כדי ללכת דרך ימין : הסגן עומד על הקורן . אלא הכ"ג שכל לנסך : והקורדים בידו . להקיף כעשן ככהו כרי שידעו הלויים ודברו בשירא' ה' וידע בן ארוזא ויקום בלגלג כדלמר כסמי' : על שלחן החלבים . שתי שלהנות היו כמערכו של ככש א' שלחן של כסף שבו נותנין כלי שרת וא' שלחן של שיש שבו נותנין האכרין והוא נק' שלחן הסלכין : בן ארוזא . שם אדם המקיש בלגלג

ורקן . הושיט השני לראשון ב' הירדים ונתנן לכ"ג וסמך עליהן וורקן . נשמת ד' השני והלך לו ובכך היו מושיטים לו שאר כל האבריו . והוא סומך עליהן וורקן . ובזמן שהוא רוצה הוא סומך ואחרים וורקין . בא לו להקיף את המזבח מהיכן הוא מהחיל מקרן דרומית מזרחית , ומזרחית צפונות , צפונות מערבית , מערבית דרומית . נתנו לו יין לנסך [ה] הסגן עומד על הקרן והסודרים כידו וב' כהנים עומדים על שלחן החלבים ושתי הצדורות (של כסף) ביהם . [ו] הקעו והרעו והתקעו . כאו ועמדו אצל בן ארוזא אחר מימינו ואחד משמאלו . שחא לנסך והניף הסגן כסודרים . והקיש כן ארוזא

אויף דעם פייגער בא לו להקיף את המזבח אז דער פלגן גדול האט גינאולט גיין ארום קאנפן . ער זאל גיסען דיא נויין אויף דעם קאנפן מינכן דיא פתחיל פון וועלכער זייט האט ער אן געהויבען גיין פלגן דרומית פתחת פון ווינקל ררום און קאנפן פתחית צפנית גיין ער איז געקומען צום ווינקל קאנפן און צפון צפנית פתחת און ער איז גיקומען צום ווינקל צפון און מערב פתחת דרומית און ער איז געקומען צום ווינקל מערב און דרום נתיב לו יין נפשו און ער האט גיגעבן צום פלגן נויין ער זאל גיסען אויף דעם קאנפן פלגן של פלגן און דער פלגן איז גישמאנען ביים דעם ווינקל געבין פלגן גדול ותסדרים ביה אונ' ער האט גיהאלטען אין האנט אמאמיל . אזויא וויא אפאן וישני כהנים עסקים על שלחן החלבים און צווייא כהנים געגען גישמאנען ביים דעם מארער שמייער דעם מיט נואם אויף איהם איז גילגליון די חלב וישני הצדורות של כסף כהנים און ניא האנען געהאלטען אין דיא הענט צוויי וילבערנע ארובייטען ודער האט גער האלטען צוויי ארובייט , און דער האט געהאלטען צוויי ארובייטת תקש ויריש תקש און ניא האנען גיבלאנען אפיקע און אפיקעה און אפיקעה זאי ומשה אצל בן ארוזא און דיא צווייא כהנים געגן געקומען און האנען זיך גישמעלט געבין דעם מענקש נואם האט געהייסען בן ארוזא אחד מימינו והחד משמאלו אייגער האט זיך גישמעלט ביים ניין דעקע האנט , און אייגער האט זיך גישמעלט ביי ניין ליקע האנט שחה נפשו און אז

ערשטער פלגן האט גיגעבין צום פלגן גדול דיא קאפ מיט דיא פוס וספד עליהם ורקו און דער פלגן גדול האט ארויף גילייגט די הענט אויף דעם קאפ מיט דיא פוס , און האט זייא אנוארף גיטאן אויף דעם פייגער וישני שמייער לראשון שמייער דער אג' דערער פלגן האט גיגעבין צום ערשטין פלגן דיא צווייא פארערשטע פים ויתנו להו' גדול און דער ערשטער פלגן האט גיגעבין צום פלגן גדול דיא צווייא פארערשטע פים וספד עליהם ורקו און דער פלגן גדול האט ארויף גילייגט די הענט אויף די צוויי פים , און האט זיי אנוארף גיטאן אויף דעם פייגער כשם שמייער ופלגן און דער אג' דערער פלגן איז אנועק געגאנגען פון זיין ארם און אויף זיין ארם איז געקומען דער דריטער פלגן נאכדעם איז דער דריטער פלגן אנועק געגאנגען איז געקומן אפערטער פלגן און אזוי אלע כהנים מיט זייערע גלידער פון קרפן הבריר ופלגן דיא מושטין לו שאר כל חמרים און אזוי האט קען גיגעבין צום פלגן גדול דיא איבעריגע שטיקער פלייש ודער ערשטער פלגן איז דאכט גישמאנען געבין פלגן גדול , און אלע כהנים האנען גיגעבין דיא שטיקער פלייש צום ערשטין פלגן . און דער ערשטער פלגן האט גיגעבין צום פלגן גדול דיא סופד עליהם ויתנו להו' גדול דיא פוס וספד עליהם ורקו און דער פלגן גדול האט ארויף גילייגט דיא הענט אויף אלע שטיקער , און האט זייא אנוארף גיטאן און דעם פייגער ויתנו להו' גדול דיא פוס וספד עליהם ורקו און דער פלגן גדול האט גינאולט דיא הענט אויף דיא פלייש און אנהערע כהנים האבין געווארפן דיא פלייש

בשנים לבו לנדר אחר וכו' בשנים צמוד סלמטס 16 כהן
 סנהג לא צדוקס אבל קול סמקוטוס מ"ח של אשמעס
 ולספר הקצו כדו שיפוטו נסמכת סמסודים נ"ג :
 [ז] כללנל : כלי זמר אלהים היו ג"כ שט אלה שזה היה כלי
 זמר מיוחד שאין עם אלה סוף וקול גדול היה לו וסוף סממחיל
 וממנוס יוצאם היה לו :

אנכי"ל כלנל"ו הגיעו לפרק לסוף כ"ו) : דבראשון לה'
 הארץ ומלוואה לפי סכום רחשון למעשה כרמסית : בשני
 גדול ה' . שבו נחלקו המסו והיה רקיע בין מים למי' (ו) :
 בשלישי אלהים נצב בערת אל . שבו נראית היבשה
 שעליה עומדים הידיין

[ז] בצלצל . ודברו הלוים בשיר . הגיעו לפרק ,
 הקעו והשתחוו [ח] העם, על כל פרק תקיעה ,
 ועל כל תקיעה השתחווה . זה הוא סדר התמיד
 לעבודת בית אלהינו , יהי רצון שיבנה כמהרה
 בימינו אמנ' : השיר שהיו הלוים אומרי' במקדש .
 ביום הראשון היו אומרים [ט] לה' הארץ ומלוואה
 תכל ויושבו בה . בשני היו אומרים גדול ה'
 ומהולל מאוד בעיר אלהינו הר קדשו . בשלישי
 היו אומרים אלהים נצב בערת אל בקרב אלהים
 השופוט . ברביעי היו אומרים אל נקמות ה' אל
 נקמות הופיע וגו' . בחמישי היו אומרים הרנינו
 לאלהים עונו הריעו לאלהי יעקב . בששי היו
 אומרים ה' מלך גאות לבש וגו' . בשבת היו אומרי'
 מזמור שיר ליום השבת מזמור שיר לעתיד לבא
 ליום שכולו שבת ומנוחה [י] לחיי העולמים :

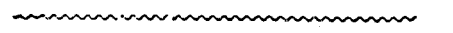
לעשות דין (ח) : ברביעי
 שבו נכרות . שבו נכרות
 שאל יורה וכוכבים שעתיד
 הקב"ה להנסיס מן העובדים
 להם : בחמישי הרנינו
 לאלהים עונו . שבו נכרות
 בעלי חיים שהרואה אותן
 מרנן ומשנה לנוראו :
 בששי ה' מלך . שבו
 נשלמה הכריאה וכו נכרה
 כלם שזכור וכוכבו של
 יוצרו : ומנוחה לחי
 העולמים . הלי מנח סכר
 כמ"ד שית' אלפס שני ע"ש
 עלמא ועד מרוב (ט) וע"ש

[י] ותמנעל וישב כעמוס
 דוגמא שבו נכרו וסר קדשו ,
 כש"י (ח) ול' כר"ם שטלים
 יהיה סדון וכדוים ע"כ
 ואספא דקלא קיימי בקרב
 אלטיס יפוטו ונמנעל דל"ה
 עס על שם שטלים לקן כחממחו
 וסכין חכל נעדרתו כפ"ח : שגס .
 כל' עקוס מלכ עמחו :
 (ב) לטפוטו עמ"ד מרי מרוב
 שגמא מיימי מיימיס : עמלס :

שאלף שכיעי לא יהיה כי אם הקב"ה שנאמר וכשגב ה'
 לבדו יום הווא לכך אומרים בשבת מזמור שיר ליום
 השבת לאלף השכיעי שיומו של הקב"ה אלף שנה :

בית המקדש ואל גיבאהם וערין געשווינדן אין
 אויגעזע צייטען אמנ' : ד' משיי שהי הלויס אימרים
 במקדש ריא קאפיטאלף תהלים האבען ריא לויס
 גיוונגען אין בית המקדש ביום הראשון היו אומרים
 דעם ערשטין טאג אין (ואך וונקאטא) פלעגין זיי
 זאגען דעם קאפיטאל' לה' הארץ ומלוואה תכל
 ויושבי בה בשני היי אימרים דעם אנדערין טאג אין
 (ואך קאנקאטא) פלעגין זייא זאגען דעם קאפיטאל'
 גדול ה' וקהולף קאוד קעיר אלהינו הר קדשו
 בשלישי היו אומרים דעם דריטען טאג אין (ואך
 דינקאטא) פלעגין זייא זאגין דעם קאפיטאל' אלהים
 נצב בערת אל בקרב אלהים ישפוט ברביעי היי
 אימרים דעם פערטין טאג אין (ואך סימאואן) פלעגין
 זייא זאגען דעם קאפיטאל' אל נקמות ה' אל נקמות
 וגו' בחמישי היי אימרים דעם פינפטען טאג אין (ואך
 דקאנערשטאט) פלעגין זייא זאגין דעם קאפיטאל'
 הרנינו לאלהים עונו הריעו לאלהי יעקב בששי
 היי אימרים דעם זעקסטין טאג אין (ואך פרייטאט)
 פלעגין זייא זאגען דעם קאפיטאל' ה' קלף גאות
 לבש וגו' בשבת היי אימרים שבת פלעגין זייא זאגען
 דעם קאפיטאל' מזמור שיר ליום השבת . גאך
 פלעגין זייא זאגין מזמור שיר לעתיד לבא ליום
 שכולו שבת וקנוחה לחיי העולמים :

דער פהן גדול האט זיך איינגיבויען צוא גיקען
 דיא וויין אויף דעם סונגם ותיף תפני בסדריו האט
 דער סגן אויף געהויבען דיא פאן והקיש בן אריז
 גדלז האט בן ארנא אן גיהויבען שפילען אויף
 דעם צימבול דברו תליים בשיר אונ די לויס האבען
 אן גיהויבען זינגען הניש לרנח אז דיא לויס זעגען
 גיקוקען צו אומים לאו (ווארום דיא לויס האבען
 געוונגען אקאפיטאל תהלים אזוי ווייא עם שמיים
 אין דיא אנדערע משנה אונ זיי האבען צו טיילט
 דעם קאפיטאל אין דרייא טייל , צוא יעקער טייל
 האבען זייא אומס גילאזט דעם גיגון , אונ ווען
 זייא האבען דעם גיגון אומס גילאזט קעט האבען
 גיבאלאזען דיא בנהים אלקיעה אונ אחרונה אונ
 אלקיעה והשתחוו דעם אונ דראם פאלק וואס זעגין
 גיווען אין דיא עזרה האבען זיך געבוקט על כל
 פרק תקיעה צוא יעקער מאהל וואס די לויס האבין
 אומס גילאזין אינגון , האבען דיא בנהים גיבאלאזין
 אלקיעה אונ אחרונה אונ אלקיעה ועל כל תקיעה
 השתחווה אונ ווען דיא בנהים האבען גיבאלאזען ,
 האבען זיך דאס פאלק גיבוקט וף הוא סדר התמיד
 לעבודת בית אלהי אזוי דעם קען מקריב גיווען דעם
 תמיד אין דעם בית המקדש זיי רצון שייגנה בפתח
 גיפטי אמנ עם זאל גיין דער ווילען פון גאט אז דר

סלכס ס' כלס כלי סמינן דסוד דמלכות דכריסס במוכן

אמר רבי אבא בריה דרבי חייה בר אבא משתינין
מים בפני רבים ואין שותין מים בפני רבים.
והניא נמי הכי משתינין מים בפני רבים ואין
שותין מים בפני רבים. ומעשה באחד שבקש
להשתין מים ולא השתין ונמצא כרוס צבה.
שמואל אצטריך ליה בשבתא דנרנא נגדו ליה
גלימא. אתא לקמיה דאבהו אמר ליה אתן לך ד'
מאה זון וזיל אהדר עובדא את ראפשר לך דלא
אפשר ליה ליסתבן. מר בר רב אשי אצטריך
אנורא דגמלא אשתין אמרו ליה חמתין קאתיא
אל לבאודנה. והיפוק ליה משום עלוקה בשותת.
ה"ר שני נקבים יש באדם אחד מוציא שתן ואחר
השום, בשעה שאדם נצרך אם נקבו זה לחוך זה

ואין שותין מים. דרך ת"ח להיות נטע באלה וכו' שתי
אכל להטיל מים לא ליהו נטע שמה ימתן ויסתכן;
אצטריכא ליה. להטיל מים: בשבתא דרבנא. ל'
יום קודס הרגל שאלין ודורסין בהלכות הרגל: נגדו ליה
גלימא. פרס סדין כינו לבין עס: אהדר עובדא.
דרוש שמואל להמתין ולהטיל מים עד שיטה לו לנטות:
את ראפשר לך. לפרוס סדין לפי ששכח אהה נאי
ליצטריך ליה אמרינא דלא אספד ליה ימתין עד שיטכו
העס ויסתכן ויהא עקר: חמתין. ממוח: באודנה.
אפי' בתוך אונה הייתי מטיל מים אם לא היה לי מקום
אחר קודם שהמתין וכו"ס בפניה: והיפוק ליה. ממאי
דמשום המתנה לבה כען דהאי נגדא דילמא עלוק' שמה
היא תולפת ולפיכך לבה כריסו: בשותת. שאינו יכול
להטיל מים יפה אלה שותת טיפין טיפין דודאי ממחמת

נעשה

נעשה

אמר רבי אבא בריה דרבי חייה בר אבא רבי אבא דער
ויהוה פון רבי חייה בר אבא האם גינאנס
משתינין מים בפני רבים עם שמייען פיל מענקשין
און איינער וויל משתינין ויין און ער האם קיין ארם
וואו משתינין צו ויין, קען ער משתינין ויין פאר די
קענקשין און ער זאל גיט איין האלטן די השקנה
פיו די קענקשין וועלן אנטעק גיין אדער גיין ער
נעם געפינען א ארם וואו משתינין צו ויין ויין שתיני
מים בפני רבים אבער טרינקען וואסער זאל קען גיט
גענין פיל מענקשין, נאר ער זאל גיין אויף אנויים
און טרינקען וינאי גמי חכי און מיר האבין אויך
אזוי גילעריקט משתינין מים בפני רבים קען מען משתינין
וין אפילו פיל מענקשין שמייען ויין שתיני מים בפני
רבים אבער טרינקען וואסער זאל קען גיט גענין
פיל מענקשין ופעשה בחדר שבקש להשתין מים ולא
השתין עם האם אשמואל גיטראפין איינער האם גי'
נארקט משתינין ויין און ער האם איינגעהאלטן
די השקנה און האם גיט משתינין גינען ונמצא כריסו
צבה איין אים דער בויך קען שוואלן גינארין שמיאל
איצטיד ליה בשבתא דרנא דעם שבת וואם פאר יום
כוב האם שמואל גינאנס אררשה אין מיפען דרשה
האם שמואל גינאנס משתינין ויין נגדו ליה גלימא האם
קען פארצויגן [פרשקעלס] מים אקלייד צווישען
איהם און דאם פאלק און ער האם משתינין גינען
איה לפניה דהייה נעם שמואל איין גיקופען צו ויין
פאסער און האם אים דערצייילט וואם היינט איין
גינען מים אים ביי ויין דרשה אמר ליה האם דער
פאסער גינאנס צו שמואל איהו לה ארבע סתא איין חיל
איהר ניקא איין וועל דיי געבין פיר הונדערט
גילדין און גיין זאג נאך אכאל אררשה און אין די
דרשה זאלקטו זאגן קען זאל גיט ווארטין מים
משתינין ויין פיו קען נעם פארשקעלען נאר באלד
וויא קען דארף משתינין ויין זאל קען שוין משתינין
וין אפילו גענין פיל מענקשין את דאצטיד לה רוא
האקט גיקענט איסקרען קען זאל די נעם פאר

היינען מים אקלייד און האקט גיקענט באלד
משתינין ויין, אנדערע קענקשין וואם האבין גיקען
פון דיר אז דו האקט גייהייטין פאר היינען מים
אקלייד וועלן זיי מיינען אז קען סאר גיט משתינין
וין זענען קענקשין און אז איינער נעם דארפין
משתינין ויין דלא אפער ליה און ער קען גיט הייסן
קען זאל אררשקעלען נעם ער וועלן גיט משתינין פיו
דיא מענקשין וועלן אנטעק גיין ליספן דערטויל
נעם ער קופען אין אסכנא פו רב רב אשי אצטיד
אטרא דגמלא אשתין סר פו רב אשי איין גישטאנען
אויף אפערעם פון אפריק און ער האם גינארקט
משתינין ויין, האם ער משתינין גינען, אין מיפען
משתינין ויין אפיר ליה חסידא מאתא האם קען גינאנס
צו איהם בדין שווינער קומט אפיר ליה איהר האם
מר גינענקערט אפילו אין איהר אויער וואלט
אייך משתינין גינען אז איך וואלט גיט גיהאם איין
אנדער ארם, פרענט די נקרא דער מענקש וואם
אים אידע גישוואלן גינארין דער בויך, פון וואס
ווייסן מיר אז דאם איין גינארין ווייל ער האם
איינגעהאלטן דיא השקנה וימיוק ליה מיסם זלסר
קאיער האם ער גיטרוקען וואסער און האם
איינגעשולגען אפואוקע דריבער איין אים גיש'
וואלן גינארין דער בויך, אבער פון השקנה איין
האלטין ווערט נאר גיט גישוואלן דער בויך.
געפרעט דיא נקרא גיטה קען האם גינען די
השקנה איין גינאנען פון אים טראפנינייים, דאם
קומט פון דעם וואס קען האלט איין די השקנה
מי דבגן דו רבין האבין גילעריקט שמי נקבים ליה האם
אין דעם גליד וויא מילה איין דא צוויי לעקלאה
איהר מיציא שקן ויהא שקבת נעם פון צוויי לעקלאה
גיט ארויס די השקנה פון די אנדערע לעקלי גיט
ארויס דיא זרע ויין זיין ליה אלא בקליפת השום דיא
הויס וואס צווישען די צוויי לעקלאה איין אזוי דין
ווי אשאלאקץ פון אקנאביל געשע שוים אצטיד נעם

פ"כז שכן הו' ליה : בזמן שבבמהרהך . שמימי עמך כשהמה של חתא לטובה כהעלת מיס: הפלתך עקורה. כשהחלל חתא הפלתך כהמשה : עמוד : גדולים : הדרוקן . מולי מעיס : סילון . קטנים : דם . טאינו מקויו מרנה כמין : ש"ו רבה . מי שיש לו אשה ולינו ממש מחמו מרנה לרעה : נפלים . רוח שפות ע"י שד :

נעשה עקר . אמר ריש לקיש מ"ד לא יהיה כך עקר ועקרה ובבהמתך אימתי לא יהיה כך עקר בזמן שבבהמתך . אמר ר' יהושע בן לוי לא יהיה כך עקר מן ההלמידים ועקרה שלא תהא הפלתך עקורה לפני הפקים , אימתי בזמן שאמה משה עצמד כבהמה . תניא רשב"ג אומר עמוד החומר מביא אדם לדי הדרוקן . סילון החומר מביא אדם לדי ירקון . אמר רב הונא אמר רב קטינא אמר רב רבה צרעת רבה צואה רבה הדרוקן רבה מי גרלים רבה ירקון רבה . רוח קצרות באה עליו כאי ניהו תנא רוח בן נפלים באה עליו :

דער קענטש דארף דיא השקנה זאל דורך גיין אדער די זרע זאל דורך גיין אונז ער האלט איין אונז לאומט גיט דורך גיין אס נקבו יח לחיה יח נעשה עקר אובעס ווערט גילעקערט דיא הויט אונז עם גייט אריין איינס אין דאס אנקערע ודיא השקנה גייט אריין אין די זייט פון די זרע אונז די זרע גייט אריין אין דיא זייט פון דיא השקנה ווערט דער קענטש אעקר . וועט ער שוין קיין קינדער גיבארין אפר ריש לקיש פאי דקתיב לא יתייב דך עקר ועקרה יבדקתה ביש לקיש וואס מיינט דער פסוק עם וועט גיט זיין אין דיר אעקר אונז גיט אעקרה אונז אין דיזע פהסות אימתי לא יתייב דך עקר זינע שדבהמתך ווען וועט גיט זיין אין דיר אעקר אז דו וועסט זיין אזוי ווי אבהקה . דו וועסט משתין זיין אפילו אין גאס גענין פיל קענטשין אזוי ווי אבהקה אפר רבי יהושע בן לוי לא יתייב דך עקר מן המלמידים רבי יהושע בן לוי זאגט וואס מיינט מען עם וועט גיט זיין אין דיר אעקר . פון סלמידים . דוא וועסט האבין סלמידים וואס דו וועסט מיט זייא לערנען הורה עקרה . שלא תהא הפלתך עקרה לפני הפקים עם וועט גיט זיין אין דיר אעקרה מיינט מען דרין הפלה וועט גיט זיין אונז אפרוקטבאר פאר גאט גאר הקב"ה וועט דיר געגעבן אויף דיין הפלה אונז ער וועט דיר געבן וואס דו האסט פון אים גיבעטין אימתי ווען וועט דיר הקב"ה געבן וואס דו ווילסט זינען שמיחה משה עקרה כהמשה ווען דו מאקסט דיה וויא אבהקה . דו זאלסט גאר גיט גלעערן דו זאלסט גאר גלייבן וויא עם שפטייט אין די הורה תניא רבן ששען בן גלזיל אפר מיר האבין גילערינט רבן

ששען בן גלזיל זאל נאנט צו דער חתור מביא אדם לדי הדרוקן דער קענטש וואס דארף ארויס גיין שטוכר גאנג אונז ער האלט זיך איין אונז דער שטוכלגאנג גייט צוריק אין די קישקעס . פון דעם ווערט דער קענטש קראנק אויף די קישקעס זיין הורה מביא אדם לדי ירקון אויב דער קענטש האלט זיין דיא השקנה אונז די השקנה גייט צוריק אין די זינען ווערט דער קענטש געהל . רבה בר רב הונא האט גיזאגט רב קטינא האט גיזאגט פון ריש לקיש ווען דס רבה שחינה דער קענטש וואס האט אין זיך פיל בלוט געקוקט ער פיל שחיין ופארקעט שכתה זרע רבה נעשה רבה דער וואס האט אין זיך פיל שכתה זרע האט ער פיל צרעת צואה רבה הדרוקן רבה דער וואס האלט אין זיך פיל צואה ווערן בייא איהם די קישקעס שטאנק קראנק פי גלזיל רביס זאגן רבה דער וואס האלט אין זיך פיל השקנה קוקט אויף איהם פיל געלקייט רוח קצרות באה עליו קוקט אויף איהם ארום קצרות פאי נתייב וואס איין ארום קצרות . תניא רוח בן נפלים באה לדי מיר האבין גילערינט עם קוקט אויף איהם ארום ארום נאניעטין . פון דעם ש"ד וואס הייסט בן נפלים . דריבער דארף זיין דער קענטש וואס האט אין זיך פיל בלוט זאל ער דאס בלוט ווייניגער מאכין . דער וואס האט פיל זרע זאל ער קשמש המטה זיין מיט זיין נויב . אונז אז דער קענטש שפירט בייא זיך ער דארף האבן שטוהקלגאנג אדער השקנה זאל ער זיין מנוח גיט אויפהאלטן וועט ער זיין געזונד :

וזהר עקב דף רעא ע"ב ה"ה דלזילות יוד הא ואו הא

פתח וזמר ושיית שלמן עלי שמיס וכו' . ה"ה מנהגין טבין ושימין הוו נהני מחרי דסעודתא דמלכא לאחזאה דלינון כמיני פחורא דמלכא (דף רעב ע"ב) וי' דברים נרין אדם למעבד כסעודתא חד נט"י תנינא לתקנא שתי ככרות לשבת תליחאה למיכל חלה ספודתין ולמוספא מחול על הקדש רביעיה לאהבא פחורא כשרתא חמיבאה כוס דויכולו טחיתאה למחוי על פחורא מלי דלורייתא שביעיה לארכאה על פחורא בנין דעניסי ייתון על פחוריה תמינאה נט"י כמים אחרונים ששחאה כרהמ"ו עשראה כוס דכרבה וזריך לאחורא עליוו ולתקנא לון כרזא קישא לזיהו כלילא מששה סצירן וזיהו פחורא דקב"ה ממסרס דכנורה . ונכ"כ אוקומה רבנן שלחו בלסון . חד נט"י דהכי אוקומה רבנן דמתני' ידים מזהבות פכולות לכרבה (דף רעג ע"א) תנינא למבצע על שתי ככרות כשבת דזינן רמיזין כחרי לזחי אורייתא דלחייביהו כשבת וזנות תליחאה למיכל חלה ספודתין כשבת כמה דלוקומה רבנן דמתני' דלמר חד מנייהו יסא חלקי פס גומרי שלם ספודות כשבת דלזינן שלימו דשבע כרכאן ללוחא לאשחא כהון לעשר וכנא דעב

עקב יום ה זוהר

ונהר יולא מעדן להסקות את הבג ומאין דלח מקיין' לון וזית ליה רשו לקיימן אתהפך ליה לנגע זרעת רביעאה לאהרע
 פתורה במנהל כמה דלוקמה קדמאין שולחן בלפון מזורה כדורס דפתורא דק"ט הכי זריכא למהוי חמישאה כוס
 דויכולו כוס בהשכון אהרסו, ויכלו ע"ב דכליל לון כלה קדישא דהאי כוס מלא יינא דלורייתא לריך לאהרע על
 עובדא דכרשתי שתיחא למהוי על פתורא ל"ח דהכי אוקמה פתורא דמארי ממתי' שלגש שכלו על שלחן ה' וכל חמרו
 עליו ד"ח וכו' ורזא דמנה בנין דהא אוקמה שנתן בלפון ולורייתא חתייבית מימינא לחברא ימינא דליהו רחמי
 כשמאלא דליהו דינא דלורייתא חתיי' ה' מימינא פתורא חדתי משמאלא וצריך להכרע לון דבגין דפתורא כשמאלא
 אוקמה רבנן דמתני' קשין מוונתויו על חדס כק"ס (ע"ב) ובג"כ לריך ת"ח לזמנא עמייה מאן דישתדל כפתממי
 אורייתא שיעשה לארכאה על פתורא בנין עניי' ובג"ד כל המחריך על שולחנא מחריכו לוי ימינו ושנתויו ובג"ד
 ולדקה חזיל ממות תמינא מים אחרוני' דתקינן לון בגין מלח סדומית ורזא דמלה והתקדשם אלו מים ראשונים
 והייחס קדושים אלו מים אחרוני' תשיעא כוס דברכה ואוקמה מארי דמתני' עשרה דברים נלמרו ככוס דברכה
 ולחן חינון עיטור עטוף הדעה שטיפה חי מלא ומקבלו כשתי ידיו ונותנו בימין ומסלקו מן הקרקע טפה ונותן עיניו
 בו ומצברו בתמיכה לאנשי ביתו, ועכשיו אין לנו אלא ארבעה שנה הדעה ובעיפה מי מלא ויש וכתוב כלום חרסו ויש שלם
 וי"ח מי הכוס שלם (דף ריעו ע"א) עשראה ברכת מונא אוקמה רבנן כשלגש לריך כוס ורזא דמלה בנין דליהו
 אהבת כלולותיך דחינון אהבן ככ"ל מכ"ל כ"ל וזית לארכאה יחיר :

מוסר

יוסף לחק

הלכה פסוקה

סמפר חסירים מיין קסו קסח.

הר"ם הלכות ברכות פרק א.

וחרר סליס לתמן מעשיי. כי יש לדיקים שזכיר סליס 356
 שכינה שנלמד ועליך ויהי ס' וכתיב וסימס נפש אדוני
 זכורה בזכור סמיס את ה' הלסיך וכתיב וסיס פ' לך לאורי
 טווס ויש עומד מרמק ודלס של' ותימו כלור מרלס ויש שלם
 דולסו שנלמד וכל ירלס ופלוס' וכתיב כל ירלס כשלגש דהכי
 תמלי דכס והמלס :

אל תפרכ בניס פס כנות סן יחסינו השמח כטולס כפחול

יחבר האיש לתמו פשויו יעקרה קענטש דארף זיה
 איילין מיט שרעק צוא פארקעפערין זיינע
 סעשלים פי יש צדיקים שזוכים להיחא זאל שכינה ווארום
 עס זענען דא צדיקים וואס זענען זיךה צוא זיין
 זעבין דיא שכינה שגאמר ווארום עם שמיים אין
 פסוק וצדיק ויחיה ה' אויף דיר וועט שייגן די שכינה
 יבתיב אונ גאך שמיים אין פסוק והיחא נפש אדני
 צדיקה בצדוד חיים את ה' אלהיך אביניל האם גינאגט
 צו דוד המלך די נשקה פון מיין הערר נדודו וועט
 זיין פארבונדן צוא ואקען וואו אלע לעפעדיגע
 ונשמות פון צדיקים זענען פארבונדן מיט הקב"ה
 ויבתיב אונ גאך שמיים אין פסוק והיחא נפש אדני
 הקב"ה וועט זיין צוא דיר אייביגע ליבטיגקייט
 ויש עיפר פרחק ורואה אונ עם זענען דא צדיקים
 וואס שייגען פון זייטען אונ זעהן דיא שכינה
 שגאמר ווייא עם שמיים אין פסוק והיחא נפש אדני
 אונ זיין לעבין וועסטו זעהן מיט ליבטיגקייט ויש
 שלא רואיו אונ עם זענען דא קענטשין וואס זענען
 אזוי ווייט פון די שכינה אז זייא קענען גיט זעהן
 די שכינה שגאמר ווייא עם שמיים אין פסוק וכל ירלס
 באות ה' אונ ער וועט גיט זעהן דיא גרויסקייט פון
 הקב"ה ויבתיב גאך שמיים אין פסוק אל יחא כשלגש
 נתיב נתיב דבש ישמן ער וועט גיט זעהן דיא גנואלין
 פון דיא שייקין וואס פון זייא וועט פליסען האניק
 אונ בוימאיייל אל תפרכ בניס עם כנות דו ואלקט גיט
 צו מיטשען זיהן מיט טעקעטער ונקרים מיט נקבותו
 פו יחסינו אקאער וועלין זייא ונדריגען תשפח בתחיל

(א) רבים שנחנערו לאכול פת או לשחות יין וכו' וכו'
 אחר מהם וענו כלם אמן הרי אלו כותרין לאכול
 ולאשות. אבל אם לא נחכונו לאכול כבאר אלא זה
 כמעצמו וזה בא מעצמו אע"פ שהן אוכלין כסבר
 אחר כל אחר ואחר כסדר לעצמו. כר"א בפת ויין
 בלבר אבל שאר אוכלין ומשקין אינן צריכין הסבה
 אלא אם בירך אחר מהם וענו כלם אמן הרי אלו
 (א) רבים שנחנערו לאכול פת או לשחות יין וכו' וכו'
 מהם ונתנו כולם אמן אויב פיל קענטשין
 האבין זיה פאן ואמילט וואו האבין זיה גינעצט
 בייא אטייש צום עסין פרויט אדער צו טרינגען
 ויין אונ איינער פון זיי האט גינאגט אפדקה אונ
 אלע האבין גינענפערט אמן הרי אלו סותרין לאכול
 ולשחות קענין זייא אלע עסין אונ טרינגען אונ
 דארפן גיט ואיין אפדקה זאל אס לא נחכונו לאכול
 באחר אדער אז זיי האבין גיט געטראכט זיי זאלין
 עסין צו זאמען אלא זיי בא מעצמו וזה בא מעצמו נאר
 יעקער איז געקומען צו דעם טיש ער זאל עסין
 געוונדער אע"פ שהן אוכלין כסבר אחר אפילו זייא
 אלע עסין פון איין פרויט קל אחר וואר סבדו לעצמו
 פון דעספונעגין דארף יעקער געוונדער זאגין
 אפדקה בכה רבים אטרייס ווען זענען דיא רייד
 גינאגט גינוארין אלא בפה ויין נלכך נאר אז דיא
 קענטשין עסין פרויט אדער טרינגען זיין זאל
 שאר אוכלין ופלקו אדער אז זיי ווילען עסין אנדערע
 שיקינארטן וואס דיא פדקה אויף זייא איז גיט
 דבאצויא אדער זייא ווילען טרינגען אנדערע
 משקה גיט זיין איין צדיק הסבה דארף קען גיט זיי
 זאלין זיה זעצין צום טיש אלע צו זאמען אלא נאר
 אפילו זיי האבין זיה גינעצט בייא דעם טיש
 יעקער זאל עסין געוונדער אס בוד אחר מהם ונתנו כלם
 אמן אויב איינער פון זיי האט גינאגט ריא פדקה
 את אלע האבין גינענפערט אמן הרי אלו אוכלים
 ושתיים קענין זיי עסין אונ טרינגען אן אפדקה אף

אובלים ושוחים אף ע"פ שלא נתכוונו לחסב כאחר;
 (ב) כל השומע אחר מישראל מכרך כרכה מכל הברכות
 בולן אף ע"פ שלא שמע הברכה כולה מתחלתה ועד
 סופה ואף ע"פ שאינו חייב באותה כרכה חייב לענות
 את הניגון המלאמל או שהיה גדול ושינה מטבע
 הברכה אין עונים אחריהם אמן :

לכזה בכל כהורים ונקיים יהיו וכן ילדים וילדות משהקים
 על חיוביהם ילדים לבד וילדות לבד. וכן כסוף חסלים כהורים
 עם כהונות ולא אמר כהורים עם כהונות כמו נקיים עם נערים
 גם לנכסו נשים לבד :

אמן. ואם היה המברך עכו"ם או אפיקורוס או כותי
 הברכה אין עונים אחריהם אמן :

על פי שלא נתכוונו לחסב פאחר אפילו ויאי האבין גיט
 געבראכט זיי זאלין ויה ועצין צום מישל עקין אלע
 צו זאקען פון רעקסונענדין איז גענוג איינער זאל
 זאגן די ברכה און אלע זאלין ענפערין אבן :
 (ב) כל השומע אחר מישראל קברו ברכה מכל הברכות מולן
 קער וואס הערשט איר זאגט אברכה וועלכע
 ברכה עם און ע"פ שלא שמע תברכה מכל מתחלת
 ועד סופה אפילו עד האם גיט גיהערט דיא נאפע
 ברכה פון אנהייב ביו צום סוף ואיז שאינו חייב
 באיחך ברכה און אפילו קער וואס הערשט בארף
 גיט איצט זאגן דיא ברכה פון רעקסונענדין מידי
 לענות אפן בארף עד ענפערין אפן ואם טיה המברך
 ע"פ און ארוב אעפ"ם זאגט אברכה או אפיקורוס
 או טיה ארוב אפיקורוס אדער אפתי זאגן
 אברכה או טיעו מתלמד אדער אקורד וואס מען
 לערנט איהם זאגן אברכה או שהיה גדול אדער
 קער וואס זאגט די ברכה איז אאלטשערער מענטש
 ושינה מכפסע תברכה עד זאגט אקער דיא ברכה
 אנערשט נוי די תקמים האבין געהייסן זאגן אז
 עינן אהייבס אפן נאך די אלע פרכות נאל מען גיט
 ענפערין אפן :

במחול לכה דיא בתולות זאלין ויה פרייען מיט
 זייערע מענדין פונדער, און דיא מאנקלייט וועלין
 מאנצין באזונדער אכל בתרים ונקיים יתרו יונגע
 מענטשין וועלין מאנצין מיט אלטע צו זאקען וכן
 ילדים וילדות משהקים ברחובותיהם ווען קליינע קינדער
 שפירין ויה אין גאס, אינגליך און מיידליך, זאל
 מען זעהן ילדים לפר וילדות לבד דיא אינגלאך זאלין
 זיך שפירין באזונדער און דיא מיידליך זאלין ויה
 שפירין באזונדער וכן כסוף תהלים און אזויא שמיית
 אין סוף תהלים בתרים וכן בתולות יונגע מענטשין
 ומאנקלייט וועלין מאנצין און מיידליך וועלין
 אויך מאנצין ולא אפר בתרים עם בתולות דוד המלך
 האט גיט גיזאגט יונגע מאנקלייט וועלין מאנצין
 מיט מיידליך, נאר עד האם גיזאגט כהורים וכן
 בתולות די יונגע מאנקלייט וועלין מאנצין און די
 מיידליך וועלין אויך מאנצין אדער גיט צו זאקען,
 נאר דיא מאנקלייט באזונדער און דיא מיידליך
 באזונדער כמו ונקיים עם נערים אזוי וויא עד זאגט עם
 וועלין מאנצין אלטע מיט יונגע, מיינט מען זייא
 וועלין מאנצין צו זאקען, אדער בייא כהורים
 און בתולות שמיית כהורים וכן בתולות יונגע
 מאנקלייט און בתולות אויך לרבות נשים לבד צו
 לערנען אונז או נויגער זאלין זיין באזונדער גיט
 מיט מאנקלייט צו זאקען :

עקב ליל ו תורה

אונקלוס

כיו פסקי שמיית נגד מילוי ב"ן ור' ח' ח' ח' ותעשה ממנו צירוף והיה בניקוד שיש

יב דלמא תיכול ותשבוע יב פן-תאמר וישבעת ובהים טבים
 ובהין שפירין תבני ותתיב : י ותורה וענה
 יקנון לה וכספא ודהקא יקני קה וכל די דה יסני :
 י וירים לקה ותתגשי ת"א וס לכך. כמסו לכ סוסס

בעל הטורים

(יב) ובמים. ד' כמס', דין, ואירך ובמים מלאים כל אור,
 ותמרו שדות וגזלו כמים ונשאו, ובמים מסין אדם. אם המבוק
 מלמיה מלאים כמים מלאים כל טוב ובמים טובים הנכס. אכל
 פירוש לתורת אלהים
 (יג) פן תאכל מאקער וועקמו, עסין ושאכע און רוא
 וועקט זאם זיין וקיים טובים און גומע הייער תהיה
 וועקט רוא פוען ושאכע און רוא וועקט דרייען
 זייען : (יג) ויבקר און דייער רינדער וזאגן און
 אס כס לכך ותגזל שדות וכתים לו ובמים מסין אדם :
 (יג) ויבקר וללכך יכנין וכסף וזכס. פמן כסף וזכס ללא,
 לומר לך כלאס שיעקור ימסוק ככסמס דקס. ו"ג"מ כחכ יכנין
 רינדע שאר יידין וועלען ויה קערין וקפא און וילבד
 וקח און גאלד ירהב וועט ויה קערין קה צוא דיר
 יכל און אלע זאקען וואס עם וועט זיין צוא דיר
 ירהב וועט ויה קערין : (יד) וים לכה און עם וועט

וְשִׁכַחְתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיאֲךָ
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים :
 הַמוֹלִיכְךָ בַּמִּדְבָּר הַגָּדֹל וְהַנּוֹרָא
 נָחֵשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב וְצִמְאוֹן אֲשֶׁר
 אֵין־מַיִם הַמוֹצִיא קֶךָ מִיַּם מִצְוֹר
 הַחֲדַמְיֶשׁ : הַמַּאֲכִלְךָ מִן בַּמִּדְבָּר
 אֲשֶׁר לֹא־יִדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן
 עֲנִתְךָ וְלְמַעַן נִסְתָּךָ לְהִיטִיבְךָ
 בְּאַחֲרִיתֶךָ : וְאָמַרְתָּ בְּלִבְּךָ כֹּחִי
 וְעַצְמִי יָדִי עָשָׂה לִי אֶת־הַתִּלּוּל הַזֶּה :
 וְיִזְכַּרְתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא

ית דחלקתא דני אלהה
 די אפקה מארעא
 דמצרים מבית עבדותא:
 דדברך במדברא
 רבא ודחילא אחר דחטון
 קלו ועקרבין ובית
 צהונא אחר דלית מיא
 דאפיקיה מיא מצינרא
 תקיפא: די דאוכהך מיא
 במדברא דלא ידעון
 אההך דההך דדיל
 לעניויהך ובדיל
 דנסייתך לאוטבא לה
 בסופך: וי ותימר בלבך
 חילי ותקופ ידי כנש לי
 ית נכסיה האליון:
 וי ותדבר ית יי אלההך
 אבי הוא דיהב לך עצת
 ח א סמוילא דך ככוס נס:
 סמלכך יומל מ:

בעל המורים

כתביו פסמי

ספר ו' לומר שלם חכמים כשזוים למכיס נכסיו מפסמי עסין :
 פירוש להורות אלהים

ספר ו' לומר שלם חכמים כשזוים למכיס נכסיו מפסמי עסין :
 ליקומים על התורה

דער דויכין ווערין דיין הארץ ושבתך און דוא
 נעקסט פאר געסין את יי אלהיך נאמ דיין נאמ
 המוציאך וואס ער האט דיה אויס גיזויגען פאר
 מצרים פון דעם לאנד מצרים מבית עבדים פון נס הוא
 וואס איר נעגט רייגען געקעט גינען: (ס) המוליק
 במדבר תחיל וואס ער האט דיה געפירט אין דעם
 גרויסן סדרך תטרא אין דעם פארקטיגע נחש
 וואס גענען דארטען גינען בקנענדריגע שלאנגען
 נחשב און ענדיקען תפאון און דארשט אשך וואס
 איז דארטען גיין וואסער גינען המוציא לה וואס
 ער האט אויס גיזויגען צוא דיר מיט וואסער פאר
 המלחמי פון דעם שטארקין שטיין: (ס) המאכילך מן
 במדבר וואס ער האט געמאכט געסין צוא דיר מן
 אין דער סדרך אשך וואס ביינע עלקערין האפין
 גיט געווסט לפשו דרום ער נאל דיה פייניגן לפשו
 און דרום נסוף ער נאל פרוקו דיה להיפך ער נאל
 דיר נוסם מאהן באחרייה אין דיי סוף: (י) אפיק
 בלבך און דוא וועקט וועלן סראכמען אין דיין
 הארצען מלי מיין כח ועיני די און מיין שטארקע
 מאכט עשה לי האט מיר איין גיוואקלם את האט
 דאזיגע נוסם: (י) וזכרת און דוא זאלקט גענעקן
 דיין נאט מי ער גיט דיר קראפט געשח צו מאהן

יי וואסרת בלבך מלי ועיני ירי וגו'. דער פסוק הייבט אן
 שמועסין פון צוויי זאכן מלי ועיני ירי, און
 אין אנדערין פסוק שטייט נאר איין זאך כי הוא הותן לה כח,
 און עיני ירי שטייט גיט. נאר מיר ווייטן יעדער מאנדיל און
 יעדער סלאכת דארף האבן צוויי זאכן, חקקה און שפאר
 מיט אין די הענט צו ארבעטן, אפאהל איז חקקה אליין גענג
 און אפאהל וענען די שפארקע חקקה אליין גענג, ואנש דוא
 תורה אפגעקום זאל גיט ואנין מיין חקקה און מיניע שפארקע
 חקקה האבן מיר געבריינגט דאס פארקענין וכל מיניע פון
 חקקה וויא דער תרגום שייקשט איהף דעם נוארש כח להיב
 לה געזת לקניי בקיט'. ער גיט דיר אפזעך צו קויפן פאר
 חקקין, ונען מיר זאל אב חקקה פון חקקה אכרע געזת דיר
 ואנש די תורה פריער סאמער וועסטו זאגין מלי ועיני ירי
 עשה לי את תחילי כוח, מיין חקקה און מיין שפארקע האנט
 האבן מיר געבריינגט דאס פארקענין דאס זאלקטו גיט סכא
 חקקען ווארטן אלץ גיט חקקה אפילו שפארקמיט אין די הענט
 גיט אויך חקקה, נאר ווייניגסטנס זאלסטו געדייגען כי הוא
 הותן לה כח אז די חקקה האט דאך געוויס חקקה דיר גיזענין
 אפילו די וועסט זאגין די שפארקע חקקה נענען ביינע, ווייל
 דו האסט גוט גיזענין גוט געבריינגטן ביטו שפארק גיווארן
 אין די הענט, אפער חקקה קען גיט אפגעקום אליין געקען,
 דאס איז געוויס אפטיקע פון חקקה אז דו וועסט גלייבן אז
 אלץ איז פון חקקה און דו אליין אן דעם ווילען פון חקקה
 קענפטו נאר גיזענין גוט חקקה' וועט חקקה' פקיים ויין די שבעה
 וואס ער האט געשטראפן צו ביינע אלקערין און ער וועט דיר
 געבן די לאנד גענין :

הַנִּתְּנָן לָךְ כָּח לַעֲשׂוֹת חֵיד לְמַעַן
 הַקִּים אֶת־בְּרִיתֹךָ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע
 לְאַבְרָהָם בְּיוֹם הַזֶּה: פ"י וְהָיָה אִם־
 שָׁכַח תִּשְׁכַּח אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 וְהִלַּכְתָּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים
 וְעַבַדְתָּם וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם הֲעַדְתִּי
 בְּכֶם הַיּוֹם כִּי אָבֵד תֹּאבְדוּן: כ פְּגוּלִים
 אֲשֶׁר יְהוָה מֵאֲבִיד מִפְּנִיכֶם בְּן
 תֹּאבְדוּן עֵקֶב לֹא תִשְׁמְעוּן בְּקוֹל
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פט"ו שָׁמַע יִשְׂרָאֵל
 אֶתְּהָ עֵבֶר הַיּוֹם אֶת־הַיְרֵדָן לְבֹא
 לְרֵשֶׁת גּוֹיִם גְּדוֹלִים וְעַצְמִים מִמֶּךָ
 עָרִים גְּדוֹלֹת וּבְצֻרֹת בְּשָׁמַיִם: כ עַם־

למקמי נקמין בדייל
 למקמיא ית קומיה די
 קנייס לאברהם קיומא
 הדין: י"ו ויהי אם
 אתגשאה תתגשי ית
 דחלמא דני אלהה ותהה
 קתר פעות עממא
 ותפלחינו ותסגוד לחון
 אקהדית בכון יוקא דין
 ארי מיבד תיבדון:
 כ בעממא די יי מובד
 כן קדמיכון כן תיבדון
 חלה דלא כפייתון
 קמיקרא דני אלקחון:
 * שמע ישראל את עבר
 יוקא דין ית ירדנא
 למעל למירת עממין
 רבדין ומקיפין כנה
 קרוין ורדון וקרונו עד
 צית שממא: כ עם רב
 ומקוף בני גבריא די

גְּדוֹל וְרַם בְּנֵי עַנְקִים אֲשֶׁר אֵתָּה יֵדֶת

בעל הטורים
 ובעמיק: (כ) כגוים. ג', כגוים הכר' ס' מאבד, סס לא כסיס
 כגוים, ויקסילו כס כגוים. מרס כנגד מדס. כפעל ויקסילו סס
 רש"י

(8) גדולים ועצומים מסך. אתה פלוס פ והס פלומי
 פירוש לתורת אלהים
 חיל נוקם לפשו דרוס חקיס ער ואל קמנים ויין את
 קייתו ויין ברית אשר נוס ער האם גשווארן לאבותיה
 צוא רינגעעלעקערין בים תה גליה וויא הייגמיגען
 מאנ: (יט) ויהי אונ עם וועט ויין א שבות השבח
 אויב דוא וועסט פאר נעקען און יי אלהיך אין נאם
 דיין דאם והלכת אונ דעא וועסט גיין אהרין נאך
 סקעקע עבדות פובקים ובעדס אונ דוא וועסט
 דרען ויאי השמתימ אונ דוא וועסט דיה צוא
 צי פוקען הדיתי בין איך אייה הייגט מכהה די
 אז איהר וועט פאר לארען וועקען: (כ) כגוים אזוי
 ווי די כגעגנים אשר וואס נאם מאכט פריהרן מפניכם
 פר אייה כן תהיונו אזוי וועט איר וועבן פרלארן ככה
 יי נאם אלהים אייער נאם: (א) שמע ישראל הער צו
 תבדו בעם ירדן לא צוא קומען לרשת צוא ירשון
 קפה פון דיר ערים שקעט גדולות נרויסקע וקצרות אונ

רשב"ם
 (ב) עקב לא תשמעון. זהו סימם כל תחלת הפרשה.
 והיה עקב תשמעון תנחלו את הארץ ועקב לא תשמעון
 שפתוי החכמים
 פ'לטיכ מלי עמך כלכסם גוים גדולים ופלוים סגו:
 ליקומים על התורה
 (יט) והיה אם שבת השבח וגו'. אויב דו וועסט פארנעקסן
 אז דיין חכמה אונ דיין שפארקנייש קיבם דיר פון
 הקב"ה וועט ויין דער סוף אז דו וועסט פארנעקסן אז יי
 דיין נאם וועט ווייערען דיין דער סוף והלכת אהרין אלהים אחרים
 דו וועסט גיין נאך אנדערע גאסער נאכדע וועט יי וועט וועבן
 דו וועסט וי דיין נאכדע וועט יי וועט וועבן להם דו וועסט
 דיה בוקין וי צו אונ פון דעם וועט ויין דיין סוף דוא וועסט
 פארלארן ווערן. נאר הערס יודין איר וועט היינט אריבער גיין
 דעם ירדן צו נרויסקע אונ שפארקען פולקער וואס דו וועסט
 אליין וועהן אז עכ איז גוים דיין ויאי און צו נעקען, נאר
 הקב"ה וועט וי און נעקען פון אירע ווענין, ער אליין וועט
 ויאי און נעקען אן אייה וועט איר שוין גלייבן אז אלץ סויהם
 חקב"ה אליין גוים דער סתנש סויהם:

יְדַעַתְּ וְאַתָּה שְׁמַעַתְּ מִי יִתְנַצֵּב לְפָנָי
 בְּנֵי עֵנָק: י וַיְדַעַתְּ הַיּוֹם כִּי יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ הוּא הָעֹבֵר לְפָנֶיךָ אִישׁ
 אֶכְלָה הוּא יִשְׁמִידֵם וְהוּא יִכְנִיעֵם
 לְפָנֶיךָ וְהוֹרֵשְׁתֶּם וְהֵאבַדְתֶּם מִהַר
 כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה לְךָ: ^{שלישי ד} אַרְבִּי-
 תֹּאמֶר בְּלִבְּךָ בַּהֲתַרְף יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 אַתֶּם וּמִלְּפָנֶיךָ לֵאמֹר בְּצַדִּיקְתִּי
 הֵבִיאֵנִי יְהוָה קְרִישַׁת אֶת־הָאָרֶץ
 הַזֹּאת וּבְרִשְׁעַת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְהוָה
 מוֹרִישָׁם מִפְּנֶיךָ: ה לֹא בְצַדִּיקְתֶּךָ
 וּבִישָׁר לִבְּךָ אַתָּה בָּא קְרִישַׁת אֶת־

את ידעת ואת שמעת מאן יכול למיכם קדם בני גבריא: י וידיעת היום כי יהוה הוא העובר לפניך איש אכלה הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך והורשתם והאבדתם מהר כאשר דבר יהוה לך: שלישי ד ארבי תאמר בהתהרף יהוה אליהם ואתם ואתם מלפניך לאמר הביאני יהוה קרישת הארץ הזאת וברישעת הגוים האלה יהוה מורישם מפניך: ה לא בצדקתך ובישר לבבך אתה בא קרישת את

בעל המורים

רשב"ם

תאבדו ככנה: (ג) והאבדתם מהר. כל סלחנות מפניכם כן סלחנות: (ד) סיטוני. ד' כעס', נלדקס' כניסוי ומצורת ימים רבים, ומ"ס לא תוכל כלותם מהר מן תרבה עליך חית השדה כי לא אנית לכם להלחם על כולה בפעם אחת: (ד) אל תאכר בלבבך כשיהרוף ה' אלהיך ותם מלפניך. שני דברים נרמו לי לנחול הארץ הזאת אלו האומות נחתיבו להתגרש ברשעם מן הארץ. וזה שאני זוכה בה יותר מאימה אחרת בצדקתי הכיאני ה' יותר מאי האומות הואיל כי ברשעת הגוים האלה מורישם: (ה) לא בצדקתך וביושר לבבך. שהיו זכור אל תשכח את אשר הקצפת וגו' אם אחד משני דברים אמת כי ברשעתם הפסידו שפתי חכמים

צ"ל דכניסוי דקס' כפי כל המלך בלבבך וגו' בצדקתי סיטוני וכנסתם כניסוי וגו' דכנסתם ולא דקס' ולא ככנסת כניסוי ממך: (ד) אל תאמר בלבבך. דקדקתי ורשעת צ הגוים נרמו: (ה) לא בצדקתך וגו' אתה בא לרשת צ

פירוש לתורת אלהים

פאלק דם אונ אהויך פאלק בני די קינדער פון די ריזען אשר וואס דוא וויקט וואהל ואתה שמעת אונ די האסט גיהערט מי ווער קען פּעשמיין לפני פאר די קינדער פון די ריזען וועסט דו וועלין פאר זיי מנרא האבין: (ט) ודיקא ואלקטו היינט וויקען אז נאט דיין נאט תא ער גייט פאראויס פאר דיר אש אוכלה ער איז אפגעקענדיג פייער דיא לשמים ער וועט זייא פאר וויליגען ויהא אונ ער וועט זייא אונטער טעגין סאכין פגנד פאר דיר ויהבשקם אונ דו וועקט זייא פאר מרייען והאבדום מהר אונ דו וועקט וועקט געשווינט מאכין פארלירען פאשר אזוי משלי חכמים

מח' לא בצדקתך וביושר לבבך וגו'. דעם ענין וואס משה רבינו האם נקומם צו די ידן ונמלך כיר פארשמיין

אֲרַצְם כִּי בְרַשְׁעַת ו הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה
 יְהוֹה אֱלֹהֵיהֶם מוֹרִישָׁם מִפְּנֵיהֶם וְלִמְעַן
 הַקִּיָּם אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוֹה
 לְאַבְרָהָם לְאַבְרָהָם לִיצְחָק וְלִיעֲקֹב׃
 וַיִּדְעָתָּה כִּי לֹא בְצַדִּיקְתָּךְ יְהוֹה
 אֱלֹהֵיךְ נָתַן לְךָ אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה
 הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ כִּי עִם־קִשְׁיֶה־עֲרֹף
 אָתָּה׃ וְזָכַר אֲרִי־תִשְׁבַּח אֶת־אֲשֶׁר־
 הִקְצַפְתָּ אֶת־יְהוֹה אֱלֹהֵיךְ בַּמִּדְבָּר
 לְמִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר־יֵצֵאתָ וּמֵאָרֶץ

נת ארעהון ארי בחובי
 עממיא האלון יי אלהק
 מתריכהון מן קד מן
 וכדי ל קנימא ית
 פתנקא די קיים יי
 לאברהם לאברהם
 ליצחק וליעקב ו ותידע
 ארי לא ב צדקתך יי אלהק
 יתיב לך ונת ארעה טובה
 הקא למירתה ארי עם
 קשי קדל את : ו הני
 דכיר לא תנשי ית די
 ארני ותא קדם יי אלהק
 במדברא למן יומא די
 נפקתא מארעד מצרים

בעל המורים
 ס' במלכות אלוים הנימי כל מן
 יכסלן הכימי כל בית סיון
 כתיבי סתק מדיו זסו מדיו
 חז' נבחרה כסמס על סוס סל
 סדמי כל בית סיון' לפני סר מי
 רש"י

וגו' כי ברשעת הגוים . הרי כי שמעם בשלון אלא :
 וכשפת כניס נעמו כ"ל דמיסס נעמו מלל כשפת כניס לכד

פירוש לתורה אלהים
 (ו) וידעת את ד' ואת כ' כתיב לא לנזקתך כי אם בכשפת כניס
 סללס וגו' לכך פי ד'ס' ריב' של קהל כל סלמט נכנען לרקי
 נרעס להגדלס וכשפת המקוס כשקר לכל וכל סקודס זסס נס

ברשעת פון דאס שלעקמטיקיימ הניס תאלה די קנעניס
 יי גאט איהוד דיין גאט מורישים פאר סרייקט וייא
 סקנה פאר דיר וילמן אונ פון ווענין הקיס ער זאל
 כשאשפעמיען את הדבר די זאה אשר וואס גאט האט
 גישווארין לאבותיה צוא ריינע עלמערדין לאבותה
 לצחק וילעבם צו אכרקהם צו יצחק אונ צו יעקב :

משלי חכמים
 גישם יעדער ונדך קען ער גסין אונ גישם יעדער מעקת קען
 ער סרייקען . אונ וואס ער עקס מוז דאס ויין מיס אונא אונ
 מיס אפאס ווארום אז ער טעם עפעס עפעס פער וויא ער איז
 געוואהנט ער קראנק ווערן אונ ווען ער דארף גיין אין
 גאס קאפפס ער פריער וואס פירט אונטער עס איז אויב עס
 איז אפילו אונטער אדער פירט וועם ער שוין גיט גיין אין
 גאס . אונ עס איז דא איין אדער מעקשט וואס ער איז מיס
 אונטעריקט נאטור . ווען ער דארף גיין אין גאס אפילו עס איז
 אפמאקער פארס אדער אפילו ער עס אפילו ער עס ווענין
 גיט ער אין גאס אונ ער עס אפילו ער עס ווענין אונ סרייקט
 אפילו קלעטע וואסער אונ ער עס אן אפאס גאר ביי ווי סיל
 ער קען עסין אונ עס מאכט אים קיין שאדין צו זיין געווגר .
 פון דעסווענין אז עס זאל אפאהל אונ ארעפין פון דעוונטער
 מעקשט האט גינעסין אשלעכטע עסין אונ ויין פאגין איז
 קראנק געווארן אונ דורך סיל פערציגען איר אים אפילו
 בעסער געווארן . דער מעקשט מוז ויך אויס היפעס מיס דייס
 קסין אזוי ווי דער איידלקער סעקטל . ווארום מיס עפעס ניש
 פרישע עסין קען ער צוריק קראנק ווערען נאך ערנען פון
 אריער דאס וילעבט איז גינען ביי ארץ ישראל ווען הקב"ה

מְצֹרִים עַד-בְּאֶמְךָ עַד-הַמָּקוֹם הַזֶּה
מְמַרִים הֵייתָם עִם-יְהוָה: " וּבְחֹרֵב
הַקְּצַפְתָּם אֶת-יְהוָה וַיִּתְאַנֶּף יְהוָה
בְּכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם: " בַּעֲלֹתִי
הַרְדֵּה לְקַחַת לֹחַת הָאֲבָנִים לֹחַת
הַבְּרִית אֲשֶׁר-כָּרַת יְהוָה עִמָּכֶם
וְאִשׁוּב בְּהַר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים
לַיְלָה לָחֵם לֹא אֲכַלְתִּי וּמַיִם לֹא
שָׁתִיתִי: " וַיִּתֵּן יְהוָה אֵלַי אֶת-שְׁנֵי
לֹחֹת הָאֲבָנִים כְּתוּבִים בְּאֵזְבֵּעַ
אֱלֹהִים וַעֲלִיָּהֶם כָּכָל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
דִּבֶּר יְהוָה עִמָּכֶם בְּהַר מִתְּוֶן הָאֵלֶּשׁ
בְּיוֹם הַקָּהֵל: " וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים

עד מיתוכן עד אתרא
הדין מסרבין הויתון
קדם יי: " ובחורב
ארגיזתון קדם יי ותקיף
רוגזא דיי בכון לשיצאה
יתכון: " במקסי לטורא
למיסב לו חיי אבניא
לוחי קימא די נגר יי
עמכון וימיתב בטורא
ארבעין ומיין וארבעין
ליין לחמא לא אכלית
ומיאי לא אשתית:
" ויהב יי ליית תרין לוחי
אבניא כתיבין באזבועא
דיי ועליותבכל פתנמיא
די מליל יי עמכון בטורא
מנו אשתא ביומא
דקהלא: " ויהוה מסוף

ת"א ושכב כסר. מנילס כל
ועלסס. סס ים:

בעל הטורים

הקלסס. ס"א כפולס. ל' מע קלף חמס קלף: (ס) ושכב כסר.
כניע' (הלמודו): (י) ופניס כלל כדכריס. כניע' זס חלמוד:

רשי

(ט) ואשב בהר. (מנילה כל) אין ושיבה ק אלא לשון
עמיס סס י: ק טי' ושיבס חמור סס לינו סלס ל' סככס

דעת וקנים מבעלי התוספות

סלמכר עמס כופס אכן יסלסל. ד"ל כו: וזו בית המדרש סלס'
פני יסד כליין אכן. ל' ספסון חמור כוכיסו של מלך סססס
סלמכר כו חוס כוים פד די סלסורס אכן די ל' כוים:

פירוש לתורת אלהים

דבר איה האב מיה גינאקס אויף דעם בארג אדפניס
זיס סערצני סאג ויאדעיס לילי אונ סערצני נעקט
לחם ברויס האב איה גיס גינעסין יפיוס אונ וואקער
לא שתיי האב איה גיס גיטרוקען: (י) וזו יי אלי
אונ גאט האט גיגעבין צוא מיר אה דיא צווייא
שמייערעקע סאבלין ברויסיס וואס זיי זענען געשרי-
ען גינארין מיט די פינגער פון גאט ביה וזלתיס
אונ אויף זיי איז גישטאנען ככל אזוי וויא די אלע
בייר אש וואס גאט האט מיט אייך גיבעט ביר
אויף דעם בארג שויד האט פון דעם פייער גייס אין
דעם סאג סקלי דעם איינאמלונג: (יא) ויהי אונ עס

רשב"ם

בחלתם ומה שאתה וזכה בה לא בצדקתך אלא למען

שפתי חכמים

וחסו סקודים וזכסו עו וז"ש פלסכס ס' ספכס ועמעכו סה
סכזכסס וזל ססול סככס ס' סלל סל סזוכי זלוחיו ככר סיכס
סרמכ"ן סכס עזכר סס יסלל כללן וסלן מוכיס סדור ססיו

(ס) לוחס לכריס. כל עי סלניו טושס לחיו לכאן חוס לססוק
כחורס לינו זוכס נכזכי חורס. ד"ל סכניס סרוכס סל
סיוסס סלמוריס כזוכס סן כסקילס לכניס. ד"ל כזוכס יעקב

דעם סאג אש יצאת וואס רוב ביקס ארויס גינאנען
פארן מצרים פון דעם לאנד כוצרים ער באגס ביו
איר זעננס גיקוקען ער ביו דעם ארם ספריס ווידער
ששעניער חייס זעננס איר גיווען עס יי פאר גאט
ביה: (ח) וזכרתי אונ אין חורב תקצתס האט איהר
דער צערינט גאט ויתאנף האט גאט אויף אייך
גיזערינט לחשמי צוא פאר סיליען אהכס אייך:
(ט) וזלתי חתתי אז איה בין ארויף גינאנען אויף
דעם בארג לפתס צו זעקען לחות דיא שמייערעקע
סאבלין לחות חתתי די סאבלין פון דעם ברית אש
וואס גאט האט מיט אייך פורת ברית גיווען ואשב

ארבעין יקמין וארבעין
 ליתן יתב יי לי ית תרין
 ליה אבניא יתחי קיימא:
 יב ואמר יי לי קום חות
 בפריע מצא ארי חבל
 עמך די אפקתא
 ממצרים סמו בפריע מן
 ארמא די פקדתינון
 עכדו לחון מתבא:
 יג ואמר יי לי למימר
 גלי קדמי ית עמא תרין
 והא עם קשי קדל הוא:
 יד אנה בעותך מן קדמי
 ואשיצינון ואמחי ית
 שמהון מתחות שמאי
 ואעביד יתך לעם תקיף
 וסגי מנהון: טו ואתפניתי
 ונתחית מן סורא וסורא
 בעיר באשתא ותרין
 ת"א פ"ג . זכוכס לכ .

יום וארבעים לילה נתן יהוה אלי
 את שני לחת האבנים לחות
 הברית: יג ויאמר יהוה אלי קום רד
 מהר מזה כי שחת עמך אשר
 הוצאת ממצרים סמו מהר מן
 הדרך אשר צויתם עשו להם
 מסכה: יד ויאמר יהוה אלי לאמר
 ראיתי את העם הזה והנה עם
 קשה ערף הוא: יד הנה ממני
 ואשמידם ואמחה את שמם
 מתחת השמים ואעשה אותך לגוי
 עצום ורב ממנו: טו ואפן וארד מן
 ההר וההר בער באש ושני לוחות

בעל המורים
 (יב) סולס פנלריס . סי' עטסיל
 טוסן . ובע"כ סולסר פלסן
 מלריס

רשי

עכבה : (יח) לחת . לחת כתיב ששתיהם שוות :
 דעת וקנים מבעלי התוספות

שכנל פס . וכנגד פני פולגוס סמס"ו וסמס"ז . ולמד רבי פניס
 לחס כתיב חסר ללמדך פסיו פסיס פסוס :

(יח) פני לסס . כנגד חסן וכלס . וכנגד פני שטענין . וכנגד
 פטיס ופלן . וכנגד פני סירוס סורס פככס וסורס

פירוש לתורת אלהים

ליקויים על התורה
 (יח) ואמחה את שמם ממתח השמים וכו'. הקב"ה חס גןאם
 צו משה איך וועל אפסקין דעם נאמסן פון די
 יודין פון אונסער דעם היקעל נדאס הייסט יי וועלן אפארבין
 אונ נייער נאמסן נעמס פארנעסען נוערין אויף דער וועלטס .
 אבער זייערע נשמות וועלען בלייבן אין היקעל אונ זייערע
 נשמות וועל איך אריין נעבין אין די קינדער וואס וועלען פון דיר
 גיבארין נוערין וועמס פון דיר זיין אפסאקערע אונ אנהערע
 פאלק וויא יי זענען :

איז גינען פון אין סוף פון די פערציג טעג וארבעים
 לילה אונ די פערציג נעקס נען : האם נאם צו מיר
 גינעבין אח שני די צוויי שטיינערקע לוחות לוחה
 מבניה לחות פון דעם ברית : (יב) ויאמר אונ נאם
 האם צוא מיר גינאמס קים שטייא אויף רד גרער
 געשווינד אראפ פון בארג כי שחת עמך ווארום דין
 פאלק האם פארנדארבין אשר נאם רד האמס אויס
 גיציגין פון מצרים פיו פטר וייא האבין . באלד אפ גיקערט פן סהרד פון דעם וועג אשר נאם איך האב
 יי גיבאמין עש לים יי האבין גיבאמס צו ויי ספכה איין גינאסיע עבודת פוכבים : (יג) ויאמר אונ נאם
 האם צו מיר גינאמס לאמר אזויא צו זאגין ראיחי איך זעה דאס פאלק ויהי ויי זענען איין הארס אקידריג
 פאלק : (יד) הנה לאו אפ פון מיר אונ איך וועל יי פארטיליגען ותפחה אונ איך וועל אויס קועקין את
 שם זייער נאמען מתח השמים פון אונסער דעם היקעל ואעשה אויף אונ איך וועל דיה מאכין לני
 דעם צו איין שטארק פאלק ורב פטי אונ קער ווי יי זענען : (טו) ונאם אונ איך האב מיה גיקערט ואבד
 אונ איך האב אראפ געגיקערט פן סהרד פון בארג וההר אונ דער בארג האם גיברענט אין פייער ושני

אונקלוס

דומי קומא על תרין ידי : מו ונחית והא חבתון קדם יי אלהכון עבדתון לכוון עול מחבא קמיתון בפריע קו ארהא די פקיד יי יתכוון : יי נאחדית בתרין ליהיא וקמיתונן מעל תרפין ידי ותברתינן לעיניכון :

הַבְּרִית עַל שְׁתֵּי יָדַי : מו וְאָרָא וְהִנֵּה חֲמַאתֶם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם עֲשִׂיתֶם לָכֶם עֵגֹל מִסֵּכָה סָרְתֶם מִיַּד הַדָּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶתְכֶם : יי וְאַתְּפֹשׁ בְּשֵׁנֵי הַקָּהָת וְאַשְׁלֹכֶם מֵעַל שְׁתֵּי יָדַי וְאַשְׁבַּרֶם לְעֵינֵיכֶם :

יום ו כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום חצונן תשלום הסדרה וכל התרגום והספחה

יי וְאַשְׁמַמְחִית קדם יי כדבדקמיתא ארבעין יקמין וארבעין דיןן דקמא לא אקלית ומיא דא שתיתי על פל

יי וְאַתְּנַפֵּל לְפָנַי יְהוָה כְּרֵאשְׁנָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֹא אֶכְתָּבִי וּמִים לֹא שְׁתִּיתִי עַל

ר"א ומספד. נדרים לפ: ושכנס. סההיס ס : לחס לא אכלתי. יומא עס : רשב"ם

בעל הטורים

מלכים פ"א עכל סלון : (י"ז) ושלכם. חסר י', שספחו י' רש"י

הקים את השבועה וגו' : (יז) ואשברם. כי לא עצרתי שפתי חכמים

(יח) ואתנפל לפני ה' כראשונה ארבעים יום שנחמר (במות לב) ועשה חללה חל ה' חולי חכמה בנות עלייה נעשכתי ארבעים יום ר נמלאו כלים ככ"ע בלב שהוח עלה גשמונה עשר בתמוז ש בו ביום נחלה הקדוש ברוך הוא לישראל וז"ל למשה (סס לד) פסל כל שני לוחות עשה עוך מ' יום נמלאו כלים בימ"ב בו ביום נחלה הקב"ה לישראל כשמונה וז"ל למשה (במדבר יד) סלחתי כדברך לכן הוקבע מלחמה ולסליחה ומיין שמרתי ברון שלח ת שנחמר בארבעים של לוחות אחרונות (דברים י) ואיני עמלתי ככה כימים הראשונים מה הראשונים א ברון חף אחרונים ברון אמור מעתה אלמעים היו

דל"כ קעס דסא כתיב ונכני עמדתי כזר : ר כ"ל אל תאמר בלחמה כלים עלה לקבל לוחות אחרונות וירד ביום"כ דסא כתיב בחסות בעת שיאמר אלמר ה' אלי ססל לך ופכ"י לסיף ארבעים נקדלה לי דסינו לוחן ארבעים סתוכים כחן ממשע שדיון לא עלה לקבל לוחות אחרונות, לכן עפ"כ דלותן ארבעים סינו ארבעים אלמעים עתה לסתכלו בלאבד ופסח אלמלא וגו' : ש"ן ועל כפ"י כי טעם מה שבפתי באריות ובה מפורש : ת אכל כתיב כל ר"ח חולל לא היה אלא נחיתת הלוחות אבל לא נתין טעם סעול. וסא דקאמר כזר סבי ומיין שפתינת לוחות היה כרלון וכל על זר סהכסה עמתי שכזר קבלו עליהם פול חורס וסעלות ונכנסו בדריס ולי אפטר נסס בלא חורס ועלות כו' סרל"ס. ובעל סהוקובי סירן טעם שסר"ש שאלמר לי נעשה סלחתי כדברך לינו סהקובי סהכתי כפרכת סלח לך על סתורניס אלא סול לטונו של כ"ש"י דסא סוקב לא ליחא מלריס כ"י"ז כסמוז נעסס סעול וכלוח סהרגליס לא היה אלא עד כ"ס בסיון של סנה שביס ככ"ל. וכן נלחא ספוט ודוכני כ"ש"י דסא כס נחלס סר"ס ליסרלל כסעסס וכלנ סל וסלז לו סלחתי

דעת וקנים מבנייהוהובקות

קודש סח יסרלל כסמן חורס וסמר לטלוח סלוחות ססן סכסוכס חון ארבעים יוס ע"י עסכ סשוינן כל עסכ וססוכוכ כ"דו וכלס סקלגלו כעול וסכר סכסוכוס : (י"ז) ושלכם עמל סח ידי. וז"ל עס לסלון ארבעים זס לוחות סרלשוניס. וסח כניס ארבעים זס לוחות אחרונות :

(יח) ואתנפל לפני ה' כראשונה ארבעים יום הראשונים שססתפנלתי לפני סקנ"ס על סחמר סרף עמתי וסשעירס עד ססתנס עעסס סלל יסטרס סלמנר סלמנר ס"ל על סרעס אכל לא עמל סעון וסכשוו ססתפנלתי על סמילת סכון כי יגרוס פסני ססף וססמס ויסעמ ס' אלי נס סססס סזלס לנמול פ"ר"ש לתורת אלהים

האם איך גיקאמין : (י"ז) ואתנפל אונ איך האב גינוקען די צוויי לוחות ושלכם אונ איך האב זיי אראפ גינוארקין פון מיינע ביידע הענט וישאבס אונ איך האב זיי צו פקאכין גינעבס סאר אייערע אוינין : (יח) ואתנפל אונ איך בון גיפאלין לפני ה' סאר גאט פלוקר איך האב סתפלל גינוען גראשונה אונ

לוחות אונ די צוויי לוחות פון דעם ברית על שתי זענען גינוען אויף מיינע ביידע הענט : (סו) ואתנפל אונ איך האב גינוען ונתתי אזי איהר האב גינוידיגט צו גאט אייער גאט עשיתי איד האב גימאקט צו אייער עיל מסכה איין גימאסין קאלב סרסס איהר האב אפ גיקערט ספיר באלר סו סתקד פון נועג וואס גאט

כָּל־חַטֹּאתֵיכֶם אֲשֶׁר חָטֵאתֶם
 לַעֲשׂוֹת הִרַע בְּעֵינַי יְהוָה לְהַכְעִיסוֹ׃
 כִּי יִגְדַּתִּי מִפְּנֵי הָאָף וְהַחֲמָה אֲשֶׁר
 קָצַף יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם
 וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֵלַי גַּם בַּפֶּעַם הַהוּא׃
 וּבִאֲהָרֹן הִתְאַנֵּף יְהוָה מְאֹד
 לְהַשְׁמִידוֹ וְאֶת־פִּלֵּל גַּם־בְּעַד אֲהָרֹן
 בְּעַת הַהוּא׃ וְאֶת־חַטֹּאתֵיכֶם
 אֲשֶׁר־עֲשִׂיתֶם אֶת־הָעֵגֶל לְקַחְתִּי
 וְאֲשַׁרְף אֹתוֹ וּבָאֵשׁ וְאֶכַּת אֹתוֹ
 מִחוּן הַיָּטֵב עַד אֲשֶׁר־יִדַּק לְעַפָּר

חובתכון די חבתון
 למעבר דביש קדם יי
 יאנוזא קדמוהי: יי ארי
 דחילית מן קדם רוגזא
 וחסמא די רגז יי
 עליוכו לשיצאה יתכון
 נקביל יי צלותי אף
 בזימנא ההיא: כ ועל
 אהרון יהוה רגז מן קדם
 יי לחדא לשיציותיה
 וצלותי אף על אהרון
 בעדנא ההיא: כא נית
 חובתכון די עבדתון ית
 עקלא גסבית ואוקרית
 יתיה בנורא ופשית יתיה
 בשופינא יאות עד די
 יהוה דקיק לעפרא
 ת"א כי ינסי. נדריס לב כחט
 פ: וספ: פ"ו ענ נל:

רשב"ם

בעל המורים

כח, כמו שפירשתי כפרשת כי תשא: (ט) גם בפעם
 סן יפטרנו סלרן וגו' ואשר יגדתי יכל לי סו' לי נגדי כי אף פ"ס
 לאין: (כא) לעסר: ג' נגס', אסר דק לעסר, ויהי לעסר.
 שפתי חכמים
 טיטול ככר קבלו עליהם עול חוסר ונהניו ואל' לחזר כס'
 אכל ניה' נחלס כל כולן גמור ומ'ס סמור נעשה האנשים כי
 אוב גדל סמך כן: ב' סו' אכל לא לפי שהטל: ג' דיק מדכתיב
 לכהניו וכל כתיב להשמיד אותו כמו דכתיב להשמיד חככם
 סלמס לא קלו על סכרן נוסף סלל ודלו דקאי סכניס: ד' רגז
 דגס לרבות סכניס: ו' וכוז כנס וגס נגמס לרס סנסמלו
 וסל' צמח חוסר וסללו וישו דמטמט כרסמט סמטסיס

סדנזוס מסס: (יט) יגכסי: ד', דין, ולידן סעכר מססי
 אשר יגכסי, וסכר יגכסי יכל לי, יגכסי כל עכסו ידעמי כי
 לא חקלי יגכסי מסני אף וססמס וססללתי ססעציר מססי
 סססמס ססלתי סל יסכרל לא סכקי וסמיני כמדכ וכל סככס
 רש"י
 ככסס: (כ) ובאהרון התאנף ה'. לפי שמעב ב לרס:
 להשמידו. זה כלוי כניס ג וכן הוא או' (עמוס כ)
 וססמיר סריי וסס: וססלל גס ד בער אהרון.
 וסועילה ספלי לכסר סמלס סומתי סניס וססכרו ססני':
 (כא) מחון. לי סווה כמו סלדן וכלות מולא"ט כל"ע

דעת וקנים מבעלי ההוספות

הסון שסעכז כרססכסי סניס להסעיר: (כא) וסכוס סכוס ססון.

כדי

ליקוטם על התורה פירוש לתורת אלהים

ובא) ואת חטאתכם אשר עשיתם וגו'. פירשנים
 קרעו פסוקים ואלו קצו פסוקים פארברענען, עס
 וקירס גאר צו שפאלצין, צו שפאלצין אונ צו שפאלצין איז
 אלץ איינס צו וואס האם משה ביי דע זאכן גיטאון, אונ פאר
 וואס זאגס דער פסוק אשך עשיתם את העגל, אויך האם
 געמאכט דעם עגל אלץ פארל זאגס דער פסוק אויך אהרן,
 אהרן האם געמאכט דעם עגל גאר אין רי סדרת השא שפטיס
 די יודן האבין פקריב גיווען קרבנות צום עגל, וויא חקביה
 האם גיזאגט צו משה וקובחו לו וי האבין גישאפטין קרבנות
 צום עגל זאגס אזוי משה רבעיה ואת חטאתכם אשר עשיתם
 את העגל, אייערע וינד גי קרבנותו וואס אויך האם געמאכט
 מיס דעם עגל האב אויך גענועטן אונ האב ויי פארברענען אין
 פיער אונ דעם עגל האב אויך גענועטן אונ האב איינס צו
 שפאלצין אונ גום צו פאלצין:

וויא צום ערשטן זאגט יום פערציון טעג וירביתם
 לילה אונ פערציון געכט ללם לא אכלתי כרויט האב
 אויך גיט גיגעסין זיכס אונ וואסער האב אויך גיט
 גיסרונקען על פל איבער אלע אייערע וינד אשך
 ספאקס וואס אויך האם גיווינדקט לישות דער כעניו יי
 צו פאר דאס בייז אין די אויגין פון גאט להקניסו צו
 דער גערנען אים: (ט) גיווערדי דען אויך האב אויך
 גיפארברעטן גיגי האפ פאר דעם צארין וסספיה אונ
 פאר דעם גרים צארין אשך קצף וואס גאט האם
 אויך אויך גיצערניגס להשמיד צו פארטיליגען אויך
 גישמע אונ גאט האם צו מיר צו גיהערט גס בפנים
 אויך אין דעם סאל: (כ) וביאתו אונ אויך אהרון התאנף
 האם גאט גיצערניגס להשפידו צו פארטיליגען אים
 התיי אויך דער געליבער צייט: (כא) ואת חטאתכם אונ
 אייערע וינד אשך וואס אויך האם גימאכט דאס עגל

וְאֵשְׁקֶנּוּ אֶת־עַפְרוֹ אֶרֶץ־הַנַּחַל הַיַּרְדֵּן
 מִן־הַהָר : כִּי וּבַת־בְּעֵרָה וּבַמֶּסֶה
 וּבַקְבֻרַת הַתְּאֹוֹה מִקְצָפִים הָיִיתָם
 אֶת־יְהוָה : כִּי וּבִשְׁלַח יְהוָה אֶתְכֶם
 מִקֶּדֶשׁ בְּרִנֵּעַ לֵאמֹר עֲלוּ וּרְשׁוּ אֶת־
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְכֶם וַתִּמְרוּ אֶת־
 פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא הֶאֱמַנְתֶּם לוֹ
 וְלֹא שָׁמַעְתֶּם בְּקוֹלִי : כִּי מִמְרִים
 הָיִיתֶם עִם־יְהוָה מִיּוֹם נָתַתִּי אֶתְכֶם :
 כֹּה וְאַתְּנַפֵּל לִפְנֵי יְהוָה אֶת אַרְבְּעִים

וּרְמִיתִיָּת עֲפָרִיָּה לְנַחֲלָא
 דְּנַחֲתִית מִן טוֹרָא :
 כִּי וּבַת־בְּעִיקָהָ וּבְגִמְסִיתָא
 וּבְקַבְרֵי דְמִשְׁאֵלֵי מַרְגִּיזִין
 הָיִיתוּן קָדָם יי : כִּי וּבַד
 שְׁלַח יי יִתְכוּן מִרְקָם
 גִּיָּאָה לְמִיָּסֵר קִקְו
 וְאַחֲסִינוּ יַת אַרְעָא דִּי
 יְהֻבִית לְכוּן וְקָרִיבְתוּן
 עַל גְּזֵרַת מִיָּסְרָא דִּי
 אֱלֹהִינוּ וְלֹא הֶאֱמַנְתוּן
 לִיָּה וְלֹא קִבְּלִיתוּן
 לְמִיָּסְרֵיהּ : כִּי מִמְרִין
 הָיִיתוּן קָדָם יי מִיּוֹמָא
 דִּי נָתַתִּי יִתְכוּן :
 כֹּה וְאַשְׁתַּחֲוִית קָדָם יי
 וְלֹא סַת אַרְבְּעִים : כְּכֹחַ לֵד :

סם ועירא בעל המורים

סדק לפטר דיאטיסו כשציער הפכו"ס . וסיינו דלמדין כפי"ג . טעמר וזורה לכו"ס : (כד) פטרס סייחס . ססוקו עמחיל כצ"ס רש"י

(מחלהלנד) : (כה) ואתנפל וגו' . אלו הן ענשם האזורים למעלה וכפלו כחן לפי שכתב כחן סדר חסלוהו

התנחוח משה עם ישראל על מה"ע דעת ומנסו מבעלי התוספות

(כז — כח — כד) ובחמכרס ובחמס וגו' . ובשלה ס' וגו' . כדו שלא יסלס לזיס ממני : (כז) ובחמכרס . סס סמחאזוניס דכתיב ומכער כס אש ס' : ובחמס . דכתיב ויקרס סס סמחאזוניס חמס וגנדיס על לזיב כתי ישראל ועל ססחוס ובקצבוס ססחוס סמחאזוניס :

ויסנה סס קמס עורק סוֹ ידע מסס כי יבדל עוד יחמלו , וססו מדרכ הוויס כלשכ הרופס מרסל אה סחולס עד שנעסע כרזל חולס כעו ססיס קודס חלוי , כלשכ יקרה לו כמשך עוד לזיס חולי , יסיס כקל לרפוסו לרפסוהו סעס סייס כרזל חולס , אכזל כלשכ סחולס לא כחפסו מחלוי סרמסו סכזל וכל , כלשכ יקרס לו עוד לזיס חולי חוזר וזיעוד סמחלס סרלשכנה וזו קמס עמד לרפס חוסי מחלוי : ה סוֹ בענין חולי סכס כלשכ יחמל עוד ספסס נקל סדכר סקכ"ס ימחול לו גס ספטרס סמסס , כי נמחק לגמרי אשכ לא יודכ ולא יסכר , וזו סרלשכנה ככר עכרה וזון זכר ל ס , אכל אס סמון כרלשון לא נמחק כסלומח כלשכ סמסס עוד לא חלסכר עס כרלשכנה , כי כרלשכנה ככר עכרה , וכן כלשכ יחמל עוד מלסכר גס כן לרלשכניס , כמלזל סכניז כמכוח סענלס ססלס , כלשכ מלסין חוס לחוס לכיית סכל עכ , כן מלסרפין סעכרות יוד , ופי"ז סדכר מסס וסכר לישכלל אל סמחוס עלי עכ אכר ספסלנחי עכורכס סרמכסיס יוס , סלל חירק כסיוהי כמרוס וימס ס' סל סרסס אכר דכז לעסוח סמסו , כי סלל וכתככרה ובכסס וגו' מלְקָסִיס סייחס אה ס' ובסלוח וגו' וסמרו אה ס' ס' מִיּוֹם סייחס סס ס' מִיּוֹם דעתי אכסס , כי וסמכנל כפי ס' וגו' , כיימחוב כקון מכל וכל , כדו כלשכ עוד סמחלו לא יכסרו כסוונח עס סמון סככז סוס עמסס סענל סעכסיס סלא יסיס כענח סענלס סמלס , וזו מי יודע עס סקכ"ס ימחול גלס :

פירוש לתורה אלהים

לקחתי האב איך גינוקען ואשרוף אונ איך האב איס פאר דע קעניגט אין פיער ואבות איהו אונ איך האב איהם צו שמויקין פוון עם איו גוט צו מאלין גינוארין עד אשר ביו עם איו דין גינוארין וויא שמויב פון דער ערך וישלח אונ איך האב גנוארין זיין שמויב אל תמח צו דעם טייה פיוד וואס דער טייד גירעט פון דעם בארג אקאפ : (כב) ובתקנה אונ אין סכערה ובכסה אונ אין סכר ובקברות סמאיה אונ אין קברות סמאיה מקציפס האט איהר איך דער ציערונגט גאט : (כג) ובשלה אונ אז גאט האט קעניגט :

איך גישיקט קענש בגע פון קבש כרנע לאמי צו זיגין על גייט אויף אונ גרשת דאס לאנד אשר וואס איך האב צו איך גיגעבין וסמרו האט איהר ווידער גישפעניגט את פי אויף רי בייך פון אייער גאט ולא האמנתם אונ : ייהר האט גיט גינואלט גלויבין אין איהם ולא שפעתם אונ איהר האט גיט גינואלט הערין זיין כול : (כד) פטרס ווידער שפעניגער ייסיס עננט איהר גינוען עס יי כייט גאט גיט פון דעם קאל וואס איך האב איך דער קעניגט : (כה) ואתפל אונ איך בין גיפאלין לפני ה

הַיּוֹם וְאֶת־אַרְבָּעִים הַלַּיְלָה אֲשֶׁר
 הִתְנַפַּלְתִּי כִּי־אָמַר יְהוָה לְהַשְׁמִיד
 אֶתְכֶם: 10 וְאֶת־פֶּלֶל אֶל־יְהוָה וְאָמַר
 אֲדֹנָי יְהוִה אֲרִי־תִשְׁחַת עִמָּךְ
 וְנִחַלְתָּךְ אֲשֶׁר פָּדִיתָ בְּגִדְךָ אֲשֶׁר־
 הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה: 11 זָכֹר
 לְעַבְדֶּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב
 אֲדֹתֶיךָ אֲרִי־קָשִׁי הָעַם הַזֶּה וְאֶל־
 רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: 12 כִּי פָּנִי־אָמְרוּ
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָנוּ מִשָּׁם מִבְּלִי
 יָכֹלֶת יְהוָה לְהַבְיֵאֵם אֶל־הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר־דִּבַּר לָהֶם וּמִשְׁנֵאתוֹ אוֹתָם
 הוֹצֵיאֵם לְהַמָּתָם בַּמִּדְבָּר: 13 וְהֵם

ית ארבעין יקמין נית
 ארבעין לילון די
 אשמשחית ארי אמר י
 לשיצאה יתכון:
 וינצילתי קדם י ואמרית
 י אלהים לא תחבל
 עמך ואחסנתך די
 פרקתא בתוקף די
 אפיקתא ממצרים בידא
 תקיפא: 11 כי אדבר
 לעבדך לאברהם ליצחק
 וליעקב לא תתפני
 לקשיות עמא הדין
 ורחוביהון ולחטאיהון:
 כי דלמא ימרון דיברי
 ארעא די אפיקתא
 מתקן מדלית יוכלא
 קדם י אעלותהון
 לארעא די מציל להון
 ומדקני יתהון אפקינון
 לקטלותהון במדברא:
 ה"א וחספלא. טס לכ: מעלי
 יכלת. טס:

רשב"ם

בעל המוסים

ההיא, בלמר שכתב הפעמים התפלל עליהם: (כח) ואתפלל
 לפני ה' את ארבעים וגו' (כו) ואתפלל אל ה' ואומר
 וגו', מי האיש החכם ושימ לב למח הוצרך לכפול כאן
 שכתבנפלותי לפני ה' מ' יום כך וכך התפללתי
 והלא חטא חמור והלא חטא חמור והלא חטא חמור של
 חטא חמור ויעילו לנו הפלות הנביאים, אמר להם לא תועיל לכם הפלות
 כאן כי עתה נתכפר לכם כדי שלא יתחלל שמו שחרי כאן התפלל כך וכך לעבדך וגו' מן יאמרו הארץ אשר

ומסיים כמי', לומר לך סגל מ' טס סביסס כמדכב מצריס
 סיסס: (כו) מלני יסס כל סססס. מלני מר וכוסוך סססס
 ססס סוף סססס ל"ח סיסס, סססס סן סססו וססס ססססו
 ספילת הארבעים יום וכי דרך סמקרא לכאול דבר ולומר
 אסס סססס גדולה כא להרויע לישראל סמא סססס
 משה וניצלו, אף בארץ ישראל אס נחמא ויעילו לנו הפלות הנביאים, אמר להם לא תועיל לכם הפלות
 בא"י כי עתה נתכפר לכם כדי שלא יתחלל שמו שחרי כאן התפלל כך וכך לעבדך וגו' מן יאמרו הארץ אשר

רעת זקנים מבעלי התוספות

וסרנס כי שונא סיס וססס כ"ל ססס סססס וסולכסיס סססס
 וסססס כלנמס. וכל סלנמו יס וס"ו סססס ססן כסססס או כסו

(כח) ומסלחיו אוסס. כלומר סו סססס כל סיס דסססו יסין לסס
 סססן סלס ססס אוסס דכססס סד ססולססס ססססס

פירוש לתורת אלהים

לעבדך די יניע קנעכס ל'אברהם צו אברהם ליצחק
 וליצחק צו יצחק אונ צו יעקב אל מן קער ריך גיט
 אל קשי צום הארץ אקענריג פון דעס פאלק ואל
 רשעו אונ צו זיין רשעת ואל קשארט אונ צו זיין ויגד:
 (כח) סן סאקסער אייזר וועלן זאגן ססס די ויעצערס
 פון דעס לאךר אשר וואס רוא האקס אונז אויס
 גיצויגן פון דארטין מכל טייל גאט, קען זיין גיט
 גריינגען אל הארץ צו דעס לאךר אשר דער וואס
 ער האט גירעם צו זיין וסססארט אונ טייל ער
 האט זיי פיינגס הוציאס האט, ער זיין אויס גיצויגן
 לחסיתס צו טיימין זיין סססדי אין רער סססדי:

פאר גאט צו סססלל זיין את ארבעים חיים דיא
 סערצינ סעג ווא ארבעים אונ דיא סערצינ געכט
 אשר וואס איך בין גיפאלין מי טוראום גאט האט
 גינאגט להשמיד, ער נאל אייך פאר טייליגען:
 (כח) וסססלל אונ איך האב גיגעטין אל י צו גאט
 בדרך האר וימיס אונ איך האב גינאגט, איי גאט
 מיין ססס איך געט ריך אל פסחת רוא ואלקס גיט
 פאר בארביין דיין פאלק אשר פריה וואס רד האקס
 אויס גלייזס גגדע מיט דיין גרוסקייט אשר וואס
 רוא האקס זיי אויס גיצויגן סססס פון מצרים גיד
 גזקת מיט דיין שססאקע סאכס: (כו) וכו' גידיינג

עִמְךָ וְנִחַלְתְּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ בְּכַחֲךָ הַגִּדְל וּבְזִרְעֶךָ הַנְּמוּנָה : פ רביעי

י א בָּעֵת הַהִוא אָמַר יְהוָה אֵלַי פְּסָר־
לְךָ שְׁנַיִם־לוֹחַת אֲבָנִים כְּרֵאשִׁימִים
וְעָדָה אֵלַי הַתְּרָה וְעֵשִׂיתָ לְךָ אֲרוֹן
עֵץ : ב וּפָאָתָב עַל־הַתְּרָה אֶת־

רשב"ם

כס ואינו עקב ואחסנתה
די אפקתא בחי' קרא
ובדרעך מרמא :
א בעידנא יהיא אמר יי
לי פסר קך תבין לוחי
אבניא פקדקאי וסק
פקדמי לטורא ומעביד
קך ארונא דאעא :
ב ופאתוב על לוחיא ית
ת"א ומסית לך . יואל נ טב מנחום
כט :

הוצאתה משם מבלתי יכולת ה' להביאם ולכך לא נתייבחת מיתח כעדם אבל לאחר שיהרבו שלשים וא' מלכים וינחילכם את הארץ או יוציאוכם ויגרש אתכם מן הארץ שאין כאן היולול השם לאמר לאומות מבלתי

שפתי חכמים
וכסכת שמי ט"פ : ו כלומר אל המצר והלי לא נטוה על מלכתה משכן אלא לתה יס"ח אבז כלל טעם ה' כיון כחלה וס"ח משכן וס"ח אבז למימד דזוס שהיון טעסה כללל לך

שנאמר ה' אלהים אל תשהה עמך וגו' (ה) בעת ההיא. לסוף מ' יום נתרלה לי ואמר לי פסל לך והלכתי ועשית ארון ואני עשיתי ארון תהלה כששכחתי והלוחות בידי ה' כי נתעסקו בו עד לחמור כי הכפורים כי ברדתו מן ההר אזו להם על מלכת המשכן וכלל על מה משכן תהלה ו אה"כ ארון וכלים נמלא זוס ארון חמר היה וזכו שהיה

דעת וקנים מבעלי התוספות
הלן ומסע המצר ביממחו ש"ל לו טעם בה המצר : (כס) וסס עפ"ך וכתלך . לפי ספוליס סק"ס"ס עכללו שמלך למשה כי טעם עמך הולך לומר לו וסס עמך וימנך ;
(א) דעת ספוליס . אמר שמעל לסס סק"ס"ס אמר לו פסל לך שלא אמר משה ירעמו עלי לומר הסס"ס"ס דבר תחמד שזוהי סלוח' אמר שכתל . וס"ס לכל זמן וסס לכל חסן טעם סיה טעם סיהטלו סלוחוס ומס סיה טעמו אמרס וסס פסל לך . ד"ל סיה

הספולת שלך ומסיון פסלן . פליני כוס כ' לוי וכו' מן חד חלך מתחמ כסא סכבוד חמד חמר מתחמ אסלו סיה מפלג משו חלכ לוי שני לוחות ויסל לו ספולות ומסס כעסכז משס שמיני סל ססיסיון . וס"ס דיו גלילי וסס אלו סלוחות וסלד סיו סדכיות חמסס פל לוח חמד וחמסס על לוח חמד . ד"ל פסל לך סלני טוסס חוקך מלך וחמסס פוסל כל מס סחלית : וסלה אלו סהרס ועסוים לך חלון פן . ומסס לא פסס כן סלמלר וחמסס חלון פן פירוש לתורת אלהים

ליקוטים על התורה
(א) פסל לך שני לוחות וגו' איידער די יידין האבין געמאכט דעם עגל האבען זייא געדארפט לעבען אייביג איז געווען זייער גוף מיט זייערע געשמוט אלץ איינס ; דרייער האם הקב"ה זיי געגעבן לוחות וואס זענען רחוקות די לוחות קים די אהיות וואס זייא זענען אויף וויא אןשפאך מיט אגוף זענען געווען רחוקות , פון הקב"ה אליין זענען זייא געגעבן געווארען און זייא וואלשין קיין קאמפין געדארפט , ווארס ארתיקות בארשין קיין קאמפין דרייער שפייס גים בייא דיא קרשע לוחות זיא אן האם געמאכט צו שמיט ער זאל כאבין אראון וואקאמפין , אבער נאכדעם ווי זיי האבין געמאכט דעם עגל איז עס איז גער געווארן אויף זייא צום שפארקין , איז שוין געווארען דער גוף בונדקער און דיא נשפה בעוונדער , דער גוף בארף זענען ברד איז די נשפה נועם זיין אייביג , האם הקב"ה געמאכט די לוחות אויף אזוי , די לוחות אליין זאלען זיין פון אשפין דאס איז קרד , און דיא אהיות זענען רחוקות , דיא געשמוט פון די לוחות , און דרייער האם הקב"ה געמאכט צו משה ער זאל געווייל מאכין אקאמפין פון האלץ אריין צו ליגין אינווייניג די לוחות ביז מען נועם כאבין דעם ששפן און בעלאל נועם מאכין דעם גאלדענעם קאמפין ;

דיין ארבעטת אשר הוצאת וואס דוא האמט אויס גיצויגין זיי בכוחך תגדול מיט דיין גרויסין פח וכוונתך תמסיה אונ מיט דיין אויס גישטרעקטין ארעם ; (א) בעת ההיא אין דער זעלביגער צייט נאך די בערציג טאג איז גאט צו מיר איבער געבעטן גינוארין אונ האט צו מיר גי'אנמט פסל לך האק אויס צו דיר שני לוחות זנווייא שטיינענדע לוחות פראשנים אזוי ווי די ערשטע זענען געווען זעלה אונ גי'א ארויף צו מיר ה'תיה אויף דעם בארן זייער אונ דוא זאלקט צו דיר מאכין איין עין איין ארון פון האלץ , רש"י שרייבט דער ארון וואס משה האט גימאכט איז גינאנגען מיט רי ישראל אין דער מלחמה אבער דער ארון טאם בעלאל האט גימאכט איז גיט גינאנגען אין דער מלחמה נאר אין די טעג פון עלי תההן האבין רי ישראל אסאהל גינומען דעם ארון אין דער מלחמה זענען זייא דרייער גישפראפט גינוארין און דער ארון איז גיפאנגען גינוארין אין די קעגן פון די פלשתיים ; (ב) ונכתוב אונ איה נועל שרייבין על הלוחות אויף רי לוחות את התקרים דיא ביידי אשר וואס

פירוש לתורת אלהים
(כס) וסס זייען זענען דאך דיין פאלק זעלחתך אונ דיין ארבעטת אשר הוצאת וואס דוא האמט אויס גיצויגין זיי בכוחך תגדול מיט דיין גרויסין פח וכוונתך תמסיה אונ מיט דיין אויס גישטרעקטין ארעם ; (א) בעת ההיא אין דער זעלביגער צייט נאך די בערציג טאג איז גאט צו מיר איבער געבעטן גינוארין אונ האט צו מיר גי'אנמט פסל לך האק אויס צו דיר שני לוחות זנווייא שטיינענדע לוחות פראשנים אזוי ווי די ערשטע זענען געווען זעלה אונ גי'א ארויף צו מיר ה'תיה אויף דעם בארן זייער אונ דוא זאלקט צו דיר מאכין איין עין איין ארון פון האלץ , רש"י שרייבט דער ארון וואס משה האט גימאכט איז גינאנגען מיט רי ישראל אין דער מלחמה אבער דער ארון טאם בעלאל האט גימאכט איז גיט גינאנגען אין דער מלחמה נאר אין די טעג פון עלי תההן האבין רי ישראל אסאהל גינומען דעם ארון אין דער מלחמה זענען זייא דרייער גישפראפט גינוארין און דער ארון איז גיפאנגען גינוארין אין די קעגן פון די פלשתיים ; (ב) ונכתוב אונ איה נועל שרייבין על הלוחות אויף רי לוחות את התקרים דיא ביידי אשר וואס

הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל־הַקְּדוֹת
 הַרְאֵשִׁים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וּשְׁמַתָּם
 בְּאֲרוֹן: וְאַעַשׂ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים
 וְאֶפְסַל שְׁנַיִם־קָדָת אַבְנִים פְּרָאשִׁים
 וְאַעַל הַהָרָה וּשְׁנֵי הַקְּדוֹת בְּיָדַי:
 וַיִּכְתַּב עַל־הַקְּדוֹת כַּמְּכָתֵב
 הַרְאִישׁוֹן אֶת עֲשֵׂדַת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
 דִּבֶּר יְהוָה אֵלַיכֶם בְּהַר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ
 בַּיּוֹם הַקֶּהֱל וַיִּתְּנֶם יְהוָה אֱלֹהֵי: וְאַפֵּן
 וְאֵרַד מִן־הַהָר וְאַשֵּׁם אֶת־הַקְּדוֹת
 בְּאֲרוֹן אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי וַיְהִי שֵׁם
 בְּאֲשֶׁר צִנְנִי יְהוָה: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל

פתגמא די הווי עד
 לוחיא קדמאי די
 תברתא ותשוינון
 בארון: ונעבדית
 ארוןא דאעי שטין
 ופסלית תרי קדוסיאבניא
 פקדמאיוס ליקית למורא
 והרין לוחיא בידי:
 וכתב על לוחיא ככתבא
 קדמאה ית עשרא
 פתגמין די מילי יי
 עמכון במורא מנו
 אשתא בוימא דקהלא
 ויהינן יי לי:
 והתפנית ונחתית מן
 מורא ושניתי ית לוחיא
 בארוןא די עבדית והווי
 תמן כמא די פקדני יי:
 ובני ישראל נמרו
 דלא חכר עכרה. מנחות לט:
 וכפסס. כס:

רשי

יונה עומה נמנמה וחזרו עשה כלל לא יזל לנולמה חלח בימי עלי וענשו עלי וכסה: (י) ובני ישראל

דעת זקנים מבעלי התוספות

שעשה הכהן. ועל הכהן שעשה כללל הוא שמתו כחיות
 כל זמן שכהן ושכיו כלל בתקופת אסורין ויכלל בהשגש
 שמש. והל דכתיב גבי לויים שמכר הכהן ויכלל מיום
 נכוחות ולוי לך לשכר עם אשתי משמע דהמיר על גמלו סיס
 אכל כלמרים מיתרים בהשגש כהמס סיינו בלרון על ששפה
 משש כהי מוליכין במלמס ושפ סהיס במלמס וישוע סכלך
 עמס על סי הדבור סיס. וסל דלמרינ גלהי ס"ק דכס
 כהרס מלמד שלוסס ושברי לוסס מוסס בלרון ומשפט ססס
 דסינו בלרון כשסס כללל סיינו ככנין סיסס מוסס עדי עד.
 ויכירולמי לילס סלוגלס ית לומרים סרון חמד סיס ויש לומרים
 ססי לכווס:

קודם: (ב) ושמה בלרון. שבו סיו חמיד מונחין סברי לוחס
 ולוחס סיו פיליכין גלמלס כדחיס כססי ולרון כריס ס'
 כוסע לסינס זס כיול עמסס כדחיסוס סוס סיס חרון ען כשסס
 משס דעלימו לסיני ומתקס כס כו סברי לוחס גכ לוחס
 דלמרים כדכסי וכסיס חס כלוקוס בלרן אסר עשיחי עד
 כשסס חרון סל זככ כשסס כללל וכשכשס כזנו כו לוחס
 סכרונוס כמלמד וסס חל סכרון חס סמדות אסר חסן חלך:
 ולוחס עשס כללל לז סיו כגילין לסולך גלמלס כדכסי
 כמלמס כילס מי ילינו עד סלססיס סלרוסיס סלסס כו לז
 סיסס כזסס עסכול כשסס סלל סיו כגיליס לסולינו וסס לקו
 ססי לכווס:

פירוש לתורת אלהים

געשריפסס איז גיווען אה עשרת דיא עשרת
 הדברות אשר דבר וואס נאמ האמ גירעם צו אייה
 אויף דעם בארג סיחוד האש פון דעם פייער אין
 דעם טאג פון די פארנאמלונג ויהיג יי אונ נאמ
 האמ וייה גירעבין צו מיר: (ה) ונאון אונ איך האב
 מיר גירעקט וזכר אונ איך האב אראפ גענידערט
 מן החר פון דעם בארג ונאשים אונ איך האב גיטאהן
 את מלחות די לחחות בארון אין דעם ארון אשר עשיתי
 וואס איך האב גימאכט ויהי שם אונ ויי וענען
 דארטין גיווען געשריבן יי (וויא נאמ האמ מיר
 גיבאמין: (י) ובני ישראל אונ דיא קינדער ישראל

וואס גענען גיווען על מלחות אויף דיא ערשטע
 לחחות אשר שברת וואס דוא האקט צו קראכין
 נשקתם אונ דוא ואלקט ויי טאהן בארון אין איין
 ארון: (ג) ונעש אונ איך האב גימאכט ארון איין
 ארון פון מענען האלין ונאסול אונ איך האב אויס
 גיהאקט שני לוחות צווייא שטיינעקע לחחות
 כראשונים אזוי וויא דיא ערשטע ונעל אונ איך בין
 אזויפ גיגאנען הרהר אויף דעם בארג ושני מלחות
 אונ די צוויי לחחות בריי גענען גיווען אין מיינע
 קענט: (ד) וכתוב אונ ער האמ געשריבן על מלחות
 אויף דיא לחחות ככתב אזוי וויא דאס ערשטע

נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן ויקבר שם ויכהן אלעזר רשב"ם

בער המורים
 וחסו כורא לניב שפחיס טוב כמיב: (ו) וכני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן ויקבר שם ויכהן אלעזר רשב"ם

ארמסם באף ובחמה ובקצף גדול וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה: (ו) וכני ישראל נסעו מבארות בני יעקן וגו'. וכי תאמרו לי אתה אומר ואתפלל גם בעד אהרן בעת רהימ בתחלת הארבעים והלא אנו יודעים שאהרן מת וא"כ מה הועילה תפלתך, אמר להם משה לא בתחלת הארבעים מת במעשה העגל אלא בסוף הארבעים מת בהר הבארות וזמן כשנסעו ממצרות בני יעקן שבו שם ממוסרה כדכתיב במסעות ויסעו ממוסרה שם במעשה העגל ויכהן אלעזר ולא במעשה שהרי אין כתיב כאן וכני ישראל נסעו ממוסרה שם ממוסרה. או כלך לדרך זו מבארות בני יעקן כשבאו ממוסרה. ורבותינו דרשו מבארות בני יעקן שאלו מוסרה.

שפתי רבמים
 פ' וכללל פשה פמשכן תחלה כו': ז ומה שפי' כש"י פכרסה חק' ז' עשוסו עמוסיה לכה סהר מוסרש כריש פדשה חלה בלו לבני יעקן שנאמר (במדבר לג) ויסעו ממוסרות וגו'. ועוד שם מת אהרן והלא נהר מת לא וחשוב ותמלא שמונה מסעות ממוסרה ז לכה הרה ראל חף זו מן התוכוח' ועוד עשיתם זאת כשמת אהרן כבר הרה לסוף ארבעים שנה ונסתלקו עניי כבוד ירחתם לכם ממלחמת מלך ערד ותחתם ראש לחזור למלרים ותורתם לאהוריקים שמונה מסעות עד בני יעקן ומשם למוסרה שם נלחמו בכס בני לוי והרגו מכם וחתם ממש עד שהחזירו אתכם בדרך

סמיכות הפסוקים להקודם והמאוחר
 (ו) וכני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה וגו'. קשה להבין מה כוונתו ענין מיתת אהרן ככל שהר' לכת'. וכבר הרב אריבנאל שמש' כל להגיד לישראל שהעולם תפלתו לכסרה העם ולחשיב שיה"ט שכינתו ולחיותו נמכרים ולא הוסיף לאהרן כהן שבעש' ע"ס צדבור שמתקם בדבר כדכ' הוסיף כי כנס בני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן ויצאו מוסרה כע"ס שש' היות שנוכח לכחוש שהיה מיתתו בעוון מרי מריבנה לא היתה זאת הסבה שהקריב מיתתו כי אם עון העגל וענין מתי' היה חוליה נכסוח דבר מיתתו וצויה משה, והכריע ליה שכל האהרן היה היות אהרן כהן נהלי מיה ואף פסוקי סמיכות שהיה מתי' שכינתו וצויה משה כל כך שיתחייב וישאף ממנו מה שנמשך אל לא שהקריב' כלל לעשותו בעבור היותו ענין שיהיה כמים עמו חסידים ולחיותו ועלפי כבוד אהרן ללחמי ימכרו בני האדם שיהיה גם הוא מעידי' העגל לכך הולך' למה סבה לחמה דבר, והוסיף אמרו וכני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה, ר"ל הנה האהרן הסוף היו גם בצלות נסעו כי לכן יקראו צלות ולא היה א"כ הסבה ענין המים אבל בני מוסרה שנאמר אהרן לקבל עשו וזו' שם מת אהרן, יתורר אל ענין העגל שמה שם בעבור, וכן אמרו ממש נסעו הגדרה ומן הגדרה וצדקה ויפתח אהרן כהן נהלי מים, הלא היה ענין היות הסבה, וכדעת משה שלם אהרן, רק על ענין העגל, וכדעת' היה שהיה מעשה העגל ושכתי' הוסיף לא עבדו העגל לא היתה על פסוקי סמיכות, ענין ממש בני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן ויקבר שם ויכהן אלעזר רשב"ם, וכדעת' היה כדעת' אל ענין העגל, אבל כדעת' לפי שהיה ענין העגל ועבדו ע"כ כן נסעו מלק ומהלך בלחן שלם ויהי ערודים בעבודה הארצה, רק מתחת' ה' הוא נחלת כשעט הוסיף, ויתורר מכם לגמור מוכחה ענין זה ענין העגל ואומר שכן זל אהרן הימים לרוחם למוע' רק לא אהרן ה' המשיח' וזמתי' אלי' קום לך נמאט לפני כעס ויכוננו וייכשו את האהרן לא מחמת וזכום רק ששבעתי לנאום' לתת להם:

פירוש לתורת אלהים

ליקוטים על התורה
 (ו) ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה וגו'. דער רשב"ם ז"ל און נאך פארש' פארענ' אז פ'ען גייט פון מוסרה פון ארץ ישראל קומט פון קרינה אין מוסרה און פון מוסרה קומט פון צוא בני יעקן, און פון בני יעקן קומט פון צוא פיל שפעט' ביו פ'ען קומט צום הר' הרהר און די יודין זענען דאך שוין געווען אין הר' הרהר, ווי אזוי קומען די יודין איצט פון בני יעקן צו מוסרה, און פאר וואס שפייט' שם מת אהרן דארט אין אהרן גישטארבין אין קען אהרן גישטארבין אין מוסרה ער אין דאך גישטארבין אין הר' הרהר, און צו וואס פאר פ'ען קען זאגן און אין דער מוסר' וואס משה האט גע' זאגט צו די יודין פון ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה, איהר האט געזיגט פון בני יעקן צו מוסרה וויא קומט איהר איצט אין מוסרה איהר זענט דאך שוין געווען פיל נוייער וויא בני יעקן איהר זענט דאך שוין געווען אויף דעם ארץ שם מת אהרן, וואס דארט אין אהרן גישטארבין, ויקבר שם, און בג' אהרן אין אויף אהרן דארטין גישטארבין ווי קומט איהר איצט

פירוש לתורת אלהים
 נסעו מבארות בני יעקן פון בארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן ויקבר שם ויכהן אלעזר רשב"ם

בְּנֵי תַחְתּוֹתָיו: מִשְׁשׁ נִסְעוּ הַגְּדָגְדָה וּמִן־הַגְּדָגְדָה יַטְבַּחְתָּה אֶרֶץ נַחֲלֵי־מַיִם: בָּעֵת הַהוּא הַבְּדִיל יְהוָה אֶת־שֵׁבֶט הַלְוִי לְשֵׁאת אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה לְעַמֹּד לִפְנֵי יְהוָה
 אַלְעֵדֶנּוּ בְּרִית תַּחְוֹתוֹתָיו: וְסַמְּן נְטִלוּ לְגוֹדְנוֹד וּמִן גוֹדְנוֹד לְיַטְבַּחְתָּה אֶרְעָא נִגְדָא נַחֲלוֹן דַּמְיוֹן: ח בַּעֲיֵדְנָא הָהִיא אִפְרַישׁ יְיָ ית שְׁבֻטְא דְלֵוִי לְמַמַל ית אֲרוֹן קְיִימָא דְיְיָ לְמִיָּקָם קְדָם יְיָ ת״א יָסֵם הִסֵּא. סַמְסִים נָר סוֹלוֹתָא: ג

בעל השוטים

מסכת כענדי כסונה: (1) משש נסעו הגדגדה. בסוף מהחיל כמ״ס ומטי״ס כמ״ס. וגור פבל מ׳ פבל סיקה סבלה עמסס: (ח) בעת היום הכדל ס׳ חס שבס הלוי. ספך כלו. נוער פסונים סחירי סת ירשלאו: ספך מיס ללשאת סס ססרון ולכךך רש״י

רשב״ם

כשיגוי המקרא מה שררשו: (ח) בעת ההוא הבדיל ה' את שבט הלוי. בעת של משה העגל שמצאן כר-תיב ויאספו אליו כל בני לוי ולכרך בשמו הכתנים שפתי חכמים מסעי: ח וכל דכחי סכיל וגו' וסל פדיון לא סכיל עד סיי: טניס מספוסק סמבן לל סכיל סכיל״ס סמסס ס״ס וט״כ סזה לרין לכפס פן סרסבי סחירי סן וסלכי עמגרי סכס דקלי נע סכפס ספול ספול ססס לטססו: וסול סלר ספסו וסזס וסל סס סל סע״ס סקל סכר סכסו סכסו סכסו: ס לל״ס דכסכו סכדי ס״ סמס סרי ס״ ג״כ סכדין וסל סני. ל״ס סכסו סת סכין סיינו הלויס לעמוד לפני ספסו ולכרך סכסו סיינו

מוסכ לענין הראשון: בעת ההוא. כשל הראשונה לאחזק ממצרים טעיס כעגל וכני לוי לא טעו סכדילס ח המקוס מכס וסמך מקרל זה להוצר כני יעקן לומר סףך כזו לא טעו כני לוי אלל עמדו כלמוחס: לשאת את ארון ט הלויס: לעמוד לפני ה' לשרתו דעת וקניס סבעלי הרוספוח

סכדיל ס״ סל סכס סלוי לסמסו ספסי סל סל סיו כמסס סעגל.

פח סכין: (ס) בעת סיסל. ס״ כמססס סעגל ס״ עילי

פירוש לתורת אלהים

אויף פון די שפּראך וואס משה האט גישפּראכט די ישראל אונ האט צו זיי גינאגט דאס האט איר אויף גיטאחן אהרן איז גישפּראכין אין הור הנר. אין סוף פון די פּערציג יאר ווס איר נענט ארויס גינאנגען פון מצרים איז רענגי פבור האבין זיך אפ גיטאחן האט איר מורא גיטאחן פאר דער מלחקה פון דעם מלך פון ערד אונ איר האט גימאכט צו זייך זיינן עלצטיין ער נאל זייך צוריק קערין צו מצרים אונ איר האט זיך אום גיקערט צוריק אכט מסעות ביז גני יעקן אונ פון גני יעקן האט איר גיצויגין צוא מוסרה אונ דארטן האבין מיט זייך מלחקה גיטאמין די גני לוי אונ האבין גיברקת פון זייך אונ איר האט פון זייא גיברקת ביז זייא האבין זייך צוריק אום גיקערט אונ פון דארטן האט איר גיברקת ביז גני יעקן אונ פון דארטן נסס האבין זייא גיצויגין סעדיטרה אונ פון נואסער. רש״י שרייבט אין מוסרה האט איהר שטארק גיטרונערט אויף דעם מיט פון אהרן וואס האט איהר גורם איך גיונען איז בייא זייך גליוך נענען וויא ער איז ערשט גישפּראכין אין מוסרה אונ דרום האט משה גישפּעלט דאס שטארקין פון אהרן נעבין דער פּרשה וואס שטנעקט אז משה האט צו גראכין די לחות צו וויזין עס איז שנוער פאר נאט ביה דאס שטארקין פון צדיקים גליוך וויא דער סאג וואס די לחות נענען צוא גראכין גינארין אונ צו וויזין אז בייא משה רבינו איז שלעקט גינען וואס זיי האבין גינאנט מיר וועלין געבין אויף אונן אעלצטיין אונ מיר וועלין זיך אום קערין צו מצרים גליוך וויא דעם סאג וואס זייא האבין גימאכט דאס עגל: (ח) בעת פחיי אין דער צייט תדילי האט נאט אפ גישירשט אד דעם שקט לוי לשאת צו סראנין אה ארן דעם ארן בריח וואס

אין מוסרה. ספּאָר נועם איר זײַנן איר קם מורא גיטאחן ווייל אהרן איז גישפּראכין ספּאָר נועם נאך אפּאל פעלין נואסער ווי עס האט גיעלעט נוען סרין איז גישפּראכין דריבער נענט איהר גענאנגען צוריק זוכין נואסער באריוף איז אויף דא צוויי קשיות ערשטענס וואס האט דאך געזעהן ניקחן אפּלען בן די וועלדיגע טנטס וואס אהרן איז גישפּראכין אין בארן אפּלען גינארין אפּון גדול אויף זיין ארס וועלס דא נואסער גיט גישעלט אין דעם נכות פון אפּלען נאכער נוען סרין איז גישפּראכין איז גיט גינען אין אפּלען ציבוק אויף איר ארס. דריבער האט אויף אפּלינגע צייט דא נואסער אויפגיחערט ביז עס איז געקוקען זיין אפּלינגע וכוח אויף איהר ארסו, נאך אנהא וועל איך זייך קלענין אויב איהר האט געווסט נואסער האט איהר דאך געהאט נואסער אין יטכחה. גישפּירט צוריק פון הר קהי האט איר דאך געקראכין פריער זעקלס פאר בני יעקן פאר וואס האט איר אפּיר גיט פארהאלטן אין יטכחה: ג

לְשִׁרְתוֹ וּלְבָרְךָ בְּשִׁמּוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
 עַל־כֵּן לֹא־הָיָה לְלִי חֶקֶק וְנִחְלָה
 עִם־אֲחֵיו יְהוָה הוּא נִחְלָתוֹ כַּאֲשֶׁר
 דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִי: וְאַנְכִי עֲמַדְתִּי
 בְּהָר פְּיָמִים הָרִאשִׁימִים אַרְבָּעִים יוֹם
 וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֵלַי גַּם
 בַּפֶּעַם הַהוּא לֹא־אָבָה יְהוָה
 הַשְׁחִיתֶךָ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם
 לָךְ: כִּמְסַע לַפְּנֵי הָעַם וַיָּבֹאוּ וַיִּירָשׁוּ

ת"א לשכחו. העניח כו סס לס וזהים יז ערכין יז: ואנכי. מנילה כל: וישמע ס'. בככות לכ: בעל המורים

יבמו (טוין יבמוס) כדמכוי כי לא אלמן ישלל ויהוס
 מלסיו: (יא) קוס לך נעסע. ג' מנין על ק"ף. סלכוור לכס
 רש"י

ולברך בשמו. הכהנים והוא נשאלת כפוס: (ט) על
 כן לא היה ללוי חלק. לפי שהובדלו לעבודת מזבח
 י ואינן פשוין למרוס ולזווע: ה' הוא נחלתו. טעל פרס ב
 מוזמן מביח המלך: (י) ואנכי עמדתי בהר. לקבל הלוות
 האחרונות ולפי שלל פ' למעלה כמה עמד בהר בעליה
 אחרונה זו מור והחמיל בה: בימים הראשונים. של
 לוחות ל הראשונות מה הם ברצון חף אלו ברצון אכל
 האלמעיס עמדתי סס להתפלל עליכם היו כעסע:
 (יא) והאמר ה' אלי וגו'. חף ע"פ סקרתס מחמרו

לומר שרין לטול ידיו כדי לטא כסוי: (י) לא פסק. ג'
 דין, ואידך לא פסק לי, לא אבה יבמו. קרי יבס לא פסק אלא
 שפתי חכמים

כפוס: י' לומר לא מלך שהתקדש לטות מערפי טליון כעובין
 מן סקלס דאדרכס רלוי להרכוס שכרס וכל נעפסס: כ' יוס
 סהרוס ועערכוס ויסיס מלכס ס' סול נחלוס ס' סול חסוכס על
 מלכס לא סיס ללוי חלק ונחלס פס חסוי יחיוי מוס ליתן להס
 סרכס לחרס מעורס סחלק סהנלס וכמלכס ס' סול נחלוס
 יחיוי סככרס ס'סוכס על סרכס סכס סכרומוס ועעכרוס
 וסלר מוזמן לטודיס סוס ככחן להס נעקיס סחלק סכחן לטרכל
 סול מפני סוס מוזמן בל עמל ופון לריכין נעמל סד שיעמטו
 מעכורס סוכוכ: ל סכס כלס ס'י' כהמו וכל סכלס ככ"ס
 ככס דכס דוקוסו מ' ימיס סחכרוני' לרלכוסיס לא כל סעשעיטו
 ססוי כרליון פלס ככו סרלכשוניס דוס ליטו סכרי סרלכשוניס סוי

דעת וקנים מבעלי הלוואות

המורס בשכנס עלם לקבל לחוס סרלכשוניס וסיוס לו נכסוס פ'
 יוס בלס אוסו יוס לטי סליון לילו עמו יוכד כשכנס פסר כספסו
 וכאוסו יוס נכסכרו סולוחוס למחר כשמונס פסר סכס סכספסל
 על טעסס סענל וסכס פס ארככניס יוס סלמכר וסחנפל סלמיס'
 ארככניס יוס כרלכניס וסלמו ככ"ס ככס א"ל יסכרן סלמיס לך
 ועלס ככ"ס וסלר להס לטרכל למחר כיוס סעניס ככס יסיס
 ר"מ אלול סחמילו נחקוס שוכר כדי סלל סטוס בירידתו ככו
 סעיפס כרלכניס. וזכר לרכד לנו סוקטין כיוס ר"מ אלול
 סכס יוס סעניס ככס סענולס לנו טופין ר"מ סני יסיס יוס
 רלשוין סוי עמסליו דכס סכוס מלל וסכס פס ארככניס יוס סול'
 ולכוי עמדתי ככר כיוסיס סרלכשוניס וסלמו ביוס"כ כילד יוס סלד

ז"ס וסכניס סלויס בני לדיק סלכ סמרו חס עמסרס סקדטי
 כחכוס בני יסרלל מעליו וגו' סכס ירכבו לטי לטרכמי. ועל כן
 כשככרס סקד"ס נחלקו ולכרוס לא סיס ללוי חלק ונחלס עכ
 חסוי כדי בלל יסכקו ככוס דכר ל"ס כעטוכס סמקוס. וכי
 סיוס ח"כ ככס יסכרכוס ס' סול נחלוס ס' סול סרלל לחרוסי
 ולכרוסי ועלכר סכניס לחס להס עמכר מדגן וסוכוס וי"סכר
 וסרכיס לטכ"ג: (י) אכני עמדתי ככר. לקבל לחוס סחכרוני' ולסכרו'
 כהמניס לטי סקד"ס סמחול סעון למכרו וישמס אלו גס כעסס
 סכס וסול למכרו. וסוכ"ס סיס סמכר סלסחי כדכרין. ולכך
 סוקכס עמדתי לטי סליוס ונכסילס ונכסרס לטרכל. כי עמל
 וסערכיס יוס י"ס עמחן סוכס פד יס"כ. כילד כעסס כסיון נחכס

פירושו לתורת אלהים

נחלתו (או) יוין ורשעה פאשר דבר ה' וויא נאם האם
 גרעט: (י) יינכי אונ אויך בין גישטאנען אויף רעם
 כארנן כפיים הראשונים אזוי וויא ריא ערשטע מעג
 ארבעים יום פערציג מעג וארבעים לילה אונ פערציג
 געקט וישפע אונ נאם האמ גיהערט צו מיר גם אויך
 אין רעם מאהל פלוקר ער האמ מיון תפלה אן
 גינוקען אין רעם מאהל אויך ולא אונ נאם האמ
 גיט גינוקאלט משתיהך פאר דארבין דוך: (יא) ויאמר
 יי אלי אונ נאם האמ צו מיר גינוקנט קים שטיי אויף

אין איהם איז ריא לוחות געמור צוא שמיין לפני יי
 פאר נאם לשרתי צו באדינען איהם ויבך בשמי אונ
 צו בענקשין די ישראל מיט רעם נאקען פון נאם
 ב"ה יד ביו רעם היינוגינען מאג: (ס) על פן כרום
 נוייל שבת לוי וענען אפ גישייד גינוארין צו רער
 עבודה פון רעם מונח האבין וייא ראך גיט צייט
 צו אקערין אונ צו וייען לא היה און גיט גינען ללוי
 צו רעם שבת לוי חלק איין חלק ונחלה אונ איין
 ורשעה. גם אחי מיט זינען ברודער יי נאם האמ ער

את הארץ אשר נשבעתי לאבותם
 לתת להם: פ חמישי יב ועתה ישראל
 מה יהוה אלהיך שאל מעמך פי
 אם ליראה את יהוה אלהיך לזכות
 בכר דרכיו ולאהבה אתו ולעבד
 את יהוה אלהיך בכל לבבך

בעל הטורים

ית ארעה די קיימית
 לאבתהון למתן להון:
 יב ובען ישראל מה יי
 אלהה תבע מנה אלמין
 למדהל קדם יי אלהה
 למהה בקר ארחו דתקנו
 קדמוהי ולמרתם יתיה
 ולמפלח קדם יי אלהה
 בקל לבך ובקל נפשך:
 ר"א ופסה: סס ננ שכת לא מניל
 כס חוסה יא נמחות מנ נדה:

שכחום סיו יכלי ה' : (יב) מה ה' אלתיך שאל מעמך. מה
 כל"ח כ"ג יין ששולח מתן ק' נכרות ככל יום יום. י"ח נכסוק
 ק' ארויח (עין נמחות מנ) וכן מתן מנחם ק' : ופסה ישראל.

שפתי חכמים

כללן נמור שהי עדיין לא השאו כגול אכל סחורניס לא היו
 ככלון חלג לענין חנינה הנוחות לכל לענין שכרה סגול לא הו
 פד מ' יום כסוף יום כסוף שזא חמל פלחסי דרבינו ומ"כ
 סוקבס סיוס נכסרה וכליתה רק סיהקב כל להורישו חלו מ'
 יום סהורניס כסוקי ורבי מעדתי כסר לינס חרביניס חמניסי
 חלג מ' חסריס כסוי ככלון ולג כעס מזה נלמד כמשה עמד
 כסר ק' יום : מ' דלתיכ מה לענין זה כהן סקודות : ג' ק'
 דכריסל לכו כמקרה סה חלו דוכו מס סקודות : ג' ק'
 סיו שולח מתן כי אם לירכס חומו וכיואל נו סמולס סלדס

פרשת היראה

(יב) ופסה ישלח מה ה' אלתיך שאל מעמך וגו'. לתיך לסכי
 מוס ופסה כנסתן מן סקודס חל ספסולר, כסס דוד המלך
 פ"ה אמר על סקודס ומתקוס מדכס ועוספ לומיס, וכענין
 כגול מדוע אין לנו מרניסיס מתקוס סקודס, אך מניי ס"ש
 סהורניס כמס דכריס לענין הנוף, וכמו שי סמולס חולי הנוף
 כלתי סיימי חמלו סיו אם כל לוכל סממנ כספ סמולר
 מתק, ער, וכל יוחר ספמנר סממלס יוחר יתמכ כל מיני אוכל
 ונסיך כל מי יוחר כריס יוחר יתכוס חל סהילניס סמסיס.
 וכן כרו כעניני כנסס, מי ספסופ ססורס וכעניכורס לא סמסיס
 וסוי כריס' וסלמס כנסוס חל סקודס סמולס כרעכ חל סהילס
 וססיס, כממנר סמלו ססכסס וגס כרסס נפסי' לנחות ס' וגו'.
 נכסי כלרן מיסס לך סיס. וספסיס כמח סמיקוס סקודס
 וסממלס ססיסרס וס' ירס ס' וסין סמליך למוכר סמסס לעבוד
 ס' חלג סכסס סמיקור' סלתיס, כרס' ספסיס חריס ס' ס'
 חלוק לילס חוקס, חלל מי סילני סממנר סמולס סמולס ס'
 ולמוד סוקר, וכלס' סממלס סמלחו קכע, סממס סוקרל
 מנכורו שול לכול קודס ספיו יאמר דכרי סמלס ולכו כל סמו,
 חף אם חף ועכר חלו סכוסוס ומדכיס חלג למד סוס סוקס,
 חין לכו סממכר יוול' מ', ידס כסח כי נכסו חלסס מלד סוי
 סוקמס כיון מולס וכלס סממס כס' וסיו מלנין קדוקס סקודס
 ולג כסכר ועוסכ ולג כסממכר סכסס ולג כסחייס סמסיס, כי
 סממס סמסרו ומלכסרו ומלכילסו וסחייסו כסכ' לא יסין
 חין, וכמו סלתיס חולס מנכסיס ממוס סעיטוס סממלס, וססי

כוסים חכמים

(יב) ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך וגו'. איך
 דעם פסוק מים דיא וויישיךדינע פסיקיס וענין
 דיא מיל כשיות, דריקר ועילין מיר פריער דער צייטן אפגעשה
 וואס האט גיטראיאן וואס דאס וועט זיין אפזשיל צו די פאזיקס
 אשר מן דיא וויקסי פאריזייטן אוי אסאדל גיטארדין
 אין וועג און פארין נאכס אוי פולצולונג דער היסעל פאר
 וואלקניס גיטארדין מיט דוגערין און בליקערין און אפשימקער
 ער וויל נאר אז דוא נאלקט דיה פארקטיין פאר ריין גאט
 וואלקט אוחו אונ דוא ואלקטס איהם לייב האבין ולעבוד

זכות נכנסת ששמעתי לו קים הסתך בזמן לנכס ולנכסתי כי
 לך חכמה : אשג נשכמתי לאכוסם לחס לסי. ומעין ליה ופסה
 ישרלל מה ה' אלתיך שאל מעמך כי אם לירכס, ולמד לך

רש"י

מ וטעיתם בעול חמל לי (שמות לב) לך נחה את העם :
 (יב) ועתה ישראל. חף על פי שעיטיס כל זחח עורכו
 רחמיו וחבדו עליכס וככל מה סממלחס לפניו חינו שולח
 מכס כי אם לירכס וגו' : כי אם לירכס וגו'. (ברכות
 לג) כמותו דרשו מכלן ככל כרדי סמיס מ חוץ מירלח

סחלח דכור טול ולסודפן סכל כרדי סמיס כו' ולכן סיו
 דעת וקזיס מבעלי הרוסמות

שאל וכ"ע חלולו סיי נלסיס ועכס ממשרי סוי מ' וסוי יס"כ
 וסמל לו סמול יום סלחסי דכריך ולמחר יכד וסמס עכר
 כמסס ס' ס' חוסס' סיו כעניני ככח סיס סכרי לעולס ססס
 סממס סכר כממוס כיון כיוס חמד וכסרי כ' סקריס מסק
 דססס סכוי ילעו ישראל מלסיס חמיסי ככח סיס וס"כ נמל
 סמולח סרלסונת כלו כ"ס ככח כעכס עכר כממוס ח"כ כ"ס
 ככח סיס ססי' ח"כ כ"ס ג"ר וס"כ יו"כ כעני סיה וסולחוס
 סלחכרונת כלו סיו שני ולפי סמסיס כלו חמד כיוס כני וסרל
 כיוס חמיסי כסנו לקרות כמורכ כיוס סני וכיוס סמיסי. וסו
 דרשו ס' כ' מללו כני' מללו ססס ימי קירלח סקודס וסו ד"ד
 יסוינין סמיקך סכילן לסמס סקודס חלין לרין. וס"כ ככור סור
 נחל סיו' לדכר כדק סמסוק סמיקך כי כעני ימיס חללו מול
 לרק סממס כעני סממס כחלל ליל סני כעסס חלוסס וכעניסי
 כעסס חמניס כסנו דסל סמלין ככסכח ככח ככ"ל חל"ס
 כעסי לניח חל"ס ככ"ל דעסי ימיס וססיון כי סוי סיסח
 סס ח' :

(יב) ופסה ישלח מה ה' אלתיך. אשג דכר קסן סול סו, וי"ל
 לקרס דכריס קרי' ככריס חס מלח ס' וגו' ינכוד לך
 כלומר סיו שול מעך דכר סו כי חס לכו ללסלחך וסלכוכו
 לך ככר, ומסי ככוסיו סקבו כן וסרלו ללני ססס מלחס
 ופריסי ס' ומכלן דכרו ככוסיו סמיי סרס לכך מעס

ככר כוחי ס' וקוס ככמיס, כי מוח סרדס סוס מן ככססס

פירוש לתורה אלהים

לך גיי לפסע אונ ציה פאר דעם פאלק ויבא אונ זיי
 זאלין קוקען ויירש אונ זיין זאלין וישלח את הארץ
 דאס לאנד אשר נשבעתי וואס איך האב גישווארין
 אבינוס צו וייערע על מערין לחת צו געבין להם צו
 זיין : (יב) ועתה ישראל אונ אצונך ישראל מה וואס יי
 אלהיך גאט דיין גאט שואל בענין מעמך פון דיר פי
 ער וויל נאר אז דוא נאלקט דיה פארקטיין פאר ריין גאט
 וואלקט איהם לייב האבין ולעבוד

וּבְכֹל־נַפְשֶׁךָ: י' **לְשׂוֹמֵר אֶת־מִצְוֹת**
יְהוָה וְאֶת־חֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצִוְךָ
הַיּוֹם לְטוֹב לָךְ: י' הֵן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַיִם הַשָּׁמַיִם הָאָרֶץ וְכָל־
אֲשֶׁר־בָּהּ: טו' רַק בְּאַבְתְּיֶךָ חֵשֶׁק
יְהוָה לְאַהֲבָה אוֹתָם וְיִבְחַר בְּזַרְעִים
אֲחֵרֵיהֶם בְּכֶם מִכָּל־הָעַמִּים כִּי־יֹם

י' לְמַטֵּר ית פּקידיא
 ד'ו' ית ק'מזיה די אָנא
 מָפְקֵד לָךְ יומא ד'ו'
 ד'י'ט'ב לָךְ: י' הא די'
 אַלְהָךְ שָׁמַיָא וְשָׁמַי'
 שָׁמַיָא אַרְעָא וְכָל די בָּה:
 טו' לחוד בְּאַבְתְּיךָ צַבִי
 י' לְמַרְחֶסֶת־הוֹן וְאַתְרַעִי
 בְּבִנְיָהוֹן בְּתַבִּיחוֹן בָּבוֹן
 מָכַד עֲמַמַיָא כִּיּוּמָא
 ה'א נן ל'. מַעֲלַם יב:'

בעל הטורים

נָעַסַם מַעֲטַכֶּה: הַסֵּךְ וּכְל אֶשֶׁר בִּים. וְסַמֵּךְ לִים רַק בְּחַטְמוֹךָ.
 לַמַּד בְּסַמֵּךְ וּכְל אֶשֶׁר בִּהּ לֹא נִכְרַס לְאֵל כּוֹכָב סַמְכוֹת:
 (טו) רַק בְּחַטְמוֹךָ. יַעֲרַע עוֹר. יַעֲרַע עוֹר. יַעֲרַע עוֹר. יַעֲרַע עוֹר:
 בְּמַעַד אַדְעָ. יַעֲרַע סַמֵּךְ לֹחַ עוֹר. יַעֲרַע אֶת־בַּבְּהֵמָה דְלַמִּי עוֹר:'

רשימה

שמים: (יג) לשומר את מצוות ה'. ואף היא לא לחסם
 ס אלא לטוב לך שתקבלו שגשג: (יד) הן לך אלהיך.
 הכל ע' וואטפ"ט רק בחטמוך חשק ה' מן הכל: (טו) בכם.
 פ כמו שאתם (רואים אתחסם) חשוקים מכל העמים היום

דעת זקנים מבעלי התוספות

בכיות בכל יום רכבית מה אל יחיקי מה אלא מהס כלומר מהס
 בככות ה' אלוהיך שואל שאל עממך. יש לחזק סכך ע"פ בחילוף
 א"ת כ"ג טו' י"ן שמונה מהס. וכן נקסום זס יש מהס לחיות
 הסך לחס וכלסך תוסף אוח לחס נעשות מהס מהס מהס
 הסמכין נעמס. י"ז כי דוד הקינס שכל יום היו מהיס מהס
 אלוסיס עשרלס. כלו וסידרו לודו. עמד וחקן מהס בככות כלל
 יום. שפגמך נלס סכנך סוקס על. ע"ל בנימינרא מהס. ועי
 נעלמס הנעמס. עוד יש לסיכיה מהס בככות מדכסיה סס כ"י
 כ"ן יכרך גכר כמגן כ"י כ"ו יכרך גכר. כי יכרך מסך ו' כסיה
 ולכך הקילו לומר מודיס סכס"ס מ' שפחסיס כדכסיה גמי נעמן
 והשפחסיס ל"ה פלוסיך. וס"א לוסיס קודם ס' אלהך. וע"מ א"ז
 אומיס מודיס ולא שפחסיס זש"פ שזולס בנימסכ"ס מודיס'
 מהס. לומר שכל הומוכ מודיס כסונן כללו קייס מהס בככות.
 ר"ל סיככע עד סיפחקו כל מלוית ששכדור או סיפחס חיסר
 כנגד לבו וכדע כחימס' וזקוק כי סוייל וספחיו לומר שפחסיס
 לוי כדלחס' וזכזכ"מ. אכד כ' בו מיניל לא אלויות כו'
 ופחוסיק נסיוחם ליוסיי' דכי מיניל למודיס כדע עכרמיה:

סמכמל סס ו' ירסס מלמס וזסכתי סו', סין לגמי גמס מלמס

פירוש לתורת אלהים

וּבְכֹל נֶפֶשְׁךָ אוֹן כִּי־יִן נֶאֱנָעֶן לְעֵבֵד: (ט) לְשׂוֹמֵר
 צו הַיְמָעֵן אֶת מִצְוֹת ד'א כְּמֹתָו. פון גָּאָם וְאַת קְהִילָה
 אוֹן זַיִנְעָה נִיְעֻעָ אֲשֶׁר נוֹאֵם אִיהָ גְעִיבִים ד'יר הִינִים
 לְטוֹב לָךְ. עַם זָאל ד'יר גּוּם זַיִן: (י) הו' לָךְ אֱלֹהֶיךָ צוֹא
 גָּאָם זַיִן גָּאָם הַשָּׁמַיִם הַיְמָעֵן הַיְמָעֵן לָךְ עוֹרְד וּבְלֹא אֶלְיִ'
 ד'י אֵיבְךָ שֵׁשֶׁת רַעֲוֵן ד'י עוֹרְד לָךְ אֲנִי וְלָךְ אֶלְיִ'
 נוֹאֵם אֱלֹן אוֹיף ד'עַר עוֹרְד: (טו) רַק בְּאַבְתְּיֹךָ אֲנִי
 ד'ינְעָה לְמַטְעֵרֶיךָ חֵשֶׁן. הָאָם גָּאָם גִּילְיָוִיבָם לְאַהֲבָה
 צו לִיב הַבָּבִין אוֹתָם וְיִיא יִבְחַר אוֹן. עַר הָאָם אוֹיס
 ד'ער נוֹיילָם בָּרְגֵם וְיִיעָדֵע קִיְנֶדֶר אֲבֹתֵיךָ גָאָה וְיִיא
 זִכָּם אֵין אֵיךָ כָּל מַעֲרָה פּוֹן אֱלֵע פֶּעֲקָדֵע בְּיֵם הַיַּיִת

פ' אדמוכי. הכל, ואידך ועמה יכרעל שבע אל הקה"ס. כנגד
 כ' חיות חורס שבכסב וחורס שבפ"ס: (יד) כי נ'ה' אלהיך.
 הסוקר מחמיל ועסיס כ"ט, לומר שס"ה יכרעל הסולם
 וכנגד ה' חומשי חורס. י' חיות בפסיק לומר לא ירדס שכינס

שפתרי חבמים

פח"ריריים שחם ירלס יפסול ורכ לא ירלס לא יפסול וכללס
 ירלס חסס. סר"ט: ס כלויו להכין דכריוס דקלס חמך לשמור
 חמי עטבירוח שפכו עוליכס. כחס אין לכס חשוקס ירלס
 ה'העמח ופכר ואללמס ה' ט"ב הכ"ס שואל מכס ומטורכ
 ארלמס ירלס לחויל ואללככו, לא זס חוס עסיס, אכז חמר זס
 בשתחילו חסכס ירלסו ואלסחו ופסכס חסיס ססוקוח אז לא
 סמ"ט סללן זס חמחכס כי חסס עמלמכס חכסופ לרעס ה'
 ככסי חסכני חסחיך כולס, ונדעס כדדסס לרעס ה'. וחס"ו
 פרס מהס כל עטירס ח'א עשירכו סת יעלל ירלס ואלסכס
 ס', וספ גמ זס לא נעמס חסכס רק לשמור. עולת ה' ותקוסי'
 כללמס וירלס לטובך, כי סק"ס סונו נלךך לקויס מלוחך
 וסונו נלךך שפחכוד עוסי כי סן ל" אלהיך סכמסי וסמי סכמסי

פרשת היראה

כריו הוא לסיקן סוף מתקם שיחון לו לאכול וזמקן סס סכ,
 כן אמר מהס רע"ה לישללל ועמס חסחי כי נפסכס חוילת מכל
 עוני עטבירוח שפכו עוליכס. כחס אין לכס חשוקס ירלס
 ה'העמח ופכר ואללמס ה' ט"ב הכ"ס שואל מכס ומטורכ
 ארלמס ירלס לחויל ואללככו, לא זס חוס עסיס, אכז חמר זס
 בשתחילו חסכס ירלסו ואלסחו ופסכס חסיס ססוקוח אז לא
 סמ"ט סללן זס חמחכס כי חסס עמלמכס חכסופ לרעס ה'
 ככסי חסכני חסחיך כולס, ונדעס כדדסס לרעס ה'. וחס"ו
 פרס מהס כל עטירס ח'א עשירכו סת יעלל ירלס ואלסכס
 ס', וספ גמ זס לא נעמס חסכס רק לשמור. עולת ה' ותקוסי'
 כללמס וירלס לטובך, כי סק"ס סונו נלךך לקויס מלוחך
 וסונו נלךך שפחכוד עוסי כי סן ל" אלהיך סכמסי וסמי סכמסי

סמ"ט נכדע מוס סו' ס' ס' רקסן סמכום ויסב נכלכר אילמס

משלי חבמני

דַּעְנִין אוֹן עַם אֵין גְּיוֹרְאִין שְׁפֹאֵרַךְ סִינַפְסֶעֶר. דְּעַר שַׁר הָאָם
 גְּעוֹבִים אֲשִׁיבֹב אַרְבִּין צו סַמִּין זַךְ אַפּ צוֹר רִדְקֵן, הָאָם עַר
 גְּעוֹדֵן פּוֹן גְּיוֹסִין אֵן אֵן וַאוֹלֵךְ אֵין לְקִיסַי, אֵין עַר אַרְבִּין
 גִּיאָרְאֵין אֵין נוֹלְךָ צו אֲשִׁיבְנִיעֵל ד'י סְפִנְקִיָּין הַבָּבִין אֵיס גּוּם
 אֵינְסְנַעְנוּסִין אוֹן הַבָּבִין אֵיירס גִּיעֵבִין עָסִין, זַיִן מוּתָרְמָן
 הַבָּבִין וְיִיא אַרְבִּין גְּעִפְרִיס אֵין אֵיין אֲנָדֵע שְׁטָבֹב אוֹן הַבָּעֵן
 אֵיירס גִּיעֵבִין עָסִין וְיִיא הַבָּבִין אַרְבִּין גִּיעִפְרִיס אֵין אֲשַׁסָּל ד'י
 מוּתָרְמָן כִּי־י פְּקַד מֵעַן הָאָם גְּעוֹרֹאֵם אֲפָאֵר שִׁעֵה בְּיֵד דְּעַר
 דַּעְנִין הָאָם אֵינְסְנַעְנוּסִין עַם אֵין נָאָךְ גְּעוֹדֵן שְׁפֹאֵרַךְ סִינַפְסֶעֶר
 גְּאַבָּדִין ד'י מִקְנָשִׁין גְּנוּסִין רַעֲסֵם שַׁר אוֹן הַבָּבִין אֵיס גְּעוֹבֵדֵן
 אוֹן זַיִן מוּתָרְמָן הָאָם פִּעֵן אוֹיךְ גְּעוֹבֵדֵן אוֹן פִּעֵן הָאָם זַיִן
 גְּעוֹדֵן אֵיף אֲגִרְוִיבֵע מוּתָר גְּעוֹשֵׂסָנִים מֵיס פּוֹר פִּעֶדֶר אוֹן

הַזֶּה : 10 וּמַלְתֶּם אֶת עַרְלַת לִבְכֶּם וְעַרְפְּכֶם לֹא תִקְשׁוּ עוֹד : 11 כִּי יִהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֲדֻמִּים וְאֲדֹנֵי הָאֲדָנִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד : 12 עֲשֵׂה מִשְׁפַּט יְתוֹם וְאַלְמָנָה וְאַהֲב גֵּר לְתַת לִו לָתֶם וְשִׂמְלָה :

הַזֶּה : 10 וְתַעֲדוּן יִתּוֹ מַשְׁפֻּת לַבֶּכִי וְקַלְכּוֹן לֹא תִקְשׁוּן עוֹד : 11 אֲרֵי אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי דְבִין וְקֵרִי מִלְכוּן אֱלֹהֵי רַבָּא גַבְרָא וְדִחְלֵל דְלֵית קְדֻמוּתֵי לְמִסַּכ אַפִּין וְאַף לֹא לִקְבָּלָא שׁוּחַדָּא : 12 יִהְיֶה עָבִיד דִּין יִתָּם וְאַרְמֵלָא וְרַחֲמִים גִּיּוֹרָא לְמַפְנוּ לֵיהּ מְזוּן וְכֶסֶף :

ה"א ומלת אה... שבת קמ סוכה כ"ב כי ס' ענינים לא: סוף סנדל יומא סס: אשל לא: כרכוס:

בעל השורים

ספן לך נכסותך (סז) ומלסט... לומר שמעולו פלגת סלג כנא רש"י

הזה: (טז) ערלת לבבכם... ותוסס לבבכם צוכוסיו: (יז) ואדוני האדונים... לא יוכל סוס אדון ק לנליל אחכס מודו: לא יושא פנים... אס התקרור עולו: ולא יקח שחד... לסיפוט כממון: (יח) עשה משפט יתום ואלמנה... הרי גבורה ש אלג גבורתו אהת מולל ענותומו (מנינה לא): ואהב גר להת לו לחם ושמלה... ודבר חשוב הוא זה שתל עלמו של יעקב וכונו על זה התפלל (בראשית כח) ונתן לי לחם לאכול

סעשו סלכוס: (יח) ולכס... והובח חמס סנהל נספ, סוכס שפתי חכמים

לא הליל רק ויחכר כורכס אמריכס מכל וגו' ל"ס כמי סלחס ספויס בו' כליכס ככס חכס כורלס סחקכס סחכר ככס וכו' פכס סכסי חכס כורלס חכס סחקכס מכל סטניס ולמל כיוס חוס מפינ סק' מלה ככס ממש וסס היו גמלוס כטוטל סיוס סיוס ולא יסול בו כ"ף סדמיון כי רדיק חוס פס יוסכר כורכס אמריכס כללו אמר ויחכר כורכס אמריכס סיוס סה מכל סעמיס: צ וכו'י סה א סולדן, וכן כמכ כסכס ולחל ע"ס: ק רלנ"כ כי ס' סיוס סלחלס וסולדן עינפי ליה ועוד כיון סחול סכל על כל סלחלים מכו"ס סחול סלדיון על כל סלדיוס חלל סו' ר' מסיי סעכוס פניס כנ"ס סחול סחול חל סחויי לו חוסל לו עיכס וכן סמקס סודר וסענו יתכך לא יול בו לכות חל סולו לא יסל בו' כנוכר לוחר סוטכיס נס לא יקח סודר בו' סיהס פניי סעמי סעמי סחיוכר ויהס פכס מסיס סחול סניס פכס מפינ סודר... כמכ סלח"ס לו דעמי סס ממון יופל אלל סק"ס ולמל לא סיכס סל סלכס ויטכס כטכור סטכיס סככר, וי"ט מכו"ל: ש לומוכ סעמיס סככר טכור סעמיס סעמיס סכמלה כי ס' סלחכס סול סלסי סלחלס וגו' סיו גיכיס לךך סמך לו עוסס מכסס יוסס וסלגננה וגו' סלדויט סנווסומו: ת ס' לא סחכוס סדכס קפן סול לחס וסמנה סככס עוס סקין לו גבורה ויולח יוסר עוס סכסי לעיל

פרשת הוראה

כל מינוס ללכס לוחי, סיו סק"ס כעלמו סחוק סכיוכלל 356 יסכל סול וכו' גדול, וסכלה כוס כי סכלה סגנר רן על דכס סהיל ספכסיס סככל אלו לא סכל, כי ככל עס סכלס

משלוי חכמים

עקלכע סעקנששין סון וייא זענען אויך געזעסן מוס וייא אוי זענען ויפארין וייער געשווינד אנטאנע נאכס אוי אנטאנע סאנ בזוי ויי זענען געקמען צום יום דארטין האט מען דעם שר מוס יוין סויהפאן אריין געקירט אין אליף אוי קען אוי קיס וייא צורעק אויף אינגיל, דארט האט מען וייא אפגריבן צו דיא מעקנששין סון אינגיל, אוי די מעקנששין האבן צורעק געקירט דעם סורקסאן אויף איין אנדער ארם ווייס פון דעם שר אוי פון האט דעם שר גיגעבן לעוועדע ארבעט, אפאחל אוי געווען דער שר מוס נאך איין מעקנשש פון אינגיל אוי ספלך ביי די ארבעט אוי דער שר האט שפארק גענופעט אוי סויערין זענען געגאנגען פון וינע איינין, דער מעקנשש פון דעם אינגיל האט גיאנעט צו דעם שר זאג מיר גוהרפאן בינעו ביי דיר אין ווי מיר האבן גיהערט פון זיין גוהרפאן בינעו ביי דיר אין דער תייס אויך ניש פרייא געווען פון ארבעט, קייס געווען זעקעכט ביי זיין פלך אוי האקס סעטענדיג געלעכט מוס כורא פאר דעם אונד אויך האקס אויך געארבעט פון זאכס אוי גען אינגיל און ביין גרבעט אויף אויך פון זיין חס, האט דער שר גיאנעט צו כיון פלך, ווען אויך בוי געשפאנען פאר פיון פלך צו בעדינען איהם, אפֿט יוין מורא אוי אויף מיר וייער גרויס געווען אוי אויך קאג גיס גיסקרען ענדערין יוין ווערס אוי אויך פון געווען פארבעריוס צו פארן אלץ וואס מען דעם ארויס פון פון זיין

אזוי וואו דעם היינגעזען סאנז (טז) ויפלקס אוי אוי זאלט כאשגרייין את דאס פאר שפאסונג לבככם פון אייער הארצין, וערפקס אוי אייער אקין לא זאלט איהר ניש הארם אקיעדיג האלמן: (יז) בי ווארום יי אלייכס אייער נאט היא ער איי אליי אקאט אייער אלע געקעור וידיגו אוי, ער איי דער הערר אייער אלע הערין האיער איי איין נאט הגדול דער גרויקער הגדול דער שפארקען וייער אוי דער פארקעמיער אשר וואס ער איי ניש נושא פנים ולא אויער געקמ גיש שוחד: (יח) עושה אוי ער טוהת משפט דעם משפט, יתום פון צרות, ואקמנה את פון אהלקנה ויחבב גר און ער האט ליב אגר את לו צו געבין פאר דעם אונד אויך האקס אויך געארבעט פון זאכס אוי גען אינגיל און ביין גרבעט אויף אויך פון זיין חס, האט דער שר גיאנעט צו כיון פלך, ווען אויך בוי געשפאנען פאר פיון פלך צו בעדינען איהם, אפֿט יוין מורא אוי אויף מיר וייער גרויס געווען אוי אויך קאג גיס גיסקרען ענדערין יוין ווערס אוי אויך פון געווען פארבעריוס צו פארן אלץ וואס מען דעם ארויס פון פון זיין

יְוֹאֲהֵבָתֶם אֶת־הַגֵּר כִּי־גֵרִים הֵייתֶם
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: כ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיךָ
תִּירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וְכוּ תִדְבַּק

ת"א אה ס' סמכים זכ יודיוני ל כ"ק אה כסדרין כז פנחוס סג ככוזוס ז סמוכס יד וכו סדק. סמורס ז : בעל הסודרים אה סג. אהל סמוכס חמס סמלס נסמו : (כ) אה ס' סלסין מירס

רש"י

וכנל ללכוס : (ט) בי גרים היותם . מוס סכך א אל
 וחמור לחכך : (כ) את ה' אלהיך תירא . ותעבוד לו
 ותדבק בו ולחמור סביבו כך המדות הללו ב אז וכסמו

שפתי חכמים
 מרס סכס כסיס מרסס מספס ירסס סרי נכורס : א ס' סללו אכר
 וסכסס אה סכר ולל חסוכו כרסריס . ולכן ולכר אכסרי כי
 גרסס היסס מוס עכך כו' אהל סהסס ססס ספריסו לסויס
 לו אל ס'ל סולו כי גרסס סיסס סכסכול ססוי גרסס סויס
 סוסיס סלססי כ' כרסכר' כרססס ספריסס , וסיין ככ"ג
 (דף נט) : ב סין כוס כסס עניסס ככס ותעכוד כעקס ארסו

פרשת היראה

סכסו ,וכן כל רעס ספסויכס ומוככס כלל סין סיק'ס"ז מנין ולס'ס
 וכן לל יסלר סלס יכל אכסי פסיססס סכסטיס ספסודסס ללס .

פירוש לתורה אלהים

איהם לחם ברויט ושלמל אונ אקלייד : (ים) ויארבס
 אונ איר זאלט ליב האבון את הגר דעס גר כי נוארוס
 גריס חייסס איהר ענטס אויך גינוען גרוין גאנץ אין
 דעס לאנד מצרים : (כ) אה פאר דיין גאט תירא
 זאלקטו וויך פארקבטין אונ פאר דינען איהרס יכו תדבק
 אין איהרס זאלקטו וויך בקעפטין אונ נאך דעס אז

מזכיר מיכה ,רסס"ס מלרף לוס חיכס ,סח"ל . למכל אימכ יכל
 סלסי מל'ס סלוי סמל'כני : אהל כססלוי סכסו לל יסלמ עור יכל

משלי חכמים

מול אין הארצין בין איך גינוען פרייליך אונ האב מיר גע'
 האלסין פאר אגרויסן קכר צו שפיין בעדיגען אזוי אגרויסען
 קלך וואס איז גאר קיין זענדע אז ויין פולוכה . אונ וואס האט
 ער מיר ניקאסין איך זאל אפמאנען געבון אין די מדקת מען זאל
 גיט נגנען מען זאל קיין פענטש הרגען מען זאל הרקחט האבין
 אויף ארמעס פענטשין אויף יתומים אונ אלמנה , די ארבעס
 אזוי ביי מיר גינוען די גרעסטע שמחה , אונ מיט פערדגעניגען
 קאב איך אקמאנען גינעבין אויף די מרקיט פאז אונ זאכס עס
 זאל קיין אויפרעכס גיטאחן ווערין , אבער דער פלך פון דעס
 וואס פאר אונרעכט האט ער גענוי מיר , ביי מיר אין דערקייס
 וואלט איך אים אפילו פאר אקגעכט גיט געהאלטין , זאל איך
 עס צו רידיין ביי אלע סחריים וויינער פארקענין אונ פענטשין
 סייניגען אונ פאנגען זיי אויף די איניול זיי צו בריוינגען , זאל
 אויך דען גיט ויין סרויעריי , דאס ועלביגע האט משה רבינו
 געשמועסט מיט די ויין , ועתה ישכאל וגו' איר זיידן
 גיטאח אונ ביי גענוען איז אונס אונס איך גענוען , בערעכענען
 איך וואס פארלענגט סהקי'ה פון איך איהר זאלט פאר אים סורא
 האבוינקיטראכט נאר פאר וועפענענעס איר סורא האבין פאר
 זאמס אונס אונס אונס אונס אונס אונס אונס אונס אונס אונס אונס
 איז אטלך איבער דיא נאנצע וועלט וואס ער האט גיטאחן
 זעלבע וואונדער וואס איבער אלסערין האבין גינעהן אין
 מצרים אונ ביי דעס עס אונ אין דער מדקדך וואס איר נעהט
 אלע פאז גיטס זעלעס , אונ וואס פארלענגט נאמ זאלט איר
 גיטאח , אונ ביי גענוען גיט גינען , גיט הרגען סעקנטיין ,
 רחםנות האבין אויף ארבע , אונ אז איר וועט אזוי פארן
 וועט איך : (כ) את ה' אלהיך תירא וגו' וכו תדבק צו גאט
 זאלקטו וויך בקעפטין אונ פארקבטין אונ פאר דינען איהרס
 יכו תדבק אין איהרס זאלקטו וויך בקעפטין אונ נאך דעס אז

מצות השם

(יט) [תלה] (עסס קסל) להלכות סה הנריס , סלמכר וסכססס אה סג :
 (כ) [תלב] (טסס קכז) לרלס סמיר ססלל סכסכך ולססססד ממנו ססולס עסניח ופעניס לסוכריס מל לזנו , סלמכר אה ס' סלסין מירס :

סמכוד :
 חכמי סמורס סלמיסיס , סלמכר וכו סדכך :
 אהל תעכוד נדאס איז אמצות ענינה יעכער יוד זאל אלע פאז
 בעסיין ביי הקב"ה יעכער נאך וואס ער דארף אונ ער פענ
 בעסיין זאנאנצע פאז ווען ער דארף אונ ווען ער וויל , אונ כסס
 פענ זיין אויסער די קריאי תפלות וואס די ברגן האבין אים
 גינעפט צו דאווענען אלע פאז שחרית סנחה סעריב , נאר פענ
 סוו האבין אריניכס גוף צום דאווענען אונ ריינע סכשבת ,
 אונ די מצנה איז צו יעכער צייט אונ אויף יעכער ארס ביאי
 זקרים אונ מקבוח :

(טס) [תגן] (עסס קסג) לסססל כלל יוס , סלמכר וסווס
 (סס) [סלח] (עסס קסד) לסססכך ולסחימד ולססמיד עס
 נבאקבסס אהל תגר וכו' נדאס איז אמצות ענינה פענ זאל ליב
 האבין אגרו ווארויס הקב"ה האט אויך ליב אגר ווי עס
 שפיית אין פסוק הקב"ה האט זינאמס איך האב ליב אגר איך
 עוילע אים געבען ברויט אונ קליידונג די מצנה איז אויף יעכער
 ארס אונ צו יעכער צייט :

את ה' אלהיך תירא נדאס איז אמצות עשהו מען זאל סורא
 האבין פאר הקב"ה , ערשפענס דארף פענ סורא האבין
 בויויל הקב"ה וועט שטרשאפן דיא פענטשין וואס זינרינען .
 צווייטענס דארף פענ סורא האבין פיר די גרויפקייט פון הקב"ה
 וואס ער איז דער פלך פון דער נאנצע וועלט , אונ ער האט
 די נאנצע וועלט באשאפן , דיא מצנה איז אויף יעכער ארס
 אונ צו יעכער צייט ביי זקרים אונ נקבוח :

ובו תדבק נדאס איז אמצות עשהו פען זאל וויך באהעפטין צו
 תלמידי תלמיס אונ ווער עס ברעפט זיך צו תלמידי תלמיס
 איז גלייך ווי ער בערפטס וויך צו הקב"ה דרייכר דארף יעכר פאסר
 זעהן חתונה צו כאבין זינען פאסער מיט תלמידי תלמיס :

וּבְשֵׁמוֹ תִשְׁבַּע: ^{כא} הוּא תִהְיֶה לְךָ
וְהוּא אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשָׂה אֶתְךָ אֶת־
הַגְּדֹלֹת וְאֶת־הַנּוֹרָאִת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
רָאוּ עֵינֶיךָ: ^{כב} בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ
אֶבְתֶּיךָ מִצְרִימָה וְעַתָּה שְׂמֶךָ יִהְיֶה
אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם קָרֹב:
יֵא ^א וְאֶהְבֶּתְךָ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וְשָׁמַרְתָּ מִשְׁמֵרְתוֹ וְחֻקְתָּיו וּמִשְׁפָּטָיו
וּמִצְוֹתָיו פְּרִי־תִימִים: ^ב וַיִּדְעָתֶם הַיּוֹם
כִּי לֹא אֶתְּ-פְּנִיכֶם אֲשֶׁר לֹא־יִדְעוּ

תִּתְקַרְבּוּ וּבִשְׁמֵיהֶם תִּתְקַיֵּם:
כא הוּא תוֹשֵׁב בְּחֻקָּךָ וְהוּא
אֱלֹהֶיךָ דִּי עֲבַד עִמָּךְ יֵת
בְּרַבְרֵתָא יֵת חֲסִינְתָא
הַאֲלִין דִּי חֲזָאן עֵינֶךָ:
כב בְּשִׁבְעִין נֶפֶשׁן נִתְהוּ
אֶבְתֶּיךָ מִצְרַיִם וְכַעַן
שְׂמֶיךָ יֵי אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי
שָׁמַיָא לְסָגִי: ^א וְתִרְחַם
יֵת יֵי אֱלֹהֶיךָ וְתִטְרַר
מִסֵּרְתָּ מִיִּמְרִיָּה וּקְמוּדִי
וְדִינוּדִי וּפְקוּדוּדִי כָּל
יִמְיָא: ^ב וַתִּדְעוּן יִוְמָא
דִּין אֲרִי לֹא יֵת גְּבִיבִין
בעל הַמְּרוֹיִם
ס"א. ^א גְּבִיבִינְרִישׁ חֻקָּה:
(כב) כְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ. הַסֵּמֶךְ מִחֻקֵּי
וּמִסִּימִים בְּכִי"ה לומר שֵׁעִבֵּךְ
סוֹסִירִים שִׁיבְכִין אִישׁ בְּכִיחוּ וְלֹא
רש"י

שפתיו חכמים

בעקב וכו' מדבק כדי שיהיו כל הפעולות נמשכות זו אחר זו
מילה ומפניו ומדבק. ובחוספת מלה או לא יחסי ובשמו השבע
מלה עם כמותו מן הקלה ויחסי וי"ו ובשמו מיוחד. ויחוסף
מלה עם יחסי שיעור הכריז כללו זמנא עם מילה ומפניו
ומדבק או חסכת כלומר אז מוסר לך לישבע ולא מילוי שמשבע
עם ידועים מדעס: ד ס' אה. הוא כמו עם וסופף לטי מדבר
אם שמיכוסו עם כי על המקבל סדבר אינו נוסל בו אלא מלה

תשבע: (ב) וידעתם היום. תנו ג לך לדעת ולהבין
ולקבל חוכמתו: כי לא את בניכם. אני מדבר עכשו
ד שזוכו לומר לא לא לדעו ולא ראונו ככל זה:

כמות מקלה: כי לא סודיעם היש עם דבר שחיו לא הודיעם
כי לולא חוספת אני מדבר אין מוכין כלל ולכן הולך נסרם מלה

פרשת היראה

דעת וקנים מבעלי ההוספות
דק יכל שמה מ"ו יעוק קודם זמנו או מ"ו י"ו חס סכה רעס,
אבל על המוסר עצמו שירך לומר שמתעל על זה מדוע נכל
הקבלה את האדם שיחזק לעשות, אבל כעת אשכר לאלהים לא
השמתה כי עני נכר יחיה ולא יכלה מות, אין שירך לומר על זם
תמיד רק מ"ס חקי המעט אשר לא ישתנו לעולם לא יכלה ולא
כי לדעתו אין מנוח ומפלט מעם לעולם והם ממוינים

דעת וקנים מבעלי ההוספות
(ב) כי לא את בניכם. לומר אינם ראוים לישבע ככם על
המלות שהכיר אתם ראוים לא מוסר ס' ואת גדלו ולא
לשטור סכניס בל:

משלי חכמים

בְּעַן מִן זִינן פִּתְרֵינֵי. פִּתְרֵינֵי פִּתְרֵינֵי אֲבָעֵר אִין פִּתְרֵינֵי
זֵאל יִהְיֶה פִּתְרֵינֵי צוּ נָאם, נָאֵר דְּעֵם אֲגֵן וְעֵלִין מִיִּר וְעָהוּ
לְקִשְׁלֵי אֲפִתְרֵינֵי אִין אֲפִתְרֵינֵי אִין אֲפִתְרֵינֵי אִין אֲפִתְרֵינֵי
דְּאֵרֵם וְעֵלֵן דָּא פִּתְרֵינֵי אֲפִתְרֵינֵי עֵר הָאֵם אֲרִינֵי גְּשָׁמִין אֲפִתְרֵי
לְעוּ נָאֵר דְּרִילֵינֵינֵי נִים גְּשָׁמִין אֲפִתְרֵינֵי, וְנָאֵר זֵי וְעָהוּ אִישׁ וְזֵי
פִּתְרֵינֵי אֲפִתְרֵינֵי עֵר הָאֵם גְּשָׁמִין אֲפִתְרֵינֵי נָאֵר אִין דִּי פִּתְרֵינֵי
צֵעֵם אִין אֲפִתְרֵינֵי וְזֵי אֲפִתְרֵינֵי פִּתְרֵינֵי עֵר הָאֵם אִישׁ
גְּשָׁמִין אֲפִתְרֵינֵי עֵר אִין אֲפִתְרֵינֵי וְזֵי אֲפִתְרֵינֵי נָאֵר
פִּתְרֵינֵי וְזֵי עֵר הָאֵם גְּשָׁמִין אֲפִתְרֵינֵי וְעֵר נִים לֵאלֵךְ

פירוש הרתת אלהים
עם וועם זיין אין ריר ריא מרות אלהים
וועקטו מענין שווערין בייא זיין נאמען: (כא) הוא
תהלה ער אין ריין לויבונג והוא אלהיך אונ ער אין
ריין נאם אש וואם ער האט מיט ריר גיטאן את
הנהלות די גרויע אונ די פארקמיגע זאכין אשר
וואם דייע אויגין האבין גייען: (כב) השבעים נפש
מיט ויפעצין מענטשין ירדי אבותיך האבין רייע
עלשטרין גענידערטם מצריפט אין מצרים געמל שקד
אונ אצור האט נאם דיה גיטאן ככוכבי וריא ריא
זאלקט לוי האבין ריין נאם ושפרת אונ דו זאלקט
ומשפטי אונ וייע רינים ומצחיו אונ וייע כל תמים אלע מענ: (ב) וידעתם היס אונ איהר זאלקט
ויוקען היינטיגען טאג אונ פארשטיין פארנעמען מין שרף איהר פי ווארם איה רייר גיט מיט אייערע

מצות השם

לקיים דבר מהנדכים או להכנישו, שנאמר ושמעו שמענו:
דעם נאמען מן הקבלה אדרע אייער וויל שווערין צו פקיים
זיין אמצתן מען ער שווערין ביי דעם נאמען מן הקבלה

(סס) [מלה] (מסס קפה) להשבע בשמו יתכרך כמה הולך
ובשמו השבע וואם איז אמצות פשה ווער עם האם אדין תורה
בי בית דין אונ ער בארף שווערין מען ער שווערין ביי

וַאֲשֶׁר לֹא־רָאוּ אֶת־מוֹסַר יְהוָה
 אֶל־הַיָּבֵם אֶת־גְּדֻלוֹ אֶת־יְהוָה הַחֹזֶקָה
 וַזָּרְעוּ הַנְּטוּיָה: וְאֶת־אֶתְחִיו וְאֶת־
 מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה בְּתוֹךְ מִצְרַיִם
 קְפָרְעָה מִקְדַּם־מִצְרַיִם וּלְכַל־אֶרֶץ:
 וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְחַיִּי מִצְרַיִם לְסוּסֵיו
 וּלְרִכְבּוֹ אֲשֶׁר הִצִּיף אֶת־מֵי יַם־סוּף
 עַל־פְּנֵיהֶם בְּרַדְפָם אַחֲרֵיהֶם
 וַיֹּאבְדֵם יְהוָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וְאֲשֶׁר
 עָשָׂה לָכֶם בַּמִּדְבָּר עַד־בְּאֲכֹסֶם עַד־
 הַמָּקוֹם הַזֶּה: וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתְךָ
 וּלְאֲבִירֶם בְּנֵי אֱלִיָּאב בֶּן־רֵאֵוֹבֵן
 אֲשֶׁר פָּצְתָה הָאָרֶץ אֶת־פִּיתָה

די לא ידעו ודי לא חזו
 ית אולפנא דיי אלהכון
 ית רבותיה ית ידיה
 מקיפתא וד רעיה
 מרמקא: ית אתותיה
 ית עיבדותיה די עבד
 בנו מצרים לפרעה
 מלכא המצרים ולכל
 ארעיה: די ודי עבד
 למשרית מצראי
 לסוסותהון ולרתיכהון
 די אטיף ית מי ימא
 דסוף על אפיהון
 במדבריהון בתריכון
 ואובדינון יי עד יומא
 הדיון: די ודי עבד לכון
 במדברא עד מיתוכון
 עד אתרא הדיון: די ודי
 עבד לדתן ולאבירם בני
 אליאב בר ראובן די
 פתחת ארעא ית פומה

בעל המורים

יחטרו כמלכיים. ולכן נקראו בים ימקס: (ד) וילכדס. כל
 וילכדס ס' פד סיוס, משגלי לגוים וילכדס. זכור ס'כ כמלכס
 זכור ס'כ כמלכס
 זכור משגלי

רש"כ"ם

לישראל: (ב) את מוסר. כדכתיב לעיל כי כאשר
 מדמה לפרעה למוסיף נקבה כדי למשכו לים ללכדו. זכור משגלי
 משולי החמים

פירוש לתורת אלהים

קונטרס אשר וואס ויאיא האבין גיט געוואקסט ואשר
 אונ וואס ויאיא האבין גיט געזעהן את מסר ריא
 שפראף פון יי אליאבס איבער גאט את גילו ניין תרויט
 קייט ואת אונ ניין שטארקע מאכט ודועי אונ ניין
 אויס גישטרקען ארעם: (ג) ואת אותותי אונ וייגע
 צייקען ואת משפיו אונ וייגע ווערק אשר עשה וואס
 ער האט גיטאן בתוך מצרים אין מצרים לפרעה צוא
 פרעה מלך מצרים רער מלך פון מצרים ולכל ארצו אונ
 צוא ניין לאגר: (ד) ואשר עשה אונ וואס ער האט
 גיטאן לחיל צום חיל פון מצרים למפיו צוא וייגע
 פערד ולרכבו אונ צוא וייגע רייט וועגן אשר הציף
 וואס ער האט גימאכט פאר פלייצען רעם וואסער
 פון רעם ים סוף על פניהם אויף ויאיא בדרשם ווען זיי
 האבין אייך נאך גיאנט וואקס יי אונ גאט האט
 זיאי גימאכט פאר לירען ער ביו היינטגען טאג: (ה)
 במדבר אין רער מרבר ער ביו אייך זענט גיקומען ער
 גיטאן צוא רתן אונ צוא אבירם ריא קונטרס פון
 אבירם בן ראובן וואס אליאב איז געווען רער ווען

דויערן צאר ביו ער וועט קומען אין די רענענען שטאם ווא
 דער מלך ווארנט ארעם וועט אים דער מלך בייך פאבין פאר
 די קרילאנסין, אין וועג גייענדיג האט אים פארשעלט ברויט
 עס איז אונעק געבאנגען אגאנצע טאג אונ ער האט גיט גע
 קענען, נאר פארין נאכט האט ער געמראשין אארעם פאן ניצם
 ביי רעם וועג אונ עקס, ער איז צו געבאנגען צום ארעם פאן
 אונ האט געבעטן ביי אים אשמיקול ברויט האט דער ארעם
 פאן אים גיט גיוואלט געבויך דר מענשט האט ארעפגענומען
 פון ויך רעם וואס אונ האט געווינען רעם ארעם פאן ועה פייגע
 ברילאנסין וואס איך האב איך וועל דיר געבוי העלפט פרילאג
 מען, דער ארעם פאן האט גיטאן וואס סאייני מיר די שפייער
 גיב נאר דא אונקען רייגע געגעבן שפייער וועסטו ועה אויב
 די וועסט בעקסטען פאר ויאי אשמיקול ברויט, דער מענשט
 האט געזאגט צום ארעם פאן איך וועל ביי דיר עקס פרעגן
 די רעכנונגס אייביג צו זיין אין וואלד וואנט דער ארעם פאן זיין
 איך גיט אין שטאם אין די רענענען שטאם ווא דער מלך

וּבְרַעְתִּינוּן יְתֵי אֲנִישׁ
 כְּתִידוּן יְתֵי מִשְׁכְּנֵיהוּן
 יְתֵי כָּל יֻקְמָא דִּי עֵמְהוּן
 כְּנֻן כָּל יִשְׂרָאֵל : וְ אַרְי
 עֵינִיכוּן חֻזָּאן יְתֵי כָּל
 עוֹבְדָא דִּי רַבָּא דִּי עֵבֵד:
 וְ יַתְּרוֹן יְתֵי כָּל
 מִפְּקֻדָּתָא דִּי אֲנָא מִפְּקֻד
 קָה יֻקְמָא בִּין בְּדִיל
 דִּתְתַקְפוּן וְ מִי עֵדוּן
 וְ מִיִּתְרוֹן יְתֵי אַרְעָא דִּי
 אֶתְרוֹן עֵבְרִין מִמֶּן
 הָא וְ חַל כֵּל . פְּסֻמִּים קִי
 מִסְכְּרִין קִי :

רש"י
 (ו) בקרב כל ישראל . כל מקום שהיה אחד מהם נזרח הארץ נכפתת מתחוויו וכולעתו אלו דברי רבי יהודה אמר לו רבי נחמיה והלא כבר נזכר (במדבר טז) ותפתח הארץ את פיה ולא פותחה אמר לו ומה אני מקיים בקרב כל ישראל אמר לו שטעמיה הארץ מדרון ה' כמשנך וכל מקום שהיה א' מהם היה מתגלגל וזה עד מקום הבקעה: ואת כל היקום אשר ברנגליהם . זה ממונו של אדם

רשב"ם ייסר איש את בנו ה' אלהיך מוסרך: (ו) כי עיניכם הרואות . מוסב

פְּשַׁטֵּי חֲכָמִים

עס וכוסיף עלת עשוי כי בזה חוספה סיס סמוכין שלל ידכק עס בניסם לעולם רק עס אלס נגדס: ה וכל דפסכס כסי" סקדל שלל על סכדד י"ל דקלי ג"כ על סקדל וידפסס סלמי לקדל מוכחסי מפהר אכר רליחס כל סלווחוס אכר סכס ככניסי ואלר פסס לכס סכדד ואלר פסס לכס כפסס גילפסן כל דסן וכוירכס סככלו כקרב כל יסכאל ונגכס סכרן סכרן סכסכל וכל כפל אחד מיסכאל ככדדון ססוול אף סכסי סוודר אללו ווסו סמעמידו על רנגלו: (ו) כי עיניכם הרואות . מוסב

פְּרֻשַׁת הִירָאָה

וטוכחמים נלח חמיד ככל פס סקבוס לכס , וכמשל סמוכנל כסי כני לרס להסמיני כי להרס סוול חקס סכנל , וכסול נוכס סכניס לו סעסירוס , ולי ספכר כסוס אופן להסכסיס , רק סס כולר ככנול

מִשְׁלֵרֵי חֲכָמִים

וואהנס פון דררס פון איך ניקארן , זאגט דער פקענש איך גיי איך אין די נעליגע שאמס אין שטאמס ויעקסן זעהן . דייע בריוס מיט דייע וואסער ויעלין אין שטאמס גאר גוט ויערס ניין אונ מייענע ברילאנסין ויעס פון עקסן צום פולן אין יוין קרוין אונ סוף ויעס קען בריה פאכין , דערניויל געם דיר אביסול ברילאנסין פאר אשטיקול בריוס אונ אביסול וואסער וואס דו ויעסס פיר געבין , דער ארעם פאר האם פאר שטאמען אז דער פקענש זאגט אמת , האם ער אים גיעבין אשטיקול בריוס מיט וואסער אונ ער האם גענוקטען אביסול ברילאנסין , ווי זיי זענען עקסען אין שטאמס אונ האבין אונגערדיגען אונגריקען די ברילאנסין דער ארעם פאר האם גיעהן דאס נרויסע פאר פגעין וואס ער האם בעקסען פאר יוין שטיקול בריוס , אונ דער פקענש האם גיעהן דעם נרויסען פאר געענין וואס דו האם פאר ארענען דורך דעם שטיקול בריוס , דאס נעליגע איז ביי דער פקענש , דער פקענש קוקט פאראם אויך דער וועלש אויף צו קלויבן ברילאנסין דאס איז די תורה אונ מצות , אז אצדיק האם פארנומולס פיל תורה אונ מצות אבער ער האם קיין בריוס צו עסין , ער קוקט צו אפאל הבית אונ בעט ביים אים ער זאל אים געבין עפעס עסין אונ פאר דעם עסין וועס ער אים געבין אחקל פון יוין תורה אונ מצות איז דאס ביי אים אנלעכערע ווייל ער ווייס גאר גוט וואס פאר אשטיקע ליקשניקייט עס איז דא אין די תורה ווי דער פסוק זאגט ביי גר מצוה ותורה אור , די מצוה איז ווי אליכס אונ די תורה איז די ליקשניקייט , דער בעל הבית זאגט די אים וואס סייג דיר די תורה אונ מצות פרויב גאר קייפן פאר יוין בריוס ויעסא גיט עקסען , דער לפרן זאגט צום בעל הבית זאג גאר פיר דו רעכנונס דו ויעסס אייביג לעבין , זאגט דער בעל הבית וועל דער פקענש לעגט אייביג געוויס וועל איך שטארבין אונ וועל גיין צו לענער וועלש , דער לפרן זאגט איך וועל איך קוקען צו יענער וועלש ויעסא זעהן ווי סייגער מייענע תורה אונ מצות וועלין דארס ניין אונ ויעסס זעהן אז פון דער תורה אונ מצות ויעסס קען מאכין אקרוין צו חכמה , אונ ויעסס זעהן דעם נרויסען שבר וואס איז וועל דארטין האבין פאר די תורה אונ

דעת וקנים מבעלי התוספות
 (ה) למען מחוקי . מינו זומר עשו מצות לשמן למען מחוקי דל"כ סיי על ענה לקבל פס , אלס פ"ק פשו סעלס פלסכס כי די למען זס מחוקי , און למען פויכ לפיכס סלסכסיס , פירוש לתורת אלהים

פון ראובן אשר וואס די ערד האבט געעפנט איהר מויל ותבלשם אונ האם זיי איין גישלונגען ואת אונ זייערע זייערע ואת אחיהם אונ זייערע גיעלמען זאת אונ גאר זייער נחמס וואס זייא האבין גיהאמ אונ דאס איז גיווען קרב גוויישען אלע ישראל : (ו) די עיניכם זייערע אויבן הרואות האבין גיעהן את די נרויסע ויערע פון גאמ אשר עשה וואס ער האמ גיטאקון : (ח) ישאקס ררום זאלט איהר היקען את אלע גיבאמ אשר וואס איך געביט דיר היינט לפני דרום מחוקי איהר זאלט גישטארקט זיין גיהאמ אונ איהר זאלט קוקען וזישתם אונ איהר זאלט נרשען את הערץ ואת לאבך אשר וואס איהר פארט אהין

אויף צו קלויבן ברילאנסין דאס איז די תורה אונ מצות , אז אצדיק האם פארנומולס פיל תורה אונ מצות אבער ער האם קיין בריוס צו עסין , ער קוקט צו אפאל הבית אונ בעט ביים אים ער זאל אים געבין עפעס עסין אונ פאר דעם עסין וועס ער אים געבין אחקל פון יוין תורה אונ מצות איז דאס ביי אים אנלעכערע ווייל ער ווייס גאר גוט וואס פאר אשטיקע ליקשניקייט עס איז דא אין די תורה ווי דער פסוק זאגט ביי גר מצוה ותורה אור , די מצוה איז ווי אליכס אונ די תורה איז די ליקשניקייט , דער בעל הבית זאגט די אים וואס סייג דיר די תורה אונ מצות פרויב גאר קייפן פאר יוין בריוס ויעסא גיט עקסען , דער לפרן זאגט צום בעל הבית זאג גאר פיר דו רעכנונס דו ויעסס אייביג לעבין , זאגט דער בעל הבית וועל דער פקענש לעגט אייביג געוויס וועל איך שטארבין אונ וועל גיין צו לענער וועלש , דער לפרן זאגט איך וועל איך קוקען צו יענער וועלש ויעסא זעהן ווי סייגער מייענע תורה אונ מצות וועלין דארס ניין אונ ויעסס זעהן אז פון דער תורה אונ מצות ויעסס קען מאכין אקרוין צו חכמה , אונ ויעסס זעהן דעם נרויסען שבר וואס איז וועל דארטין האבין פאר די תורה אונ

לְרִשְׁתָּהּ : ׀ וּלְמַעַן תֵּאָדְרוּנוּ יָמִים
עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
לְאַבְתֵּיכֶם לָתֵת לָהֶם וּלְזֶרְעָם אֶרֶץ
זָבֹת חֶלֶב וּדְבָשׁ : ׀ שְׁשִׁי כִּי הָאֶרֶץ
אֲשֶׁר אֲתָה בָא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא
כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִוא אֲשֶׁר יֵצְאֲתֶם
מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת־זֶרְעֶךָ

רשב"ם

אלא עיניכם רואות (י) הארץ אשר אתה בא שמה לרשה לא כארץ מצרים. כן שמת פרשיות הללו צריכים אתם לשמור מצוה ה'. כי הארץ הזאת טובה מכל הארצות לשומרי מצותיו ורעה מכל ארצות ללא

שפתי חכמים
עם גדול: ו ק' מלה כי הכאשרי' ו' דמל ופאחיון מלה כללו כמו חנו כל נדעם ולבין וכו' דמל כל פס בניכס אני כו' אצט ספשי' לשי' מלה פתכס כו' אני מדבר ומשי' מלה ימכן לומר מלה פתכס עיני' הכיחות הוסיף מלה אשר קודם עיניכם: ו לוטיו לתת נעם וסוכר מלכות ומסרש דכנתחה כו': ח י'ש להקשות עם היסס כונסו של משה שידבר כנתחה של ה' ח"ו והלה הפגלים לקחו על סתוליו דכס על ה' י' וע"ק וליך יקשרה הדרגה של החריבו והלכו אשר אתם עובדים שמה למטל הפנים הפקס עם וזה למעלי' י' והלה דה"ק יכול כו' כלומר פ"ס דל"י היטה לני לכל סאלות ופני' עאלין מלרים ספ"ס פ"ס מלרים סוכב ה"א מלך עם ככצכטע מגדלה ורעיס המיד כהיות משקיס לוחה המיד והלכו אשר אתה עובד שמה ה"א נספקתו לוחה כיון כה"א לכן כ"ים ועוד שלרן להקשות פעמים כמות עמי הפנים ווליס מן הכה והלכו לא משכס עם וה"כ בדרך טבע לוחה מגדלה ורעיס כי א"כ כהפכתה סמס והיך הפכס וחוסי טכס ישראל שילכו בדרך ישרים א"כ טכטע אינס בניכס ס"א כלרן מלרים ועל זה אמר שמה כנתחה כלומר עמור טיחס וספר ג"כ ככה: ׀ ׀ כ"כ טכס כ"ם בניס כנתחה כחכיון קודם ליען: ׀ כי לפ' כאלסון יהיכס טיכס ככמשמני וכנתחה כנין משש ומלה לפני קודם כומר אלל לפי עם ככמשמני ככחמות יהיה ס"י ע"כ טיכס כהיות ולפני קודם כנתחה: ׀ כ י"ג מכוני' ל' טיכס כרי כיון לכהס ממש כרשפ"ס ל' כיומר חלק קרקע אחד שכחכיון כווסס כהולס כנגד שככס חלקיס כנתולין: ׀ ל' דל"כ ל אשר ילכהס

על המקרה האמור למעלה כי לא חת בניכס ו אשר לא ידעו וגו' כי אם עמכם אשר עיניכם הרואות וגו' : (י) לא כארץ מצרים היא . מלה טובה הימנה ואלמרה הכתחה זו לישראל ו כניאחס ממלרים שהיו אומרים שמה לא כנחו אל ארץ טובה ויפה כוון (ספרי) יכול כנתחה הכתוב מדבר ח וכך אמר להם לא כאל"מ היא מלה רעה הימנה ח"ל (כמדבר יג) והכיוון טבע שנים כנתחה וגו' ש ארס א' כנחו וחס כנה זוען למלרים כנו והכיוון לכנעו דרך ארץ ארס כונה חת הנחה וח"כ כונה חת הכעור (ס"א הגרוע) שפסולתו של ראשון הוא טוהו כשני וככל מקום הכניב קודם הח למדת שחכיון יכפ מזיון ומלרים משוכחת מכל האלרות שנאמר (כרלשית יג) כנו' ל' כארץ מלרים ועוען טכס מלרים היא שריחה מקום מלכות ככן הוא אומר (ויסעה ל) כי היו לוטוען שריו והכיוון פסולתה של ארץ ישראל לכך הקהיה לקבורת מתים ואע"פ כן היא יפה מלוטוען וכחכות (דף קיג) לרשו כענין אשר אפטר ארס כוונה י בית לכנו הקטן ואח"כ לכנו הגדול מלה שמוכנה כ על אחד משכס כעטין : אשר יצארתם משם . אפי' ארץ רעמסס ל אשר ישכסס כה והיא כמיטב דעה ותנוס מבעלי התנוסות

וכן לעטן חלרינו ימים : (י) לא כלרן מלרים . שהיא ארץ עיטור כהרס יכול להכשין עם להפיון מן סכוכות כנוו טעוסיס פירושו לתורת אלהים
ארביער לרשתה צו ירשגן יא : (ט) ולמסן אונ דרום תאריכו איהר אלט דער רעך לענגערין ימים טענ על תאדסה אויף דער ערד אשר וואס נאמט האמט גישווארין לאבותיכם צוא איינערע עלטערין לתה צוא געבין להם צו ויאי יוהנס אונ צו וייערע קינדער און אלאלאנד זבת וואס ריגט חלב ודבש כיקלך אונ האניק : (י) כי רען דאס לאנד וואס דו וועקסט אהין קומען לרשתה צו ירשגן יא לא יא איז גימט אזויא שלעקטס וויא דאס לאנד מצרים אשר וואס איהר פרנסת אונ וועסט געמען מן איהם אחלק תורה ויגמט צו הקב"ה :

פיות , יהיה עני כל ימי חיי , אם סלדס ימיון כיה סלונת
טוון כי כן מוכנה לסיח , לא שייך לומר טיכס טיכס עני כי
משלי חכמים
סכות אז דער בעל הבית האם זיך בערבענוס אונ האמט ניכאמט
דאס געשעפט מיט דעם למדן צו זאל אים געבין פרנסה אונ
זאל ביי אים געמען אחלק מון זיין תורה אז ביידיע קומען צו
עולם כפא זעהם דער למדן וואס צו האמט פארין אונ דער
בעל הבית זעהם וואס צו האמט פארירנס , דאס זאגט משה
כרבינו צו די יודין רו זאלקס מוכא האבין פאר הקב"ה אונ
איהם זאלקסטו דינען אונ די שוקפות מיט דעם למדן זאלקסטו
כאכין , וכו דקק . אזי זאלקס דייך בהקפסין צו הקב"ה ,
קרקעס דו נקרא ווי אזוי קען זאבלי הבית דו באהקפסין צו
קרקעס אז צו לערנעס קיין תורה , זאגט דו נקרא צו זאל
סאכין שוקפת מיט זאלקס אונ אצדיק צו זאל איהם געבין
פרנסת אונ וועסט געמען מן איהם אחלק תורה ויגמט צו הקב"ה :

וכן לעטן חלרינו ימים : (י) לא כלרן מלרים . שהיא ארץ
עטור כהרס יכול להכשין עם להפיון מן סכוכות כנוו טעוסיס
פירושו לתורת אלהים
ארביער לרשתה צו ירשגן יא : (ט) ולמסן אונ דרום
תאריכו איהר אלט דער רעך לענגערין ימים טענ על
תאדסה אויף דער ערד אשר וואס נאמט האמט
גישווארין לאבותיכם צוא איינערע עלטערין לתה צוא
געבין להם צו ויאי יוהנס אונ צו וייערע קינדער
און אלאלאנד זבת וואס ריגט חלב ודבש כיקלך אונ
האניק : (י) כי רען דאס לאנד וואס דו וועקסט אהין
קומען לרשתה צו ירשגן יא לא יא איז גימט אזויא
שלעקטס וויא דאס לאנד מצרים אשר וואס איהר
פרנסת אונ וועסט געמען מן איהם אחלק תורה ויגמט צו הקב"ה :

ומשקת ליה ברנך
 בגינת ירקא: יי וארעא
 די אתון עברין תמן
 למרתה ארע מורין
 ובקען למטר שקינא
 תשתי מיא: יי ארעא
 די יי אלהך תבע יתה
 תדירא עיני יי אלהך
 בה מרישא דשפתא ועד
 ת"א והסקיט. שבת סס: למטר
 שמיים. במדל יט: תמיד
 טיי. בנכות כס כ"ה י: מלשית. כ"ה ט:

והשקית ברנך בגן הירק:
 והארץ אשר אתם עבדים שמה
 לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר
 השמים תשתה מים: יי ארץ אשר
 יהוה אלהיך דרש אתה תמיד עיני
 יהוה אלהיך בה מרשית השנה

יחסר א

בעל המורים

גנוים ויבכדס: (יב) מלכות השנס. אריות מהשלי. סמן טיי

רש"י

רש"י
 אתם שוטרים המצות עיני ה' אלהיך בה מראשית
 שפתי חכמים
 ל"ג: מ דלכ"ג מ"א אמרית שנסה סרי כל שנסתק ברי"ג נוסח
 כל שנסה ויודי בעיני ה' אלהיך סני אלא לטות גזירות סגולות
 ברי"ג כפי הסלוי בלשון אלושיס (ג"ג) וי"ג דעמלת המיד ק"ג דייק
 לם דמשמע שחמיר בכל פת הוא שפטיים עליה למדש לה מה היא
 לריבה, וכן משמע בפי"ה: ג אס ישראל רשעים הם ברי"ג
 הוא נזר שיבאו גשמים מוחלטים בלוחש שנת ובסמולין בתשמיס
 כחוד אופם שיה אלו ויכל להסוף שפרי כבד נגזר מה טישה
 הקב"ה עיני אלהיך ארץ גשמים מופטים על סגולות וקרקעות יאל
 לנקום מדבר או לישוד שליטו לריך לגשמים וגם מביא ארעס

ארץ מררים שנאמר (בראשית מז) במיטב הארץ וגו' אף
 הוא אינה כארץ ישראל: והשקית ברנך. ארץ מררים
 היית לריך להביא מים מילולס ברנךך ולהשקותה ולריך
 אלה ללדד משיתך ולעמול והמך שותה וזהו הנהגה וחתה
 מעלה המים מן הגמך לגבוה אבל זו למטר השמים תשתה
 מים אתה יסן על מטתך והקב"ה משקה נתון וגבוה גלוי
 ושאינו גלוי כחתה: כגן הירק. שאין לו יב בגשמים
 ומשקין אותו כרגל בכתף: (אח) ארץ הרים ובקעות.
 משוכה החר מן המישור שהמישור בכתי כור אתה ורוע
 שטויעו וחדש בראשו: ובקעות. הן מישור: (יב) אשר ה'
 שנאמר (איוב לה) להמטיר על ארץ לא חיש אלא כביכול
 את כל הארנות עמה: תמיד עיני ה' אלהיך בה.
 דעת וקנים מבעלי התוכפות

לגן הירק הנזר מים על שפת הסהר אלא היא ארץ הרים ובקעות
 ואין ארץ יכול לשקותה כ"ל למטר שמיים שתחת מים והמיד
 ארעס לריבים לנקב"ס וכך סוסכו בצלוחיו כדי שיוירד לכם מטר
 בעמו: (יב) ארץ ארס' ארץ דרש אתם תמיד. לנקוד
 ויבטיח ולדקדק בעמטיים שאינן מלויין אלא לפי רוב עמטיים.
 ולסריך הייה אס שטת שמשנו וגו' אז וכתמי מטר אלכ"ס בעמו.
 וכן חסוק בפי"ק דר"ה מיד עיני ה' אלהיך ע"ה. פתים לעובד.
 פתים ללעס. כיזה סרי שסיו ישראל רשעים גזורים ברי"ג
 וספיקו להם גשמים מופטים. ולבטוח חזכו כסס. להסוף עליהם
 א"ל שכבר נגזרס גזרס. אלא הקב"ה מוריד אותם לארץ הלריכה
 לסס. פתים ללעס כיזו כו' בלוחש הסס: מרשית השנה.
 חסר אל"ף. במלך חמר כ' ויחך כפי"ק דר"ה דלג כנס דשנה
 בתחלתה שחשבה כוסים. שנאמר מרשית שנסה ועד אמרית
 משה. מעלל ארעס על חמטיים. ס"ר רשע בתחלתה שמשולס וכלי

שפסס משה לעיני כל ישראל ראו פני סקב"ה מושל בכל
 ופי יסן והיה וגו' ליראה אותו כן כל הימים, ל"ל שלטולס ימעיני כי
 ס' כפסות כי נורא טוס אשר מעל זס יראו ישכל"ל כי הכל בידו של
 ויראה סרוממות

פירוש לתורת אלהים

ברענבנב מיט די פים אונ נואם קען סראנאם אויף
 רעם אקסיל (יא) והארץ אבוער דאם לאנד אשר
 נואם איהר פארט אהין אריבער לרשמה צו ירשנן
 ארץ ויא איז לאנד הרים מיט בערן ובקעות און מיט
 סאלען לבשר פון רעם רענין פון היקעל תשנה פים
 סרינקט ויא נואקער קען באדארף גיט סראנין
 נואקער מיט די פים און צו סרינקען ויא: (יב) ארץ
 דאם איז אוויה איין לאנד אשר יי אלהיך נואם ריין
 גאמ הירש פארשט ויא סקיד צי די איינין יי אלהיך

זענאם פון דארטין ארוים גינאנען אשר הירע נואם
 דו האקאט גענייט את הירע רייגע ויאמיען והשקית אונ
 דוא האקאט באדארפט אן סרינקען מיט רייגע פים
 פלוקר גיורס האקאט געבארפט ברענענען וואקער פון
 רעם ריאה נוארום אים סרינאם איז גיט גינאנען
 קענין אוויו ווי איין ארץ ישאל גנו הירע דאם לאנד
 סרינאם איז גלייך נויא ארארטין נואם וואקאט
 דריגען ירקות איז גיט גענוג מיט רענען וואקער
 סרינקאט קען איהם אן מיט וואקער נואם קען

וְעַד אַחֲרֵית שָׁנָה: ס י וְהָיָה אִם־
 שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר
 אֲנֹכִי מִצִּוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה
 אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ בְּכָר־
 לְבַבְכֶם וּבְכָר־נַפְשְׁכֶם: י וְנָתַתִּי
 מִטְר־אַרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקָשׁ

סוףא דשפתא: יג ויהי אם
 קבלא תקבלון לפקודי
 די אנא מפקד יתבון
 יוקא דין למרחם ית י
 אדקבון ולמפלה קדמויה
 קבל לבבון ובכל נפשון
 יד ואתן מטר ארעבון
 בעידיניה בפיר וקיש

ת"א וסיה אס . סוכה מזו סוכה טל
 מנחתו כדי לאסכס . סמניה טל
 בכל . ברכות מזו . ומתא . סמניה טל
 יורה ומלקוש . טס :

בעל המעשרים

ס' אלסוך דה לוחיס לומר אל שמעו שמעו טיני ס' אלסוך כס פי
 כמיס סמניס לעניס : ועד אחריית שנה (יג) ויהי אם שמעו
 לומר אם השמעו עד אחריית השנה יתן סמניסו זומנס . ובעמס
 שלדך להס . ולס סיו לדוקיס בתחלת סמנס והקב"ה נזר עליסס
 נשמס יסכמו מירין בלדכריוס וסמניס : כלל לכבסס וכל
 נסמסס . (יד) ונחמי עשר . לומר שאין נטוין על המטר אלא
 א"כ יכווננו לסתכל בכל לב : כסמו . בעימטריס בליוס :

רש"י

עמיס לרעה כו' כדאיתא (כ"ה יו) : מרשית השנה .
 מר"ה נידון מה יהא כסופה : (יג) והיה אם שמעו .
 והיה מוכס על החמור למעלה למטר ס השמיס חסמה
 מיס : והיה אם שמוע השמעו . (סוכה ז) אם חס שמעו
 בינן ע שמעו בהשג וכן (דכריס ח) ויהי אם שמעו
 חסכה אס החמלת לשכות סופך שחשכה כולה . כתיב
 כמגילה פ אס חסוכיו יום יומיס חסוכין : כמזוה אהבס
 היום . שיהיו עליכס חדשיס חללו שמעתיס כיוס
 צ (ספרי) : לאהבה את ה' . שאל חמיר הרי חמי לומר
 כשכיל שיהיה עשיר כשכיל שאקרא רב כשכיל שאקבל
 שר אלא כלל שחששה עשה מהחכנה כסוף הכבוד לבא
 ועברו בכל לבבכם . עבודה שיהא בלב וזו היא
 חמילה שהפלה קריו עבודה שלי (דניאל ג) אליהו די
 אח סלח ליה כדירא וכי יש סולחן כככל אלא על שהיה
 מתפלל עלי (סס) וכיון שחיון ליה וגו' וכן כדור הוא חמי
 (שהליס קמל) חתון סחמיו הורה לפניך : בכל לבבכם
 ובכל נפשכם . והלא כבר הורה לנבך ובכל נפשך
 אלא אזוהרה ליה חמיר ד אזוהרה לנבור : (יד) ונתתי מטר
 ארצכם . (ספרי) עשימס מה שעליכס ש אף חמי אעשה
 מה שעלי : בעתו . בלילות שלח יטריחו אחסכ ד"א
 (סס) כעתו בלילי סמחות שהכל מזויין ככחייס : ויורה .
 הלרין וחת חרמיס : ומלקוש . רביעה היורדת סמוך
 לקליר וחתו גשמיס כעסס וכו' אלא . ומתן סמיס מה שעליכס
 לומר שסמיסס כל מה שעליכס לעשות שלח היום לכס לעשות
 יורה עזה שחרי סמרות מזויה מלכסס וימיס כדכתיב להסכס
 וגו' ובעוד לנך חמי אעשה מה שעלי ואשלים לכס סכר הכס .
 כ"ס : וה סכר וקט רש"י . רק ביילי סמחות ומגמל הכסמיס :

רש"י

השנה ועד אחרייתה: (יג) והיה אם שמועו השמעו . אם
 שמעה כישן השמעו בחדש . וכן אם שכח השבחה
 התחלה לשבח סופו לשבח כך שנויה באגרת שמואל
 ובמגלת הסודים משאו כתוב אם העזבה יום יומים
 חקובך . משל לשנים שיצאו אחד מטבריה וא' מצפורי
 ומקצו זה בזה בחדא מינ ונא וחסרו זה עם זה ומירש

שפתי חכמים

כפסס וכן לסיק אס הכ סוכיס כ"ס כו : ס סלס השמעו לו
 ונחמי עטר לפרנס כסו וסל אלו וסל וגו' : ע ס' אס חמור
 על לומר שסמנס חסמכס זו ומינן דכריס חרמיס מןרן דכריס
 ימיס . וכן ס"ס כ"כ לנבך ונכרה דאף ע"ג דנבי סמניק
 סמניק אמרו דכס חוסס כל' כני חרס סוכה דליכא למדכס
 דכתיב ס"לס . ס"כ ככס מוכח דכתיב ויהי סכופ ל' ודל'
 ומלס וסל חס ל' ספק לנך דכסו זו מס סכרס : פ ר"ל כמנילס
 סמניס אכל חינו ססוק ככל שסמניס וסרבע . וככי חיסל
 סמניסלי ומניל מלס כני ארס סמניס : זס מנס כשס זס
 סוכן דכס וכן לנר מוכח זכס סוכן לנר עמכר מנלס כסרוקיס זס
 מנס סמניק כ' ימיס . כן סמלל כסחור : צ דל"כ היום לננה ל' .
 ק ס' ככלו אמר לסכסס חס ס' ויסיס ס"כ ובעכדו דבוק עס
 סמניק חסמנו אל עמיו ומסרמיו ליהוה ולעבדיו אלא שאין
 זס חלל דכס כעלמס : ר ר"ל כתיב חר קרס ס"ל ע סוכיבול
 ולע על סוכיר דע"ס דכתיב דכל לנבך ובכל נפשך סכופ ל' יסוד
 ע"ג ד"כ דכס סקלל חסכוב ל' יסוד אף אף קלי על סוכיבול
 כנו סמס יסלל . וס"ס חלוק סוכיס ככסוס זו יסוד ליתוך
 מעשכר עמול דסל אף סוכיס כני יסוד לניכיס . וי"ל סוכיל
 דכסוס די ככס סמניקל סוכיס ככסס סמניסס דגן וסוכיס
 ויכסר ועכס ככסמס כו' ויכסר עמולס ככס סמניקל סוכיס סז
 לנך ס"ל דוקל לניכיס חלל לל ליתוך לנך לרין לנכות ליתוך
 וקט"ל די ככסמסס סמניסס ככסס ימיסס לנך עס היסודיס כל
 סמיסס סלסס . ככ"ג . וכיון שסוכרס סככסן קרי על דכיס
 חמי סמיר דלל כתיב ככסן וכלל מלורכס דנלטיל דכתיב וכלל
 מלורך סוכיס דכסל מיירי לניבור וחינ מלוי סוכיס חמיס חמי
 עיליס יסוד עמוסס לרוב סוכיס מלס"כ גני יסוד . עכס"ס :
 ש לרונן חתן למס ככס גני מלוי זן כן סכרס סכר ונחמי
 מטר לפרנס כעשו ויהי וקמקום וגו' סל לנילן סכרסס כקמסי
 כתיב ונחמי גשמיס כעסס וכו' אלא . ומתן סמיס מה שעליכס
 לומר שסמיסס כל מה שעליכס לעשות שלח היום לכס לעשות
 יורה עזה שחרי סמרות מזויה מלכסס וימיס כדכתיב להסכס
 וגו' ובעוד לנך חמי אעשה מה שעלי ואשלים לכס סכר הכס .
 כ"ס : וה סכר וקט רש"י . רק ביילי סמחות ומגמל הכסמיס :

מדוע לומר ובכל ארצכם

(יג) וסיה אם שמעו וגו' בכל לבבכם וכל נפשכם . מקמיס
 סוכוס מרונן לא ככס לנבך ובכל מלכסס ככתיב ככסמס
 סמס . ואסכר לומר דלס חסכס חמין אס כעמל ככל נפשך

פירוש לתורת אלהים

ולעבדו אונ צו רינען איהם בגל מיס אייער גאנצין
 הארצין ויכל נפשכם אונ מיס אייער גאנצין לעבין :
 (יד) ונתתי אונ איהך ונער לעבין פסך דעם רענין ארצכם
 פון אייער לאנד בעתו אין ויין צייטס ויהי פריה רענין
 ופלקיש אונ שפעט רענין ופספס אונ דו נעקטס אין

פירוש לתורת אלהים
 פון ריין גאט ביה אזו אויף איהך בראשיה פון אנהייב
 לאהר ועד גיו דעם סוף לאהר : (יג) ויהי אונ עם
 ונעם ויין אם אויב שבע הערין תשיש ונעם איהך
 הערין אל צוא סייגע מצות אשה ואם איהך גיבאם
 איהך סייגס לאהבה צו ליב האהין אה יי אייער גאט

וַאֲסַפְתָּ דַגְנָךְ וְתִירֶשֶׁתָּ וַיִּצְהַרְךָ :
 וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשַׂדְּךָ לְבְהֵמְתֶךָ
 וְאִכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ : וְהַשְּׂמֵרוּ לָכֶם פֶּן
 יִפְתָּה לְבַבְכֶם וּסְרַתֶם וְעַבַדְתֶּם
 אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם :
 וַיְחַרְהֵם אֶפְיֵיהוּהָ בְכֶם וְעֶצֶר אֶת-

ותקנוש עבוקה ותמרה
 ומשקה : וי ואתו עשקא
 בקלקה לגעיקה ותיכול
 ותשבעו אמתרו לכון
 דקא ימעי ? בקון
 ותמון ותפלחון ? מענת
 עממא ותסגדון ? הון :
 וי ויתקוה ויגזא ביי
 בקון ויחוד ית שקמא
 ת"א וחסת דנגן . כרכוס לס :
 ויהיה עשב כרכוס טו מו :
 ואלתו . יומל טע ניטון סב : ועבדתם אלתיס אמריס . יבמות עמ מסגדון קינ : ועלר . מעיט ג : מ ס : מסגדון קינ :

ובעל המורים
 כרכוס ועבדתם אלתיס אמריס והשתחיתם לס .
 ז' מעין כ"ח . וכנגדן סתה יי אחויה רעיו וימתי המתי
 סלשטי ז' יודין כ"ח . ונמר כל סגידה כפסיוס כדופי נעשית
 סדכרוס שגמנו נמ' יוס . וכן ז' מעין כ"ז . וכן ז' מעיט כתיבי המכ"ס
 רש"י

זה מזה זה הולך מיל וזה הולך מיל נמצא זה רחוק
 מזה שני מילין , תוספת : והיה אם שמעו תשמעו
 ונתתי סמך ותאבלו לשבוע בלא מורה ואם לאו ועצר

שפתי חבמים

דף כב) נקס ליני שכתום וליני רכימות משוס ספיקון ששולטין
 ככטי לילוט אלן . י"ל דרש"י פי' לני הזמן היס שטין מייקיס
 מלייסי כינוי לכך לא נקס אלף כליני שכתום . והשתא א"ש דקס
 רש"י ספסוס משוס שכלל מלייסי ככטיהס ולא קלמט סבעס
 משוס דפטיס מייקיס . ולעסס רלשון קכס ס"ל כחוסתס כיון
 דכל תלמיט שין . לכן קלמט ד"ל . וליני ד"ל קכס היית כזמן
 דשכימי מייקיס אלל כזמן דלא שכימי מייקיס כזון כזמן סוס
 מליי כמנו דרמכי בקרס . לכן קלמט סעס רלשון : א ר"ל
 מעקוס מייקיקון מלייסי קשין . וכלטי סעמל למוד קכס ס"ל
 ועלייטס . לכן לריך לעסל רלשון . ולעסס רלשון קכס ס"ל
 לקיטס . ל"ל גם לעסס שני : ב כלזון לתרן מה כרכה יולל וחס סלס
 מעלזו ימיקס ויעסס וילסוף סעמלס ולא ימיו לו עגדיס וספוסוס .
 ומתכן חמס חמססטי ולא חיידין : ב כלזון שלל חמסרך לסולין
 סכסמוס לרמזו כבדכריות ככס עשב למרעס ככסוס אלל וימתי
 ככרך עכס סכסס . וסו סלייט דרכי יודל דעס סחלס אלל
 כו' חלייט דרש"י . שפכרס עכס ככרך על עכס דעסס וליי על
 עכס סכסמוס סלומס כחוכו ינו' לכהמךר ונס ככהמךר מעריבי
 ריכיוו גזוז וסמליל ככהמךר וסיוטר יומר לגזן לניו אדס . מ"ס
 מביא רש"י וני עטמסי אלן : ד כלזון לתרן היוך מוכס ואלמס
 ובעכס סמלעלס וכי כטייל סיטיס סמלל ככהמס סו סעס .
 ומתכן דלא עוכס לעמלס וסרי וכו' : ה השוס דמי וסכרס
 ככ"מ סול למוד עכס סלסוסס לעמזוס שון מעלזוס עכס כרכיבי
 וסכרס סן סכרך וכו' לא עכס סמסרו סלל לעכזוס הלךר מ"ב
 ז"ל דסי' וסכרס לכוך מן סחוסס סמלעלו לעכזוס כה וימטיבי
 מוס ועכדסס וכו' סמלן אמרו סעולס כו' , רש"י : ו' מ"י כפי'

אל על הקשו : ואספת דגנך . אחת תאספו אל הכיה
 ב ולא חוייבך ובענין (ישעיה סב) אל חתן את
 דגנך וגו' כי מאספיו ואכלוהו ולא כענין סנא' (סופסו ו)
 והיה אם זרע ישראל וגו' : (פו) ונתתי עשב בשדך .
 (ספרי) שלא תלעוך להוליס כ' למדכרות ד"ח סתהיה
 גזוז חכוחתך כל ימות הלויכס ומוסרין לפני ככהמך
 ואחת מונע ידך ממנה ל' יוס קודס לקיור ואינה פוחתת
 מדגנה : ואבלת ושבעת . מרי ו כרכה : אחרת ד סתה
 כרכה מליי כפת וכוון המעיס . ואלתל וסכעיס השמרו
 (פו) השמרו לכם . כיון שסתיו אוכליס וככעיס השמרו
 לכם שלא תבעו שאין אדם מורד בהקב"ה אלל מתוך
 שטי' שגלמ' דכריס (וי) סן מאכל ובענת וכבךך ואלךך
 ריכיוו מה הול אמר אחריו ורס לככך ושכתת : וסרתיס .
 לפרוש מן סחורה ה ומתוך כך ועכדסס אלתיס אחריס
 שטיין שדלס פירש מן סחורה הולך ומדכך ע"כ וכן דוד
 הול אומר (שמואל א כו) כי ראשויו היוס מכהספת כחלת
 ה' לאכר לך עבוד וגו' ומי אחר לוכן אלל כיון שאלו מוגרס
 מלעסוק כחורה הריני קרוב לעבדו אלתיס אחריס :
 אלהימס אחרים . (ספרי) סהס אחריס לעובדיהס ו לעק

רעת זקנים מבעלי התוסכות

סס שממלא סהולס כקטיס : ואספת דגן . כלומר ואמ"כ לא
 יכדו נשתיב לני ססוס זמן סיטיס קוליר וימטיס ככס סקליך
 סימן קולס . כזמנר הלל קליר חטיס סיוס וגו' . ועכס' כרכוס
 סריך כריבי ואספת דגנך לעממל חמס ככהמךר . וכמיכ ועמדו
 זריס וליי וכלס וכני ככר סכריס . ומטיי כלן כזמן כיהלל
 טוטיין כלזון של מעקס כלן ככתיין טוטיין כלזון של מעקס . וקכס
 דכרי קלי' חוסיס אלס ככמ' וז"ל :

פירוש לתורת אלהים
 ואקלען דגנך ביינ קארין ומיוזשה אונ ביינ טוין ויצהרך
 אונ ביינ איילבירט . רש"י שרייבט ווען איהר נועט
 קאהן וואס איהר בארפט קאהן אזויא וועל איה
 איהר קאהן וואס איה בארף קאהן איה וועל געבין
 דעם גענין אין דער צייט דאס קיינט קען אום
 פרייטאג צו נאכט וואס אינליקער איז אין דער
 דייט : (שו) ונתתי אונ איהר וועל געבין שגך דאס
 גראם גשרף און ביינ איהר לתקנתך צו ריינע

מרוע לא כתיב ובכל כאדכום
 למע נאמר ובכל מאדך . סס יש לך פדס שניסו מתיב מלי
 מעמטו , פי' נאמר ככל נאדך , וסס יש לך פדס שניסו מתיב
 מלי מעמטו . פי' נאמר ובכל מאדך . ולפי' פרשס עכס סכס
 סחורס ליריד אלטייך לומר ובכל מאדך לפי ספכסס סמלל סוסיס
 ימידי סמטווי מתיב מלי מעמטו . סמלל ככרשס ויהי ס סעס
 ססיס אחרס לרניס לא ימכן סרטיס יכסלו כ"ס מטייט מעמטו
 מתיב עלייס מעמטו . ומ"ס' לא אלטייך לומר ובכל מאדכום :

בְּהֵמֹת וַיְבַלְתֶּם אֹנָן וַעֲקַבְתֶּם עֵסֶן וַשְּׂבַעְתֶּם אֹנָן
 ר'ו וַעֲקַבְתֶּם בְּיַינֵי אֹמֵת : (שו) הַקְּבִירֵי וַיִּמֵּי גַעְיָהִם לָכֵס צו
 אִיְהִי בְּלוֹקֵר אִיְהִי וְאֵלֶם זֶה הַיְטַעַן שֶׁן קְאָמְקֵר
 אִיְהִי נֹעַם אִיְהִי עֲקִירֵי עֵסֶן וְעֵרִין בְּכַבְּבֵם אִיְהִי
 הָאֵרֶץ וְהָרְעָם אֹנָן אִיְהִי נֹעַם אֶם קִיעִין וְהַבְּרָעִים
 אֹנָן אִיְהִי נֹעַם דִּיעֵן אֵלִימִים אֲחֵימִים פִּרְעֵמְקֵר אֶם
 גַּעְמֵר וְהַשְּׂחִיחִימִים לָחֵם אֹנָן אִיְהִי נֹעַם אִיְהִי בִּנְקִין
 צו וַיֵּאָר : (וי) וַיְחַרְהֵם אֹנָן עֵס נֹעַם בְּרַעְעֵן אִיְהִי כְּפִי

אונקלוס

ולא יהי מטר וארעה
לא תתן ית על ל תה
ותידון בפריע מעל
ארעה מכתא די יי יהב
לכון : יי ותשון ית
פתגמי אליו על לבכון
ועל נפשכון ותקמרון
יתהון לאת על ידכון
ויהון לתפלון בין עיניכון
יש ותלפון יתהון ית
פניכון למלא בהון
במיתבך בבייתך
ובמהך בך בארעה
ת"א ויבדחם. כלכות טו פניית ז :
ושמם אח דברי מלה. כלכות
יג קידושין ל עניות לו : על ככס.
כלכות טו : וקבחתם. טס י יד :
כלכות יג : כלכות יג :

השמים ורא יהיה מטר והאדמה
לא תתן את יבולה ואבדתם
מהרה מעל הארץ הפכה אשר
יהוה נתן לכם: ושמתם את דברי
אלה על לבבכם ועל נפשכם
וקשרתם אתם לאות עיידכם והיו
למוטפת בין עיניכם: ולמדתם
אתם את בניכם לדבר בם
בשבתך בבייתך ובקחתך בדרךך

למוטפה. וצמיח לו: ולמדתי. כלכות טו קידושין כס ל כהרס כס: לדבר בם. כלכות יג :
רש"י

חליו וחיו עונה ומלא עשיו נו ככרי: (יו) את יבולה.
חך מה שחתה מוביל לה ז כענין שנאמר (תניא) וזעתם
הרבה והכא מעט: ואברתם בהרה. על כל שחר
היורין ח אגלה חתם מן האדמה שגרמה לכם לחטוא
ב (ספרי) משל למלך ששלח בנו לבית המשתה והיה יושב
ומפקידו חל תחלך יותר מלךך שתבא נקי לביתך ולא
השניה הכן הוא חכל ושמה יותר מלרכו והקיא ועקף את
כל בני המסוכה נעלוהו כידיו וכרגלו וזרקוהו חסורי
פלטרין: בהרה (סס) איני נתון לכם חרמך ואם חלמרו
והלא נתנה חרמך י לדור המבול שנאמר (בראשית ו)
והיו ימיו מלה ועשרים שנה דור המבול לא היה לכם ממי
ללמוד ב וחתם יו לכם ממי ללמוד: ושמתם את דברי.
(ספרי) לא לחלך ל שתגלו היו זלוויים כגלות הניחו
וכן הוא חומר (זרמיה לא) הניחו לך ליונים: לדבר בם.
(ספרי) משעה שהבן יודע לדבר למדהו תורה כזה לנו משה שיהא זה ללמוד דבורו מכלל חמרו כשהתינוק מתחיל

שפתי חכמים
יתרו ככש"ז: דלה"כ יבנה ל"ל סה ככר כתיב ופלה וגו' וזה
יבוס ומסחמל לא חתן לא יבולה הסנו: ח ר"ל ובי בשביל
שלא יבא עשר וחרמם לא חתן לא יבולה בשביל זה ויבדו
עסרה: ל"פ טל כז כו: ב דק"ל מלה השוכה ל"ל דה"ל מעל
אלכס או חטל הכרין כו' סלל לומר שוכה סביבה שוכה
בשכר הימים היה נגעה לכם לחטוא לכן אגלה חתם פניכם:
י ו"ח סלל נתן לו נישלל חרמך חלך שחטאו. י"ל דס"ק
כיון שחמלם סחמם מיד יבא עליהם טורעניות מש"כ גבי
דור המבול אפי"ט שנחמלם סחמם אפי"ט נתן לכם עוד אגלה
כדכתיב ויחמך ה' לא ידיו וגו' ק"ך שנה ופס"ו ארריך להם
אפי"ט כו: ב וכן דרש"י לעיל בסוף פרשת בראשית חף ע"ס
שנראה שצדקן של דור חנוש כו' י"ל דכתיביו היו שבים מקרה
שעלמם כיון בלה התיף סלל טעם: י"ל דלה"כ מה עיני זה אלל
נגלות. ואלל דלם ושחמם וגו' וכל כמסערים חלמרו מידיי בגלותם
פ"כ סס זע שמכר כסחמם לצמן יבכו וגו' על חרמם וגו' י"ל

חפילין עשו מוזות כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו

פירוש לתורת אלהים
צארין יי פון קאמ בנס אויף אייך ועצר אונ ער נועם
אויף האלקיין את חשפין דעם הימעל ולא יהיה אונ
עם נועם גיט זיין פשר רענין והאדמה אונ ריא עקר
לא תתן נועם גיט רענין את יבולה איהר פרוכס
ויבדקם אונ איהר נועם פאר לוירין נוערין פתחי
געשווינקט מעל פון דעם נסמין לאנד אשר נואם
קאמ גיבט צו אייך: (יח) וישחם אונ איהר זאלט
מאהן את די רייד על לבבכם אויף אייערע הערצער
ועל נפשכם אונ אויף אייערע לייבער וקשחם אונ
איהר זאלט אן קניפען אותם זיי לאיה פאר אצייכין
על דבם אויף אייער האנט והי אונ זייא זאלין זיין
למוטפות צו פיר פקשיות בין עיניכם צווישען אייערע
אויגין: (יט) ולקחתם אותם אונ איהר זאלט לעקען
זיי את בניכם מיט אייערע קינדער לבד בם צו
דער היום ובלקחת אונ אז רוא נועקט גיין אין נועם

ליקוביים על התורה
ייח והאדמה לא תתן את יבולה וגו' וייל אין אכז וישראל
גייט רענין קאר צוויי מאהל אין יאהר, אין
נשון אונ אין גיט דאס היקם יבנה אונ מלקיט אונ דער רענין
גייט קאר נוענין די תבואה אונ עם גייט קאר רענין וי פיל קען
דאך צו די תבואה, דריבער ונקם דער פסוק אז ריא ידיו
נועלין ונדקען אונ נועלין רענין עבדוה ורה או הקב"ה נועם
זיי שיקראוין ויעם ער פארגר זיי וי צונוקען די קבחה, דאס
איז דער רענין או עם נועם קיין רענין זיין נועם די עקר קיין
פרוכס רענין אונ אז אין ארץ ישראל נועם גיט זיין צום עקען
נועם איהר מוין אנוקע גיין פון ארץ ישראל אין פקעמקע
לענדער ודכן עקין, נועם איהר זיין פארלארין פון אייער
לאנד נוארם אז איהר נועם גיט, זיין און אייער לאנד נועלען
אייערע פעלדער אונ היינען נויקס ווערין זי פעלדער נועלען
זיי צו נעקען, דריבער ונקם איהר ריא רייד געמען אין אייער
מאך צו רענין חקב"ה נועם איהר גיבנקטשען ווערין מיט
אלע בכות נוי עם שפיים נוישער אין די פסוקים:

כירין אין זיי בשבחה נוען רוא נועקט ויצען אין דער היום ובלקחת אונ אז רוא נועקט גיין אין נועם

וּבְשִׁבְבָהּ וּבְקִימָהּ : וּכְתַבְתֶּם עַל־
 מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ : לְמַעַן
 יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה
 אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתִּיכֶם קִתְּתָה
 לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ . ס
 כִּי אִם־שָׁמַר תִּשְׁמְרוּן
 אֶת־כְּרֵת־הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי

ובמשבבבה ובקיימה :
 כ ותכתבתם על מזוזין
 ותקבעינן בסיפי ביתך
 ובתערעה: כא פדיל דיסגון
 יומיכוון יומי בניכוון על
 ארעה די קינים יי
 לאבתתכוון למתן להון
 פיימי שמאי על ארעה:
 כב ארי אם ממר המרון
 ית כל תפקדתהא הדיא
 די אנה מפקד יתכוון

וכהנכס . סס יד שכת לב מנחות מד : על מזוזות . מנחות לד : למען ירבו ימיכם . כככות ח טז שכת לב קס יומאל יא קידושין אב
 כמרה קי הוינן קלה : אכר נשבע ה' . סנהדרין ז : כימי השמים על הארץ . שם עקודס עטר טז :

רשב"ם

בעל המורים

את השמים ולא יהיה מטר : (כא) כימי השמים על
 הארץ . כלומר מטר כן השמים והארמה תתן את יכולהו
 ט' שפטים שנתנו חלק מעשר סירון : (כב) כי אם שמה גניב'

סס להס ולא ידכוו וגו' : (כ) וככתום על מזוזות ביתך . וסמך
 לים (כא) למען ירבו . שטנ יד' סמזום לא יכא המשתים אל
 כתיכס . יסמך לים אם שבר תשמרון . על יכס ס' שומך ס'
 זקך על יד יומיך : על הארץ . ט"ס על הארץ נוה הספר . כגנד

שפתי חכמים

רש"י

שפשוכו לשם ותאכרוו ימים סס : מ דלמ"כ לכתוב קרא ולמדס
 אס בניכס ללמוד כס לדכר כס לנהס לי : ג סהפטים עמכס יקומו
 אס עשיסם כן ירבו ולס ללו לא ירבו שדכרי
 לתת להם חן כתיב כחן אלא לתת להם כמחן תמינו
 אהרת שמירות הרבה להזהר בתלמודו שלא

לדכר אכיו מסיח עמוו כלסו הקדש ומלמדו תורה ולס חת
 עשה כן הכי הוה כללו קוברו שחומר ולמדתם אותס חת
 בניכס מ לדכר כס וגו' : (כא) למען ירבו ימיכם וימי בניכם .
 תורה נדרשין מכלל ללו הן ומכלל הן ללו : לתת להם . (סס)
 למדס תחיית המתים ג מן התורה : (כב) שמור השמרון .

פירוש על כימי השמים על הארץ

דהיינו יום השמים דכוא יום רחמי . ולכן אס נהשבו יום שלנו
 כיום השמים דהיינו אס יסיה גס יום שלנו כיום השמים דהיינו
 חלף שנים אז יסיה שנה שנתו דהיינו שני"ד ימים כני חדשי
 הלכנס היום סהיה שלש מלות חלף ותמישים ולכרע חלף כניס .
 ח"כ גס אס לא יסיה עוד הסולס עומד למשל רק משה סלס
 ג"כ יעלה השבון עשאר שפניו דכעת למכסר דכ מזה שמיני
 לניילאנען . וחי"כ לזכר סהמיה דכסיה נחשבים כעלמיה יסיה
 נהשב ג"כ לנו כיום השמים דכוא חלף שנים וחי"כ יסיה
 אז חלסיה דור כעולם . ולכן הוי ספסעו דכחן כימי השמים על
 הארץ . דהיינו סס יסמכו מזוזתי דלו ירבו ימיכס . דהיסו דכוא
 כחו גס על הארץ [ס"ד] :

(כא) למען ירבו ימיכם וגו' כימי השמים על הארץ . לכוונה
 סחיבות כימי השמים על הארץ מיוותרים . ומזה סוכוסס .
 וכלה דכנס כמיב כקרא . וכל סוד ללסיה . דסינו נוז' סהסד
 ללסיה דורות . וככואו קסס לפי סמזום חו"כ סימא חלפי שנין
 הוי עמלא וזה הכריז ויוון דליכא דכסיל אלא סיה חלפי שנין
 הוי ששכתס לה חלסיה דורות ככתיב חלפי שנין . וספי' הוינו
 כולנו כדוכות החששוים סהוירוו כשכט שים הוה ג"כ י"ד חלפי
 שנים . וכולו למר דכך הוה סחשכוו דכסי יום שלנו הוה כ"ד
 שטיה דכוא יום של עולם כוה . אכל יונוו של הקב"ס הוה חלף
 שנים . כדכתיב כי חלף שנים כעתיק ימים אחרוני כני יעטור .
 חלף שנים כשמיים יסיה גדול

פירוש לתורה אלהים

בימך פון ביין הוי וּבְשַׁעְרֶיךָ אונ פון דייעע מוּעַרְרִיךָ
 (כא) לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה
 אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתִּיכֶם קִתְּתָה לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם
 עַל־הָאָרֶץ . קיגדער על הדימיה אויף דער ערד אַשֶׁר וְנָאֵם נְאֻם
 הָאֵל גַּשְׁוֹוֹוֹאֲרִין לְאַבְתִּיכֶם צו אַיִעֲרַע עַל־שַׁעְרֵינן לתת
 צו גַּעְבִּין להם צו זיי כִּימי וְנִיא דִיא גַּעַנְג וְנָאֵם דְּעַר
 הַיִּמְעַל נִועַט זיין אַיִעֲרַע דְּעַר־עַרד . רש"י שְׂרִיבְתֶם
 לָהֶם מִיַּיְגָם מַעַן דִיא אָבוֹת פון דִיאָעַן לַעֲרַעַן בִּיר
 אז עָס נִועַט זיין הַחַיִּית כְּמִתִּים אונ דִיא אָבוֹת
 וְעַלְיָן לַעֲבָדְרִיג וְעַרְיָן אונ וְעַלְיָן אויף זיין אין
 אָרֶץ יִשְׂרָאֵל : (כב) כִּי אִם שָׁמַר תִּשְׁמְרוּן וְעַלְיָן אִיהָר
 נִועַט הַיִּשְׁעַן אֵת אֲלֵעַ לִי מִצְוֹת אֲשֶׁר וְנָאֵם אִיהָ
 גִּבְיַת אִיהָ לְשִׁיחָה צו סָאן זִיא לְאַתְבָּה צו ליב

יבְשַׁבְבָהּ אונ וְעַל רוא וְעַקְט דִּיך לִיַּיְגִין וּבְקִימָה
 אונ וְעַל רוא וְעַקְט דִּיך אויף הַיַּיְבִין רש"י
 שְׂרִיבְתֶם ווי באַלד דאס קינד קען אָן הַיַּיְבִין רִיידִין
 וְנָלְקָמוּ אים לַעֲרַעַן הַתּוֹרָה צוה לָנוּ מִשָּׁה מוֹרְשָׁה
 כְּדִי עַר זָאל גִּיווֹוֹהֶנְג וְעַרְדִּין צו רִיידִין פון הַתּוֹרָה
 פון דִיאָעַן ווייסִין מִיר באַלד ווי דאס קינד הַיַּיְבְּתֶם
 אָן רִיידִין בְּדִארְךָ דְּעַר פֶּאָטֶער לַעֲרַעַן אִיהָם
 לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ אונ בְּדִארְךָ אִיהָם לַעֲרַעַן הַתּוֹרָה .
 און וְעַל עַר שׂוּחַ גִּישׁ אַזוי אִיהָ גְּלִיךְ וְנִיא עַר
 בְּגִרְבָּתֶם אִיהָם אַזוי וְנִיא אין פֶּסוּק מִיַּיְגָם גַּעַנְג
 דאס אִיו סִיַּיְקוּשׁ דְּרוּם וְעַט אִיהָר לֵאנְג לַעֲבִין
 אִיו מִשְׁמַע אַז אִיהָר וְעַט אַבְעַר דאס גִּישׁ מִאָהֶן
 וְעַט אִיהָר גִּישׁ לֵאנְג לַעֲבִין : (כ) וּבְקִימָתֶם אונ רוא
 וְנָלְקָטֶם זִי שְׂרִיבְעִיעַן על מִיּוֹת אויף רִי בִּי שְׁמִירְלָה

מְצִוֶה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹתָהּ לְאַהֲבָהּ אֶת־
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְלַבֵּת בְּכֹד־דְרָכָיו
וּלְדַבְקָהֶיבוּ : כִּי וְהוֹרִישׁ יְהוָה אֶת־
כָּרִי־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִקְּפֵינִיכֶם
וַיִּרְשָׁתֶם גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמִים מִכֶּם :
כִּי כָרִי־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הִתְרַךְ כַּף־
רַגְלֵכֶם בּוֹ קָם יְהוָה מִן־הַמַּדְבָּר
וַהֲלַבְנוּ מִן־הַנְּהַר נְהַר־פְּרַת וְעַד־
הַיָּם הָאֲחֵרוֹן יְהוָה גְּבַלְכֶם : כִּי לֹא־
יִתְיַצַּב אִישׁ בְּפִנֵּיכֶם פַּחַדְכֶם
וּמוֹרְאַכֶם יִתְּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עַד־

למעשה לה' את
 אלהיכם למהך בכל
 ארצו דמקונו קדמויה
 ולא תקרבא לדמלתיה :
 כי ויתריה יי' את כל
 עממי האליו מן
 קדמיו ומיתרתו עממין
 רברבין ומקיפין מבבון :
 כי כף אהרא די תדרוה
 פרסת רגלכו ביה לכון
 ימי מן מדברא ולבנו מן
 נהרא נהר פרת ועד ימא
 בתראה ימי תחומבון :
 כי לא יתעמד אגוש
 קדמיון דח לתכון
 ואימתכון יתן יי' אלהיו
 ת"א לאכסא אה ס' אלמייס
 כסובוס קיס :

בעל המורים

מוסר : (כד) כל שמקום אשר הורן . ויהושע כל מקום ספר
 ס"א , שה' שבטי לא הוים ויושע : (כט) ויחלסל . כי
 דין , ואירן ויחלסל ומסכס יהיה על כל חיה סלקן . מלמד
 כשנכנסו ילדלל הים מוכלם חף על חיה סלקן כדכמוסיכסכסי
 טיס רעס מן סלקן וכענין שנלמד יעמוס סעשמי וספר קסן
 כסובוס :

רש"י

ישתחב : ללכת בכל דרכיו . הוא רחום ואהב הוא
 רחום הוא גומל חסדים ואהב גומל חסדים : ולדבקה בו .
 אפטר לומר כן והלא אש חוכלה הוא אלא הדבק בתלמידי'
 ם ובחכמים ומעלה אני עליך כאלו נדבקת בו :
 (כג) והוריש ה' . אס עשיתם מה שעליכם ע אף אני אעשה
 מה שעלי : ועצמיכם סכבם . אחס גבורים והס גבורים
 מכס שחם לא שיערל גבורים מה שגבה ההוא שמשבח את
 האמורים לומר פעלומים מכס אלא אחס גבורים משאר
 האומות והס גבורים מכס : (כה) לא יתיצב איש וגי'
 (סס) אין לי אלא איש זאמה ומספחה ואשה ככשפיה מנין
 ת"ל לא יתיצב מכל מקום ס"כ מה ת"ל איש אפי' כעוב
 צ מלך הכנס : פהרובם ומוראכם . והלא ספר די מורא
 אלא פחדכם על הקרובים ומוראכם על הרמוקים : ס' ס' .
 לשון בעיתת פתואוס : מורא . לשון דלגה ק מימים רבים :

פירוש התורת אלהים

האמין אינער נאמ לגבת צו גיין בגל הדיו אין אלע
 זיינע נוענין ולדבקה בו אונ צוא בקעעמין ויה
 אין איהם : (כג) ויתריש יי' אונ קאמ נועם סאר
 סרריבין די אלע פעלקער פלנגיבם פון פאר אייה
 וישתם אונ איהר נועם ירשען גיים גדלים גרויסע
 פעלקער ומצויים אונ שטארקערע סגם פון אייה .
 רש"י שרייבט איהר זענעם אייה שטארק נאר זייא
 זענען נאך שטארקער פון אייה : (כה) כל המקום

רשכ"ם

(כד) אשר תדרך כף רגלכם . להלחם בשבעה עממים :
 כן המדבר . דרום : נהר פרת , צפון : עד הים האחרון .
 במקום שאחם עומדים עכשו בקרן דרומית כורחית
 של ארץ ישראל עד הים האחרון כמערב : (כה) לא
 יתיצב איש . בתוך החתומין האלה :

שפתי חכמים

ישבו כה : ס"א דל' ולדבקה בו זה הוא רחום חף אהס חסד
 רחום דסא כככ כביב ללכת בדרכיו ופשי' עה הוא רחום כו'
 עלה ט"כ לדכעא אחריתא סוה דלחי כדסי' רש"י כו' . ובזס
 יסוכן עס עקשטיס נמס לא סככ' לעיל כססוק וכו' דתבק וגס
 כדכטס רלס כססוק וכו' מדקין ודוק' : ע אף כלן סוכטו
 כדפריטיס לעיל : ע"ס א' הי סיס כביב איש לא יסוכט ס"ס
 דוקא איש אבנ הסחא דכביב לא יסוכט תחלב ואמר כן איש
 למרין לא יסוכט מ"ג וליס לדכעא אחריתא סלס כדסי' רש"י
 ספי' כפינ מלך הכנס , כסס מעכ"ץ . וכדפרכי' בניסין (דף
 סו) כי ונסין ירד וכן ככסע עקשות . וס"ל דכתיב כלן
 פהדכס וסירכסס וגו' על מני כל סלקן כלומר כל סכולס יסא
 עהיירס כסטיס א"כ מעילס יתיכב מ"ג סוה , כל"ס . אי גמי
 דקסע נמס סוכסל סעיני דסא לעיל כביב לא יסוכט איש כסכר
 וגו' אלא לרבוט ספי' אונס בו : צ ל"ג סלס ססופלס ככסיפוטו
 וגבורטו סיחיכב כסני כססוה דקדק עורל לא יתיכב
 כסריס : ק"ס ס' רש"י סירס ספדכס על סקרוכיס כו' י"ל
 כר"י כל ספדס ססכול נמס ספר נלמד על סקרוכיס וסורס
 על כסוקיס :

על אפי כד ארעא די תדרכון בזה כמא די מליד לכון : פ פ פ

ק"ט. ט"ק סימן , יעליט סימן : ומסטיין וסאמר ליון כעסטי סימן מס : רש"י

באשר דבר לכם . והיכן דבר (כג) את לימתי חשלה לפניך ונו' : חסלת פרשת עקב פירוש לתורת אלהים

שטעלין פאר אייך מיט אייך מלחמה צו האלקטין אייער גאט על אויף דעם גאנצין לאנד אשר וואס אפילו אזוי אקענטש נוי עוג סלך הכשן פחדכם איהר נועט אין איהר מרעטין פאשר דבר אזוי וויא ומרנאכם אייער מורא ימן נועט נעבין : אליהם גאט ער האט גירעט לכם אויף אייך :

הפמרת עקב

נחמת ישעיה

ותאמר ציון עובני יהוה ואדני שכחני : בתשבח אשה עולה מרתם בן במנה גמלאה תשכחנה ואנכי לא אשכחך : הן על רבפים חסדך חומתך נגדי תמיד : ה מהרו בגדי מתרסד ומתריבד ממה יצאו : ה שאי סביב עיניך וראי בכם נקבצו בארצה חייאני גאמייחיה כי כלם פערי תלבשי ותקשרים כפכה : ה כי תרבתיה ושמתיה וארץ הרסתה פי עתה תצרי מיושב ורחקו מבדעה : עוד יאמרו באזניה בני שבליה צרלי המקום גשהילי ואשבת : וואמרת בלבבך מי ילדילי

ותאמר ציון עובני ה' ונו' . דער קנון איז לפשול אקאהל זענען אקעט אין אויסיק מדינה אקאטער מיט אהרן , דער ווהן איז געווען איינער בייא זיין מוסער , די מוסער האט שפארק געבייגט גאך איהר ווהן אונ גאך איר סאן , עס איז אקענט צייט : מררין אונ וי האט ניט געוואקסן ווא זייא זענען אקאהל האט גיטראפין געקנישין זענען געקוקען פון דיא מדינה וואס קארט זענען געווען איהר פאן מיט איהר ווהן , דיא מוסער איז געגאנגען צו די קענטשין אונ האט גערענט ביי זיי וואס מאכט

פירוש עברי טייטש

הייב אויף ארום דיר דייגע אויגן אונ זעה ללם אלע דייגע קינדער זענען איין גיזאמילט גיטוארין אונ זענען גיקוקען צו דיר הי ביי מיין לעבין גישווארין זאגט גאט : (ו) זי דאס מיט אלע דייגע קינדער זענען זיך אן קליידין וויא מיט אצירונג ותקשרים אונ דוא זעקט זייא אן קניפען אין דיר אזוי וויא דאס צירונג וואס קען קניפט אן צו אפלה זי דען דייגע חורבות אונ בייגע וויקטע אקשער ווארז אונ דיין צושטערט לאנד זי וועט היינט ענג זיין צוא בויען דרום הייער צו זיצען אין זיי פון וועגין די פיר קענטשין וואס זעלין קוקען צו זיצען דריגען ורחקו אונ זיי וועלין דער וויקטע ווערין פון דיר דייגע פאר בארבער אונ וועלין שוין גיט קוקען אין דיין לאנד : (ז) עיר דיא קינדער וואס דו ביקט גיטען פאר ווארפין פון זיי וועלין זאגן אויף דיר צו עס איז מיר ענג דאס ארם פון צו זיצען דריגען וועגין דעם פיל סאלק וואס דריגען איז אונ אייער נועט זאגן צו זיין חקר דשא גיגען פון סייגנטער גין אונ גייא אויף איין אנדער ארם אונ איך וועל

(א) ותאמר ציון עובני : ציון מראכט זיך גאט האט מיה פאר לאזט ווארזי אונ גאט האט מיה פארקעסין אבער עס איז גיט אזוי : (ב) תשבח ווארום קען דען אאשה פארקעסין אין איהר יונג קינד מרתם פון צו דער באריקען זיך איבער דעם ווהן וואס גייט ארויס פון איהר בויה דאס איז דאך אונ געוים גיט אזוי פארקעט איה זיא אויף גיט זא אונ ווען אפילו די זאכין ווערין יוא אקאל פאר געסין וואני אבער דיר גאט וועל דיה גיט פאר געסין : (ג) הן נון איך גירענט דיה גלייך וויא איך וואלט דיה אויס געקריצט אויף מינע הענד צוא זעהן אונ צוא גידייקען דיה חסיד אדער על כפם סיינט קען איך האב דיה אויס געקריצט איבער סייגע וואלקען חומתה דייגע מויערין זענען חסיד אקמקעגין מיר איך זאל מיה דערמאנען צו בויען זייא : (ד) פהרי גנגד לאזין דייגע קינדער איילין תשובה צו קאן פתפוד וועלין דיא קענטשין וואס האבין דיה חרוב גימאכט ארויס גיין פון דיר אונ וועלין דיה שוין מער גיט חרוב מאכין : (ה) שאי

את־אלה ואני שכולה וגלמודה גלה וסוּרָה ואלה
מי גדל הן אני נשארתי לבדי אלה איפה הם :
" כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֲשָׁא אֲרֻזִים יָדַי
וְאֶל־עַמִּים אֲרִים נֶסֶם וְהִבִּיאֻם בְּנֶיךָ בַּחֲצוֹן וּבְנִתְיֶיךָ
עַל־כַּתֵּף תִּנְשָׂאנָה : וְהָיוּ מַלְכִים אִמְנִיךָ וְשָׂרוּתִיָּהֶם
מִיְנִיקוֹתֶיךָ אֲפִים אֲרִץ יִשְׁתַּחֲוֶיךָ וְעַפְר רִגְלֶיךָ
יִלְחָבוּ וְיִדְעַת כִּי־אֲנִי יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־יִבְשׂוּ קוֹי :
" הִיָּקַח מִגְּבוּר מִלְּקוֹחַ וְאִם־שָׁבִי צִדִּיק יִמְלֹט :
יִבְיָכָה | אָמַר יְהוָה נִס־שָׁבִי גְבוּר יִקַּח וּמִלְּקוֹחַ
עָרִץ יִמְלֹט וְאֶת־יְרִיבָךְ אֲנֹכִי אֲרִיב וְאֶת־בְּנֶיךָ
אֲנֹכִי אֲשִׁיעַ : " וְהִאֲבַלְתִּי אֶת־מוֹנֶיךָ אֶת־בְּשָׂרָם
וּכְעַסִּים דָּמָם יִשְׁכַּרְוּ וְיִדְעוּ כֹל־בֶּשֶׂר כִּי אֲנִי יְהוָה
מוֹשִׁיעַךְ וְגֹאֲלֶךָ אֲבִיר יַעֲקֹב : " כֹּה | אָמַר יְהוָה אִי
זֶה סֵפֶר כְּרִיתוֹת אִמְכֶם אֲשֶׁר שִׁחַתְתִּיה אֲנִי מִמִּנְוֵשִׁי
אֲשֶׁר־מְכַרְתִּי אֶתְכֶם לֹ הֵן בְּעוֹנֹתֵיכֶם נִמְכַרְתֶּם
וּבִשְׁעֵיכֶם שִׁלַּחְתֶּם אִמְכֶם : " מִדּוֹעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ

כִּיִּן סָאן אִיז עַד גְּעוּזָד וְנֹאם
מִאֲכָם מִיִּן זִוְהָן אִיז עַד גְּעוּזָד ,
דִּי מְעַנְשִׁין הָאֲבִין אִיהֶר גְּעוּזָד
וְנֹאם זִוִּיא מִאֲבִין , אִין אֲצִיזִים
שְׁמַעְטֶר וְעַנְעַן דִּיא מְעַנְשִׁין
צוּרִיק גְּעַפְאֲרִיעַן אִין דִּיא וְיִישְׁע
מְדִינָה הָאֵם דְּעַר מִאָן אֹנֵךְ
זִוְהָן גְּיַפְרֵנְגַם אוּרִף אִיהֶר וְנֹאם זִוִּיא
מִאֲכָם , הָאֲבִין זִוִּיא גְּנֹאנְגַם צוּם
אֹנֵךְ צוּם זִוְהָן אֲזִי וְיֹא הָאֵם נִיפְרֵעַנְגַם
אוּרִף זִוִּיא וְנֹאם זִוִּיא מִאֲבִין , הָאֵם
דְּעַר מִאָן גְּיַפְרֵנְגַם בִּי דִּי מְעַנְשִׁין
אוּרִף וְעַמְטֵן הָאֵם זִוִּיא מְרִיעַר גְּעַר
פְּרֵעַנְגַם אוּרִף מִיר אֲדַעַר אוּרִף אִיהֶר
זִוְהָן , הָאֲבִין דִּי מְעַנְשִׁין צו אִיהֶם
גְּעוּזָדִים מְרִיעַר הָאֵם זִוִּיא גְּעַפְרֵעַנְגַם
אוּרִף דִּיר וְאֲכַדְכֵם הָאֵם זִוִּיא גְּעַר
פְּרֵעַנְגַם אוּרִף אִיהֶר זִוְהָן , אִין דִּיא
וְאֲךְ בִּיאִי אִיהֶם גְּעוּזָדִים אֲוֹאֲדַעַר
זְעַר מוֹסַעַד הָאֵם אִיר אֲוֹאֲדַעַר
לִיב זִוִּיא דִּי לִיבִשְׂאָמַם צו אִיהֶר מִאָן
אֹנֵךְ עַד הָאֵם גְּעוּזָדִים אֲזִי אִיהֶר
לִיבִשְׂאָמַם צוֹא אִיהֶם אִין גְּעַפְרֵעַר
וְיֹא דִּי לִיבִשְׂאָמַם צו אִיהֶר זִוְהָן .

האם

פירוש להורת אלהים

כאן דען אנפריגען ווערן פון דייער הענט דאס
גיפגעקענעס פון דעם צדיק אפער איהר האט
אפעות : (יב) כי אזויא האט נאם גינאנגט נס דאס
גיפגעקענעס פון דעם שטארקען נעם אויך צוא
גינמען ווערן פון זיין האנט ופלסט ערץ ימלס אונ
דאס רויב פון דעם שטארקען נעם אנפריגען
ווערן וזא אונ מיט דייער קריגער וועל איך מיך
קריגין וזא גנג אונ דייער קריגער וועל איך העל־
פין : (יג) והאכלתי אונ די מענשטין ונאם האבין דיך
דערצעריקט וועל איך מאכין עסין וייצער פלייש יך
נגעסיס אונ אזוי ווי מיט ויסען טיין אזוי וועלן יך
די פויגלין אן שיפרין מיט זייער בלוט וידע כל בשר
אונ אלע מענשטין וועלן ויסען וויסען דאס
איך נאם בין ביין העלפער וזא אונ ביין אויס
לייער איז דער שטארקער נאם פון יעקב : (יד) כה
אמר יי אזוי ונאנט נאם צו די ישראל יי וזא אזי
דער נט פון אייער מוסער ונאם איך האב זיא
אנועק געשיקט מיט איהם אז מי טשיש אדער ווער
איז דער מענשט ונאם מאנט ביי מיר געלט אשר
ונאם איך האב איך פאר קויפט צו אים פאר דעם
חוב הו בענטומים נפחמם וועגן אייערע זינד זענט
איהר פאר קויפט גינארין ונפשיכם אונ וועגן
אייערע זינד איז אנועק געשיקט גינארין אייער
מוסער זינד מיר : (טז) מרוב וזארום בין איך גיקומען
צו אייך אונ קיינער פון אייך האט יך גיקערט צו

מיה געצין אויף דיין ארץ : (ט) ואסף אונ דו ציין
נועסט כראקטין אין ביין הארצין מי נועד האט
מיר אויף גיצויגין ריא קינדער וזא איך בין דאך
גינען אלזיין טלה איך בין גינען אפאר פריגענע
פון אלע מענשטין אלע האבין גינאנט אויף מיר
קערט אנועק פון איהר וזא אונ ווער האט דיא
קריגער קמבל גינען מי איך בין דאך גיבליבין
אלזיין אונ וזא זענען די קריגער גינען ביו אהער :
(טז) כה אזוי ונאנט נאם זינה איך וועל אויף הייבין
צו די פעלקער מיין האנט וזא אונ איך וועל אויף
זייבין ברענגען דיא פארפריגענע זידן אין ציין
והביאו אונ זיין וועלן ברענגען דייער זידן אין די
געמן פון די קליידער ונפחמם אונ דייער פעקטער
וועלן אויף די אקסלען גינארין ווערן צו דיר :
(יז) הוי אונ די מלכים וועלן האנדענען דייער קינד
דער ושרותיהם אונ וייצערע ווייער וועלן געבין
זייגין רייע קריגער אפס מיט ויקער פנים וועלן
זיין יך פוקען צו דיר ביו צו דער ערד וזא אונ
דעם שמויב פון דייער פים וועלן זיי לעקין ונפחמם
אונ דיא וועסט דיא גענטמאל ונאם דאס איך בין
נאם אשר אונ ריא פענשטין ונאם האפין צוא מיר
ווערן ניש פאר שענט נאם ונאנט איהר ישראל
מיינט : (יח) היפח קען דען זיין עס זאל צו גינאנען
ווערן פון דעם שטארקען זייער רויב ואם ארער

קראתי ואין עונה הקצור קצרה ידי מפרות ואם איך
 כי כח להציל הן בגערתי אחריב ים אשים נהרות
 מדבר תבאש דנתם מאין מים ותמת בצמא :
 אזכיר שמים קדרות ושק אשים פסותם : י אדני
 יהוה נתן לי לשון למודים לדעת לעות את יעקב
 דבר יעיר | בפקר בפקר יעיר לי און לשמע
 פלמודים : י אדני יהוה פתח לי און ואנכי לא
 מריתי אחור לא נסוגתי : י גוי נתתי למפים ולחתי
 למרמים פני לא הסתרתי מקלמות ורק : י אדני יהוה
 יעורר לי ערר פן לא נכלמתי ערר פן שמתי פני
 כחלמיש ואדע כיר לא אבוש : י קרוב מצדיקי מר
 יריב אתי געמדה יחד מירבע משפטי וגש אלי :
 כהן אדני יהוה יעורר לי מיהוא ירשיעני הן פלם

האם ער איהר צו געזאגט צו גע
 דינקען די לבישטאמט אויף אייביג ,
 דאס זעלבנע איז געווען ווען דער
 בית המקדש איז הרוב געווארען
 און הקב"ה האט אונזע געצויגען
 פון ציון וויא אפאן וואס ציהט
 אונזע פון ציון וויב וויא דער
 פוסק זאגט היתה באלמנה , ציון איז
 געווארען ווי אלמנה ווי אלבער
 דינע אלמנה ווי אלמנה וואס דער
 כאן האט אונזע געצויגן פון איר
 און ווען די יודן זענען פארפריגען
 געווארען פון ציון אין גלות , דאס
 הייסט איהרע קינדער זענען פון
 איהר פארפריגען געווארען האט
 ציון צום פארפריגען וועגען חב"ה
 איהר כאן און וועגען דיא יודן
 איהרע קינדער , זאגט דער פוסק

ותאמר

פירוש עים

דעם נביא מיכה האבין זיי אויף נוספען אפעלער
 ואנכי אונ וויא אויף ישעיהו האב גיהערט די רייד
 האב אויך גיט ווי דערנישטעניגט פון צו גיין אין
 זיין שליוות איהר אהינגער זיך בין אויך גיט גיווא
 רין גירוקט נאר אויף האב גיזאגט צום גאט הנני
 שלמי דא בין אויף שיק מיה גאט האט גיזאגט צו
 מיר ביינע קינדער ישראל זענען ווי דער טעפעניגער
 און סאכין מיר זיענע לערנער קבו , ואקטבו
 מקבל זיין אויף זיך דאס זאלקסט גיט זענען אויף
 זיין האב אויף גיזאגט צום גאט אויך בין געם מקבל
 אויף מיר : (ס) גי מין רוקען האב אויך גיגעבין צו
 די שלענער לחתי און ביינע באקין האב אויך גיגע
 בין צום דיא אויס פליקער וואס וועלן מיר אויס
 פליקען זיין בארד פני מיין פנים האב מיר גיט
 בעהאלטין פון שאנד און שפייעקין ווייל אויך בין
 כמות גיווען : (כ) וויא דאס גאט וועט מיר העלפין
 ווען זיין וועלן אויפשמיין אויף מיר על גל דרום
 בין אויך גיט פאר שעקט גינארין על גל שמי און
 דרום האב אויף גיזאגט מין פנים אזויא וויא
 אשטארקען שמיין וועט און אויך ווייס זעהר גוט
 דאס אויך וועל גיט פאר שעקט ווערין : (כא) קרוב
 גאט איז גאטענט צו מיר צו גינעקט סאכין מיר
 אין דין מי ווער וויל זיך קריגען מיט מיר אין משפט
 דער דין זאל גינעקען צו מיר : (כב) וו אויך גאט וועט
 מיר העלפין מי גוא ווער איז ער דער וואס זאל מיר
 קענען אונגעקעט סאכין וו גלס דיא אלע וואס
 וועלן אויף שמיין אויף מיר וועלן פארפולט
 ווערין אזוי וויא אקלייד ווערט פארפולט גש יאגל

מיד נכחתי אויך האב גירופין איר זאלקט קומען צו
 מיר און ביינער האט מיר גענוקפערט געזיר איז
 דען זעקייצט גינארין מין האנט פון צום אויס
 זיינן אויף זאס און אדער איז דען מין פל גיט דא
 אין מיר צום מציל זיין אויף וו מיט מין גישריאי
 האב אויך אויס גיטרקענט דעם ים אשים אויך האב
 גיזאגט די טייכין אזוי טרונקען וויא די מדבר תבאש
 עם איז פאר שטונקען גינארין זיענע פיש ווייל
 גיין וואסער איז אין זיי גיווען וקמט און זיי זענען
 גישטארבין פון ווערין דארשט : (כו) אלביש אויך וועל
 אן קליידין די היקלען מיט שטארקייט זשק און
 זאנאק וועל אויך סאחן זיענע קליידער זאגט
 ישעיהו : (יז) אויך גאט דער האר האט מיר געשקט
 גביאות זאגין און האט מיר גיגעבין אריינע שפרא
 כע צום לערנען דבט גרי אויך זאל סאכין וויסען
 צום צייטיקוועיס געט מינען וואס איז מיר און
 דארשטיגן וואס ער גלוקט זיענע צו הערין גאטס
 רייד זאל אויך אים סאכין וויסען דער גאטס רייד
 יעיר גאט דערנועקט מיר אלע סאכין צום גיין
 גביאות זאגין יעיר ער דערנועקט מיר מין אויער
 מיט זיין רוח הקודש לשמע צום הערין דעם אמת
 און דאס רעכט פארטייטיקייט אזוי ווי דער שטייגער
 איז פון די לערנערס : (יח) אויך גאט דער האר האט
 מיר געפען דעם אדער און האט מיר גיזאכט
 הערין די רייד אה מי וועקען זאל אשקען גביאות
 זאגין צו די ישראל אויך האב געשקט דעם גביא
 צום האבין זיי אים גירופין פלייס איין שטארקלער
 ווייל ער האט גישטאמילט מיט זיין לשון און אין

כפוד יכלו עש יאכלם: כי מי בכם ירא יהוה שמע בקול עבדו אשר הלה חשבים ואין נזה לו יבטח בשם יהוה וישען באלהיו: כי הן פלכם קדחי אש מאזרי זיקות לבו. באור אשכם ובזיקות בערתם מירי היתה זאת לכם למעצבה תשכבו: כי שמעו אלי רדפי צדק מבקשי יהוה הביטו אל צור חצבתם ואל מקבת בור נפרתם: כי הביטו אל אברתם אביכם ואל שרה תחוללכם פי אהר קראתיו נאברכהו ונאברכהו: כי פי נחם יהוה ציון נחם כל תרבותיה וישם מדבנה פעדו וערבתה פני יהוה ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה:

והאמר ציון עבדי ה' יחי שכחתי. ציון האם נענאכם און נעסריוקתם האם האם מיה פארלאזין און האם האם מיה פארנעסען. און נענען איהרע קינדער די יודין דער פאנס גאר גיט ציון. האם הקבת גימאנט התשבה אשה עולה פארנעסען דען אאשה איר קינד גם אלה תשכבה און די קינדער נענען ביי דיר פאר נעסען נעווארען. גאר איד ציון גיט פארנעסען נעווארען פון דיר. איז דאך דער עיקר ביי דיר וואס הקבלת הם יד דרווייסערם פון דיר דריבער ונאני לא אשכחתי. וועל איד דיר איד גיט פארנעסען. גאר איד וועל דיר איד גיט נענען. און איד מיט בייגע קינדער וועלען צו דיר צוריק קומען:

פירוש עברי מיימל

דער ווארים וואס עקם אויף קליידער דער נועם זיי אויף עקין: (כח) מי נוער איז צווישען אייה וואס האט מורא פאר גאט שמע וואס הערם דעם קול פון גאטס קענען דאס איז דער נביא אשר וואס ער איז גימאנטען אין דער פינסקעוועס און קיין ליבט איז גיט דא צו אים פלוסר אפילו אצרה קוקט אויף אים פון דעסקטוענין יפה זאל ער זיך פאר זיכערין אין גאטס נאפען דאס אהילף נועם קוקען צוא איהם וישען באיהי און. ער זאל זיך אן לעהנען אין גאטס אויס לייונג דען גאט נועם איהם נעוויס מיזיל זיין פון דער צרה: (כד) הן בלגם אצער איהר אלע וואס איהר הערם גיט דעם קול פון די נביאים קדיש יש מוט איר אן ציגדען דאס פייער פון גאטס פעס אויף אייה קבא יקות איהר לשאקטם אויף אייה די פונקען און די קוילין פון פייער וואס נוערין גיווארפין מיט דעם שלייידער לט גיית אין דער ליבט פון אייער פייער וגימאנט בנפס מיט די פונקען וואס איהר האט אן נצונדען פלוסר נאך אייערע מעשים נאך נועם איהר גישקראפט נוערין זאגט גאט מדי פון כיין האנד נועם דער בצהלהונג זיין צו אייה קרי למעצבה איהר זאלט שטארבין מיט סרווערקיית. זאגט ישעיהו: (כה) ששטי הערם צו מיר די קענעקשין וואס ווילען

הערין אלערונג פון גאט תבייש קוקט צוא דעם שמיין וואס איהר נענט אויס גיהאקט גיווארין פון איהם ואל און צו דעם אויסקעוואקטין גרוב וואס איהר זיית פון א הם אויס געהאקט און אויס גימאנט גיווארין: (כו) תבייש קוקט צוא אהררם אייער עלקער פאטער ער איז דער שמיין וואס איה האב אייה דא גימאנט ואל און צו אלה וואס האט אייה גימארין זיא איז דער מקבת בור וואס דא פריער שמיית כי אהר דען ער איז איינער גיווען אין לאנד פגען דאס איה האב איהם פאר טריבין אהין פון זיין לאנד און פון זיין גבורת קראתי איה האב אים חשוב גימאקט און גברייתם ויגברתי און האב איהם גיפענעקשט און גיקערם אזוי וועל איה אייה איה גברייתען דען איהר זיית בייא מיר אויה איין איינציג פאלק: (כז) כי דען גאט האט גברייתם די שקאטם ציון נחם ער האט גברייתם אלע ארע חורבות גישם און האט גימאנט איהר מדבר אזויא וויא דעם ערן ונבדתי און ארע וויקסע ערשער וואס נענען פריער באנעצט גיווען האט גאט גימאקט אזוי נחם אזוי וויא גאטס נארטין ששן פכיר און שמחה נועם גיפונען נוערין אין איהר מיה אקול פון לויב און גימאנט נועם גיהערם נוערין אין איהר:

ליום השבת וה' מלך יל"ח דכר משנה והלכה מסדר מהרות שהאז נגד היסוד נחמת היום:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפמרה ומסור ה' מלך נאות לבש או מומור שיר

בחרת גרמוני. לכן כיוצא (6) וזכרת עזה כשלא נראית בו כזה מתוך לבנותי יחירה שכשדו ופוקרין אותו: והבהה. נראית: כבושי עזה. מתוך שכדו שחור ומסנירין אותו דכרת שכדו של גראה אוליין: בית ישראל אני בפרתן. מתוך חיבתן היה חומר אני כפרתן כלומר כל העונש שראוי לנכח עליהן אני מקבל ע"ע כדי לכפר עליהן (3) שהן בינונים וממולעים ואינם נטוים לא' מכ' הקלות לא לבנים ולא שמורים אלא כמסכרות שאינן לא לכן ולא שחור.

בחרת עזה נראית בגרמוני כזה והבהה כבושי עזה. רבי ישמעאל אומר בני ישראל אני בפרתן. הרי הן באשברוע לא שחורים ולא לבנים אלא בינונים. ר"ע אומר יש ליצירים מסמאן ולבנים צרין צורות שחורות ולבנות ובינוניות. מביא שם בינוני ומקיפו מכחוצ ורראה בבינוניות. ר' יהודה אומר מראות נעשים להקל אבל לא להחמיר יראה הגרמוני כבושו להקל והבושי כבינוני להקל, וחכמים אומרים זה וזה כבינוני: ב אין רואים הנגעים בשחרית ובין הערבים ולא בתוך [ח] הקיט ולא ביום המעונן לפי שהבהה נראית עזה ולא בצדדים לפי שעזה נראית בהה. אימתו רואין בשלש בארבע ובחמש (ס"א ובשבע)

(6) פירוסם של טעמם שכך שמו נגמלו, פ"ט: (3) לפי שכלם לזכור נגע נרעם שישלם: נקב מלי לנכח אני כפרתי, מסכ"ט: (2) ה"כ: כפי' להסכ"י כהך וד"י ס"ל דפ"ן נדמוני וכושי טעמיה כלל שאלן מני כיוולס למעוד פל מוכן מעלם סכנב אלה סינוני' טעמיהם כנבניס ופליג ר"ע דף אלו טעמיהם ולא להקל ולא להחמיר אלה מביאיהם פמיס וכלסו לאלו ס"ס כצנינו וכו' וטעמיה פליגי כצנינו ר"ע, ועיין חו"ט: (7) ועלם דמסכס סעמיס שמו כל' מנמיס, ועי' חו"ט: [6] כתיב. סינוני נעמי דלם וכנדיס לכל דכמיס לה סני כל"ס. ומסכ"ט פירש דלם סמלונס כנרעס לר"ך לפססס

לומר כשור הכשר מליון שמראות נעשים להקל אבל לא להחמיר כלל: יראה גרמוני בבשרו להקל. נמלאת מקיים כשור כבינוני. גרמוני וכושי כבינוני והוא ב' און רואין את הנגעים בשחרית ובין הערבים וכו'. דליפני מקרא דכתיב לכל מראה עיני הכתן מה כהן שחמר מאור עיניו רואה את הנגעים חף יום שחמר מאורו אין

ואגם פריאת נצעים להקל דאם זעהונג פון אנגע זאל קען גרינג סאגין. צו קטטהר זיין אבלי לא להחמיר אפדער גיט שווער מאכין צו קטמא און ריאה מרגיטו בקפוא להקל אויב אנרגמוני וואס זיין לייב איז שטארק נויים האט אברתן, זעהט דאך אויס דער בדרת שונקעל גענין זיין לייב, זאל קען איהם קטטהר זיין תמישי צייטני להקל אונ אבושי נוערש גיזעהן וויא אמיקשעלער קענש גרינג צו סאכין, אויב אבושי האט אנגע וואס זיא איז טינגעלער וויא דאם לייב פון אלע קענשין. וואלט זיא בייא אאנערדע קענשין קהור גיזען. דאר בייא דעם בושינו טיייל זיין לייב איז שטארק דריקער זעהט אויס די גנע טייקער ווי זיין לייב איז ער אויך קהור תבסיס אוקים אונ דיא תבסיס זאגין זה וזה צייטני דעם גרמוני אונ דעם בושי דעקענט קען עונוי אלע קענשין, וואס בייא אלע קענשין אין סקא אונ קהור איז ביי איהם אויך סקא אונ קהור וויא רבי עקיבא זאגט: ב אין ריזין הנגעים בשחרית זיין הערבים דער פסן סאר גיט זעהן אנגע גיט אין דער פריה אונ גיט פארין נאכט ולא בתוך תבתי אונ גיט אין אשטוב ולא גיט תסען אונ גיט אין דעם סקא וואס דער היקעל איז פארנאליקט לפי שהבהה נראית עזה נוייל אפונקעלע גנע זעהט אויס שטארק נויים ולא בצמחים אונ גיט האלקען סאן לפי שעה נראית בהה נוייל אנגע וואס איז שטארק נויים זעהט אויס שונקעל אפתי ריזין נוען זאל קען זעהן אנגע דגלש דאביי בחמיש דשיבתי יבמשע ריאה דריקטע אונ די פערקע אונ די פינגפע

פ"ק ב א פדרת עזה אפרת נואם זיא איז שטארק טיים ווי שגיאי נראית גרמוני בהה זיא זעהט אויס בייא דעם קענשין פון גרמוני שונקעל, נוייל זיא הויט איז שטארק טיים, איז ער קהור ותבתי כטיש עזה אונ ביי אבושי וואס זיין הויט איז שטארק איז אטינגעלע קפה ווי בדרת זעהט אויך אום שטארק טיים, פו שליקט קען אים אויף זיגען קען, רבי ישמעאל זאגט בני ישראל יודין אני בפרתן איך וייל זיין זייער פפרה, אלע שלקעך נואם אויף זיי זאל קומען, זאל דאם אויף מיר קומען צו כספר זיין אויף זיי חר הן באשתינו זייער הויט איז ווי דער קאליער פון אשעקענבוים לא שחורים גיט שטארק ולא לבנים אונ גיט נויים אלא בטינים דאר מישעלע, רבי עקיבא זאגט יש ליצירים מסמאן דיא בעלי סלאכות וואס מאהלין האבין פארבין שים צרין סדות וואס וייא מאהלין סיגורין שחרות ולקנות זביענית שטארק שטארק אונ שטארק נויים אונ מישעלע, גיט שטארק שטארק אונ גיט שטארק נויים פביא פס בינוני ופמיס מבושי זאל קען גביינגען אמיקשעלע פארב אונ פשמיצען ארום דיא גנע ותקש צייטני נועם אויס זעהן זייער הויט ווי די מישעלע פארב, האלטין רבי ישמעאל סיט רבי עקיבא בידע גלייה אז ריא סיקנים פון סוקאז אונ פון סוקרה זענען ביי אלע קענשין גלייה, וואס ביי אלע אונזערע קענשין איז סקא איז ביי אנרגמוני אונ אבושי אויך סקא, אונ וואס ביי אלע אונזערע קענשין איז קהור איז בייא אנרגמוני אונ אבושי אויך קהור, רבי יהודה

רוחן זו את הנגעים: ור"י אומר בר' ברוך כ"ו'. והלכה כר"י: ג אין פותחין בו חלונות. ד לכתוב כנס נראה לו יל ולא נבוי מכלן אמרו בית הלל אין פותחים לו חלונות: ד כעודר וכמוסך. דרך העודר מפסיק נגליו ודרך המוסך מגביה זרועותיו. עודר מוסר בקרקע. מוסך לוקח את יצתו (ה): כעורבת. את הכת שמשפסת את נגליה (י): וכמניקה את כנה. לשון תחת הדד דמה שגרה בלוחה שעה אינו נחשב בית הכתרים:

באורגת בעומדים לשויה. שגמנה ידה הימנית לזרנו ומגלה בית השמי סלס: כטווה בפשתן. שדרך הטווה להגביה ידה השמאלית ומגלה השמי השמאלית ומה שאינו נראה ככך נחשב בית הסתרים. וכתבו לכל מראה עיני הקב"ה פרט לבית הסתרים: לתגלחתו. כיום טהרתו ויחיד נגלה לכתובי חת ראשו וחת זקנו וחת גבות עיניו מה חלו מקום כנוס שער ונראה אף כל מקום כנוס שער ונראה פרט לבית הסתרים (י): ה רבי מאיר אומר אף לא נגעי קרוביו. דלחסיס נעשים לכתובי כל ריב וכל נגע מה ריבוי. שלם כרובים אף נעשים שלם כרובים (ח) ואין

ובשומנה ובהשע. דברו ר"מ, רבי יהודה אומר בארבע בחמש בשומנה ובחשע: ג בהן הסומא כאחד מעיניו או שכהה מאור [כ] עיניו לא יראה את העומדים שנאמר לכל מראה עיניו בהן. בית האפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו: ד כיצד ראיית הנגע האיש נראה כעודר וכמוסך ויהיה האשה כעורבת וכמניקה את כנה כאורגת בעומדים לשויה ליד הימנית. רבי יהודה אומר [ג] אף כטווה בפשתן לשמאלית כשם שהוא נראה לנגעו כך הוא נראה לתגלחתו: ה כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו. ר"מ אומר אף לא נגעי קרוביו. כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדריו עצמו [ד] רבי יהודה אומר אפלא נדרי אשתו

ומ"ט: [ד] פלוג. כבודו מוחה דלמי כי ג' לא סמידי: (ה) לא מס כימיס בני אף נגעים כן רודן סוס ממוני בני נגוע לא כ"ס פ"ל וסוכה לו חל על נדרי בני: נגוע:

ואין הל' כרבי מאיר: חוץ מנדריו עצמו. לכתובי לא יחל

קידר הייבט אויף דיא ברוקס נוען. ער זייגט אויב דיא נגע איז אונקער דיא ברוקס באהנגה בערמין לשחי ליד חסנה אויב דיא נגע איז אונקערין ארעם פיי דיא רעקעט האנט, זאל זיא אויף הייגען די רעקעט האנט אזוי ווי זיא הייבט אויף נוען זיא נועקט, נוען דיא נועקער פליס שמייען רבי יהודה זאגט אף כסנה בשמי לשמאלית אויב די נגע איז אונקערין לייגען ארעם, זאל זיא אויף הייבן דיא לייגע האנט אזוי ווי זיא הייבט איהר אויף נוען זיא שפינגט פלאקס, אונ אויב דער פלוג זייעט דיא נגע נוען דער איש ארער דיא אשה שפייען אזוי פאר איהם, איז ער זיין כסמא, אונ אויב ער זעהט ניש די נגע נוען זיי שמייען אזוי פאר אים, הייסט דאס די נגע איז אין אפעהאל קענעם ארם, איז דער קענעטש סתור כשם שזיא גרעה לנגע אזוי וויא דער קענעטש בארף שמיין פאר דעם פלוג ער זאל זעהן דיא נגע פד זיא גרעה לתגלתי אזוי בארף, ער שמיין פאר דעם פלוג אז עה בארף ויה אפ שערין די האר נוען, ער נוערט כהור פון זיין טוכאה, פון די קעהאקענע ארטר בארף, ער גיט אפ שערין דיא האר: ה פל חנגים אדם רואה אלע נגעים מעג דער פלוג זעהן ויין מנגי עצמו נאר זייגע נגעים טאר ער גיט זעהן, נאר איין אנרער פלוג זאל זעהן זייגע נגעים, רבי מאיר זאגט אף לא נגי, קרובי דיא נגעים פון זייגע קרובים זאל ער אויך גיט זעהן, נאר זיא זאלין גיין צו זאל ארער פלוג ליד הנדרים אדם סמידי אלע נדרים קענע אפגענש מתיר חוץ מנדריו עצמו נאר זיין אייגענע נדרים כוז ער גיין צו איין

אונ די אקטע אונ די זייגעטע שעה אין טאג איז די צייט צו זעהן אנגע דברי רבי פאיר אזויא זאגט רבי מאיר, רבי יהודה זאגט אקטע בחש בשמינה יבטשע דיא פערטע אונ דיא פירטע דיא אקטע אונ דיא זייגעטע שעה אין טאג איז דיא צייט צו זעהן אנגע: ג כהן חסיא באחד מניניו זאגט זעהן זיין אויב זייגע איז בליגר או שפתא פאיר עיני ארער דיא ליקמיקויים פון זייגע אויגין איז שונקעל גינוארין לא ידאח את הנגעים טאר ער גיט זעהן אנגע שניאמר דיא יהודה האט גינואנט לכל מראה עיניו צו די אלע זעהונג פון דיא אויגין פון פלוג, בארף דער פלוג זעהן, אונ האבין צווייא אויגין בית האפל אפיקנעקע שמוכ אין פותחין בו חלונות אפריגט קען גיט אין איהר אפיקנעקע לראות את נגיט קען זאל זעהן דיא נגע וואס איז רא אין די נוענט פון שטוב: ד כיצד ראיית הנגע וויא זאל דער קענעטש שמיין פאר דעם פלוג נוען דער פלוג זעהט זיין נגע האיש ארטר גרעה זאל זיין נוערין בעיד וויא ער גראבט ער, ער זאל צו שפרייטן דיא פיס אייגע פון רי אנרערע אזוי ווי ער צו שפרייט נוען ער גראבט ער, אויב דיא נגע איז צווישען דיא פיס וקסמט יהיה אונ ווי ער קלויבט איילבריקען פון בוים, אזוי זאל ער האלטן דיא קענט ארויף אויב דיא נגע איז אונקערין ארעם האשה דיא נקבה זאל שמיין פאר דעם פלוג צו שפרייטן דיא פיס בעדכת אזוי ווי זיא שמיים זיא קענט אפיינ אויב דיא נגע איז צווישען דיא פיס וקבנקה את נגה אונ דיא ברוקס זאל זיין אויף גיהובין פון הארץ, אזוי וויא דער

קאי ליה לארא דיילא עד פלגיה וכולי עלמא קאי לפרשהבינא דפומבריתא עד חרציה:

לארא דיילא עד פלגיה אייגער האט געהייסן ופלי עלקא קאי לפרשהבינא דפומבריתא עד חרציה און פרשהבינא און האט געוואקנט אין פומבריתא און איז געווען הויך ביי די העלקט פון שמש און און ביי צום בויהן פון פרשהבינא:

זוהר ויקהל דף רד ע"א

עונתו דחמיון יודעי ריון עלאין מליילא דשבתא לליליא דשבתא ואוקמוהו . אבל מלה דא שאילנא לבוניה קדישא דהא חיוני דהאי כתרף תתא נקטא מה דנקטא ביממא . ובליליא יתיב זיווגא לכל חיליה כמה דלוקמוהו . דכתיב (משלי לא) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לכיתה וחק לנערותיה . נקטא ביממא ויהבא בליליא . והשתא אמר מר דיווגא אשתכח בהאי ליליא , אמר דהאי זיווגא אשתכח בליליא דהאי ליליא אפרישת נשמתו לכל אינו חמיון יודעין ריון דהסתמא . וחכורא זיווגא לא אשתכח ביומא דהארץ בכל חזיה בלא ערוביא (ס"א) אלא בגין דא אחרת כגון דא בגין דליוויזימתין דפליגת פליגת לון דחכיוני' כדקיי' כדקיי' ימות . (ס"א וחו' בכל) ובכל ליליא ליליא זיווגא אשתכח ודליא . אימתי כפלגות ליליא והא אוקימנא . אבל לא בכל ספרין כהאי זיווגא . וזכנן דא חמיון יודעין ריון בעיין לקדרא שמושא דלהון כהאי ליליא . חמי עממא . בגין דכל יומי דשבתא אית לון רוחא אחרת דשרא על עלמא ובכחי ליליא אית לון רוחא אחרת קדישא עלאה דנחתא לבני קדישין . וההוא רוחא נשיב מעתיקא (קרינא) דכל עתיקין ומחאב לנו קודרה תתא למהיב בה יריחא גלא' וזא אשתליג לכל ספרין לעילא ותתא כמה דאת אמר (שמות לא) ביי וכן בני ישראל :

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הר"ם הלכות שבת פרק י' (א) כל שראוי למאכל בחמה מותר לקשור אותו בשבת . לפיכך אם נפסקה רצועת סנדלו בכרמלית נוטל גמי לה הראוי למאכל בהמה וכורך עליו וקושר הגמי . נשמטה לו רצועות כנעל וסנדל או שנשמט רוב הרגל מותר להחזיר הרצועות למקומן . ובלבד שלא יקשר ; (ב) העניבה מותרת למי שאינה קצותיו וכורך עליו משיחה ועינב עניבה :

שלישה ימים רעים הם הלחצים את האדם על דברי אשה דרייא יצר הרעים וענען דא וואם זייא דריקען דעם קעניגש פון ווענין דיא פאנה ציא אאשה שטאמט ווארום עם שטייט אין פסוק גילס מנאמיס אלע וענען מנהג פט פטור ביערה מאשה דער יצר הרע פרענט אין זייא אזויא וויא עם פרענט דער אויבין פון בעקער . נאה שטייט אין פסוק בי קרבו במטר לבס בארבת ווען זיי גיענען און לאערין אויף צאשה פרענט אין זיי די פאנה וויא אזויבין כל הלילה ישן איהם אגאנצע נאכט שלאפט דער בעקער וויא דער הא ביער גאס גלח אין דער פריה פרענט ער וויא אפלאס פיער . נאה שטייט אין פסוק כלב יחמי במטר אלק וערין דערהיצט וויא א אויבין שלישה פגרים דרשה אין דעם קאפיטאל שטייט דריי מאהר דאם ווארט אויבין שלישה ימים על האשה ווייל אויף די פאנה צו א אשה וענען דא דרייא יצר הרעים יצר לאות ולקאות איין יצר הרע איז צו ועקן א אשה מיט איהר שיינקייט און ער זאל גיעקן ווערין צו די אשה מיט זיין שיינקייט יצר

יבד לו מוסר ולא יכנס סבלנו חושב כל טעם אחר האסס
 זמנמנו אחריו מד טעם אלנס וזו קסס מננס יט טעמס
 ש"י כססס וספ"י לא רלס אורס מטולס ומס טעמולס חכמס און
 ילר סרט טולס לללל כסס טעמולס רלולול וז ילר חסור של חסוס
 סחוסול סלל ללל סלכנ בוטר חלר חסס כלל רלסס טעין וז כללס

סמסחנס וכלסס מציכר סמסחולס ללכול סוס דכר יווסס ולילס
 סול מוסכרס חלר לולו דכר וסוכרס סלכ דכרס כמטול וז כק
 וז סוכר כל סיוס כחול לבו ולס"י ישמע דכרס ממנל לבו סמל
 ולס יללס עכד לו סוסס מלולול כול וסמל חוכדל ע"י כולסוף
 ויס כלל כולסוף :

יער החרור של פתחו וחסד של חסון נאך אנצור הרע
 איז דא נואם ער טראכט אין הארצין אונ גלוסט
 צו די אשה אונ דאס גלוסטונג איז מיט אשטארקע
 נוארענקייט ונצד לב בוטר ולא יכפה נאך אנצור הרע
 איז דא נואם די הארץ ברענט מיט די פאנה אונ
 גום קען נאר גיט פארלאשין נוערין שחלב הישב כל
 שנה אחר האשה דאס הארץ טראכט שטענדיג צוא
 אאשה ומשנע אחרת עד שחא אצלה אונ ער איז וויא
 כשווע פון גרויס ליבשאפט צו איהר אונ ער וועט
 זיך גיט קענען פערדהייען ביז ער וועט זיין בייא
 איהר וזו קשה מבלס אונ רער יצר הרע איז ערגער
 פון אלע יש שנעשה על ידי כשמים אקאהל ווערט אזוי
 אומאך דורך פישוף ונאפילו לא ראה איהר מילס אפילו
 ער האט דיא אשה קיין מאהל ייזעהן קען דאס
 כשוף מאכט ער נאל האבין צו איהר אפאנה וסח
 שאטרו חכמס איז יצר הרע שולס אלס כח שעיני ראות
 אונ נואם די חכמס האבין גיואנט רער יצר הרע
 גיוועלטיגט נאר אויף די ואכט נואם זייגע אוינין
 נעקו וז יצר חסד של חסון חסוד דאס איז נאר נואם
 דער יצר הרע נאל גלוסטין מיט אדערנוארעמונג
 צוא דיא פאנה אבג יצר שחלב בוטר אחר אשה כלל ראה

אפער דער יצר הרע נואם ער האט דערנועקט
 דאס הארץ ער נאל ברענען צוא אאשה נואם ער
 זעהט איהר גיט ענין וז פאדס חסשנע דאס איז וויא
 אפוענמש נואם איז כשווע וכאשה מעברת שטהאנה
 לאכול שום דבר אונ אזויא וויא אאשה נואם איז
 מערפכת אונ זיא גלוסט צו עסין אמין עסינוארנ
 וימס וליחל היא סחחרת אחר אותו דבר אונ טאג מיט
 נאכט טראכט זיא נאר ווענין דיא נאך נואם זיא
 ויול עסין ושכחת שאר דברים בעבור יה אונ ווענין
 דעס פאנעקסט זיא אין אנדערע ואכט פד יה מדבר
 אזויא איז דיא פאנה צוא אאשה כל חיס כחול לבו
 אנאנצין טאג איז דיא פאנה בייא איהרס אין
 הארצין ונאפילו ישמע דברים מסנה לבו שמה אפילו ער
 הערט נאר אירע ווערקער נואם זיא רעט איז
 אויך זיין הארץ פרייליך וס דעה עבד או שחח סאותו
 בית ישח אפילו ער זעהט נאר אקנעקט אדער
 ארינקט פון דיא שטוב וואס דיא אשה איז דארט
 איז ער אויך פרייליך ויבדד על ידי כשוף ויש כלל כשוף
 אונ אזויא אפאנה איז אקאהל דורך כשוף אונ
 אקאהל אפילו אן כשוף :

עניני צדקה

דיא גמרא נאנט אין דיא מסכת גבא בתרא ורף י
 רבי יהודה ברבי שלום האט גיואנט אזויא
 וויא עס ווערט געדרעט ראלש השקנא פאר שריקען
 אויף יעקער מענטש וויא פיל ער זאל דעם יאהר
 פארדינען אזויא ווערט אויף איהס פארשריקען
 וויא פיל ער זאל דעם יאהר שארדן האבין אויב
 דער מענטש איז וזכה גיט ער דאס געלט אויף
 צדקה ווערט דאס גירעכטיג דער שארדן אויב
 ער איז גיט וזכה האט ער שארדן זיין געלט דורך
 נגבות דורך אנדערע סבות נאך ואנט דיא גמרא
 דער מענטש נואם גיט גיט צדקה איז גלייך וויא
 ער וואלט געדינט עבודה זרה רבי אלעזר ברבי
 יוסי נאנט דער מענטש נואם גיט צדקה אונ טוט
 חסדים וסבוחות צו מענטשין ווערין פון דיא
 כחזה גרויסע חליצת אונ נומע פאר דיא וירינס
 ווענין צו הקב"ה נאך ואנט דיא גמרא אז יודין
 וועלין געבין צדקה וועלין זיא געשווינט אויס
 געלייבט ווערין פון גלות דיא גמרא נאנט בגמין
 בעצדק איז גיווען אנבאי פון צדקה אקאהל איז

גיווען אהונגער יאהר איז געקוקען אאשה צו
 בגמין הצדיק אונ האט גיואנט צו איהס רבי
 שפייז מיה האט בגמין גיואנט צו איהר איה
 שווער עס איז גיטא ביי מיר צדקה געלט אפילו
 איין פרוטה האט דיא אשה גיואנט צו בגמין
 רבי אויב רוא וועקט מיה גיט שפייזן וועל איה
 שטארבין מיט מייגע ויזען קינדער האט בגמין
 איהר גישפייזט פון זייגע אייגענע געלט אין
 אציט שפעטער איז בגמין קראנק גיווארן אונ
 עס איז גיווען זיין צייט צו שטארבין האבין דיא
 מלאכים גיואנט פאר הקב"ה רבונג של עולם רוא
 האסט גיואנט אז איינער דערנענט איז יודין ער
 זאל לעבין איז גלייך ווי ער וואלט אויפגיהאלטן
 אנאנצען ועלט מענטשין בגמין הצדיק האט
 אויפגעהאלטן צום לעבין אומשער מיט ויזען
 קינדער ואל ער שטארבין מיט ווייניג יודין
 האט מען באלד צו ריסקען זיין גור דין אונ מען
 האט איהס צו גיגעבין צוויי אונ צוואנציג יאהר
 לעבין דאס איז נואם דער פסוק ואנט צדקה

עניני צדקה

כעֲשֵׂם פֿון טוים, די גרעסקע מַעֲנָה פֿון צָדָקָה
 איז קען זאל זאגן צום אָרעם מאן, איד קאַרן
 דיר דאס געלט ווען רוא נעקסט אַמאָהֶל האַבֿין
 איבערנע געלט נעקסטו מיר באַזאַלֿין איה בֿין
 גיט זאויא גינייטקט צום געלט, גאר קענִשְׁלֵשֵׁן
 וועלן זאויא וויא גיוויגליך איז שטענדיג צו זאגן
 ווי זאוי גיט קען צָדָקָה עס איז אַשְׁלֵכְזֵע צייט,
 אויף דעם זאגט די גמרא תּמִלּוֹת לַעֲנִי בְּשֵׁטת דַּחֲקוֹ אִז
 זייגער פּאַרְבֵּאֲרָגְט געלט צו אַ אָרעם מאן ווען
 אים איז אייגן, ווען אים אלִּין איז אויף אייגן,
 פֿון דעקסטוועגן גיט ער צָדָקָה ר אויף איהם זאגט
 דער פֿסוק ווען דו וועקסט רופֿין צו הקב"ה וועט
 ער דיר ענגפֿערן, גאָה איין עיקר זאָה איז דא
 פֿיי צָדָקָה, ווען קען גיט צָדָקָה זאל קען געבן
 אין דער שטייל דער אָרעם מאן זאל גיט פֿאַר־
 שטעקט ווערן, די גמרא זאגט דער קענשט וואס
 גיט צָדָקָה אין דער שטייל העלפֿט זיין תּפִּילָה קער
 וויא עס האט גיהאלפֿין די תּפִּילָה פֿון משה רבינו,
 די גמרא זאגט דער קענשט וואס גיט אַפֿרוּשָׁה צו
 אַאָרעם מאן ווערט ער גיבענשט מיט זעקס
 בְּרֻכּוֹת, גאָה זאגט דיא גמרא עס האט גיטראפֿין
 ביי דעם קלָה מונקו, עס איז אַמאָל גיווען אַהוּגָגֶער
 יאָהר, האט מונקו אַרויס גינומען זיינע אוצרות
 און די אוצרות פֿון זיינע עלטערן און האט זייא
 צו טיילט צו אַרִיקע לייט, זיינע ברודער האבֿין
 גיזאגט צו אים זיינע עלטערן האבֿין פּאַרְגֵרֶע־
 קערט זיינערע אוצרות און די אוצרות פֿון זיינערע
 עלטערן, און רז צו טיילקט ריינע אוצרות און
 די אוצרות פֿון זיינע עלטערן, האט מונקו גיזאגט
 צו זיינע ברודער מיינע עלטערן האבֿין געהאל־
 טן אוצרות דא אויף דער וועלט און איה האב
 געהאלטן אוצרות אין היקעל, מיינע עלטערן
 האבֿין געהאלטן אוצרות אויף זאוי א אָרעם וואס
 קענשליבע הענט קענען דאס געמען, און איה

האב געהאלטן אוצרות אויף זאויא א אָרעם וואס
 מיינער קען זייא געמען, מיינע עלטערן האבֿין
 געהאלטן אוצרות אויף זאוי א אָרעם וואס פֿון זיי
 איז קיין פֿאַר דינקט גינען, און איה האב גע־
 האלטן אוצרות אויף זאויא א אָרעם וואס נואקסט
 פֿון זייא פירות, וואס זייא נעלִין בְּרִיִּיגֶען פֿאַר־
 דינקט, מיינע עלטערן האבֿין געהאלטן אוצרות
 געלט און איה האב געהאלטן אוצרות געשנות,
 מיינע עלטערן האבֿין געהאלטן אוצרות פֿאַר
 קעמקע און איה האב געהאלטן אוצרות פֿאַר
 זיך, מיינע עלטערן האבֿין געהאלטן אוצרות
 זייא זאלן האבֿין פֿון די אוצרות עולם הַהַיְוָה, און
 איה האב געהאלטן אוצרות איה זאל פֿון זייא
 האבֿין עולם הַהַיְוָה, ווען קען גיט צָדָקָה צו א אָרעם
 מאן אָרער ער געקט א אָרעם מאן צו זיך אויף
 שבת אָרער אין מיטען זאָה אויף אַפֿעוּרָה, זאל
 קען איהם געבן די צָדָקָה אָרער דאס עסין מיט
 אַפֿבייליך פֿנים, וויא די גמרא זאגט דער קענשט
 וואס טרייקט דעם אָרעם מאן און ער דעט מיט
 אים נושע רייר וועט ער גיבענשט ווערן מיט
 אלע בְּרֻכּוֹת, דיא גמרא זאגט דער וואס געקט א
 אורח, צו זיך אין שטוב און גיט אים עסין, איז דס
 גאָה גרעסער וויא קען וואלט אריין גינגען דיא
 שכינה צו זיך אין שטוב, און אז אבעל הבית
 געקט א אורח צו זיך אין שטוב אין מיטען וואָה
 אָרער שבת, זאל דער בעל הבית פֿאַר געבן
 עסין דעם אורח, טאקער האט דער אורח אַגאַצִין
 טאג גיט גיגעסין און קען שוין לייגער גיט
 ווארטן אומגיגעסין, אויף דעם עגן פֿון צָדָקָה
 און הכנסת אורחים און גמלות חסדים, דאָרף
 יעדער יוד לערנען מוסר ספרים וועט ער וויקען
 וויא צו טאָהן, ווארום דער שִׁבְר פֿון צָדָקָה און
 גמלות חסדים און הכנסת אורחים איז זייער
 גרויס גאר קען זאל טאָהן וויא דער דין איז:

אור צדיקים

(ג) האר"י ז"ל היה נוהג לבכות בראש השנה ויום הכיפורים, ומי שאינו בוכה בימים אלו אין נשמתו שלימה, ומי שבוכה מעצמו ומתעורר בבכיה גדולה מאליו אותה שעה דנין אותו בכ"ד של מעלה ונאשו מרגשת ולזה באה לו הבכיה :

(ד) טוב להעביר העונות מעל מצחו ומעל ידיו בדמעות :

(ה) אל יקטן בעיניך הדמעות כי הם עיקר התשובה :

(ו) אין לומר בדיח אבינו מלכנו שיש בו הזכרת חטא או עון כגון א"מ חטאנו או סלח ומחל וכו' וכיצא בזה :

(ז) מ"ע להוכיח לחבירו והוא גמילות חסדים שגומל עם נפש חבירו :

(ח) ירגיר עצמו במדת הסבלנות וגודל מעלתו ידוע :

(ט) לא תאמר הואיל ואני ת"ח אינני צריך לסבול יסורים, הרי רשבי"ל לא זכה למעלתו אלא ע"י יסורים כש"כ אנו המלאים עונות, ואחד

ממ"ח דברים שהתורה נקנית בהם בקבלת יסורים :

(י) שורש התשובה הוא החרטה בלב שלם ויכול על עצמו שלא לעשות עוד דברים אלו :

(יא) עיקר התשובה היא הכנעה שנאמר יען ראיתי כי נכנע אחאב לפני :

(יב) יתמרמר ביום הצום לבכות ולהתפלל ולומר נפשי נפשי איך עקרתך ממקום החיים למקום המות והסומאה, איך לא חסתי עליך

הבת היקרא, נפשי נפשי איך מרדתי באל עליון המלך הקדוש המשיח עלינו בעת חטאינו, ואיך לא היתה יראתו על פנינו, נפשי נפשי איך נתתי פגם ומום בקדשי שמים וקלקלתי צנורותיהם ומנעו רביבים השפעתם, והרחבתי גכול הרשע ופרצתי גדרה, ושלחתי בערה, ובער בשדה תפוחים וביץ אחים יפריא, חנה באתי בלב נשבר ונדכה, אורך ה' כי אנסת בי ואשפוך את נפשי, אף רוחי בקרבי אשחר נשמתו להתודות לפניך את אשר חטאתי וישר העויתי, בנופי ובצלמי ודיוקני, ונהי כטמא כולנו וכבגד עדים שלא ברצונך,

ואם התמהמהנו עתה שבנו ונאמר נסלה נא ביד ה' כי רבים רחמיו והוא בעתו ישיקט ומי ירשיע, ואת עם עני יושיע, וברחמים גדולים ישלם נחומים לו ולאבליו, ירעתי ה' כי לא כאדם דרכו, ואתה ה' מגן בערתי כי בי בעורך ולא אתן עוד לעולם מוט לצדיק, למשפטיו עמו היום כי הכל עברך, אולם אני אדרוש אל אל, יהלמני חסד ויכוחני, ועל כל פשעים תכסה אהבה, עודני אלהי ישעני על דבר כבוד שמך, שיתקדש ויתחד על ידינו לעולם ועד, אהיה כטל לישראל, ולכה לישועתה לנו, והצילנו וכפר עד חטאתינו למען שמך, ועיין בספר כנף רננים :

(יג) ואם הוא בוכה ומתוודה יאמר הוידוי כמ"ש בספר חסידים סימן קצ"א ז"ל כשבוכה יודה על פשעיו ויאמר יכבה דמעותי חוזן אפך

ממני, ואת לבבי ראה אשר נמס ויהי למים, ויכבה צחל אשר קדחה באפך, ותשובה מעשי חן ישוב אפך ממני, ותעניתי ועיני, הם ימלאוך רחמים

עלי

אור צדיקים

עלי, וערך שלחני אשר לא ערכת, תחשוב זבח ערוך, והסיר אשר לא הצנתי על גחלים, תחשוב כאשר תוקד על מזבחך לא תכבה, וכלי מאכלי אשר לא הובא לפני, תחשוב כאשר יביאו בני ישראל את המנחה, ואת חסרון דמי יכפר עלי כדמים על קרנות המזבח, ומיעוט חלבי כחלבי אימורים, ודמעות עיני כהסך נסך שכו, וקול בכי כקול שירים שהיו משוררים, וחשיכת עינים בצום ובכי כאור המנורה, וריח רעבון כריח הקטורת ובשפכי נפשי ולבבי עם דמעותי תמחה פשעי, וחלישות אנרי כנתחי קרבן, ושברון לבי כזבחך, ולא תבזה לבי הנשבר, ומשברי לבי כאבני מזבחך, ושינוי בגדי חמודות כבגדי כהונה, ומניעת רחיצה כקידוש ידים ורגלים, כי צריך החוטא למנוע רחיצות, חוץ מרחיצת מצוה, ואלו לא היה לו לשנות בגיו וחלוקו טוב היה לו שהרי אמרו מי שאין לו אלא חלוק אחד חייו אינם חיים, ובקריעות לבבי יקרעו ספרים שכתובים בהם עונותי, ומוצא שפתי יסתמו פיות סוטני, וחלישות לבי ישמח לב מבקשיך, ובטני הריק מתענגים אל תשיבני ריקם מלפניך, ובעבור נפשי היבשה מתאוה, תמלא משאלותי ונחומותי ותשובתי ישיבני אליך ותרצני כי נחמתי על רוע מעללי ועל דרכי הרעים כי עשיתים בין גשיונות בין זדונות, ואתה יודע ורואה כליות ולב, ואתה יודע כי שוים מחשבתי ודברי פי, יהי רצון מלפניך רחום וחנון שתסיר מעלי כל דברים המעכבים את התשובה, ולא אשוב להרע לפניך, ומעשה הטוב והמחשבה הטובה אשר יש בי יכוננו לעולם לפניך ולבך עלינו לטובה עכ"ל :

(יד) אַם חטא בבחרותו כי הוא בעוה"ד מצוי בימי הבחרות המקשה עצמו לדעת ר"ל ישב על הקרקע ויקבל עליו גזיפה ויאמר הווידוי בזה הלשון הריני יושב לקבל גזיפה וגדוי שנתחייבתי מפי ב"ד של מעלה על כמה חטאים, ועונות ופשעים, שחטאתי ושעויתי ושפשעתי אנכי נפוץ ונבזה, הרביתי אשמה בתורתך, בגדתי בתורתך, פגמתי בספירווחיך, השלכתי פגם בקדשיך, והמים היוצאים מבית ה', הולכתי לבית הכסא, מקום הטנופת, הרסתי מזבחך, חללתי בריתך, כסות הערלה על ברית קודש כסיתי, ופגמתי בכל כ"ב אותיות, והגברתי החיצונים, והנני נתחייבתי גדוי מפי ב"ד הצדק או מפי הקב"ה או מפי השכינה, לכן אני מתוודה ומתחרט ובוכה על עונותי, חטאתי וישר העויתי, לא אוסיף עוד לשוב בדרך זה, התר התר יוצר בראשית, סלח סלח אביר יעקב כי מלך טוב וסלח אתה, וסייע אותי להיות מהשבים לפניך בלב שלם אשר חטאתם לא תזכור עוד א"ס :

(טו) וְגוֹהֲגִין בליל ר"ה לאכול תפוחים עם דבש מיד אחר קידוש ומברך בורא פרי העץ ויאכל ואח"כ יאמר יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה, וסודו בסידור האר"י ז"ל :

(טז) וְיִזְהַר שיאכל ראש כבש או איל בב' ימים של ר"ה וסודו גדול ומועיל מאוד לזכור זכות עקידת יצחק :

(יז) וְיִזְהַר שיקרא בב' לילות זוהר פ' אמור בחודש השביעי, דבי יצחק

אור צדיקים

פתח תקעו בחודש שופר בכסא וכו'. ושחרית דראש השנה ילמוד בזהר אמור הרעיא מהימנא, בחודש השביעי סקודא דא לתקוע בשופר וגו': (יח) שחרית יקדים באשמורת קודם אור היום ויאמר מזמור כ"ד לדוד מזמור וגו' ויתפלל בכוונה שלימה, ויזהר שילמוד בבית הכנסת בזהר האידרא רבא והאידרא זוטא ותיקוני זוהר, ומי שלא זכה להבין הזוהר, אפ"ה יקרא הלשון כי מסוגלת לזכך הנשמה ולהאירה וזהר נפלא, ובפרט האידרא הג"ל ותיקוני הזוהר, ומסוגלת ההצלחה בעתים הללו כי אז סוד ה' ליראיו ויזכה בדיון:

(יט) בעשיית טוב לומר בין ישתבח ליוצר אור שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה', כי עומק גימ' רי"ו שהוא גבורה וכבר ידעת אך בכל יום מאלו העשרה ימים מתעורר אחד מעשרה עמקים הנזכרים בספר יצירה:

סימן ל"ו הלכות עשרת ימי תשובה ובו ג' סעיפים.

- (א) מי שיחזור בתשובה גמורה ויתענה בני ימי התשובה נמחלו לו כל עונותיו, דהיינו אם חל יום ראשון מז' ימי התשובה ביום א' דשבת מתכפרים לו כל עונותיו שחטא ביום א' דשבת וכן ביום ב' יתכפרו לו כל עונותיו שחטא ביום ב' וכן כולם זה וודאי בלי ספק:
- (ב) כתוב בסדר היום שבעשרת ימי תשובה אין ללמוד למוד אחר כי אם ספרי קבלה כי הוא מטהר הנפש, ומשם הרב ז"ל אשרי מי שישלים ספר התיקונים בימים אלו:
- (ג) כתב בעל ר"ח בשם הרמ"ק ז"ל כי הימים שבין ר"ה ליום הכפורים הם כמו חול המועד ואסורים במלאכה רק בעסק התורה והתשובה והתבודדות וכ"כ הר"ר יונה ז"ל:

סימן ל"ז הלכות יום כפור ובו ד' סעיפים.

- (א) טוב לומר כל ספר תהלים ביום כפור:
- (ב) כשאומר הוידוי ביוה"כ יראה שיתסקו כל חוליותיו שבשדרה:
- (ג) בסעודת ערב יום הכפורים יזהר מאוד שיהיה ד"ת על השלחן:
- (ד) ליל יוה"כ נהגו להיות ניעור כל הלילה ועוסקים בתורה, וטוב ללמוד מסכת יומא עם פירוש הרב רבינו עובדיה מברסנורה ז"ל:

סימן ל"ח הלכות כוכה ובו י"א סעיפים.

- (א) יש להדבות בצדקה ערב סוכות ומהרה"ו ז"ל היה מחלק קופה לעניים בערב סוכות:

אור צדיקים

(ב) טוב להדליק בסוכה שנעה נרות כנגד שבעה צדיקים הבאים לסוכה והם אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף דוד, וטוב לכוין בזה דהיינו בהכנסתך לפתח הסוכה תזמין אותם בפה ותאמר בסוכות תשבו ז' ימים תיבו אושפיוזין עלאין קדישין תיבו, תיבו אושפיוזין מהימנותא תיבו זכאה חולקיהון דישראל זכתיב כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו עיין בספר נפש החכמה :

(ג) יזהר שלא לדבר בסוכה בימי חג הסוכות אלא בר"ת כי גדולה קדושתה :

(ד) טוב להחמיר שלא לשתות אפילו מים חוץ לסיכה :

(ה) בבוקר תיכף בבואו מבהכ"נ יברך על הסוכה בסוכה ויכוין לפטור מעת לעת :

(ו) מצוה לישן עם אשתו בסוכה אם אין שם אנשים אחרים :

(ז) ילמוד על השלחן בליל ראשון של סוכות מס' סוכה ולכוין כי יש בו ה' פרקים נגד ה' ענני כבוד כנודע כי השנים אינם רק בחי' הכוללות כי כ"כ בשליה :

(ח) יטול תמיד שדרת הלולב נגד פניו בסוד וראית את אחורי :

(ט) לא יפריד הלולב מן האתרוג בעת הנענוע דהרי הוא כמפריד הו' של השם מן הה' כי לולב הוא ו' ואתרוג הוא ה' :

(י) יטבול ליל ה' כדי שיהיה נקי כל הלילה לתורה ותפלה :

(יא) ליל ש"ע אסור בזיווג ובגליות ב' הלילות אסור כמ"ש בשבועות כי כבר התחילו לומר משיב הרוח וטעם האיסור בשביל כך הוא כידוע :

סימן ט' הלכות חנוכה ובו ג' סעיפים.

(א) יתחיל להדליק מצד ימין רחוק מהפתח, ויוסיף בכל לילה נר אחר סמוך לו כדי שבאחרונה יהא ההתחלה בנר האחרון סמוך לפתח. האריי ז"ל :

(ב) מצוה מן המובחר להכין כלי מיוחד שיעור הדולק כי כ"כ שעות לחלק בכל לילה שיעור חצי שעה והוא מיד שיעורים וסגולתן לינצל מהריגת דם :

(ג) מצוה מן המובחר להדר דוקא אחר שמן זית להדליק ולא בנר שעה ולא בשאר שמנים כי הנס היה בשמן, והפתילות מהן יניח עד חנוכה המזבח ולאחר שדולק ליל ח' יקח כל הפתילות יחדיו וידליקם עם שאר שמן זית שנשאר :

סימן מ הלכות פורים ובו ד' סעיפים.

(א) יכוין בשמות היוצאים מן המגילה :

אור צדיקים

- (ב) בברכת המנילה יכוין לצאת גם סעודת טורים :
(ג) מצוה לשלוח מנות מאת הברכה אשר ברכו ה' :
(ד) ביום טורים ירבה יותר מתנות לאביונים. נהנו חסידים לעשות זכר לאסתר ביום שני של ססח כי בו ביום נתלה המן :

סימן מא הלכות מילה וכו' סעיפים.

(א) נהגו בכל מלכות ארץ ישראל להיות ניעור כל הלילה שקודם המילה ולעסוק שם בבית היולדת בתורה. וליתן צדקה ביותר ועיין בזוהר ס' לך לך :

(ב) נדגו לברך על הנשמים בעת המילה כדברי ר"ע. ולקח הדס ביום קודם המילה. ובליל המילה נהגו לרקד ולשמות

(ג) נהגו בארץ ישראל שאבי הבן לוקח הילד קודם שמלין אותו ואומר פסוקים אלו אם אשכחך ירושלים וגו' עד ראש שמתת. ואח"כ אומר ה' מלך ב' פעמים ואח"כ אומד הפסוק אנא ה' הושיעה נא ב' פעמים ואנא ה' הצליחה נא גם כן ב' פעמים ואח"כ אומר הפסוק אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך. ועונין הקהל נשבעה בשוב ביתך קדוש היכלך. ומכרך האב ברכת להכניסו בכריתו של אברהם אבינו :

(ד) יש לראות ליקח מוהל ת"ח לחקן בזה מדת יסוד הפגומה. ויש לראות להיות מוצץ ביין ויש בו סוד :

(ה) כדברי הגאון מהר"ר מנחם הבבלי כתוב מי שבא על אשתו שלא כדרכה או על זכר. או באו עליו ישתדל כל ימיו להיות סנדק :

(ו) חייב כל אדם לעמוד מפני נושאי תינוק למילה וכן בשעת המילה עצמה מפני כבודו של אליהו הנביא :

סימן מב הלכות פאה וכו' סעיפים.

(א) יזהר מאוד שלא יגע בזקנו כי שמא ח"ו יעקור שער אחד ונמצא ח"ו סוגם ועוקר צינור אחד :

(ב) א"י להם וא"י לנפשם שגומלים רעה לעצמם שמגלחים פאה ועוברים קודם לכל על מצות ל"ת שבתורה ולא שיש בו מעשה ומנדין אותו מב' מדות ונשמתו מוציאין ממנו במלאכי חבלה הדומים לפרות ע"י שדות ר"ל. לכן אין להקל במה שהוא מדינא ולא מן החסידות. גם יש בו סוד גדול ועצום :

סימן מג הלכות נדרים וכו' סעיפים.

(א) גדול עון הנדרים כאילו בונה במה והקריב עליה בשעת איסור הבמות ואפילו קיים את הנדר :

אור צדיקים

(ב) הנודר ואינו משלם גורם רעה לעצמו שנאמר כי דרוש ידרשנו מעמך וארזיל ביסורין :

(ג) השרוי בצער לא ידור אלא יחשוב מקודם אם יכול לקיימו :

(ד) הנודר לקיים את המצוה או לעסוק בתורה נדר גדול נדר ואין לה התרה עולמית אא"כ הוא אונס גדול, ואף אם יתירוהו בעולם הזה מן השמים לא יתירוהו :

(ה) יזהר מנדוויים וחרמים שנענש ח"ו שנאמר ובא אל בית הנשבע בשמי וגו' :

סימן מד כבוד ת"ח ולומדי תורה ובו י"ג סעיפים.

(א) חייב אדם לירא מת"ח שנאמר את ה' אליך תירא לרבות ת"ח וינהוג בהם כבוד :

(ב) היודע בחבירו שגדול ממנו אפילו בדבר אחד חייב לנהוג בו כבוד :
(ג) יש לזהר מאוד בקימה מפני ת"ח ומפני זקן ע"ה בן ס' שנים ומועיל מאוד להשגה :

(ד) אם תרגיש באיזה אדם שרוצה לילך לפניך אפילו הוא פחות ממך תקדימנו לו הכבוד מחמת שהוא רוצה, ואל תרדוף אחר הכבוד :

(ה) לא תגלה מעשיך הטובים כי ארזיל המגולה תעניתו נענש מאוד :

(ו) לא יעבור אדם בין שתי נשים, בין ב' גמלים בין ב' כלבים, וכן איפכא לא תעבור אשה בין שני אנשים וכן גמל וכן כלב :

(ז) כשרואה אדם שחברו משבחו ואין בו יאמר די לי אחי ואפילו יש בו יאמר גם כן כך :

(ח) לא תסתכל בפני אדם המדבר עמך והוא מדרך ענוה ויראה ואצ"ל בפני אדם המגמגם בלשונו כי אויל סומקא ואתי חיורא ומגמגם עוד יותר :

(ט) לעולם תראה לתפוס לעצמך כח המחמיר ולאחרים כח המתיר :

(י) לעולם לא תבוש בדבר הנוגע ליראת שמים ולא תמנע מלהוכיח בשביל יראה שיזלזוך :

(יא) לא תרחץ רגליך זו ע"ג זו :

(יב) לא תניח בגדיך תחת ראשך :

(יג) וכן לא תעבור תחת גשר שלא עברו תחתיו מים ארבעים יום, ולא תעבור תחת אפסר גמל וכשי"כ תחת גמל עצמו כי אלו הדברים קשה להשכחה :

סימן מה הלכות צדקה ובו ז' סעיפים.

(א) עיקר קבלת השכר לעוה"ב על השמחה בעת נתינת הצדקה ומקבל שכר יותר על השמחה מעל הצדקה עצמו :